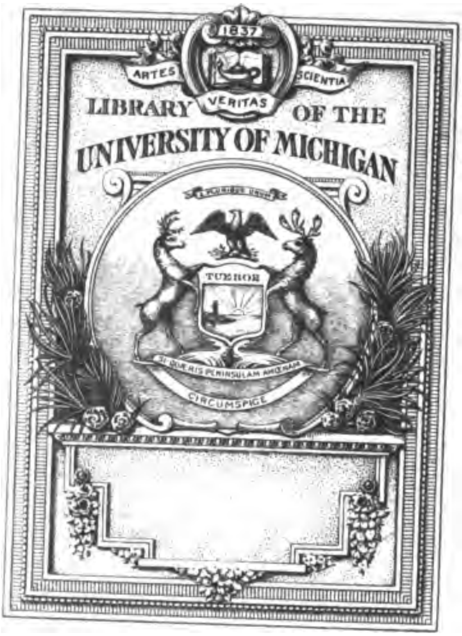

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

AV SKYGGERNES SLEGT

KRISTIAN ELSTER d. y.

AV SKYGGERNES SLEGT

ROMAN

7.—8. TUSEN

KRISTIANIA
FORLAGT AV ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAAR)
1919

Raadhustrykkeriet A/S. Kristiania

TIL MIN MOR,

FRU SANNA ELSTER, FØDT FASTING

FØRSTE DEL

Det var mild blek junisol med svakt rødlig skjær nu mot kvelden, den fyldte forstuen med et dæmpet dirrende lys, og det lette pust gjennem de aapne vinduer og døren rørte de hvite gardiner, jevnt som for et aandedrag, og med den svake luftning fulgte duft av blomster, av roser, og det var denne duft som fik fru Hage til at stanse og se ut. Hun kjendte den, det var duften fra den gamle hvite rosenhækken ved havetrappen. Det var stille i huset, bare ute fra kjøkkenet hørte hun en svak uro, saa var pikene endnu ikke færdig med opvasken, det var lørdagskveld, og sorenskriveren kunde komme fra kontoret, fru Hage vilde ut og hjælpe pikene, men saa var hun stanset i forstuen, rosenduften hadde stanset hende.

Der ute i haven gik døtrene, Anne Sofie og Charlotte og klippet blomster til at pynte gravene med, slik de hadde til skik hver lørdagskveld, de la rosene forsigtig i en stor kurv, og de snakket ikke sammen mens de klippet. Og de to unge piker bak hækken og duften av rosene og det bleke halvlys, alt ga fru Hage en beklemmende følelse av uvirkelighet, det var bare et billede, og hun hadde set det saa uendelig mange ganger, stilheten øket ind-

trykket av det før oplevede, var det ikke egentlig hende selv og hendes søster som stod dernede i haven for at samle blomster til at pynte gravene med?

«Det er bare gjentagelse alt sammen,» sa hun høit, for hun hadde til vane at si smaa sætninger høit for sig selv. Det blir bare til billeder, tænkte hun videre, og det er snart den eneste fornøielse smaapikene har, den at pynte gravene hver lørdagskveld. Som det ikke var bedre de pyntet sig selv.

For hvem — og igjen sa hun høit, «for hvem skulde de pynte sig?»

Hun var høi, bredskuldret, storhoftet og knoklet, ansigtet var langt og benet med blodsprængte kinder og stor mund, haaret var hvitt, og øinene brune og pragtfulde, endnu unge og hidsige. Naar hun satte de stærke røde arbeidsnæver mot hoftene, saa hun bøs ut, men munden var god og mild naar hun ikke knep den sammen, da lukket den sig med et søtlig smil som ikke var til at stole paa.

Nu stod hun bare og saa ut og tænkte ikke længer, hun kjendte stilheten som en god mildhet i sindet, ak det var sommer igjen, saa stilt at de ikke engang hørte duren fra fossen, saa kom luftdraget østenfra.

Saa faar vi kanske regn, tænkte fru Hage, det kunde vel trænges, saa litet regn før St. Hans kunde hun ikke huske nogen sommer. De vanskjøttede jorder ned mot elven bar tyndt blekt græs med en vrimmel av blaaklokker — — —

«Ja, hvad her ikke blir gjort,» sa hun, men lyttet i det samme. Det skrek av en langkjærre ute

paa veien, hun tok et tak i skjørtene og løp med lange mandhaftige skritt, hun m a a t t e se.

Det var Anders i Kroken som kom med flyttelas fra prestegaarden, fru Hage saa det var spisestuestolene de kjørte ut. Og saa isskapet! Alt det hun hadde sørget over at presten Langen skulde reise, hadde hun glædet sig saa til at kjøpe isskapet paa auktionen, og saa blev det slet ikke solgt. En stor skuffelse — — —

Hun saa nedover veien. En blak hest i skritt, en langkjærre med stoler og border og bak den Anders i Kroken, liten, hjulbenet og med hændene paa ryggen. Mindst fire ganger om dagen kjørte han forbi, men hvergang maatte hun ut og se. «Der drog den,» sa hun og tænkte paa iskassen.

Nu husket hun paa hun skulde over til presten Langen med to flasker stikkelsbærvin av den presten likte saa godt, det maatte være idag, imorgen reiste de. Imorgen! Og naar presten reiste, hadde hun ikke en eneste ven igjen i den bygden hvor hun hadde levet i saa mangfoldige aar. Ja ven — ven — hun virret paa hodet til sine egne tanker — hun var venner med dem alle, med Anders i Kroken og Pernille i Hagen og landhandleren, men det var ikke en, ikke en eneste en hun kunde gaa til en kveldstund. Eller som kom til hende for at faa sig en passiar.

For til tante Lovise, — til søsteren — nei, hun gik ikke til Solhaugen mere end det som var hendes kristelige pligt. Og det kunde ikke være kristenpligt at bli utskjældt og bare høre ubehageligheter om kvelden, naar en skulde ha det litt frede-

lig. Det var kristendom som maatte anbringes om formiddagen.

Og mens hun gik over tunet og tænkte paa tante Lovise, knep hun munden sammen og gned hænderne saa sterkt at det knaket, og pikene hørte det i kjøkkenet og gjorde opvasken færdig i en fart. Men fru Hage hadde glemt opvasken, hun gik langsomt tilbake til haven, hun nikket til sine egne tanker, hadde naa bare den nye presten Stord været en mand med kone og barn. Men saa gaar de derinde i departementet, hvor de ingenting skjønner, og ansætter en barnløs enkemand — som ovenikjøpet var bondegut. Fru Hage syntes ikke nogen var rigtig embedsmand med mindre slegten hadde hat embedsmænd i flere generationer, men hun skulde allikevèl ha fundet sig i bondegutten, tat imot ham med glæde, om han bare hadde hat kone og barn. Hvad skal en bygd med en barnløs enkemand til prest, kristendommen finder en ikke paa kontoret, men i livet.

Saa kunde de to døtrene ha faat litt ungdom at omgaaes, de blev virkelig saa rare naar de gik her hjemme alene. Anna Sofie er over de tredive — «gud, hun er en og tredive,» sa hun til flagstangen med høi røst, — jeg vilde ikke ha den natten hun blev født om igjen for meget — tænk en og tredive aar. I fem aar var hun paa kontor i Kristiania, det skulde være saa gildt, og saa var det ikke til at holde ut. Saa kom hun da tilbake — for tre aar siden, — det forfærdelige aar Hagbart døde, — for far — ja hun selv og — m a a t t e ha litt opmuntring den

høsten, og Anne Sofie selv var jo saa lei av kontoret.

«Hvor gammel er du Charlotte,» ropte hun pludselig ned i haven.

«Fire og tyve,» svarte Charlotte uforstyrret, vel vant til morens spørsmaal som uventet sprang ut fra hendes mangfoldige tankegang.

«Rigtig, fire og tyve aar,» fru Hage satte sig paa trappen, Anne Sofie en og tredive, tre aar mellem hende og Hagbart og fire aar mellem Hagbart og Charlotte — det passer, det er fire og tyve. Og opover — fru Hage rakte en stor finger ret i veiret — fire aar mellem Anne Sofie og Eilert.

«Kan du huske Eilert, Anne Sofie?» spurte hun.

«Kjære mor, Eilert var død før jeg var født.»

«Rigtig,» sa moren uforstyrret, «paa den maate maa Johannes bli en og fyrti iaar, en og fyrti og ugift — det er en skam for en mand som sitter godt i det og har et slegtsnavn at holde vedlike.»

Døtrene svarte ikke.

Jo visst blir de rare, tænkte fru Hage videre, saa alene de gaar her. Iaar skal Charlotte ut, — hun slog hændene sammen med et klask, — naar en tænker paa hvor rar Hage er blit, — saa rar at han har glemt at snakke. Det ender med at jeg blir rar jeg ogsaa.

Nu saa hun sorenskriveren komme fra kontoret, han stanset utenfor døren og snakket med kontoristen og fuldmægtigen, — de hadde ingen av dem i huset, — og kom saa langsomt bortover tunet. Han var svær med tungt hængende mave, utstaa-

ende smaa føtter og smale hvite hænder, ansigtet var overgrodd av rødbrunt, graasprængt skjæg, — en stor frostrød næse og smaa melankolske øine var det en saa utenfor skjægget.

Han stod stille og saa paa kone og barn — som undret han sig over at de endnu levet, tænkte fru Hage — vendte sig og gik tungt nedover mot jordene. Sorenskriveren drev selv gaarden, den var derefter.

Ja, til vinteren maa vi ha en ko'mindre, tænkte fru Hage bittert, selv skriverkjørene kan ikke leve av bare blaaklokker. «Klokken,» sa hun høit og reiste sig saa kroppen rystet, det maa være kveldstid, hun gned hændene saa det hørtes over hele gaarden og skyndte sig ind.

Anne Sofie og Charlotte hadde sat sig paa havetrappen og ordnet blomstene, de snakket ikke sammen, — de hadde idethele ikke meget sammen. Det kom kanske av at den ældste, Anne Sofie, var saa taus, likesom faren, og ingen av dem hadde morens snakkelyst. «Mor har overtat det husarbeidet at snakke for os alle,» sa Charlotte.

Anne Sofie var høi, det var de alle, hun var ogsaa litt knoklet, med et alvorlig langstrakt ansigt, rolige graa øine hadde hun, av dem hvor blikket ligger saa dybt. Munden hørte ikke hjemme i det rolige ansigt, det var noget lukket og lidenskabelig over den, skygger av bitterhet om mundvikene, det var den som røbet hun var over de tredive. Hun hadde de samme store sterke hænder som moren, og naar hun la en buket fra sig, strøk haanden før den igjen tok fat paa arbeidet over en

stor graa kat som sat nær ind til hende. Hun hadde altid en kat eller en hundehvalp om sig, men det rare var at hun ikke var noget øm mot dem, ikke kjærlig, hun klappet dem fort, for et klap skulde der vel til, hun bare passet dem omhyggelig. Hendes sorg var gaarden som laa saa nede, hun hadde tat op morens kamp, men i det stille, for at faa den i skik, hun regjerte over fjøset og hønsehuset.

Charlotte var høi som søsteren, men det var uro over hende, det mørke ansigt var hett og heftig, det var saa bløtt og ungt og vakkert, men det var som det unge og bløte og myke dækket over noget som engang kunde bli skarpt og spidst. Og naar stemmen blev for ivrig, fik den skarp underklang — i det smaa som naar en langt borte fra hører et sagblad hvine gjennem fossedur. Hun var saa smuk, men en kunde ikke la være at tænke, mon den holder sig den skjønheten. Næsen var litt for stor, haken litt for lang, munden litt for smal, det gjorde ingen ting endnu, alt var saa friskt og livfuldt. Men øinene kunde en stole paa, de vilde altid være skjønne, store, mørke og lidenskabelige, det var morens øine, slegtsøine.

De blev samtidig færdig med blomstene, la dem i en kurv som Anne Sofie bar, reiste sig og gik. Da de kom ut paa landeveien, stod der en og ventet paa dem, det var saa vidt de hilste paa ham, han stod der hver lørdagskveld, det vilde slet ikke være lørdagskveld uten at han møtte dem. Det var en mand paa et par og tredive, han var liten og fintbygget, gik med tunge vadmelsklær, grove sko og en bred svart hat. Ansigtet var lyst og skjæg-

løst, øinene lyseblaa og blide, han smilte, et smil som mere laa over ansigtet som en lysning end om munden. Naar han gik, var det let og frit, og straks han tok til at gaa, nynnet han, ganske dæmpet for sig selv. Snakket han var det litt stivt og tungvindt, litt komisk dannet, men bygdedialekten klang under. Det var Ole Bergeim, bygdens graver. Men han var mere end graver, han var gartnerlært, stelte embedsgaardenes haver og kirkegaardens trær og plantninger, selv eiet han en liten gaard som laa høit oppe i lien, der veien førte over fjeldet. Bergeim kunde sees overalt fra bygden.

De gik op kirkebakken, kirken laa tung og hvit øverst oppe. Bak den var de velstelte gravene, de med støtter og gjærder og blomster og trær, gravene til alle de embedsfamilier som op igjennem aarene hadde bodd i bygden. Det var tradition der i bygden at de nye embedsfamilier passet gravene til de slegter som var reist eller utdødd, hver ny slegt fik flere og flere graver at passe. Helt fra kirken til kirkegaardsmuren laa embedsgravene, hver vaar stelte Ole dem, og hver lørdag, fra vaar til høst, blev der lagt blomster paa dem, sorenskriverens hadde sine, prestens sine, nu presten Langen reiste blev det vel skriverens som tok dem alle.

Paa begge sider av veien, foran kirken, laa bygdefolkets graver, de fleste vanskjøttet, tuet, overgrodd, korsene stod paa held, de døde var døde og begravet, det var deres sak hvor de laa gjemt og bekymret ikke de levende.

Ole skulde klippe græsset paa gravene, med den store saks gik han langsomt fra grav til grav og nynnet dæmpet, Anne Sofie fulgte ham med blomstene. Charlotte sat igjen ved familiegravstedet og saa utover mot fjorden.

Ole klippet og for hver grav som var færdig, ordnet Anne Sofie med blomstene. Det var som gik hun paa et stort familiegravsted, alle som laa her var paa en hemmelig maate i slegt, navne som bare var navne lød allikevel saa kjendt, det var sørgmodig og ufysent at gaa der og stelle gravene for denne store fremmede døde slegt.

Det var det store Buckholtzske familiegravsted, stilfuldt og høitidelig, med sørgepil og granhæk, det var aldrig en eneste av slegten som søkte de gravene, intet menneske spurte efter dem, den sidste som blev begravet der var frøken Annette Buckholtz som vilde ha blit begravet paa fattigvæsenets regning hvis ikke presten Langen hadde bekostet begravelsen, saa glemt var bygden av slegten.

Der laa doktor Weihmer, «her hviler doktor Hans Christian Weihmer, elsket og savnet». Elsket og savnet, men graven ikke husket av en eneste av slegten, elsket og savnet, der levet en stor flok barnebarn efter ham, skal tro om nogen av dem visste hvor han laa begravet?

Birgitte Kristine Dorothea Bille, født Schüsse, «dit minde er uforglemmelig!» Sorenskriver Bille — Hages formand i embedet — længere siden var det virkelig ikke — var flygtet fra bygden og

graven og hadde giftet sig igjen paa sine gamle dager. De første par aarene skrev han av og til om der var nogen som kunde se til graven, saa holdt brevene op, nu var han død, — barnene spredt alle vegne, og det var ingen som spurte efter den uforglemmeliges grav.

Her laa sagfører Buch, ved siden konen og to barn. Dengang Hages kom nordfra til bygden, var Buchs hus bygdens midtpunkt, Buch, rund, trivelig, altid glad, samlet dem alle, fra hans hus stod der liv ut over bygden, et kor av ungdom drog hver sommer til det hvite hus ved elven, der blev danset, lekt, der spilte de komedie. Nu var der fire graver efter dem, den eneste sønnen som levet, var i Amerika, og det var blit stille i bygden efter Buchs, paa landet kan stundom ét hus skjænke en hel bygd aand og liv, naar huset stænges, eller andre flytter ind, blir det stilt som efter en munter gjest, og gjesten glemmes fort.

Og her laa prestene, morfar, provst Adeler, som Anne Sofie aldrig hadde set, og mormor, provstinden, som bodde paa Solhaugen da Hages kom til bygden, sammen med tante Lovise, og som gik i barndommen og trodde hun var nyforlovet, og at tante Lovise var hendes søster, den vilde Lovise —

Her var deres eget gravsted, her laa tante Rikke som var fars søster, og som hadde været med dem baade i Hammerfest og paa Bodø, men som døde det aaret de flyttet hit. Og her var Eilerts lille grav, og Hagbarts, — han som blev hjemsendt fra Kristiania, ødelagt, og som i tre aar gik paa

skrivergaarden og kunde ikke faa dø, — morens kjæledægge.

Men av alle gravene var der ingen Anne Sofie stelte med slik underlig tung følelse som de der laa nærmest kirken, det var to med jernplater over, to med støtter og en som bare var gravhaugen, uten støtte, uten kors, det var gamle graver, de laa fra gamlekirkens tid. De med jernplatene og de med støttene laa der nævnt med navn og skriftsted, men det var intet, som fortalte hvem det var som laa gjemt i gravhaugen der hverken hadde plate, støtte eller kors, og ingen var det som vidste det. En vældig rosenbusk, et helt træ vokset over den, hver sommer blomstret det med gulrøde smaa roser, utallige, med duft som æbler, naar det blomstret var gravhaugen ikke at se. Det het sig at der laa en ung pike der, en kapteinsdatter, som hadde druknet sig i brønden, fordi hun ikke fik den hun vilde ha. «Snik snak» sa fru Hage, «det heter det altid om ukjendte grave; — jeg har hørt at det er salig kapteinens husholderske som ligger der, og det er kanske saa hun kortet litt paa sine dager, men det var ikke bare med vand.» Men Anne Sofie trodde paa den unge pikes historie.

Hun var færdig med gravene og satte sig paa bænken ved Hagbarts grav. Her skulde engang far og mor hvile, hun selv kanske ogsaa, nye graver som nye ukjendte mennesker skulde passe, indtil ingen saa til dem længere, hele denne store fremmede slegts kirkegaard. Det kunde gjøre hende saa bitterlig gammel og sørgmodig at sitte her og være

i slegt med alle disse døde, hun var alt over de tredive, intet hadde møtt hende i hendes liv, det var engang hun hadde trodd — den sommer Karsten Langen sidste gang hadde været hjemme, — men det var ikke blit saa meget som en skuffelse engang.

Ifjor sommer da Johannes hadde været hjemme, hadde han fulgt med paa kirkegaarden om lørdagskveldene, saa gik han fra grav til grav og læste indskriftene — for den tusinde gang i sit liv.

«Jeg gaar her og lægger aar til mit liv,» hadde han sagt, «jeg har en uhyre alder, jeg vokser bakover og vet ikke længer hvilken tid jeg lever i.»

Ja — slik var det.

Første gang hun hadde følt det, var som liten pike, hun var paa besøk hos mormoren og hadde været med tante Lovise paa kirkegaarden, for at lægge blomster pa gravene naturligvis. Hun hadde villet lægge en buket paa en liten grav, saa hadde tante Lovise tat den fra hende paa sin kontante maate, «ikke der,» hadde hun sagt, «det er ingen embedsgrav.»

Fra den gangen hadde hun følt det, hemmelig, uklart og angstfuldt, som hørte hun egentlig allerede til paa kirkegaarden, som jorden hvilken dag som helst kunde aapne sig for hende og si, velkommen, stig ned til de andre døde. Og fra den hemmelige barneangst var den grodd, altid sterkere, altid gjemt, uviljen mot den klasse hun hørte til, hun var embedsmands barn, det var som nogen sa hun var syk, langsomt døende. Slik er det at være levende begravet, tænkte hun.

Ole kom bortover til hende, — han var færdig med gravene.

Hvis jeg da ikke redder mig i tide, tænkte hun og saa paa Ole.

Charlotte stod borte ved graven med rosentræet.

«Vet ikke du heller hvem som ligger begravet her?» spurte hun Ole.

«De sier det er en som er død av kjærestesorg,» sa Ole.

«Ja, den kan vi,» sa Charlotte. «Og mor sier det er en som drak sig ihjel. Det ene kan være likesaa godt som det andet. Vet du hvad tante Lovise sa hun hadde hørt. At der laa en kat begravet der, — en gammel presteenke eiet en kat som hun var saa glad i, og da den døde grov hun den i hemmelighet ned her og plantet en rose paa graven. Derfor er det ikke noe kors. Av de tre, hun med kjæresten, hun med drikken, og katten, liker jeg katten bedst.»

Anne Sofie tok kurven og havesaksen. «Kanske er det en som vet det,» sa hun, — «hvem som ligger der, mener jeg. Det er altid noen som er reist bort fra en grav.»

«Lykkelig den som er reist,» sa Charlotte.

«Aa ja, det tænkte jeg ogsaa engang. Men da jeg var borte, længtet jeg, efter luften og fjeldene, efter gaarden hjemme.»

«Hjem, hjem, søte hjem,» sa Charlotte, «i en bygd er det bare bøndene som har hjemme. Vi andre er flytfolk. Vel borte skulde jeg ikke længes en dag.»

«Er du saa viss paa det, Charlotte.» Ole smilte lunt.

«Ja, stod jeg ikke paa kirkegaarden, skulde jeg bande paa det. Men jeg vil ikke katten skal vende sig i graven.»

Ole lo.

«Du ler altid av Charlotte, Ole.» Anne Sofie gik nedover kirkebakken.

«Ja, Ole er mit bedste publikum.» Charlotte tok ham under armen, hun hadde altid en særlig glæde av at merke hvor Ole stivnet i kroppen naar han kjendte hendes arm, «til tak skal du faa gaa arm i arm med mig, — for det føler jeg, er det bedste du vet.»

De var ved skrivergrinden, Charlotte sprang ind, men Anne Sofie stod litt.

«Du er vel færdig med prestens flytning naa,» sa hun, Ole hjalp altid til ved slike leiligheter; «om noen aar skal du vel hjælpe os og,» la hun til.

Ole saa fort op. «Skriveren tænker da ikke paa at slutte, det vil'n da vel ikke.»

«Det er sandt som Charlotte sa, — vi er bare flytfolk, du faar huske det. Og tror du det er morsomt længer at være embedsfolk her i bygden, tar du feil.»

«Nei — du vet det,» sa Ole — sidste høst var sorenskriveren ikke blit gjenvalgt til kommunestyret hvor han hadde sat i aarrækker, «nei, det er ikke slik stas at være embedsmand nu længer,» la han til.

«Saa kan vi like godt reise da,» sa hun og gav ham et fort haandtryk, «farvel,» og hun gik.

Ole gik hjemover, han gik fort, men stilt, han kom over broen og tok fat paa bakkene. Da han var oppe første kneiken, snudde han sig, her kunde han se skrivergaarden igjen. Han gik videre, nu smaasang han som han pleide.

Frøken Steineman sukket tungt, hun maatte støtte haanden mot den skjæve hoften, slik sukket hun. Gud fader i himlen — hvor det var tungt at leve, — hun kunde ikke finde prestens graa reisestrømper. Hun vidste det aldeles sikkert, hun kunde sværge paa det som stod hun for guds aasyn, — endnu igaar aftes laa strømpene nyvasket og sammenrullet paa prestens komode.

Aa herregud — hvor livet var svært. —

Frøken Steineman haltet over loftet og ned trappen.

Aa ja herregud — denne trappen — at den endnu ikke var blit hendes død, — det var ingen trap, det var en hønsestige. Men naar det snart var sidste gang hun gik der, kunde hun fristes til et syndigt ønske om at hun var død i den allikevel.

Men hvordan skulde det saa ha gaat med presten, — han var som bare barnet.

Gud — at hun skulde reise fra det altsammen, — fra kjøkkenet og spiskammeret, — tror nogen hun fik slikt spiskammer inde i byen, — det var som et værelse. —

I Bergen – i en by hvor alt skulde kjøpes, hvor skulde de faa til det daglige brød, — melk og egg vilde hun ikke tænke paa engang.

Imorgen var det sidste dagen. Gud forbarme sig — sidste dag, og hun hadde ikke fundet prestens graa strømper.

Hun haltet gjennem de store lavloftede stuer som stod og gapte med sin tomme uhygge, i salen stod indpakkede møbler og store kasser og endnu enkelte ting som var solgt paa auktionen, men ikke hentet. Gud den auktionen — at hun hadde overlevet den dagen, — ting hun hadde hat mellem hændene i alle disse aarene siden fruens død, alt det hun elsket, fra de smaa røde koppene til kjøkkenkrakken paa tre ben, — som hun altid sat paa naar hun pisket fløte, — fløte, tænk fløte fik de vist slet ikke i byen, — alt var solgt til slike som ikke vilde vite at det var nogen ting. Den store blomstrede sofaen solgt for fem og tyve kroner, — kors, fem og tyve kroner for alle de koselige stunder hun hadde hat i den storblomstrede sofaen.

Og da hun gik gjennem spisestuen, turde hun næsten ikke se ut — til haven hun skulde reise fra. Men en liten titt tok hun sig, — og da saa hun fru Hage gaa gjennem grinden, — velsignede skriverfruen, husket hun ikke stikkelsbærvinen til presten.

Hun haltet tilbake og ut paa trappen:

«Ok, fru Hage — naar eg ser dokker og tænker paa det snart er sidste gangen, saa faar eg saa ondt. Koffer kunde ikje Vorherre ta os itide. Som han tok Møllmanns sine, — de slap at reise fra.»

«Vorherre har vel sin mening med det og.»

«Ok ja — en faar ta trøsten der han er at finde. Om presten er inde? Han sitter paa en kasse i kjøkkenet og tør'kje røre seg, han er bange for at for-

sinke seg til baaten imorgen, — som vi ikje kom tidsnok der.»

Presten Langen sat ganske rigtig paa en kasse i kjøkkenet — hvit og liten — og hadde foldet de smaa gule hænder over maven, der fandt fru Hage dem og tok dem.

«Jeg er saa bedrøvet, saa bedrøvet over at De skal reise fra os, prest,» sa hun og fik taarer i øinene.

Presten saa op.

«Ja — naa er det at flytte igjen — for sidste gang før en større flytning.»

Han var slukket i blikket.

Men frøken Steineman saa skarpt, hun stirret stivt paa presten og med engang laa hun paa knæ og løftet med to fingre hans bukser fra støvlene.

«Ka ska det si,» sa hun skarpt, «har presten tat de graa reisestrømpene paa idag alt?»

Presten saa forskrækket ned paa de tykke graa uldstrømpene.

«Ja, kjære frøken Steineman, — jeg syntes det var bedst at ta paa reisetøiet, naar det laa der fremme, saa var det gjort.»

«Har presten tat uldbukser paa ogsaa? Vil dokker staa i kirken og ta farvel med menigheten dokkers i graa uldsokker og uldbukser, — eg skulde tro dokker ikke hadde respekt for det hellige kaldet.»

«Men kjære frøken Steineman —»

«Ja — naa bytter dokker i morgen tidlig — det ligger rent søndagstøi paa sengen. Ok, han er som et baren, fru Hage, — han maa passes i et og alt.»

Fru Hage lo. Men da hun tænkte paa at nu skulde hun ikke oftere høre paa disse smaa skjænde-

scener som var hendes lyst, fik hun taarer i øinene. Aldrig mere skulde hun ha samtalene om kvelden med presten om religiøse emner, hvor det var hendes fornøielse at forvirre den gamle mand med sine merkelige spørsmaal, og hendes glæde at lytte til hans naive forklaringer. Og hun sa heftig:

«Det er synd at De reiser, jeg har ikke raad til at miste mine gamle venner.»

«Det er alderdommens skjæbne at miste alle dem vi er knyttet til, alle dem vi har alder sammen med,» sa presten og fulgte hende ut. «Det er ogsaa vor trøst, vi samler alt vort i det hinsidige. Og min menighet,» la han til, «ser gjerne at jeg reiser, i mange aar har jeg ikke kunnet samle den i guds hus. Nu faar den en prest som taler dens eget maal», presten gjorde en grimace, «ikke i den daglige tale, har jeg ladet mig fortælle, men fra prækestolen.»

«Og saa vil den synge Blixsalmerne.»

Presten stanset alvorlig.

«De stemte ogsaa for Blixsalmerne. Men hvad sa jeg. Gir man djævlen den ene finger —»

Fru Hage lo høit.

«Ja — ja, De ler, De er et godt menneske, men De ser ikke hvor alt virker til at nedbryte vort lille kjære samfund. Hvor finder De nu respekten for en bygds embedsmænd, selv her i bygden har de mere respekt for sin landhandler, ham skylder de penger, end for sin prest og sorenskriver, det er ikke morsomt.»

«Nei, morsomt er det ikke,» sa fru Hage, og hun la til med et suk. «Avstanden blir altid større, det

gaar bare en anden vei, vi blir ensommere. Og fattigere,» lo hun igjen.

«Det er ikke til at le av,» sa presten Langen alvorlig og rystet paa hodet.

Fru Hage gik snarveien over jordet, solen holdt paa at gaa ned, det blinket kveldsblankt i elven og olderen blev blaalig mørk. Den store hæggen i prestegaardshagen stod duvende hvit av blomster, den sterke lugt stod indover markene for hver luftning.

Fru Hage stanset og saa sig om. Engang skulde vel hun ogsaa reise — reise fra alt det hun kjendte og elsket. Paa prestegaarden var hun vokset op som barn, der var hun blit forlovet den sommeren — aa for saa mange aar siden, — som nygift sagførerfrue hadde hun bodd tre aar i det vesle huset nede ved broen, — der nu lensmanden bodde, — og efter aarene nordpaa var de kommet tilbake hit, — og til sommeren hadde hun levet her i — gud hun hadde bodd her i tredive aar.

Engang — ja engang hadde al hendes længsel været at komme herfra — til nye og større forhold, til rikere liv med mange mennesker. Men nu — kunde hun tænke sig at reise? Hvor hadde ikke mange aar her været gode, indtil det besynderlige skedde at bygden tok til at dø ut for venner, de gamle familier reiste eller døde, der kom ikke nye i stedet, eller de som kom var værdiløse, og livet var blit en stadig økende ensomhet som drog sig sammen om hende. Og allikevel —

Hun gik langsomt videre. Tro om engen endnu kunde rette paa sig, om der kom regn? Kunde hun bare faa Hage til at ta forpagter.

Men det var det ulykkelige med Hage at han endelig vilde være alt det han ikke passet til. Gaardbruker og bygdepolitiker — og saa fik han bare motgang. Gaarden forfaldt, og bønderne smilte surt naar de gik stien over skriverjordet. Først kastet de ham som ordfører, og ved sidste valg kom han ikke engang ind i kommunestyret, det hadde græmmet ham, han var blit gammel og endda mere faamælt av det. Hver morgen la han frem paa skrivebordet sit et stort ark papir, det skulde bli avskedsansøkningen. Men han fik aldrig pen paa papiret.

«Det blir mig som maa skrive den avskedsansøkningen,» sa fru Hage høit og gik med store skritt hjemover.

Da de hadde spist, sat de alle ute paa havetrappen, sorenskriveren røkte og fru Hage strikket. De hørte knisen og lav snak ute paa landeveien, jentene fra skrivergaarden stod med hvite skaut borte ved grinden og ventet paa kjendinger.

«Det skal være dans paa Hagen ikveld,» sa fru Hage, hun holdt strikketøiet op til øinene, «er der ingen av dere som vil være med.»

«Er det ikke nok naar pikene gaar,» blaaste Charlotte.

«Du er en vigtig jaale,» sa moren.

«Du vet godt hvordan det er,» svarte Charlotte, «det er ingen som har lyst til at vi skal komme, og vi har ingenting der at gjøre. Jeg blir genert over mig selv naar jeg skal danse folkedanse under Andersens veiledning. «Kjender du Dalehu-Jonsøn?» Nei det ved gud jeg ikke gjør.»

Moren lo.

Anne Sofie puffet katten ned av fanget og reiste sig.

«Jeg gaar,» sa hun rolig.

«Det gjør du ret i, barn,» sa fru Hage og søkte at faa sig til at tro at hun ikke hadde ønsket de skulde blit hjemme begge to.

Sorenskriveren gik og la sig. Charlotte sat endnu en stund, hun krøket sin fine lange krop helt sammen og sat med hændene foldet om knærne, der gik smaa, næsten umerkelige ryk i hendes krop, en hemmelig utaalmodighet, de aapne øine stirret mot fjeldet hvor de skimtet veien som en lysning i furuskogen.

«Naar Johannes reiser tilbake efter ferien, saa følger jeg ham,» sa hun.

Fru Hage svarte ikke straks, saa blev de færre til høsten.

«Jeg skal snakke med far,» sa hun om litt, «han har jo Anne Sofie.»

«Ja — hvis hun ikke gifter sig med Ole.»

«Med Ole Bergeim? Aldrig, saa dum er hun ikke — gud fri og frels os for en slik ulykke.»

«Det er ham hun skal træffe paa dansen,» sa Charlotte.

«Anne Sofie bli bondekone paa Bergeim,» moren rystet paa hodet, «nei vet du hvad, Charlotte —»

Charlotte stod foran moren og hang med armene.

«Du vet ikke hvor en stundom kunde fristes til hvad som helst. Naar det har regnet oktober og november og december, kunde en faa lyst til at gifte

sig med sin egen tipoldefar, ja næsten med Oles tipoldefar. Men — ikke naar det blir sommer.

Godnat mossik —»

— Fru Hage flyttet ind i stuen, hun arbeidet flittigt, av og til saa hun op og lyttet. Det var ingen anden lyd at høre end hendes egen pust og det fjerne trækspillaat fra Hagen. Hun stoppet den ene strømpen efter den anden, og av og til sukket hun og sa saa høit, «det blir ikke bedre om du sittter og sukker,» og saa lyttet hun igjen efter trækspillet.

Det var midnat da hun hørte ungdommen komme tilbake, den gik stilfærdig og smaaknisende forbi. «Pen ungdom,» tænkte fru Hage. Saa hørte hun Anne Sofie gaa i trappen, «hun har da allikevel været til dans,» tænkte hun.

Det blev igjen stilt i huset, al sus utenfor sank langt bort. Fru Hage la strikketøiet fra sig og gik ut paa tunet, det var slik en deilig nat, hun kunde ikke lægge sig. Hun gik frem og tilbake den vesle veien fra kjøkkentrappen til fjøset, av og til gned hun hændene mot hverandre.

Da var det døtrene hun tænkte paa, hvad skulde hun egentlig gjøre, de skulde ha litt glæde de ogsaa, føle livet engang.

Det var nat og hele bygden sov. Over i prestegaarden var det mørkt, saa var de vel færdig med pakningen. Imorgen nat vilde ogsaa gamlepresten være reist.

Fru Hage gik længe. Hun kom til at tænke paa alle de glade sommernætter hun hadde hat, fra de første ungdomsaar, da blodet endnu var hett og

ungt, stakkars den ungdom som ikke har kjendt sit blod for hett. Og hun husket en sommer da Johannes og Hagbart hadde hat venner med sig fra byen, og det hadde været slik staak og styr paa skrivergaarden fra tidlig morgen, at Hage tok avisen med sig og gik over til hjertehuset for at finde i allefald ét sted hvor han i ro og fred kunde faa læst sin avis.

Hun lo.

Hun hørte sin egen latter som en sprød og sørgmodig liten støi mellem de sovende hus. Hun skuttet sig, sukket tungt og gik for at lægge sig. Da hun gik op trappen, slog stueuret to.

De stod paa bryggen og vinket indtil dampbaaten blev borte bak næsset. Og like til det sidste stod den lille prest paa dækket og vinket tilbake, og frøken Steinæman holdt lommetørklædet for ansigtet. Saa var det bare svart røk at se.

Fru Hage stod igjen paa bryggen, to mænd holdt paa at læsse sække paa en dragkjærre, nogen bønder fra nord i dalen hang mellem kjærrene. Nils fisker rodde netop ut elven, og fru Hage ropte om han vilde komme indom hvis han fik fisk.

Saa gned hun sine hænder, snakket litt med Kjøtt-Lars om en halv sau hun skulde ha, søkte at prutte paa prisen, gned hændene igjen og gik hjem med en stor tomhet i sindet.

Men da hun var kommet saa langt som til Anders ved broen, sa hun til sig selv at hun sandelig ikke maatte la den ensomhetsfølelsen faa ta overhaand, hverken for sin egen eller de andres skyld, og hun gik ind paa buen for at kjøpe et pund chokolade til kvelds.

Anne Sofie hadde fulgt langsomt efter og ved berget, hvor hun kunde se utover fjorden stanset hun endnu en gang.

I sommer vilde der ingen kjendte gjester komme til prestegaarden, heller ikke han. Gjorde

det hende ondt, nei, det var litt underlig, det var det hele.

Det hadde været som en mulighet i saa mange aar at hun næsten hadde glemt den. Nu den sidste mulighet var borte, husket hun den.

De hadde gaat ture sammen, han hadde været prestens søn, og hun skriverens datter, det hadde været litt for oplagt, og derfor blev det heller ikke til noget.

Moren stod utenfor buen og ventet paa hende.

«Det er tungt for dig ogsaa at miste prestegaardsfolket — kjære barnet mit,» forsøkte hun sig.

Anne Sofie gik over paa den anden side veien, fru Hages mund lukket sig, nei — en smule fortrolighet var vel ikke at vente, Anne Sofie var ikke av dem som aapnet sig for nogen.

«Vi vil ha chokolade til kvelds,» sa hun høit og gjorde stemmen lystig og skrittet vældig ut.

Da hun naadde broen, merket hun at Anne Sofie var stanset og snakket med en, det var graveren.

«Kommer du ikke,» ropte fru Hage, hun hadde slik ulyst til at gaa alene hjem.

«Ole har en katunge til mig,» svarte Anne Sofie, og de to gik benveien opover til Bergeim.

Det var brat opover, en smal kjærrevei med olderkrat paa begge sider, Anne Sofie gik fort foran, — det var noget saa smaakoselig ved veien, der gik en bæk ved siden, og det stod slik en duft av løvet. Ole kom efter med hændene paa ryggen, langsomt, men seigt.

De kom frem paa tunet. Gaarden laa høit og ensomt, de saa hele bygden derfra. Det var en

liten gulmalet stue, fjøs og skjul laa like indunder fjeldvæggen, en bæk løp under heller tversover tunet, — det var den samme bækken som en møtte paa veien.

«Her er vakkert,» sa Anne Sofie og pustet ut.

De gik ind i stuen, et litet rum med to smaa lave vinduer ut til dalen, Anne Sofie aapnet det ene og saa ut, — der laa kirken, skrivergaarden og prestegaarden, en kan se det alt herfra, tænkte hun.

«Her er katungen,» sa Ole, han stod med et litet graat nøste i armen. Anne Sofie tok den og la den ind til kindet, og kjendte hvor den var varm som et litet barn.

Hun saa op mot Ole for at takke, han stod borte ved døren, og nu reiste hun sig saa fort at hun glemte hvad hun vilde si.

Det var let at se hvad han tænkte paa.

Anne Sofie snudde ryggen til ham, — saa d e t stod han og tænkte paa —. Og hun selv —?

Sky saa hun sig om i den vesle halvtomme bondestuen med klaffebordet og sofabænken og de brune stolene —

Kunde hun tænke sig —?

Nu saa hun ogsaa paa Ole, han stod uforandret borte ved døren, bare litt blekere syntes hun, men smilet var det samme ,det litt undskyldende gode smilet. Ja, god vilde han være —

Hvad var det hun stod og tænkte? Skammet hun sig ikke. For hun var da ikke glad i ham?

Hun tok katungen tæt ind til sig.

«Nu maa jeg ned over igjen,» sa hun og kjendte

hvordan smilet laa stivt om munden, hun blev høitidelig og utilnærmelig, hun følte sig flau og forbitret over at hun ikke kunde være naturlig. Hun skyndte sig ut, men da hun stod paa tunet og ikke hadde hans stue om sig, løsnet det, og med et litet pust eller suk snudde hun sig til ham.

«Jeg tror ikke engang jeg takket for katungen,» sa hun.

«Du vet det er ikke noe at takke for en katunge,» svarte han.

Nu tok hun ham fast i haanden, blev et øieblik ræd for at han skulde misforstaa og rykket den fort til sig igjen og gik.

Nedover veien vilde hun ikke snu sig, for hun følte han stod og saa efter hende. Først da hun vidste sig gjemt bak en sving, stanset hun og pustet ut.

Bli kone paa Bergeim —!

Eller gaa paa skrivergaarden til hun var blit gammel jomfru, være fin frøken — konditioneret som de sa i gamle dager.

Som Ole hadde set paa hende! Længe hadde hun nok skjønt han var glad i hende, men hun hadde aldrig tænkt han trodde, at han skulde faa hende. Men det var akkurat det han trodde.

Som Ole hadde set paa hende! Hun kjendte blikket som en søt gysen, en ræd rislen i kroppen som naar en gaar i bad. Og hun skulde kanske gaa ensom, nøie sig med hundehvalper og katunger hele sit liv, hun som bare hadde en tanke, at eies av en mand og engang holde en varm, naken liten barneskrot tæt indtil sig.

Dengang hun var ung pike — uvidende og dum — og hun og Charlotte endnu hadde værelse sammen, — saa hændte det de snakket fortrolig om kjærlighet, om den mand som var den eneste i livet, ham eller ingen.

Det var længe siden hun hadde delt fortrolighet med Charlotte eller nogen anden, og hendes tanker var ikke slike som en viste frem til andre. For hun trodde ikke længere paa den eneste utvalgte, ham eller ingen. En mand — det fik være godt nok — naar hun bare slap at gaa ensom og barnløs gjennem livet.

Hun saa forbitret frem for sig, haard og hvit i ansigtet. Det var vist det som kaldtes for stygge tanker, ikke slike tanker en ung pike skal ha, men hun var ingen ung pike, men snart en gammel jomfru.

Katungen holdt paa at løpe fra hende, hun grep saa haardt om den at den skrek og klorte, Anne Sofie holdt fast og gik videre.

Hun kom ind i skriverkjøkkenet, het i kinderne.

«Jeg har gaat saa fort,» sa hun.

«Da har du brukt lang nok tid,» svarte moren.

Anne Sofie fandt frem en skaal melk og la sig paa knæ. «Aa du vesle katungen min,» sa hun.

Fru Hage maatte helt bort og se paa datteren, hun rystet bekymret paa hodet, og mens hun rørte i chokoladen undret hun sig, skulde det virkelig være noget mellem hende og Ole? Utænkelig — Anne Sofie, som var saa stiv og utilnærmelig, saa fornem —. «Bevares — han kan være god nok for sig,» sa hun høit og skottet forskrækket bort paa

datteren om hun hadde hørt noget. Men bare til ulykke vilde det bli, tænkte hun videre, jeg har set i et langt liv hvordan de har det, bondekonene her paa gaardene.

«Pas chokoladen, Anne Sofie,» sa hun, og da hun gik over tunet til staburet og mødte den store hanen, nikket hun energisk til den og sa «det skal aldrig ske.»

Da hun kom tilbake fra staburet med en spekepølse i haanden, hørte hun stemmer ute paa landeveien, med pølsen i haanden gik hun bort til grinden og saa ut.

Det var to flokker som var mødtes, folk fra Indredalen og folk fra bygden, de var stanset op og nævtes tause. Midt mellem dem stod en mand fru Hage ikke kjendte, han var lav, men meget bred, han bar en storbremmet hat og under den saa hun et smalt ansigt som var solbrændt, men allikevel virket blekt. Han hadde stort svart skjæg og blaa alvorlige øine, han sa noget med en dyp, vakker stemme, saa tok han til hatten, snudde sig og gik med smaa, litt trippende forte skritt.

Fru Hage maatte utenfor grinden.

«Abraham,» ropte hun dæmpet og pekte med pølsen efter ham som var gaat, «hvem var den fremmede manden?»

Det — sa de — jo det var den nye presten, det.

Skriverfamilien var meget optat av den nye presten, nu hadde han været en uke i bygden og var endnu ikke kommet paa visit, han hadde hilst paa ordføreren, paa lensmanden og paa landhandleren, men ikke paa sorenskriveren, skulde det være en demonstration?

Sorenskriveren saa op fra avisen.

«Vi maa intet vente os av den nye presten,» sa han. «Stord er landskjendt, han er bondeprest og fiendtlig sindet mot alle embedsmænd. Paa et vælgermøte for flere aar siden mødte jeg ham, dengang var han venstremand, naa er han vist nærmest socialist, men allerede da hadde han bare et program, ned med embedsmændene. Lad os holde ham tre skritt fra livet.»

Fru Hage svarte ikke, hun knep munden sammen og saa farlig blid ut, hun tænkte mindst av alt at holde sig presten Stord tre skritt fra livet. Her kom en prest med landskjendt navn, en mand som var noget for sig selv, og saa skulde hun ikke omgaas ham, jo om hun saa skulde hale ham ind efter ørene.

Sorenskriveren var gaat ut paa trappen, men kom ind igjen, «gaa ut og se hvad de har fore paa prestegaarden,» sa han og var mere end vanlig rød paa næsen.

Fru Hage gik ut.

Paa prestegaardsjordet stod en klynge herlige asketrær, de var prestegaardens største pryd, hundredaarige.

To mænd holdt paa at hugge det største træet. Presten stod og saa paa.

At se trær hugges, det er at se et liv dø, hugges de til unytte er det et mord en ser paa. Men et mord har en pligt at hindre om en kan.

Det tænkte fru Hage mens hun løp alt det hun kunde bort over stien, hun skjørtet op saa det forslog; dette er jo mord, mumlet hun.

«Nei — hold op med det der» — ropte hun anpusten og viftet med lommetørklædet.

De to mænd stanset med at hugge og glodde dumt. Presten gik langsomt imøte.

«De maa ikke hugge de trærne, presten Stord, de er kjendt over hele amtet. De er hele bygdens stolthet. De har staat her i hundrede aar. Slegt efter slegt har sine minder knyttet til de trærne.»

Presten saa rolig paa hende. «Det er fru sorenskriver Hage?» spurte han med sin lave smukke stemme.

«Ja. Og jeg er født paa prestegaarden. Og jeg er blit forlovet under de trærne. Mor og far sat altid under dem. De har været holdt hellige av alle de prester som har bodd her. De maa ikke hugge dem.»

Presten smilte. «Jeg har departementets samtykke,» sa han.

«Ja, det tror jeg gjerne, hvad gir ikke slikt et kontor samtykke til. Men De prest — De er et men-

neske — De ser trærne, De ser da hvor herlige de er.»

«Jeg ser hvor de tar kraft fra marken,» svarte presten og gik bort til trærne igjen.

«Litt faar en da ofre for det som er vakkert i verden, ikke sandt prest? Og litt for det som er hellig for os allesammen. Trær lever længere end vi, der er slegters liv i dem, guds stemme i deres susen.»

Presten trak uvillig paa skuldrene.

«Ofre! Her har gud git os en jord som dyrket kunde bli bygdens bedste. Se hvor den ligger brak. Skal her kunde rettes paa gammel slendrian, maa asketrærne bort. Jorden skal dyrkes. Hug væk!» ropte han til de to.

«Men spør hvert menneske i bygden —»

«Jeg har raadført mig med ordføreren. Hug væk,» sa han igjen og snudde sig høflig til fru Hage. «Har De noget at klage over faar de henvende Dem til departementet.»

«De trærne vet mere om menneskenes kjærlighet end De, prest,» sa fru Hage og la truende til. «Det De naa gjør, skal engang hævne sig — vær tryg paa det,» hun snudde brat og gik hjemover. —

— Nogen dager senere stod fru Hage inde hos landhandleren, saa kom presten ind. Hun ventet til han var færdig, saa gik hun ut samtidig. Presten hilste kort.

Fru Hage hadde sit blideste smil, et smil som var som to stramme drag i mundvikene og sin altfor søte stemme da hun snakket til ham.

«Vi skal ikke la det bli uvenskap mellem prestegaarden og skrivergaarden for de trærnes skyld,» sa

hun; «det gjorde mig ondt at se dem bli hugget, og De vil angre det. Men det har altid bare været godt mellem prest og skriver, og vi er bare to embedsfamilier her.»

«Jeg har ikke tænkt paa noe uvenskap,» sa presten langsomt; «forresten tilhører jeg ikke embedsstanden i den betydning De mener,» han gik fort. Men fru Hage holdt følge, og mens hun gik saa hun paa ham fra siden, det var slik komisk uoverensstemmelse mellem prestens kraftige overkrop og de tynde daarlige ben og de trippende skrittene, og naar hun nu saa de store blaa øinene nær ved, ante hun en usikkerhet i dem, asketen og fanatikerens usikkerhet, tænkte hun, min gode mand du er ikke saa sterk som du tror.

«Men embedsmand er De da,» sa hun.

«Ja, — desværre,» svarte han kort.

Fru Hage følte sig ydmyget, men hun ga sig ikke.

«Hvorfor endelig desværre?»

Presten saa paa den store kraftige gamle damen som ikke vilde slippe ham, paa det sterke rødsprængte ansigtet med de hvite buskede bryn over de mørke pragtfulde øinene, hun gjorde ham urolig, og litt mere medgjørlig svarte han:

«Først og fremmest fordi jeg er bondefødt og helst av alt lever bondens liv. Desværre kom jeg ind paa embedsveien og byttet alt mit eget med en kultur — kaldes det vist — som aldrig blir min egen, og opdaget for sent al den løgn, alt det bedrag, alt det humbug og hovmod som altid knytter sig til en embedsstilling. For sent opdaget jeg at jeg godt,

ja langt bedre kunde ha være prest uten at være embedsmand, nu søker jeg at være bonde selv om jeg er prest.»

«Men De er prest,» lo fru Hage stædig, «og jeg hører til Deres menighet.»

«Menighet,» sa presten, og fru Hage la merke til at der kom noget salvesesfuldt grøtet i hans stemme, av ord som var blit gjentat for ofte, og som var beregnet paa at skulle gjøre virkning, «menighet, ja — hvis De regner efter forskrifter og grænser. De hører til sognet, frue, alle de kirkelige handlinger De kan kræve av Deres prest, kan De kræve av mig. Men mener De noget mere, noget herinde,» han slog sig paa brystet, — «saa tror jeg ikke De hører til menigheten. Saa er jeg vist ikke Deres prest — bare Deres embedsmand. Jeg er bonde og forkynder guds ord for dem som hører min menighet til. For dem som tror paa den gud jeg tror paa. Min gud er ingen embedsmandsgud som regner sin menighet efter sognegrænser, min gud er en gud for den ringe mand, for bonden og arbeideren, for dem som arbeider og gjør sin pligt. Min gud er ingen gud for de hovmodige.»

«Men der er saa mange slags hovmod,» sa fru Hage og var interessert.

«De mener, jeg og mine har ogsaa vort hovmod, det hadde ogsaa kanske guds utvalgte folk, men det var det utvalgte, og det var stolt av det. Men — jeg er ikke ræd for at si Dem det bent ut — den klasse De hører til er av de hovmodige i sig selv, av dem som er venlige mot folk, som de synes staar under, de vil ikke spise ved deres bord eller be dem ind i

sine stuer. Det er en hovmodig stand. Hvor spiser Deres folk, frue, i kjøkkenet, ikke sandt?»

«Det er skik hos os,» svarte fru Hage litt forvirret, «de vilde ikke trives ved andet.»

Presten lo, han hadde en liten pipende latter som den der er uvant med at le.

«Nei vist. Aanei — det er Dem som ikke vilde trives ved andet. Nei — frue — vi er ikke av samme menighet. Derfor har jeg tilladt mig den uhøflighet ikke at avlægge Dem og Deres en visit. For det vilde kun være en høflighetsløgn.»

Fru Hage saa nysgjerrig paa ham, saa sa hun pludselig:

«De er folketaler?»

Presten blev mørkerød, forvirret, han trippede urolig, saa sa han:

«De mener det er bare ord jeg sier. Jeg h a r været folketaler — desværre.»

«Det ogsaa desværre,» lo fru Hage muntert, «tænk, jeg tror virkelig vi to har noget at snakke om. Naa skal De høre. Min far var prest i mange aar her i bygden, en av de hovmodige som de taler om. Naar folk kom for at snakke med ham, sat de altid nede ved døren, det er sandt det. Men da han blev begravet, stod de om graven og graat, og de skammet sig ikke over det. Han ordnet skolen her. Han lærte dem at vaske stuene sine og at aapne vinduene for at faa frisk luft, stundom fik han dem til at vaske sig selv ogsaa — skjønt det gik smaat. Hvem skulde ha lært dem det hvis ikke han?»

Og da presten vilde svare, snakket hun fort videre.

«Nei la naa mig. Far kjendte hvert menneske, hvert barn i bygden, alle sine hemmeligheter betrodde de ham. Barnene hadde han døpt, konfirmert og viet, han hadde sat ved sykesengen og talt ved graven, været til barsel, bryllup og gravøl paa hver eneste gaard. Det er sandt, de sat ikke ofte til bords hos ham, men de stolte paa ham. Det er ikke nok at si at ingen fattig gik hans dør forbi, saalænge han var prest hadde bygden ingen fattige, ingen virkelig fattige, kunde ikke far selv hjælpe, skaffet han hjælp, ingen vaaget at si nei, naar far sa der skulde hjælpes. Og husk paa det, prest, hvem skaffet bygden veien over fjeldet, far, hvem gjorde bygden til anløpssted for dampbaaten, igjen far. I hans liv øket det med post fra en gang til tre ganger uken, ogsaa hans verk. Men det er sandt, i hans tid sat folk nede ved døren, jeg sier ikke det var ret, skal vi derfor glemme det gode han gjorde? Vi vil ikke anerkjende det gode naar vi har det iblandt os, naar vi har mistet det, søker vi ogsaa at glemme det, det onde og det smaa husker vi, med glæde, slik er vi mennesker, er det smukt? Naa sitter bygdefolket og tjenerne tilbords, jeg er gammeldags, men jeg er ikke saa dum at jeg ikke ser det er selvfølgelig, selv om det generer mig naar Anders i Bakken tar skraaen ut av munden og lægger den paa talerkenen.»

De hadde naadd skrivergrinden, fru Hage stanset, hun var meget venlig.

«Jeg er en snakkesalig gammel kone, prest, og jeg er bange for det kommer til at høre til Deres sjælepleie engang imellem at slaa av en passiar med mig. Vinteren her er lang og mørk. Det kunde

godt ha passet mig at være meget sint paa Dem, og gjælder det kan jeg meget vel vende den hovmodige side ut. — Men,» — hun smilte lunt — «jeg har lært at ta menneskene som jeg finder dem, enten de er bønder eller prester, og glær mig naar de er mangeartet og forskjellige. Jeg fritar Dem for visitten, jeg er selv uten former, men jeg tror vi snart skal se Dem paa skrivergaarden og ønsker Dem av hjertet velkommen.»

Hun hilste og gik ind med en følelse av triumf. Men presten trippet langsomt og tankefuld hjemover.

Samme kveld stod presten Stord ved vinduet og saa over til skrivergaarden.

Det var endelig tat til at regne. Det var begyndt med en fin tæt regn som var kommet i byger ind fra fjorden med solglimt imellem, saa samlet fjeldene det, og nu sank det tæt regn over de junigrønne marker, og bjerkene bøiet sig og duftet i væten, bækkene vokste og suste, og prestegaardsgroven gik som altid i en fart fuld av vand.

Presten støttet sig mot vinduskarmen og trykket panden mot ruten, mens han saa ut, han følte sig ensom i den store tomme prestegaard. Over i borstuen hadde de lagt sig, dit kunde han ikke gaa, og egentlig morsom var jo ikke Anders heller.

Det var lys i stuen over paa skrivergaarden, det skinnet hjemlig gjennem regnskodden. Han tænkte paa fru Hage, hun hadde lokket ham til at si litt for mange ord, og saa hadde hun spurt om han ikke var folketaler. Litt for mange ord —. Men det blev ikke idag han gik dit over. Men kanske — den evige usikkerheten.

Han tok til at gaa op og ned gulvet. Med hændene paa ryggen. Av og til stanset han, la hodet bakover og trak veiret dypt.

Hadde han egentlig ikke søkt dette nye kaldet for at komme bort derfra hvor han var kjendt, hvor han hadde været folketaleren, bort fra de litt for mange ord, for at være sig selv? Han hadde endnu engang kjendt sulten efter sit eget sind, efter at naa indover til sig selv; hver gang før den var kommet over ham, hadde det været forgjæves, mennesker var kommet imellem, hvor han var træt av mennesker! Saalænge en smigret, saalænge en sa de ord de begjærte, saalænge var de gode og blide i munden, men sa en et ord i sandhet, saa truet de, saa het det sig at en var misundelig, ondskapsfuld, svigagtig —

Aa ja, gud vet det blev skrøpelig med sandheten, den sandhet han kjendte hemmelig inderst inde, ikke den som løp lybsk i talene, og som ingen brydde sig om, ikke sandheten til de mange, den var han grundig færdig med, men sandheten til den enkelte, som rinder av sandheten mot en selv, aa den var saa vanskelig, da var usikkerheten der og noget andet, noget latterligt noget — han var genert for sandheten.

Han stod ved bordet og dunket med knokene i bordplaten.

Usikker ja — hvor fik enkelte mennesker sikkerheten fra, den aapenøiede sikkerhet, efter over tyve aars liv i strid og kamp var han mindre sikker end nogensinde, han trængte stadig flere ord til at dække sig. Hvor kom det fra? Fra noget hemmelig inde i ham selv? Hadde gud aldrig aabenbaret sig for ham, hadde han aldrig hørt guds røst, set guds an-

sigt, følt guds vælde i sig? Var den livsens sult han kjendte, hungeren efter gud eller fra gud?

Ord — men ikke guds ord. Strid — men ikke guds strid. Myndighet — men ikke guds myndighet.

Han satte sig ved skrivebordet og støttet hodet i hændene. —

— — —

— Presten Stord var søn av en rik fisker paa Søndmørskanten. Faren var tat fat som fattig smaagut, drev selv fiske, men hadde ved siden stor handel som den ældste sønnen styrte. Faren var efter forholdene en belæst mand, et uroligt hode, og da han merket at den næst yngste gutten hadde evner, vilde han ha ham i prestelære, faren hadde mangt og meget at huske, som han mente gutten kunde sone, men sønnen var vild og ustyrlig, han vilde bli fisker.

En vaar laa gutten med den yngste broren paa fiske, det blev storm, og hele fiskerflaaten laa veirfast i en av uthavnene. En kveld blev det slagsmaal, der blev brukt kniv, broren fik et knivstik, det var ingen doktor at faa fat i, og det gjaldt om livet. Saa seilte Stord alene med den saarede broren ind til fjorden, og veiret var slik at ingen vilde være med, og ingen trodde de vilde slippe fra det med livet, ikke Stord heller. Men den natten med den døende bror i baaten, lovet han sit liv til gud om de slap levende frem. De naadde i land, og han kom til læge, men broren døde allikevel nogen dage efter. Fra den nat skrev Stords gudstro sig — i tro og tvil, tegn stod mot tegn, fra den nat grodde al den motsigelse han fandt i livet, usikkerheten som hans eget liv øket.

Stord kom først til en folkehøiskole østerpaa. Men han hadde møtt gud en stormnat, folkehøiskolens glade kristendom som gjorde gud til en norsk folkehøiskolebestyrer med poetiske rim, alles ven og ingens fiende, det var ingen gud for den unge fisker, h a n kunde ikke gi ham sikkerhet, hans sjæl hungret efter liv, og han hadde ingen sans for vers. Han drog til byen, en ny trang til kundskap vaaknet i ham, han var snart tredive aar gammel da han tok fat paa studiene.

Det var de aar han studerte teologi at det dype hat til embedsmænd slot rot i hans sind. Han trodde prestestudiet skulde føre ham frem til kundskap om gud, en levende gud, en Jehova som aabenbaret sig i tegn, tegn til ophøielse og fornedrelse, og han fik forelæsninger, eksegese, bibelkritik. Trængte da de kristne at fortolke gud? Var troen en videnskap, naadde man den ved undersøkelser? Støv, støv!

De aar ved universitetet hadde nær berøvet ham hans tro, de tok al hans tillid til kirken, til prestene, der gik de unge teologer og talte om at nu var det gode tider for prester, hvilket kald skulde man søke. Men de aar tok noget som var værre, de tok hans mod, han tænkte at bryte ut, men til hvad? Et helt aar slap han i hemmelighet teologien og studerte filologi, saa tok han igjen teologien, han maatte frem til gud. Jesus hadde kaaret fiskerne til at følge sig, var han bare forblitt fisker, kanske da gud hadde ropt paa ham, naa var det bare ham som ropte paa gud. Hvad var han nu, sin stand hadde han forlatt, han var en fiskergut som skulde bli embedsmand,

han var intet, eller værre end det, noget halvt, han hørte ikke hjemme noget sted.

Stord tok sin eksamen og fik sit kald nogen mil fra sin hjembygd. Og her var det han tok op sin kamp og tordnet mot sine embedsbrødre, mot deres lunkne tro og deres embedshovmot. Og for hver gang han hadde talt, spurte han sig selv, er guds vilje i dette, er hans røst i min røst, er hans liv i mit liv? Han talte som den der hadde visshet, og han følte det som den der ikke kjendte hverken sti eller vei.

Stord blev en kjendt prest, over hele vestlandet gik der store ord om hans trosiver og veltalenhet, en vækkelse fulgte ham, og med vækkelsen øket tomheten i hans sind, gud aabenbaret sig for alle, efter hans ord, bare ikke for ham selv, eller var det hele bare et bedrag?

Men hans embedsbrødre holdt sig forunderlig tause, var ikke hans ord rammende og truende nok? Var han bare til vækkelse for de umyndige i aanden, han følte uvilje mot dem han vakte og forbitrelse mot dem han ikke naadde.

Saa endelig kom det han hadde hungret efter, endelig efter flere aars kamp rørte presteskapet paa sig, biskoppen kaldte vestlandets prester til et stort møte, samtidig skulde der ogsaa holdes et stort lægmandsmøte, det var meningen at søke et nærmere samarbeide mellem kirkens prester og lægmændene. Til dette møte blev presten Stord særlig indkaldt for som biskoppen skrev at gjøre rede for sine tanker og ideer om det moderne presteskaps stilling til kristenlivet.

Stord kom væbnet, det var for ham den avgjørende kamp, en livs kamp som skulde utkjæmpes. Før han reiste, laa han i bøn, time efter time, for at samle kraft, for at vinde tegn paa guds naade. Han tænkte paa Luther i Worms, han haabet hemmelig paa martyriet, han var sikker paa det gjaldt hans stilling som prest og haabet han skulde miste den, han trængte forfølgelsen.

De første dager gik med forhandlinger mellem prestene og lægmændene, der var forsonlig stemning i begge leire, og presten Stord væmmedes over dem begge.

Saa kom den dag han selv skulde tale. Nu stod han der, ansigt til ansigt med sine embedsbrødre, alle disse lunkne kirkens mænd, og han undsa dem, undsa dem for deres feighet, deres hovmot, deres embedstro, deres fjærnhet fra den levende strenge kristentro, hvor var Kristi tro i dem, viljen til at bøie sig for hans bud om at dette liv var intet, ikke andet end et flygtig døgn før det store møte, hadde de glemt hans ord om at riket var ikke av denne verden, ikke en av dem, sa han, vilde Kristus kjende som sin apostel.

Det var dødsstilhet mens han talte, men han følte det var ikke den grepne stilhet, engang midt under sin tale tænkte han, kjeder jeg dem, trætter jeg dem?

Den første taler efter ham var biskoppen selv, han takket sin kristne bror for den nidkjærhet han viste, hans tanker var ganske vist ikke nye, striden var gammel som kirken selv, sidst var den reist av den danske filosof Kierkegaard, men biskoppen tænkte

for sin del at det kirken trængte var ikke filosofi, men enfoldig tro. Da stivnet presten Stord, var han en filosof, var han ikke en enfoldig troende, hvad hadde han med Kierkegaard at gjøre? Men biskoppen fortsatte, han vilde ikke dømme sin kristne bror efter overdrivelsene, men efter aanden, og aanden var apostolisk, den bøiet han sig for. Biskoppens ord fik tilslutning fra alle hold, prestene var fulde av mild overbærenhet og ydmyghet. Og det hele endte med at biskoppen paa vegne saavel av prestene som lægmændene bad presten Stord stille sig til næste stortingsvalg som særlig repræsentant for kirken, den trængte en nidkjær troende i landets storting.

Stord reiste hjem fra kirkemøtet som en slagen mand, gud hadde ikke valgt ham til redskap for sin vrede, han var ensom, forlatt, gud hadde ikke bruk for ham til sin strid.

Han søkte sig et nyt kald, han blev bondepresten, han giftet sig med en bondepike fra hjembygden, ikke av kjærlighet, men fordi han trængte hjælp paa gaarden. Efter et par aars ægteskap døde konen. Han vidste ikke længer hvad han trodde, ja ikke engang om han hadde mistet sin tro, han dyrket sin jord og levet bondens liv, men uten glæde. Han hatet embedsmændene, deres dannelse, deres stuer, deres hygge, men han var ikke tilfreds med at omgaaes bønderne i den lille bygd hvor han var prest. Han følte en inderlig avsky for de vakte, de han selv hadde vakt, deres sneverhet, deres dumhet og deres selvtilfredse hykleri, vækkelsen gik sine egne veie, og det var ikke frit for at de vakte tok til at betragte ham som en frafalden. Han blev en

mørk og uglad mand. Han hadde en sterk krop, men hadde altid hat magt over sig selv, og hadde det endnu, urokkelig, men det slog indad, som en dump hemmelig vrede over at livet hadde han ogsaa tapt. Til gavn for hvad? Kanske var gud netop i det sunde sterke liv, hvorfor var han ikke forblitt fisker, hans brødre sat familierike paa sine gaarde og var glade. Han var bonde, men hvorfor, han eide ingen gaard, bare en embedsgaard, og han hadde ingen barn at lære kjærlighet til jorden, han kunde ha giftet sig igjen med en bondepike, men vilde ikke, det brandt noget hemmelig i hans blod, en kvinde som kom til ham av kjærlighet, en ungdom han hadde tapt, hvem vet, kanske var gud i det, i kjærligheten. Han søkte altid gud.

Han vilde bort fra den bygd hvor han hadde lidt sine nederlag, bort derfra hvor han var for godt kjendt, han vilde være ensom. Han søkte sit nye kald, det valgte han fordi han hadde hørt at embedsgaarden laa saa nede. Han vilde dyrke den op. Han vilde øve sine kræfter paa jorden. Han var bare bonde. Prestedragten var bare en maskeradedragt. Han tok til at miste haabet om at finde gud. Og allikevel tænkte han, en dag aabenbarer gud sig for mig, en dag ser jeg hans ansigt. Min gud, min gud, hvorfor har du forlatt mig!

Her hadde han trodd han skulde faa fred, her var menneskene ham fremmed, de skulde forbli fremmed, han skulde være ensom her. Han levde en arbeiders liv, den fattigste arbeider kunde ikke leve mere nøisomt, hvad han tjente blev brukt til jordbruket eller git bort, i hemmelighet. Bare det haar-

deste arbeide gjorde ham træt. Nu vilde han være ganske ensom.

Og saa sat han allikevel, bøiet over sit bord, med hodet støttet i sine hænder, og følte sig forlatt, alene, og tænkte, at der over i det fremmede hus lyste det hjemlig fra et stuevindu.

Presten Stord kunde ikke slippe tankene om fru Hage, han spurte folk i bygden om hende, hørte bare godt og blev skuffet, han hadde haabet paa et eller andet ondt træk han kunde ha haket sig fast i.

En dag skulde dødsfaldsfortegnelsen sendes over til sorenskriveren, kirkesangeren pleiet at gaa med den, men denne gang gik presten selv. Sorenskriveren var paa tinget, han traf bare kontoristen, og mens han gik over til hovedbygningen, undret han sig over om han ikke egentlig hadde visst at sorenskriveren var borte.

Han kom op haveveien, men der var heller ikke nogen i forstuen. Skulde han gaa igjen? Han gik ind i stuen, utilfreds med sig selv, han saa sig om, en hyggelig stue, hvorfor fik han aldrig sin egen stue hyggelig?

Mens han saa sig om, hørte han stemmer, det var de unge piker, Anne Sofie først, Stord blev urolig, han hadde slet ikke tænkt paa døtrene, hvad skulde han nu si, han følte hvordan han stivnet i den værste rolle han visste, presten paa besøk. Det prikket ham i huden, der han gik dem imøte, han følte sig klodset og forbitret paa sig selv og alverden. «Jeg er presten Stord,» hilste han, «jeg søkte sorenskriveren.»

«Far er paa tingstuen, det er tirsdag,» svarte Anne Sofie.

«Er det virkelig presten som er paa besøk,» Charlotte kom frem i døren og hilste, «det var uventet», sa hun ugenert, og Stord var ikke sikker paa om han ikke hadde hørt en litt haanlig klang i stemmen.

«Nu skal jeg si til mor,» sa Anne Sofie.

Presten stod alene med Charlotte, han saa hurtig paa hende, den uro han hadde følt hver gang han i disse dager hadde tænkt paa skrivergaarden kom igjen, en beklemmende følelse av ensomhet, saa underlig slank hun er, tænkte han. Halsen var myk og hvit, skuldrene litt hængende, hændene lange og smale, — hans blik fæstet sig ved hændene og blev der.

«Naa — blev det saa meget ved av asketrærne,» spurte hun, hun hang i døren.

Presten saa op og smilte.

«Skal De ogsaa klage over asketrærne, har det været det bitre samtaleemne her? Har De ellers lagt merke til at det er blit friere utsigt herfra siden de trærne kom bort?»

«Nei jasaa —,» hun gik bort til vinduet, med det ene knæ paa en stol og begge hændene støttet mot vinduskarmen saa hun ut, «det var vel derfor De hugget dem.»

«Vi bruker ellers ikke at hugge ask op til ved,» la han til.

«Nei, det kan vel gjøres indbringende paa anden maate,» svarte hun tørt.

Hun stod ved vinduet som før, som vilde hun helst ikke se ham. Men han saa paa hende, hendes hovmodige profil, den litt lange næse og den smale mund.

«Jeg er nok ikke velset her for de trærnes skyld,» sa han helt ydmyg. «Det er nok som Deres mor sa, de var en helligdom.»

«Jeg synes trær betyr meget mere end mennesker,» hun snudde ikke paa sig.

«Det er vel fordi De endnu har igjen at lære menneskene at kjende.»

«Jeg trodde ikke en kom til at elske menneskene saa høit naar en lærte dem at kjende,» nu snudde hun sig mot ham.

«Jeg tror ikke jeg sa det heller,» svarte han, «først holder en av naturen, av trærne, av markene fordi en ikke har lært menneskene at kjende. Siden elsker en naturen for nu har en lært at kjende menneskene. Jeg mente bare De var ikke kommet over det første stadium endnu.» Han stod litt, saa la han bløtt til: «De er jo ung».

«Ja, men jeg elsker trær,» sa hun trossig, og det blev stille en stund.

Saa sa han uventet:

«Jeg har vænnet mig til at handle fort. Naa gjør det mig ondt at jeg har hugget de trærne.»

Hun blev saa overrasket, at hun rettet sig op og sa avvisende:

«Ja derfor gror de ikke op igjen.»

Skuffet over ikke at møte anerkjendelse, skyndte han sig med at hale sig selv ind igjen:

«Nei, det gjør de ikke. Men akeren gror.»

«For det sker ikke undrer om vi angrer,» sa hun trossig.

Han smilte. «Jeg angrer heller ikke slik at det kunde bli et under av det.»

Saa blev det stille igjen, de hadde begge en følelse av at være for alvorlige, de var saa høitidelige i ansigtet som sørget de sammen over en død. Turde jeg bare le av noget, tænkte Charlotte og blev endda mere alvorlig.

«Det er godt der er kommet regn,» sa presten stilfærdig.

«Forfærdelig godt,» sa hun sterkt.

«Her er smukt,» sa han og med et litet blink i øinene la han til, «her er slike vakre trær, det er jeg ikke vant til der jeg kommer fra.»

«Det kan en da skjønne,» lo hun kort og befriet.

Han følte at det vanskeligste var overstaat og snakket videre, hurtig, litt stakaandet og med den pipende lyd i latteren.

«Her er mere blidt og stille end der jeg kommer fra, længere fra havet. Det heter at den som er opvokset ved havet, altid længes tilbake. Jeg er ikke sikker paa det. Ofte undres jeg over om jeg ikke altid har længtes bort fra havet, længere ind i fjordene, dit ind hvor det var stillere, mere frodig. Ja, det undres jeg nu over.»

Han stod som saa han ind i en ny tanke som ga klarhet. Hun saa nysgjerrig paa ham.

«Folket ved havet er storladne paa sjøen, men smaa saalænge de er paa landjorden. Og den som er krøpet paa land for godt, maa ha noe andet at

fylde sindet med, ellers gaar han under i en tom længsel eller blir liten i det han tror er stort.»

«Tror De da folk er storladne her hos os,» spurte hun.

«Jeg tænkte ikke paa folk, jeg tænkte paa mig selv,» sa han, forundret over sin egen aapenhet. «Hvor smaa vi er, søker vi efter noe større at fylde vort sind med, ingen angst er saa grusom som den en føler naar det ebber tomt i ens sind, naar en begynder den ørkesløse jagt efter noe at fylde det med, naar det ikke rinder fuldt av sig selv. Er det det vi kalder alderdom? Kanske, men for et forfeilet liv kan det begynde i tyveaarene. Livet er som trærne, det gror ikke op igjen av anger.» Nu blev han skræmt av sig selv, her stod han og utleverte sig, aapnet for hemmeligheter han selv ikke kjendte, han brøt av og sa barskt:

«Ja, det var godt der kom regn.»

«Ja, storartet,» sa Charlotte, hun hadde staat og holdt pusten, saa forundret var hun.

Nu kom fru Hage, ivrig og oplivet, — hun var hentet ind fra en av sine samtaler paa landeveien.

«Nei dette var da hyggelig,» sa hun.

«Vi er da naboer», svarte presten tilbakeholden.

De drak te og de var muntre, presten var virkelig ganske som et menneske fandt damerne, omgjængelig og underholdende, stundom litt komisk, litt høitidelig messende i tonen, det er jo alle prester, og saa var det denne litt løierlige motsætning mellem det mandige og det pipende, akkurat som mellem den kraftige overkrop og de tynde ben og den trippende gang. Men han var smuk og

hadde sine egne meninger om alle ting, det forstod de at anerkjende paa skrivergaarden.

Men Charlotte sat hele tiden og skottet hen paa ham, hun visste som en hemmelighet om ham, han var ulykkelig, det var en dulgt fortrolighet mellem dem, det var som om der hele tiden blev hvisket ord mellem de to som ingen anden hørte. Hadde han bare ikke været slik litt komisk, slik litt bonde, litt ikke av deres, vilde hun ha fundet ham interessant.

— Presten tok en lang tur ind Indredalen før han gik hjem; han orket ikke med en gang de øde stuene i prestegaarden, eller at sitte over i borstuen hos Anders.

Det regnet ikke længer, men luften var en fin sølvgraa regnskodde, fjeldene syntes at stige som skygger op i det graa. Veien var smal, det var bare den mellem fjeldet og elven som gik fort-skummende mellem tæt olderkrat.

Presten stanset ikke før han stod paa den vesle broen over fossen. Ja ja, sa han til sig selv og stirret ned i fossen, aarene gaar, og en ældes, og en spør, hvor blev livet av, livet var ikke det guds kosteligste gave, hvordan har du brukt det? Men, tænkte han videre, var det ikke slik at vi ikke levet for dette liv, men for det kommende, var det ikke Kristi egne ord, guds rike er nær, er ikke det hele kristendommen? Hvorfor gav gud os da dette liv som kunde være saa skjønt, hvis det da ikke var for at det skulde leves?

Leve — hadde han da aldrig gjort det? Han hadde da været gift engang — hans ansigt fortrak

sig. Kanske var det hans brøde, at han aldrig hadde levet? Kanske var gud i livet?

Han blev bevæget, han gik frem og tilbake paa broen, var her en aabenbaring, var her et lys? Han hadde aldrig holdt av nogen, aldrig elsket. Elsket, var det et ord for en mand som tok til at ældes, men naar livet ikke før hadde budt ham den gave, skulde han da avslaa fordi den kom saa sent?

Og langsomt, som en ny søt og pinefuld varme fyldte tanken paa den unge, den ganske unge pike hans sind, den gik gjennem hans krop som et langt, langt suk, han lænet sig tungt mot broens rækværk, skulde han ikke ta imot kjærligheten som en gave, i guds navn fik det ske.

Han gik hjemover, med rappe trippende skritt. Det var tat til at klarne op, det bleknet en hvitblaa himmel mellem den drivende skodde.

Han gik fort, han følte sig glad og let og forundret, idag hadde han faat et tegn, gud jeg takker dig, sa han, livet var ikke ensomt længer.

Han næsten sprang prestegaardsbakken, det duftet sterkt fra markene, imorgen skulde han paa potetsakeren.

Naa, naa, Ivar Botn,» sa sorenskriveren, det var ting et par mils vei fra hovedsognet, «husk naa paa hvad jeg har formanet Dem til, — at si den fulde sandhet og intet fordølge. Hvad var det saa det blev sagt da grænsene blev gaat op?»

Ivar Botn vred paa sig, det var ikke det at han ikke husket, og han vilde ikke egentlig fordølge noget heller. Men staa slik og si det ord for ord saa hele grænden hørte paa, og en visste hvad det kunde bety at sandheten kom for en dag, — at sorenskriveren ikke kunde forstaa en halvkvædet vise — —

Sorenskriveren sukket, han var alvorlig bekymret for vidnernes sandhetskjærlighet. Saa dikterte han til protokols, — han hadde Charlotte med sig som protokolfører — og ropte med sin langsomme trætte stemme:

«Ottende vidne. Gaardbruker Zakarias Zakariassen Hestebeite.»

Tingstuen var fuld av blaaklædte mandfolk, de sat paa bænkene langs væggen med de store nævene mellem knærne, de hang i døraapningen og stod tætpakket ute i gangen. Paa tunet slængte der et par enslige karer borte ved hestene.

Det var hett og blikkende stilt. Vandet laa blaahvit mellem de grøntdisige fjelde, inde i skaret lyste en bræksam hvit og gul og blaa mot solhimlen.

Inde i tingstuen var det kvælende varmt, og det dampet av alle blaaklærne, luften kunde bæres ut i bøtter.

Mens Zakarias Zakariassen Hestebeite holdt paa at forklare sig, blev det en liten uro i tingstuen, folk snudde sig forsigtig og tittet ut og saa der kom et følge av kjærrer langs stranden, støvskyen stod hvit efter dem.

Hoteleier Fonn kom i fuldt løp ned den brede hoteltrappen, han foldet hændene mens han løp som han bad til gud at det maatte være lønnende gjester. Vel nede snudde han sig om og løp et par trin opover, stanset og løp ned igjen.

«Sivert — Sivert,» ropte han med lav fort stemme til en gut som hang over gjærdet, «ta du mot hestene. Hm. Ja. Hvad var det naa?» Han løp med ilfærdige bitte smaa skritt bort til en mand som sat paa tingstuetrappen.

«Har du fisk med, Johannes?» hvisket han, «Har du fisk med. Ja hvad var det saa?»

Johannes saa op. Fisken var lagt ind.

«Herregud — det var da velsignet,» sa Fonn, og foldet hændene og løp ilsnart op paa trappen og stirret. «Det er amtsingeniøren,» sa han høit, men la strakt til med ynkelig klagende stemme, «herregud det er amtsingeniøren med følge.» De blev taksert til jevnt gode reisende.

Og han løp opover trappen, stanset halvveis, slog ut med armene og hvisket, «nu kommer de.»

Det var tre kjærrer i følge, i den første sat amtsingeniøren, en høi og mager mand med et langt hesteansigt med stort svart skjæg. Han steg langsomt ut av kjærren. Snudde sig langsomt mot skydsgutten. Snakket usigelig langsomt til ham. Gik langsomt opover mot hotellet. Stanset, strakte sig langsomt, men mere og mere, naa maa han da slutte, men han strakte sig altid mere, det knaket faretruende i alle led, saa lot han armene falde med et langt suk.

Fonn løp ham imøte, kredset omkring ham, et par trin op, et par trin ned, «amtsingeniøren har det bare bra? Amtsingeniørens frue har det ogsaa bare bra? Saa taalelig — saa taalelig — aa herregud, ja plass — ja, plass — sæsongen er ikke begyndt endda, men om her var gjester i hver eneste seng, skulde her skaffes plads til amtsingeniøren, forresten har vi tingdag, sorenskriveren er her, aa herregud.»

Og øverst oppe paa den høie trap slog han ut med haanden, «værsaagod mine herrer, Sivert slip hestene løs oppe i hagen.»

Der Charlotte sat, kunde hun se ut over tunet, av de kommende kjendte hun igjen amtsingeniøren, hans to assistenter og en ingeniør fra Bergen. Men den femte var en ganske ung rødblond mand i ny rutet sportsdragt, ham kjendte hun ikke.

Der var opstaat tvist om tiende vidne, Oliane Johannesdatter Breien kunde føres, hun hadde hat sauer paa beite paa den omstridte teig.

«Ja saa tar vi spørsmaalet op til kjendelse,» sa sorenskriveren, «og slutter for iformiddag.» Det

blev mumlet litt, sorenskriveren var upopulær, han lot ikke folk faa snakke saa længe de vilde. —

— Ved middagsbordet sat Charlotte ved siden av den unge fremmede manden med det lyse ansigt, han het Melde — Sten Melde — og var en brorsøn av amtsingeniøren.

Om det var morsomt at være med paa veibefaring?

Det var det morsomste Sten Melde visste — slik for en ganske kort tid.

Saa hadde de ikke straks noget mere at snakke om, Charlotte sat stiv og var utilnærmelig, hun var genert.

Amtsingeniøren fortalte paa sin langsomme maate, mens han pekte i luften med sin lange kraftige og knoklede finger, at de kom for at stikke ut den nye veien over fjeldet, senere paa sommeren skulde det være skjøn og takst.

«Da brænder det for sorenskriverens hytte ved Flatsjøen,» sa han.

Sorenskriveren blev urolig, den vesle fjeldhytten var noget av det han holdt mest av paa denne jord.

«Ja, jeg fraraader, jeg fraraader det,» sa amtsingeniøren, «men pokker vet hvad det stikker i, bønderne vil endelig ha veien paa hyttesiden, skjønt det baade blir længere og dyrere.» Og han tok til at regne op med tal og veilængder saa det gik som et stille suk rundt bordet.

Kontoristen førte protokollen om eftermiddagen, saa Charlotte var fri, og da det led mot kveld drev hun en tur bygdeveien langs vandet. Borte paa en odde stod Sten Melde og fisket.

«Biter det?» spurte hun.

«Nei. Kan De skjønne hvad det kommer av?»

«Det er altfor tidlig paa aaret til at fiske i fjeldvand,» svarte hun.

«Aa, er det det, da skulde pokker staa her,» sa han og hoppet ned av stenen han stod paa, «jeg har aldrig fisket før, det er rasende kjedelig.»

«Det er det eneste far synes er rigtig morsomt, tror jeg. Og min bror Johannes ogsaa.»

«Ja, ham kjender jeg. Fra Kristiania, ja fra gaten altsaa. Vet De at han er en av de peneste mænd i byen? Han ser ut som en englænder — av de fine altsaa.» Han saa paa hende med de store lyse øinene. «Det kunde De ogsaa bli. Engelsk. De ser netop slik ut.»

Han gik ivrig ved siden av hende, snart paa den ene siden, snart paa den anden og snakket i vei.

«Kjære Dem,» hun stanset, «kunde De ikke gaa rolig paa den ene siden?»

«Jo da,» lo han, «det er bare fordi jeg ikke har ro til noen ting det. Sier onkel. Kjender De onkel? Forfærdelig kjedelig onkel. Men snild. Det er derfor jeg er paa veibefaring ogsaa. For at der skal komme litt ro over mig, sier far. Jeg skal bli jernbaneingeniør, ja ikke her hjemme, jeg har en onkel i Amerika — jeg skal dit over. Og saa skulde jeg ha litt praktisk arbeide i sommer. Syntes mor.»

«Saa De skal reise til Amerika, De?»

«Ja, hvis jeg kan reise fra Kristiania. For Kristiania er den deiligste by i verden, synes ikke De ogsaa?» Han hoppet igjen. «Har De ikke været i Kristiania? Stakkars Dem — jeg har aldrig været

andre steder. Amerika er endnu bedre. Sier onkel. Men fjorden da! Jeg har sagt til onkel, jeg kan ikke være med ham mere end juni ut, jeg skal seile i juli. Hvis jeg ikke skal til Amerika da.» Han hoppet igjen.

De var naadd tilbake til hotellet, tinget var slut, den ene kjærren efter den anden duret bort i en støvsky. Sorenskriveren stod paa tunet og snakket med en mand, inderlig træt saa han ut, men det var altid saa mange som efterpaa skulde spørre ham til raads, og sorenskriveren sa aldrig nei.

De to satte sig paa hoteltrappen. Vandet blev blaat og dypt, en fin dis la sig over fjeldene, duren av en fos steg i stilheten.

«Jeg har aldrig været paa vestlandet før,» sa han, «her er forfærdelig pent, men fy for at bo her.»

«Hvorfor det? Naar De synes her er vakkert. Men kanske Deres onkel ogsaa synes det?»

«Onkel? Han synes her er det eneste sted folk kan bo. Sier onkel. Men nei — fjeldene, vandet og de bitte smaa husene, her hænder da vist ingen ting. Og jeg synes det maa hænde noe hver eneste dag.»

«Aa nei, hænde noe, det gjør det ikke saa ofte,» sa hun med en liten bitter klang i stemmen, «jeg er glad til naar det hænder noe en gang om aaret.»

«Kom,» sa han, «la os ro ut paa vandet.»

Hun sa forundret paa ham.

«Nei det kan vi da ikke.»

Men han tok hende om haandleddet og drog avgaarde med hende, «kom naa bare,» lo han.

Nede ved nøstene laa der en baat, han skjøv den ugenert ut.

«Men vi kan da ikke ta baaten uten videre.»

«Vi skal da ikke rømme,» lo han og var uti. «Er det noen som skal ha den, roper de nok.»

Hun lo. «Folk staar ikke ved stranden og roper her,» hun gik uti.

«Nei, folk bare hvisker, har De lagt merke til det? Det er fordi alt andet taler saa sterkt. Fjeldene. Elven. Sier onkel. Kom saa ror vi.»

De rodde langsomt langs stranden, han dyppet aaren forsigtig i vandet som var svart indunder svabergene. De kom forbi en liten bæk som randt ut mellem smaa stener.

Han holdt baaten stille.

«Hør,» sa han.

«Hvad er det,» hvisket hun.

«Bækken, — den er saa underlig at høre paa.»

De lyttet begge efter det vesle bækkesildret.

Saa rodde han videre utover langs et næs, vandet var blankt og svart med spredte ringer efter fisk som vaket. En kroket bjerk speilte sig, indunder fjeldet paa den anden side gik strand og vand i ét i svart skygge, paa den lyse himmel stod en hvit nymaane.

Han bare dyppet aarene saa vidt i vandet. «Her ser en først hvor høit det er til himmels,» sa han.

Hun svarte ikke, hun sat bak i baaten og saa utover, forbi ham, hun syntes endnu hun hørte bækkesildret.

«Verden er saa stor,» sa han og tok et aaretak, »det er saa meget en skulde ha set og været med til. Alt det som hænder, — jeg synes det er slik en forfærdelig stor tid vi lever i. Mig vil det vist

hænde saa meget, — jeg vet bare ikke hvor jeg skal begynde.»

«Aa nei, snak ikke om det,» sa hun og skuttet sig, «saa er det ikke til at holde ut.»

«Er det noe som ikke er til at holde ut,» han bøide sig frem og saa undrende paa hende.

«Ja, at sitte her.»

«Her — i baaten?» han saa paa hende med aapen mund.

«Nei,» hun lo kort, «nei — hjemme — altid hjemme. Aldrig komme ut, aldrig se noe, aldrig opleve noe, det er det som ikke er til at holde ut.»

«Nei, det er trist,» sa han eftertænksomt; «men det gjør ikke noe,» la han ivrig til, «for det kommer bare en selv vil, ikke sandt, det sier min onkel i Amerika ogsaa. Tænk, De som er saa vakker.»

Hun kastet pa hodet.

«Si ikke slike dumme ting.»

«Nei da,» sa han rød i hodet, «jeg mente det ikke slik, jeg bruker ikke at si slike — dumme ting.» Han rodde nogen aaretak. «Her er allikevel penere end noe andet sted jeg har set. Skjønt Kristianiafjorden er forfærdelig pen.»

De var nu utenfor hotellet, — den store bygning speilte sig blaahvit i vandet, fosseduren stod sterk mot dem.

«Tænk, til næste aar sitter jeg kanske og ror paa Michigansjøen,» sa han, «det er opover dit jeg skal. Tror jeg da.»

«Ja — og jeg sitter kanske her igjen.»

«Og ror med en ny bekjendt,» sa han sentimentalt.

«Her kommer ikke saa mange nye bekjendte om aarene —»

«Saa husker De kanske paa mig da,» sa han fort, «saa skal jeg tænke forfærdelig paa Dem.»

«Paa Michigansjøen?»

«Ja, paa Michigansjøen! For der kan aldrig bli penere end her, hvad saa onkel sier. Kvelden her kommer jeg aldrig til at glemme.»

«Skal tro det,» sa hun og holdt haanden i vandet.

«Aldrig,» sa han. Hun saa op, det blaa kveldslys gjorde hendes øine svarte og dype. «Aldrig,» gjentok han høitidelig.

Sorenskriveren stod ved stranden og ropte dæmpet paa dem.

Langsomt rodde Sten baaten mot land, hun holdt haanden i vandet — det blev en lys rislende stripe efter den. Han næsten ikke rørte aarene, men saa var de allikevel inde.

«Aldrig kommer jeg til at glemme denne kvelden,» sa han og saa utover, «og aldrig blir det saa pent noe sted.»

«Ikke engang paa Michigansjøen,» hun vilde smile, men det bare skalv om munden.

«Nei ikke engang paa Michigansjøen,» svarte han alvorlig og tok om hendes vaate haand.

Sorenskriveren kom til og hjalp at faa baaten i land.

Fru Hage kom ut i forstuen.

«Charlotte — løp over til presten og spør om han ikke vil spise til kvelds hos os. Si Nils er kommet med fin øret fra Flatsjøen, — stakkar, han lever vist ikke for godt til daglig.»

Det hadde smaaregnet om eftermiddagen, og græsset var vaatt der Charlotte løp stien over til prestegaarden, hun løftet kjolen høit op og hoppet mellem pyttene, og mens hun løp slog bjerkene langs gjærdet vaate dryss over hende, det glimtet i haaret og over de halvnakne armene. Hun smilte der hun sprang.

Presten stod i kontorvinduet og saa hende komme springende, betat stirret han, kveldsolen skinnet rød over engen, med blink i græs, i regnpyttene, i bjerkenes blade, og i alt dette lys og blink kom hun, let og slank og smilende, det var lykken selv som kom springende over til ham. Han kjendte en skjælven i sin krop og knuget sin haand mot hjertet, lykkelig og angst, saa gik han for at møte hende. Han tok hendes haand, — holdt han den ikke litt for længe, han slap den fort og bad hende gaa ind, det var første gang nogen fra skrivergaarden besøkte ham, sa han og hørte selv en dirren i stemmen.

Charlotte stod i det store nakne værelse, var det stuen som hadde været saa koselig i presten Langens tid, det trak sig sammen om øinene hendes, de blev svarte.

«Ja her er tomt og stygt,» sa presten, «det er Pernille — konen til Anders — som har ordnet her,» og han tænkte med uvilje paa Pernille som var skrutrygget, liten og indtilbens.

«Men De selv,» — sa Charlotte.

«Jeg er her aldrig,» sa han kort, «la os gaa ind i kontoret.» Men i det samme blev han ræd, nu tror hun jeg synes kontoret er hyggelig, tænkte han og skyndte sig at lægge til, «ikke fordi det er bedre derinde, De vil alle steder bare finde spor av en ensom mand som gjør det tomt omkring sig.»

De gik ind i kontoret, der var en stram lukt av skraatobak, presten aapnet vinduet, — for at slippe sommeren ind, sa han, og tænkte, hvor er din stolthet blit av.

«Her er saa anderledes,» sa Charlotte, «faar jeg lov» og hun aapnet en dør, «aa nei, kabinettet er tomt.»

«Ja — her er tomt,» sa presten som saa han det for første gang, «hvorfor skulde jeg ogsaa, — jeg har ikke engang en stol som jeg vet noe om.»

Charlotte saa paa de tomme vægge.

«Nei ikke engang et billede er her, ikke engang et fotografi av min kone. Der fins intet, vi bønder fotograferer os ikke — saa ofte som dere andre.»

«Men engang hadde De da —?»

«Et hjem mener De? Hvad jeg hadde, solgte jeg da jeg blev alene. Det var bare stole og borde,

intet andet, ikke et hjem. I mit barndomshjem kjendte jeg hver en ting, alt hadde sit navn og sin betydning, det har min eldste bror —» han brøt av, hvorfor stod han og snakket ilde om sit eget, — jo tak, han vilde gjerne komme til kvelds.

Han stod igjen efter at hun var gaat, det var en fin og varm duft efter hende, han lukket forsigtig vinduet. —

— Efter kvelds sat de ute paa havetrappen, fru Hage hadde kaker og et glas stikkelsbærvin. Det var lunt med et svakt, blidt sus i de høie asketrær og en sterk duft av roser, nedover mot elven stod marken blaa av klokker. Der gik en dernede ved elven og fisket, Anne Sofie kjendte ham, det var Ole, — bare for at være nær skrivergaarden, tænkte hun.

Presten og sorenskriveren sat paa bænken, fru Hage og døtrene paa trappen, det gik smaatt med samtalen, de var ikke morsomme sammen, presten og sorenskriveren. De snakket om planene om en ny bro over elven, det var sorenskriveren som i sin tid hadde reist saken i kommunestyret, nu var de uenige om hvor den skulde bygges, saa blev vel saken igjen utsat en menneskealder. Presten svarte spakfærdig.

Der kom en ung sportsklædt mand over tunet, han stanset og saa sig om. Charlotte reiste sig. Saa blev presten ogsaa opmerksom.

«Jeg kunde godt gaa og hilse paa sorenskriveren,» det var Sten Melde, han hilste med sit lyseste smil, «sa onkel. Godag, godag,» han trykket ogsaa presten i haanden.

«Vi er glad for hvert nyt ansigt — og ikke mindst for hvert nyt ungt,» fru Hage tok hans haand mellem begge sine.

Presten rykket brydd tilbake paa bænken, — ogsaa derfra kunde han se Charlotte.

Hun stod paa trappen, litt bøiet og stille, det var som lyttet hun, med det samme smilet som hadde fyldt de tomme stuer paa prestegaarden, – det samme hemmelighetsfulde smilet, tænkte han. Og de samme mørke øinene.

Presten tok med haarde hænder i bænken saa han kjendte det i hele kroppen, det høflige brydde smilet sat endnu om munden, mens han stirret frem for sig, hadde hun hat det smilet fordi hun tænkte paa nogen — paa nogen anden?

«Det er forfærdelig hyggelig paa en embedsgaard paa landet,» sa Sten, han sat paa trappen med et glas vin i haanden.

«Det kan De si som bare ser den om sommeren,» svarte fru Hage, «De skulde prøve ensomheten om vinteren.»

«Ensomheten?» presten saa op, «i en stor folkerik bygd?»

Fru Hage smilte sit venlige tillavede smil: «Jeg synes vore embedsgaarde er blit som skogholtene her, hver sommer har de fugleliv og sang, om høst og vinter staar de livløse og øde. Da er det bare kraakene og skjærene igjen med al deres bedrøvelighet.»

«Det er heldig ikke bygdefolket hører Dem,» sa presten.

«Men kjære Dem da prest, — jeg tænker ikke paa bygdefolket. Jeg tænker paa far og mig selv, — det er ikke megen sangstemme igjen i os gamle — vel prest.»

Presten dukket sig. Os gamle, tænkte han. En kraake mellem sangfuglene. Han reiste sig og bød kort farvel.

«Presten likte ikke du kaldte ham gammel,» sa Anne Sofie.

«Jamen han var da forfærdelig gammel — ja ikke forfærdelig netop — men over de femti,» sa Sten Melde.

Charlotte lo høit.

«Spør mor om det er gammel,» sa hun.

«Vi er saa gamle som vi er i stemning til,» svarte fru Hage, «og nu var presten meget gammel, han var ikke saa morsom som jeg hadde trodd. Han skuffet mig.»

Anne Sofie saa fiskeren nede ved elven gaa langsomt opover igjen.

«Han kom slet ikke for at more dig,» sa hun.

Fru Hage trak øienbrynene iveiret, skulde det kanske bli bondedyrkelse av presten, Anne Sofie var saa uberegnelig. Men saa faldt hun i tanker, — kom presten virkelig i andre hensigter, — hun tygget eftertænksomt paa en strikkepind.

— Ut paa kvelden fulgte de unge piker Sten ned til hotellet.

Det var skumring over den graa vei som endnu lugtet efter regnveiret, og de store bjerkene langs kirkegaardsmuren lyste blaalig.

Søstrene gik arm i arm og sang dæmpet: «Nys seilte vi en solblank time . . .» Sten gik og lyttet til, mens hans tanker fløi alle vegne.

Litt før hotellet mødte de Ole Bergeim, Anne Sofie stanset: «Naa, fik du noe fisk?»

Ole viste frem fisken. «Du saa mig,» sa han.

De to andre gik videre, Charlotte sang endnu, bare dæmpet, som en nynnen.

«Ja — jeg saa du var i elven.»

«Det er slik god fiskeplass under skriverreinen.»

Anne Sofie smilte uvillig, «det er vel andre steder at faa fisk,» sa hun.

«Du vet det,» svarte Ole stilt og la til med et skævt smil: «Du ser vel ikke saa snart op til Bergeim, — det er den kalven du snakket om.»

«Det er den lange bakken,» svarte hun.

«Ja — du vet det er en lang bakke,» sa han alvorlig, han hilste godnat og gik videre — litt lut i ryggen. Hun skyndte sig efter de andre.

De to var gaat forbi hotellet og ut paa broen, der hang de over rækværket og saa ned i den mørke strøm' som gik tungt mellem bropillene.

«To uker skal jeg være her. Sier onkel,» sa Sten.

«To uker,» Charlotte sa det langt, «jeg hadde nær spurt, hvor længe er to uker?»

«To uker er vel længe — stundom da.»

«Kan De se,» hun pekte, — «der nede staar en laks.»

Han bøide sig ivrig frem, deres hoder rørte hverandre. «Den staar der,» pekte hun og visste ikke længer hvor laksen var.

«Jeg ser ingen ting, jeg,» sa han og krøp op paa rækværket.

«Vær forsigtig,» sa hun, det gjorde ondt at han flyttet sig.

«Jeg kan da ikke mere end falde uti,» lo han, «jeg svømmer nok til lands. For svømme kan jeg. Sier alle. Og selv om jeg druknet — —»

«Snak ikke slik — barnagtig.»

«Hvad gjorde det om jeg druknet,» sa han ærtende med lav stemme og gjorde sig høitidelig, «det var vel ikke noe at sørge over, vilde De?»

«Nei,» sa hun.

«Vilde De ikke,» sa han bløtt og bedende og lot sig falde ned paa broen igjen, «vilde De virkelig ikke?»

«Jo,» sa hun fort og angst, hun hadde taarer i øinene. «Vilde ikke De sørge om jeg døde pludselig,» hun flyttet sig undda.

«Det kan ikke tænkes det. Det vilde være like saa umulig som at det et aar ikke kom sommer.»

«Det kunde vel tænkes,» sa hun langsomt; «tænk om det et aar ikke kom sommer, hvad skulde vi saa leve for. — Vi staar her og ser efter laks,» ropte hun dæmpet til Anne Sofie som kom over broen. «Her staar slik en svær laks, Melde vil endelig hoppe ut og ta den. Gjør det — gjør endelig det, De svømmer jo saa godt — sier onkel,» hun tok søsteren om livet.

Men Sten slog hændene sammen.

«Jeg har slik lyst til at danse,» sa han.

«Det gaar ikke an — tænk om noen saa dere,» sa Anne Sofie.

«Kommer stygge-presten og tar os,» lo han.

Charlotte lo ogsaa, «syng for os,» ropte hun til Anne Sofie og la haanden paa Stens skulder.

«Dere bare skaper dere,» sa Anne Sofie uvillig og utenfor.

Men Charlotte bare smilte til søsteren, et hett fremmed smil, «syng for os,» sa hun høit, der var noget bydende i stemmen, og Anne Sofie sang, sittende paa rækværket og seende ned i elven. De andre danset. Hun saa op mot fjeldet, det laa i svart skygge, ikke engang paa Bergeim var det lys, hun følte sig saa ensom at hun gjerne kunde ha git sig til at graate, hun gled ned av rækværket og holdt op at synge.

De to stanset, de stod tæt ved siden av hverandre og holdt hverandre i hændene, Charlotte saa op mot den graalige himmel.

«Det er saa stilt,» sa Sten, «jeg trodde aldrig det kunde være saa stille.»

»Kjend —,» hvisket hun.

«Hvad er det jeg skal kjende?»

«Duften. Av løvet. Mest bjerk. Det er som kommer det ovenfra. Fra himmelen. Og stundom kommer det fra elven. Og naar jeg lugter paa mine hænder saa dufter de bjerk. Er ikke det rart?»

Hun stod litt og smilte frem for sig, saa hvisket hun endda sagtere:

«Hvor det er deilig i kveld.»

Hun slap hans haand og gik bort til søsteren. «Du synger ikke mere,» sa hun.

De gik langsomt tilbake til hotellet, her stod høie trær paa begge sider veien, det var helt mørkt.

«Her er altid sølet, — vogt Dem for hvor De gaar,» sa Charlotte.

«Da er det bedst jeg tar Dem under armen,» svarte han, «saa De kan hjælpe mig,» og han tok hende under armen.

Anne Sofie gik foran og var fornærmet i ryggen, — her skulde komme nogen av bygdefolket.

«Kom naa,» ropte hun misfornøiet bakover.

Charlotte og Sten stod ved hotelgrinden, de holdt hverandre i haanden til godnat, hun stod med hodet bakover og kjendte hvor han saa paa hende. Mellem trærne lyste det fra alle hotelvinduene.

«Kom naa,» ropte Anne Sofie saa skarpt at de skvat i.

Der kom en ut paa hoteltrappen, Charlotte dukket sig og løp.

Søstrene gik fort hjemover, hver paa sin side av veien, — det tok til at lysne over fjeldene — en blek grumset dæmring i skaret.

Fru Hage sat endnu paa havetrappen og strikket, Charlotte kysset hende til godnat og stod et øieblik med hodet mot morens.

«Saa deiligt det er i sommer,» hvisket hun.

Fru Hage smilte lykkelig efter hende, og da hun hørte Anne Sofie inde i stuen, kaldte hun.

«Tiltalende ung mand — Sten Melde du — og jeg tror virkelig,» — hun husket pludselig paa det aapne vindu i Charlottes værelse.

«Men hun kjender ham ikke, mor,» sa Anne Sofie.

«Kjære barn, — det tænker hun da vel ikke paa — mere end i min ungdom, det er de korte, helt lyk-

kelige og ubetænksomme øieblikke vi skylder at vi holder ut et langt liv. Og jeg vet ikke noe jeg heller vilde end —,» hun nikket op til det aapne vindu. «Og dig ogsaa, Anne Sofie.»

— «Jeg» — sa Anne Sofie og gjorde sig stiv, «jeg er født til at bli gammel jomfru.»

«Gud fri og bevare dig barn — snak ikke slik. Bli bare ikke gaaende ugift. Ja, det er ikke forsørgelsen jeg tænker paa, — den plage har dere ikke længer — nei, men at miste livets eneste store oplevelse, — tænk paa tomheten og ensomheten, ja barn, jeg sier det som det er, tænk at leve livet uten at vite hemmelighten om sig selv, den som er gjemt i hver kvinde, og som bare den mand du tilhører kan aabenbare dig. Se paa tante Lovise! Hun var glad i dokter Reinhardt, men han drak, ja det gjorde han og saa temmelig uten maate ogsaa. Men han var en staselig mand, og et godt hode. Lykkelig med ham var hun kanske ikke blit, — men tusen ganger lykkeligere end at sitte alene igjen — uten en oplevelse, ensom og uten barn.

Ja, hadde hun endda hat et barn, men saa skulde hun vel ha skammet sig over det. Gud, hvor vi mennesker er jammerlige og uten mod paa det liv vi har faat. Naa jeg snakker, — godnat, barn — det er snart lys morgen.»

Anne Sofie gik stilt op trappen, hadde hun endda hat et barn, sa mor, — men hun var ikke av dem som hadde mod. Oppe paa værelset la hun sig i det aapne vindu, gud, hvorfor var det saa pinefuldt, hun saa mot fjeldene paa den anden side dalen, de bleknet i morgenlyset, Bergeimsbækken var som en hvit

streng i løvskogen, den suste en liten ıhærdig melodi. Hvorfor var det saa pinefuldt, saa pinefuldt. — —

Fru Hage rullet strikketøiet sammen, det var sandelig tid til at lægge sig, hun var litt urolig for det hun hadde sagt til Anne Sofie, slik i nattetimene løp ordene litt for fort med tankene. Vilde hun staa fast med de meninger om noget hændte hendes egne døtre, gud fri og bevare, om virkeligheten kom og tok hende paa ordene. Nei, nu maatte hun sove. Men da hun vilde gaa ind, la hun merke til at det lyste fra kontorvinduet i prestegaarden.

Fru Hage faldt i tanker over det gule nattelyset derover. Nu saa hun tydelig igjen prestens ansigt — blekt og haardt under det svarte haaret. — — —

Charlotte sat i stuen hos tante Lovise, det var en liten hvit stue med et vindu ut til en have med ripsbusker og et gammelt mosgroet epletræ, og under epletræet sat Sten Melde og røkte snadde mens han ventet.

Tante Lovises svartklædde krop var knækket sammen paa de utroligste steder, og mager og spids var den paa alle kanter. Den høire blaalige og storaarede, skjælvende haand strøk med fingertuppene over bordet, den venstre laa lammet i fanget, ansigtet var gulhvitt, gammelt elfenben, med to hvasse brune øine hvis ild aarene og sygdom endnu ikke hadde slukket. Den store mund trak sig spydig ned mot den spidse hake.

«Naa — saa — dere har ikke glemt mig helt,» sa hun med sin slæpende ondskapsfulde stemme, «der var ingen av dere her igaar, men bevares, din mor har det vel saa travelt. Og jeg kan gjerne dø uten at se hende igjen, m i g generer det ikke — si hende det.»

«Ja, det er sikkert tante Lovise, du har det altfor ensomt her,» sa Charlotte, idag var hun fuld av medlidenhet mot tanten, som hun ellers ikke kunde utstaa.

«Ensomt! Jeg! Fordi jeg ikke har en mand til at kjede livet av mig. Og to lange døtre til at ærgre mig over. Nei, mit barn. Din mor var giftesyk til det latterlige, — men hun fik ogsaa svi for det. Jeg priser min skjæbne!»

Hun rokket i sin stol og skjøv underlæben frem.

«Aa nei — menneskene har jeg faat nok av i mine dager — mændene ikke mindst. Jeg skaper mig ikke. Det er ikke av ømhet jeg ber dere se op til mig. Det er ingen fornøielse for dere. Men jeg vil nødig dø sittende,» hun saa sig urolig om, «jeg vil gjerne i seng, naar jeg skal dø, jeg synes det passer sig bedst. Og jeg stoler ikke paa piken.»

Med den friske haanden karret hun en stor bok bort til sig.

«Og saa om dere passet litt bedre paa at bytte bøker til mig, — naa har jeg begyndt paa denne for anden gang. Ikke for det, det er en god bok. Jeg sier ikke at jeg forstaar den, jeg har altid hat svakhet for at læse det jeg ikke forstaar.»

Charlotte tittet paa boken, det var religionsfilosofi.

«Romaner har jeg aldrig likt,» sa den gamle og saa sig misfornøiet om, «ikke engang da jeg var ung pike. Man fortæller os skjæbner — det er rørende eller sørgelig eller hvad du vil — det er bare ikke sandfærdig. Jeg sier dig barn, slik det gaar i bøkene, gaar det aldrig i livet. De moderne bøker er ikke det spor bedre end de gammeldagse. I moderne bøker faar de elskende ikke hverandre, i livet faar de hverandre og blir ulykkelige, det er forskjellen,» hun lo kort.

«Ja — jeg skal ikke holde paa dig længer, jeg ser der sitter et mandeben under træet og venter paa dig. Ja, bli bare ikke rød, det klær dig ikke. Og den dumheten skal vi alle igjennem. Pas bare paa du ikke blir hængende. Gjør bare ikke som din mor og faa slik en kjedsommelighet som din far at slæpe paa gjennem livet. Ja, ja, han er ikke værre end saa mange andre, men bedre er han ikke, nei, bedre er han ikke. Men din mor har aldrig hat forstand for to skilling. Hun tror det bare er en ting som duer, og det er at sætte barn ind i verden til al dens elendighet. Dumheten, barn, overgaar alt. La naa ikke din kavaler vente, la ham ikke vente, saa faar han overtaket. Men tro ham ikke. Og husk paa, dum er han ihvertfald. Farvel barn — og tak fordi du saa indom». —

— «Tænk at bli som tante Lovise,» sa Charlotte, hun og Sten gik ned den vesle bakken og saa den gamle titte efter dem i vinduet.

«Det er vist ingen fare,» sa han og var om hende, snart paa den ene siden, snart paa den anden.

«Men skarp er hun,» sa Charlotte; «aa hold Dem i ro paa den ene siden, saa er De snild,» lo hun og saa bort paa ham og kom til at tænke paa tante Lovises ord, — dum er han ihvertfald.

«Mor sier jeg ligner tante Lovise da hun var ung».

«Saa maa tante Lovise ha været svært pen,» Sten var oprigtig forundret. —

Sten skulde spise middag hos sorenskriverens, de sat i havestuen.

«Charlotte er bange hun skal bli som tante Lovise, — er det vel fare for det, fru Hage?» spurte Sten muntert.

«Jeg haaper ikke det,» svarte fru Hage, «men dere kan tro tante Lovise var vakker og morsom engang. Dere kjender hende bare slik hun sitter gammel og ensom paa Solhaugen.»

Dere skal love mig det,» fru Hage var høitidelig i stemmen, «— om jeg nogensinde skulde bli alene, — om far skulde gaa bort før mig —, gud forbyde det, — saa skal dere ikke la mig sitte ensom paa Solhaugen, ganske alene uten noen av mine om mig.»

Charlotte tok morens haand.

«Nei mor, det lover jeg dig høit og hellig, du skal altid faa være hos os — hos barn og barnebarn og barnebarnsbarn —»

«Det er et løfte,» sa fru Hage.

Charlotte saa paa Sten som vilde hun ta ham med i løftet. Han sat og plystret en vise.

«De plystrer altid den samme visen, — kan De ingen anden,» sa hun studs.

«Det er den sidste Kristianiamelodien jeg husker,» lo han, «saa vil jeg ikke slippe den. Naa er der kommet en ny, skriver min søster.»

Anne Sofie saa op: «Længes De tilbake til Kristiania?»

«Naturligvis — forfærdelig —,» og han vippet paa stolen og fik Kristianialængsel, det var juni i byen — i alle havene blomstret syrinene, og det var lys blaa sommervarme over fjorden — — «Det er det bedste sted i verden.

Men her er ogsaa godt,» la han til. —

— Charlotte fulgte Sten nedover til hotellet.

«Skal du ikke følge,» spurte moren Anne Sofie.

Anne Sofie svarte ikke, hun stod og holdt haanden frem.

«Det blir regn. Du skal se vi faar nok regn før St. Hans allikevel, paa Bergeim staar det rigtig godt».

Men med engang snudde hun sig mot moren.

«Jeg tror ikke Sten Melde bryr sig det ringeste om Charlotte, ikke slik hun tror, det falder ham vist ikke engang ind.»

«Hvad er det du sier barn,» for fru Hage op, «du ser da hvor forelsket han er i hende».

«Aa en smule forelsket, alle de som har været paa besøk her om sommeren har været litt forelsket — saa i Charlotte, saa i mig. Det hører jo til. Men han tænker ikke hun kan tro det er noe mere, jeg forsikrer dig det, mor, det er slik. Han kan reise imorgen, og han husker hende ikke naar han er kommet op lien.»

«Aa du snakker — du ser alting saa stygt,» fru Hage saa rent skræmt ut, «saa maa vi be til gud at hun ikke fæster sig ved ham.»

«Skal tro om det hjælper at be Vorherre om slikt. Vi vænner os til at ta alt saa høitidelig her i ensomheten, vi er saa alvorlige, saa dype — er det ikke saa det heter,» hun strakte igjen haanden ut og kjendte den fine kjølige regn. «For den fattige faar alle smaagaver slik stor værdi, bagateller blir livets store hændelser, for vi er saa utarmet paa forhaand,» hun bøiet sig tilside for at undgaa moren

som nærmet sig, «det blir natteregn for alvor,» sa hun og gik op trappen.

— Charlotte og Sten var ikke naadd længer end til grinden ved Hagen, da regnet kom. «Kjend det deilige bløte regnet,» sa hun og bøiet hode tilbake.

«Naa blir De vaat,» sa han, «ta jakken min over Dem, saa følger jeg Dem tibake.»

Hun bare rystet paa hodet og stod med ansigtet vendt mot regnet. «Hvor rart alting blir i slikt regn, kan De se hvor det blir langt borte og stort.»

«Ja,» sa han og saa sig om og syntes alt var som ellers. «Men her er naa for meget fjeld, jeg blir træt i nakken av altid at skulle glo op efter himmelen. Godnat og tak for i dag og tak for følget og gudskelov for i morgen,» han bøiet sig frem og kysset hendes haand som laa paa grinden, og løp nedover veien.

Charlotte skyndte sig tilbake i regnveiret, hun løp stien bak fjøset for at komme fortere frem. Som hun i halvmørket kom om hjørnet, løp hun like paa en mand som stod gjemt under asketræet, med ryggen til hende, hun skrek i, saa skræmt blev hun, manden dukket sig, blev borte bak lysthuset, kom frem igjen paa stien og gik med forte trippende skritt nedover marken.

Noget saa likt presten. — —

— «Jeg blev saa skræmt,» Charlotte stod i forstuen og rystet væten av sig, «der stod en mand i haven, — men jeg aner ikke hvem det var.»

«Saa var det vel en som skulde til pikene,» fru Hage saa ikke op fra regnskapsboken, «godnat barn.»

— Fru Hage sukket over regnskapet, til alle sorgene kom pengeplager, hun kunde aldrig faa pengene til at strække til — gud vet hvor de blev av.

Men hvad var det mot alle bekymringene for barnene, — skulde det nu briste for Charlotte ogsaa, — og Anne Sofie som altid var den første til at se naar det var noget ondt i vente. Aa disse sorgene for barnene, de slet hjertet i sønder paa hende, de holdt aldrig op, de var nye og blodig friske for hver dag. Enten en hadde barnene hjemme, eller en sendte dem ut. Der sendte de Johannes, den klokeste av alle hendes barn, sendte ham hjemmefra som skolegut, hele aaret, bare de korte ukene da det var ferie og altid feriestemning var han hjemme, indtil han var blit en fremmed for dem alle. Hvad visste hun nu om Johannes? Og Hagbart, ung, smuk og livslysten var han reist fra dem, fin og god, med glæde hadde hun sendt ham; skjønt det sved som døden i hjertet, hadde hun sendt ham med glæde, for at livet skulde bli rikt og smukt for ham. Og saa hadde hun faat ham tilbake — ødelagt — bare for en ubesindighet som tusen andre unge mænd slap skadesløs fra — ødelagt, fortvilet, sky som et dyr, ikke til at redde. Og saa gik han her, hendes kjære gut, døende, nei et lik som de bare ikke hadde puttet i jorden endda.

Fru Hage gjemte ansigtet i hændene, livet var haardt, grumt og forfærdelig, — at ens hjerte kunde holde ut al den gru og pine, at det kunde lide saa svært uten at briste, lide for de barn en hadde født til verden. Ak, hun hadde kjæmpet for at det skulde være lys og lykke om dem, hvor latterlig forgjæves

al den kamp var, de vilde ha været like lykkelige eller ulykkelige, barnene, om hun intet hadde gjort for dem, adrig søkt at værne dem, aldrig lidt for dem. Ingen mor, ikke den bedste kunde hjælpe sine barn, alene maatte de, de ogsaa, stri den tunge strid at leve.

Saa slog hun pludselig haardt i bordet. Nei — hvad var det for tanker hun lot ta magten over sig, nu visste hun det, det var fordi hun var begyndt at føre husholdningsregnskap, det ga pengesorger, og pengesorger var ødelæggende, lumpne, skitne, det skulde være løgn at hun fik daarlig humør av pengesorger.

Og hun tok husholdningsboken og knak den stive permen med sine sterke fingre og puttet den ind i ovnen, hun smilte mens hun gjorde det, det var som fik hun has paa en ond fiende. Og saa gik hun ut i forstuen, og slog begge dørene op, ut mot natten, nu høljregnet det, en susen i luften, en plasken mot jorden, det var godt for aker og eng.

«Bare ikke tape modet,» sa hun høit og strakte armene.

Ogsaa næste dag og dagen derefter var det samme regnveiret, en tæt graa himmel stod mellem fjeldene, regnet sank, ikke stridt, ikke i blæst, men sank, ustanselig over bygden, og i den økende regn sprang bækkene i fjeldene og stadig nye bække, brune og hvitskummende, fossen vokste, tok dype toner som fyldte hele dalen med sin dirren, isprængt bækkenes spændte sus. Storelven steg, for hver time steg den, gik indover markene, hvor olderkrattet blev regntunge øer, steg igjen, blev truende i røsten og stemte sin brungraa strøm mot de dirrende brokar.

Sten Melde kom bortover fjeldet, det var ut paa eftermiddagen, han hadde villet ta snarveien til bygden. Først hadde han været indom fjeldgaarden og bedt om skyds til hotellet, i stuen hvor han kom ind sat en liten rødbrun mand ved vinduet og glodde ut mot regnet, nu snudde han sig mot den fremmede, saa længe paa ham, men svarte ikke. Sten bad igjen, utaalmodig, om skyds, manden fandt frem en liten pipe, lette efter tobak, fandt ikke og gik over til gamlestuen for at se om rullen laa der. En liten stund efter kom han tilbake med rullen og hadde da en liten gut og en svart vaat bikje i hælene, gutten satte sig paa sengekanten og nidstirret paa Sten,

hunden gik rundt om ham og snuste paa læggene hans. Manden selv satte sig bort ved vinduet og karvet i pipen, da den var stoppet, trak den ikke, alt blev karret ut igjen, samlet paa et stykke gult avispapir, og pipen blaast ren. Gutten stirret. Hunden snuste. Pipen blev igjen stoppet. Sten nævnte noget om skyss, hunden tok til at knurre, manden saa ut i luften, «din skarve hond,» sa han og tok til at lete efter fyrstikker. Der laa en æske over ovnen, manden saa længe paa den, saa bort paa gutten, pekte med en kroket finger paa æsken, gutten rørte sig ikke, bare stirret, med et tungt suk reiste gamlingen sig og hentet selv æsken.

Saa satte han sig bort til vinduet igjen, var paa veien indom hunden med et litet spark, tændte fyrstikken og suget, saa den blaa flammen slog sig op og ned mellem fingertuppene, sukket, blaaste røken fra sig og saa langt ut paa regnet. Han tok et par kraftige sug av pipen, og snudde sig saa mot Sten, «kor e den karen fraa da,» spurte han. Sten tok sin hat og gik.

Han var saa vaat han kunde bli, der han gik indover fjeldet, regnet silte fra luen ned i ansigtet, langs halsen og ned ryggen, han hadde aldrig drømt det kunde regne slik. Her var ikke engang sti at følge, høit vidjekrat holdt vaatt igjen om føttene, han snublet i pludselige tuer og sank ned i myrhul, som med et gurglende slurp igjen slap hans trætte ben, var fjeldet fortroldet? Han bandte, snublet, bandte igjen, regnskodden samlet sig graa om ham, nu saa han ikke nærmeste furu, den tætnet og løste sig op og tætnet igjen. Lave trær tok til at bli

levende, de gik i ring om ham, det var en kroket bjerk som nikket av regn, den kom ustanselig igjen.

Han hørte en dæmpet sus som blev til en lattermild rislen og igjen til sus, han stod ved en lav elv, dens blanke vand løp i smaa hvirvler, den kluklo over regnet og sit eget fald. Han maatte over den. Den var grund til langt ut paa, blev uventet dyp og brunmørk paa den anden side, han blev ræd og vasset tilbake saa vasspruten stod om ham. Da han stod iland igjen, var elven like rislende grund at se paa.

Han fandt et nyt vadested, vaaget sig uti, forsigtig gik han, fot for fot, stod igjen ved et dyp, varsomt vaaget han sig ut et par skritt, elven naadde ham ikke længer end til knærne. Med et dypt suk gik han over.

Utkjørt, bandende alt det forfærdelige han var kommet ut for, ravet han videre, tuene blev tættere, myrhullene dypere, her løp alle de smaa bjerketrærne sammen til et holt, han kavet sig igjennem, mens væten drysset over ham, en ny draapetung væte, anderledes end regnet, som han ikke var vaat nok før. Vel ute av bjerkeholtet stod han ved et litet tjern, et dypt svart hul ind til jorden, med gyngende torv rundt om. En fugl han ikke kjendte, fløi pipende langs bredden, svang sig paa bøiede vinger over ham og igjen rundt tjernet. Det var et ganske litet tjern, han ga sig modig til at gaa rundt det, det blev større, det vokste, han gik og gik, men tjernet strakte sig, det gjorde sig langt og skjøt tilslut en smal sivdækket bugt indover mot ham. Tæt rundt stod graat vidjekrat, han vilde presse sig igjennem, sank i med det ene benet til over knæet, vandet gik

op mellem vidjerne. Han blev saa skræmt at han ga sig til at løpe tilbake, snublet og faldt og stavret forsigtig videre. Han kom sig rundt vandet og naadde ut paa lange graa svaberg, der det gik let og fast. Fra svaberget kom han ut i lav tæt furuskog med tung bløt mose, det suste dæmpet fjernt i skogen, var her en elv, en foss, nei det var bare skogen som suste. Hvert skritt var saa tungt i den bløte mosen, nu orker jeg ikke mere, tænkte han, nu sætter jeg mig og gir det op, nu kan det være det samme, jeg vil ikke mere.

Han saa en lysning, en graa stripe i skodden, en ny elv? Han tumlet brat ned et svaberg, gled, søkte at reise sig, gled videre og like i en grøft, der sat han.

Det var en bygdevei med dype vandfyldte hjulspor, en potetesaker stod like ved veien, paa den anden side. Bak den gik det brat ned, paa bakkekammen laa en utløe, graa og sunken, dypt nede fra steg tung elvesus og paa den anden side dalen reiste der sig skoddeklædte fjeld. En høk kredset høit over sluket.

Sten laa længe i grøften og saa paa det alt sammen, han var saa glad han kunde ha git sig til at graate. Han saa potetesakeren som en kjær ven, at en potetesaker kunde være saa koselig, og løen, den graa løen, her holdt mennesker til. Her gik vei.

Mens han laa i grøften og stivnet til, svor han en dyr ed, i dette fordømte regnhul av en bygd med sine graa fjeld og sine myrheier vilde han ikke være en dag længer. Her var ikke værendes for mennesker — ikke for mennesker som ham.

Pludselig — han lyttet — han hørte en ny lyd — en vidunderlig kjendt og lykkelig lyd i denne tilværelse av regn og skodde — duren av en kjærre. Eller var det bare elven? Nei — der kom den igjen — den hoppende duren av en fort kjærre.

Om det saa var fanden selv der kom kjørende, vilde Sten med. Han var ikke ræd fanden.

Han kløv op paa veikanten.

Der i den bratte bakken kom en blak lutende liten hest, en kjærre, og i kjærren en bred mand i oljeklær og sydvest. Sten stillet sig midt i veien, hesten stanset saa bratt at den satte sig paa bakbenene, manden i kjærren bøiet sig frem. Det var ikke fanden, det var presten.

Sten blev saa lykkelig som var det sin bedste ven han hadde mødt, endnu mens han fortalte, kløv han op i kjærren. Presten gav taus plads.

Sten hygget sig i kjærren, han fik snadden frem og laante fyrstikker av presten, og skjønt han frøs som en vaat kat, var humøret brilliant.

Presten kjørte sterkt nedover bakkene, han holdt tømmene med begge hænder, underlæben skjøv sig frem og øienbrynene var sunket ned over de blaa øinene. Av og til skottet han bort paa Sten, — og saa hvergang det samme fornøiede gutteansigtet, det gik vondt i presten, men han maatte se igjen, — var det intet som fortalte om letsindig, kanske lastefuld byungdom? Nei — det var bare ungdom, lykkelig ungdom! Og presten tænkte i bittert had paa sin egen ungdom, de faa vilde aar og de mange haarde, ensomme, uglade, fulde av tvil og kamp, hvor hadde glæden været? Og nu sat der en ung gut her ved

siden av ham og syntes det var den enkleste sak av verden at leve livet og være lykkelig. Kanske det var det som var hemmeligheten? At alt det vanskelige og indviklede bare var hjernespind, tunge og uglade menneskers overflødige tanker, de naturlige, de lykkelige, de enkle og ureflektert glade var kanske de guds barn? De troende talte om forsagelse, hvorfor skulde endelig kedsommelighet være gud saa behagelig, var det ikke bare noget en grep til for at trøste sig med sit sinds fattigdom? De lykkelige, de enkle, de glade av sind, var de guds utvalgte? Ja, isandhet, saa hadde gud ikke utvalgt ham, hadde gud tat ungdommen fra ham fordi hans tunge sind var gud imot, hvor fik han nu sin tapte ungdom tilbake, kunde han kræve gud til regnskap for den?

«Undskyld,» sa pludselig Sten, «vet presten at De sitter og skjærer tænder? Det kommer av daarlig fordøielse. Sier min onkel — jeg har en onkel som er læge.»

Presten sendte Sten et forbitret blik, — men det var ikke det spor av baktanke at se i Stens lyse ansigt, saa gav han hesten et rap, kjærren ramlet lydt gjennem en gaard og ned sidste bakken. I svingen saa de et glimt av bygden, fjorden og bryggen langt ute, kirken oppe paa bakken, saa var den gjemt igjen, de naadde hovedveien og kjørte langs et stille svart vand.

«Her er trist,» sa Sten, «før jeg vilde bo her, vilde jeg være med paa en nordpolstur. Gudskelov, naa drar jeg snart min vei.»

«Saa — De tænker paa at forlate — os,» det sidste ord blev trukket langt ut.

«Ja, heldigvis, — ja undskyld, jeg mente ikke at være uhøflig, men her regner svært meget.»

«Kanhænde det,» sa presten og saa op mot de tunge graa skyer, «men vi har Dem vel snart tilbake?»

«Jeg? Tilbake hertil? Never. Jeg skal til Amerika, helst alt i sommer. Sier onkel — jeg har en onkel som er ingeniør i Amerika.»

«Til Amerika — hm,» presten bøiet sig frem og viftet med svøpen over hesteryggen, «jeg trodde det var noe som bandt Dem her.»

«Mig — her?» presten mødte to oprigtig forundrede øine.

«Ja — veianlægget, — befaringen,» sa presten kortpustet.

«Aa det,» Sten lo, «det gaar vist uten mig. Onkel sier jeg gjør ikke synderlig nytte for mig, jeg mangler stadighet, det er det jeg skal lære i Amerika, sier onkel.»

De kjørte i skritt over broen. «De er vel forfrossen,» sa presten mildt, næsten øm i stemmen, han lot sin haand hvile paa Stens vaate skulder, han følte godhet for den fremmede gutten. «Saa naa er vi fremme. Byt klær og faa Dem litt varmt i livet. Farvel og tak for følget, og ser jeg Dem ikke før De reiser — saa ha det godt.»

Presten kjørte videre. I skritt. Han skottet tilbake til hotellet. «Bare en hotelgjest,» mumlet han og tok sydvesten av og rystet den, det var holdt op at regne.

Han kjørte langsomt forbi skrivergaarden. En ung pike sprang fra staburet over tunet til kjøkke-

net, — det var ikke hende, men søsteren. Det lyste indefra kjøkkenet da døren gik, et rødt hyggelig lys, han vilde ta det som et godt varsel. Han kunde ha krav paa litt hygge og lykke han ogsaa nu, nei ikke krav, men han vilde tro gud vilde gi ham det, av sin naade. Han saa op mot himmelen, der lyste blaa dyp mellem drivende skyer.

Anne Sofie løp fra staburet i lange hop, for det var store dammer paa tunet efter regnet.

«Naa kjørte presten forbi,» sa hun til Charlotte som stod i spisekammeret, «liker du presten?»

«Jeg tør ikke svare før jeg vet om du vil gifte dig med ham,» svarte Charlotte.

«Han tænker ikke paa at gifte sig med mig,» sa Anne Sofie, «men er du sikker paa han ikke vil gifte sig med dig?»

«Jeg har ikke spurt ham endnu. Og jeg gjør det ikke før jeg er begyndt at be aftenbøn, kjære gud tak hvemsomhelst, saa kan han faa lov til at være hvemsomhelst, ikke før.»

«Nei,» sa Anne Sofie, det var som svarte hun paa et spørsmaal.

«Der kommer Ole,» Charlotte saa ut. «Det er altfor vaatt til at gaa paa kirkegaarden,» sa hun da Ole kom ind.

«Jeg har alt været der,» Ole satte haveriven fra sig. «Jeg skulde snakke litt med fruen. Det var om din mor vilde ha en halv kalv fra Flu,» Ole satte sig paa kjøkkenkrakken.

«Naa kommer mor straks,» Anne Sofie gik fra og til og stelte. Ole hilste paa pikene, og Anne Sofie tænkte, han hilser ikke anderledes paa os end paa

pikene. Utepiken var fra Indredalen hvor Oles mor bodde, hun spurte efter nyt, og Ole hadde hørt at gamle Anders i Bakken laa for døden. «Det vil gjøre mor ondt at høre,» sa Anne Sofie. — «Ja det er vondt for os alle,» sa Ole, — «aa — ja — ja,» sa piken, hun var i slegt med Anders.

Anne Sofie hadde mest lyst til at gaa, men blev allikevel, hun stod ved komfyren og hørte Oles rolige stemme, han fortalte stadig om Anders, hvor rolig han ventet døden, ja hvor glad han var. «Han har været en lykkelig mand,» sa Ole.

Pikene drog paa det — slik en liten og fattig gaard — og saa tungt brukt —

«Han fik hende han vilde ha,» sa Ole, han sat foroverbøiet. «I fyrti aar holdt de sammen, og der blev ikke sagt et ondt ord mellem dem. Fra den dag Sørine for hjem, har Anders ikke stundet efter andet end at fare efter.»

Charlotte kom fra spisestuen, hun hadde dækket bordet, «sitter du der og gjør dig til for jentene, Ole,» sa hun.

Ole lo, og pikene kniste.

Hvorfor kan ikke jeg være like naturlig, tænkte Anne Sofie, hvorfor liker ikke jeg at se Ole sitte nede ved døren og snakke med pikene, de er av hans folk.

«Blir det snart for meget væte for dig, Ole,» spurte hun uten at snu sig.

Ole saa op.

«Jeg har gravet en grøft,» sa han, «vatnet gaar utenom.»

Anne Sofie blev interesseret, hun maatte vite hvor grøften gik, hvor dyp han hadde gravet den. Hun kom helt hen til bænken hvor han sat — begge pikene var ute.

Da saa Ole op med sit skjæve smil. «Du trænger ikke at spørre slik, — jeg er ikke en betler heller.»

Anne Sofie braasnudde, brændrød, hvor det var stygt sagt.

«Dere blir saa stille,» sa Charlotte fra spiskammeret, «er øllet ikke godt?»

Idet samme tok det i døren, «er det her skriveren bor,» spurte en lys stemme som søkte at gjøre sig mørk og hæs, det var Sten Melde. «Her kommer en som har været Norges vaateste mand,» sa han og koset sig borte ved komfyren.

«Da har De set ordentlig vassen ut,» sa Charlotte og hadde det travelt.

«Ja, og saa følte jeg De ikke tænkte paa mig, saa det var rent ilde.»

«Tænkte jeg ikke paa Dem,» hun stanset op foran ham, «jeg har baade tænkt paa Dem og snakket om Dem. Idag da jeg støvet av i stuen og i en av blomsterkrukkene fandt en haug avbrændte fyrstikker sa jeg her har Sten Melde sittet, den grisen, — sa jeg ikke det, Anne Sofie?»

Ole lo saa han klukket.

Pikene var kommet tibake. Sten sat paa kjøkkenbænken og stjal spikkekjøt og pratet saa ordene løp i tul for ham, Charlotte gik rank og høi, øinene spillet mørke og store, hun smilte, et litet hemmelighetsfuldt søtt smil. Hun er svært saa vakker, tænkte Ole og saa efter hende.

Anne Sofie rørte sig ikke fra komfyren, hun hørte Sten prate og Ole le — fra sin plads borte ved døren.

Fru Hage kom i stor fart fra kontoret, «jeg hører du har en halv kalv til mig, Ole,» sa hun.

«Kan De si, ei halv kalv laa i elva og flaut, paa bredt østlandsk,» spurte Sten.

De forsøkte alle paa sit vestlandske, fru Hage var bedst, men Ole undslog sig leende, «en kan tidsnok bli led av,» sa han og reiste sig for at gaa.

«Nei bli naa til kvelds,» sa fru Hage, og Charlotte tok i, «du kan sandelig bli engang du ogsaa.»

Ole ventet litt, — om ogsaa Anne Sofie vilde be ham, for saa skulde han ha gaat. Men da hun ikke spurte, gik der tross i ham, og han sa ja tak.

De hadde spikkekjøt og æggerøre og varme poteter til kvelds, selv sorenskriveren tødde op, skjønt han var langt fra frisk, det var hjertet. Anne Sofie sat og skottet over til Ole, saa grep hun sig i det, sat hun virkelig og saa efter hvordan han spiste og var glad over at det gik godt. Siden turde hun ikke se op.

Men da de hadde sagt tak for mat og skulde gaa ind i stuen, stillet hun sig op ved døren og da Ole gik forbi, sa hun lavt, «jeg mente ikke noe vondt med det isted, Ole.»

Han saa fort paa hende, blev langsomt rød, tok et skritt mot hende og sa med dirren i stemmen:

«Nai — nai — de' kan so væra da.»

Anne Sofie maatte le, han hadde saa uventet tat til bygdemaalet, hun snudde sig fra ham, men smilte tilbake, hun var med engang saa glad. «En skulde

tro jeg var saa glad for det han har sat saa pent tilbords,» tænkte hun og visste godt det var ikke derfor.

Sorenskriveren bad Anne Sofie om at synge, hun sang med en mørk liten fuglestemme. Fru Hage som var ganske umusikalsk satte sig godt tilrette og nød hyggen og haabet de snart vilde slutte med musikken. Ole sat i stolen mellem vinduene med albuene mot knærne og ansigtet begravet i hændene, han lyttet saa det skjalv i ham.

Men Charlotte og Sten var ute paa trappen, dørene stod aapne saa de hørte sangen ut. Det var blit klarveir, skodden drev langsomt langs fjeldet og løste sig op mot den natblaa himmel.

Fra de vaate marker, fra trærne, fra blomstene, fra rosene, de tungt duftende som endnu var fulde av regn, drev en krydret og søt duft blandet med lugt av vaat muld. Og gjennem det blaa tusmørke, gjennem duften og sangen steg, hver gang det svale luftdrag bar imot, fossens fjerne dur som en vild og sorgfuld tone.

De to sat stille, hun med hodet sterkt bakoverbøiet og hændene bak nakken, han lænet over rækværket, han saa paa hende.

Derinde sang Anne Sofie Vilhelm Krags:

«Det er nat saa vide over vei og vang,
det er stilt i veiret; men dog er det klang
som fra maanestraalers fineste strenge . . »

Sten hadde endnu en uro i kroppen efter turen, nu kjendte han natteduften som en svak svimmelhet, og skodden som drev og sank over fjeldet og drev fin, glidende graa langs elven, og fosseduren som var saa nær og langt borte, sangen som var en nynnen i det

altsammen, det kjendtes som en skjælven i hjertet, han turde ikke røre sig, det var en troldom i natten som skræmte ham.

Ja, skræmte ham, det fortryllet, men det var ikke noget for ham, han saa paa Charlotte, hun var saa smuk, er det fra hende det naar mig, det besynderlige, tænkte han, — og allikevel —.

> «Det er nat saa vide over vei og vang,
> Jeg hører det bæve gjennem luften en sang,
> men tonerne kan jeg ikke finde —»

sang Anne Sofie inde i stuen. For pokker, tænkte Sten, om det saa er sangen høres den anderledes ut her, alt er anderledes, underlig, deilig, bare ikke for mig, ikke for alvor.

Han vilde rive sig løs, reise sig, si noget, men han var bundet, han m a a t t e sitte og se paa hende, det blev farlig, han lette i tankene efter noget som frelste bort. Og saa tok han til at regne efter hvor mange penge han hadde liggende paa hotellet, om det var nok til skyss over fjeldet saa han slap at vente paa bidrag fra onkelen.

Og mens Anne Sofie sang:

> «Aa gud, hvor det er tungt slik mailys en nat
> at sitte her saa ensom og længes!»

fik Sten regnestykket til at gaa op. Og det blev han i slikt godt humør over, alt det farlige i natten blev borte for ham, det var en almindelig juninat, og det hadde regnet, og det var vaatt i græsset, her var i det hele tat altfor vaatt, men det kunde en jo reise fra. Han bøide sig frem og tittet paa Charlotte, han smilte lystig og tvang hende til at se ned paa ham. Hun aapnet øinene vidt op, hun saa ind i hans,

og hendes svarte dype fyldtes med taarer, og mens hun holdt pusten og syntes hun tilstod ham alt, lukket hun øinene og lot ham kysse sig, eller var det hun som kysset ham, let, næsten umærkelig, skjælvende og sky for dem derinde.

En morgen nogen dager efter stod Charlotte nede i haven, det var en varm luftning i veiret, en bløt sommerstrøm fra den blaa solhimmel, det glitret blankt i bjerkeløvet bortover fjeldet. Hun tænkte paa Sten, den kvelden hadde de ikke faat talt sammen, de andre var kommet til, og de hadde været flere i følge nedover til hotellet. Dagen efter var han reist til fjelds, paa befaring hadde hun hørt, snart maatte han være tilbake, der hørte hun nogen gaa over tunet, kanske det var ham, nei det var kontoristen med posten. Det var et kort til hende, et farvelagt prospektkort fra Balestrand. Sten skrev at et telegram fra onklen hadde gjort det nødvendig for ham at reise til Sogn, saa snart han var kommet til ro skulde han skrive et ordentlig brev, dette var bare som en hilsen og hurtig tak for i sommer.

Hun stod med kortet og saa, det blinket i græsset og i bjerkene, ute paa engen gik to mænd, stemmene var tydelige i den stille luft, de trættet.

Det vilde komme et ordentlig brev. Men han var reist —

Hun saa fortapt paa det farvelagte Balestrandsbilledet. Det k u n d e ikke bety noget — — ikke et ord stod der om at han snart kom tilbake, det betød vel at han kom snart det? Bare en tak for i som-

mer. En tak? Men der skulde komme ordentlig brev — saa vilde vel alt bli godt?

Fru Hage gik gjennem spisestuen, hun saa Charlotte i haven og skjønte noget maatte være hændt. Hun hadde glemt Anne Sofies ord, og gaat og været lykkelig for Charlotte, hun var langt ute i en glad fremtid, like til barnebarnene var hun kommet, og hvem de skulde kaldes op efter. Nu saa hun Charlotte nede i haven, hun bare stod der, og straks tænkte fru Hage, det er noget ondt.

Charlotte hørte moren komme, hun snudde sig imøte, «jeg kan hilse fra Sten Melde,» sa hun med rolig, litt høi stemme. — «Kan du hilse?» — «Ja, han maatte reise, der kom telegram fra onklen, — jeg skulde snart faa brev,» la hun til og saa et øieblik ræd paa moren. — «Skulde du snart faa brev, — det var da hyggelig,» fru Hage satte sig paa trappen.

Charlotte gik over til kontoret, fru Hage blev sittende og stirre frem for sig, der sat hun da Anne Sofie kom og spurte om de ikke skulde spise frokost idag. «Sten Melde er reist til sin onkel,» sa fru Hage og søkte at gjøre sin stemme lys, «Charlotte har faat et brevkort, hun skulde faa ordentlig brev imorgen.» — — «Saa har han forlatt hende,» sa Anne Sofie. — — «Altid skal du tro det værste,» for moren op, «hun faar brev imorgen har jeg sagt.»

De spiste frokost. Charlotte søkte at faa en samtale i gang, men moren grep den med slik iver, at det var umulig at holde den gaaende, tilsidst turde de ikke engang se paa hverandre.

Straks efter frokost kastet fru Hage et sjal over skuldrene og gik nedover veien, hun gik med lange

skritt og snakket med sig selv, mødte hun kjendte glemte hun at hilse, eller hun hilste saa overstrømmende at de længe stod og saa efter hende.

Hun gik til telegrafstationen og traf telegrafistinden alene. Fru Hage smilte et smil som skulde vise at alt hun nu spurte efter betød ingen ting.

«Ligger her ikke et telegram til Sten Melde?» spurte hun, «der skulde komme et som vi skulde sende efter.» — Nei der var intet. — «Men her er da kommet et?» — Nei. — «Jo da, for noen dager siden.» — Telegrafistinden blev irriteret, hun saa efter, «der er ikke kommet noe telegram til Sten Melde i hele sommer,» sa hun. — «Saa maa det være en misforstaaelse,» sa fru Hage og gik, smilet sat endnu om munden.

Da hun kom ut, slog hun sjalet sint om sig, «slet ikke noe telegram,» sa hun høit, han var simpelthen flygtet, fru Hage tok et par lange skritt som vilde hun sætte efter flygtningen. «Han er reist,» sa hun igjen høit, og nu blev hun saa bedrøvet, hun kunde gjerne ha git sig til at stortute, og ga sig langsomt til at gaa hjemover. Saa husket hun paa at hun skulde ha kjøpt noget hos landhandleren og snudde om, nu var hun igjen sint, gik med store skritt, hun smaasnakket med sig selv og rystet paa hodet.

Hun kom ind i den halvmørke butik og stilte sig ved disken. Aa tænkte hun, nu begynder ulykkene, nu begynder ulykkene igjen, — kommer der en, kommer der altid mange ifølge, hvordan skal jeg værge os? Hun saa sig om, som lette hun efter hjælp i butikken, nede i en krok stod presten og

kjøpte hesjesnorer. Fru Hage nikket ivrig — meget ivrigere end hun viste, — presten lot snorene ligge og kom bort til hende og hilste. «Er der noe nyt?» spurte fru Hage. — «Nei,» svarte presten forundret, «skulde det være noe nyt?» — «Nei, naturligvis ikke. Naa er de vist færdige med veibefaringen.» — «Saa — det trodde jeg ikke,» og presten spurte over til landhandleren, «er de færdige med veibefaringen?» — «Nei.» — «Jeg trodde det,» sa fru Hage forvirret, «siden Sten Melde er reist.» — «Er Sten Melde reist?» spurte presten langsomt. — «Ja,» sa landhandleren, han hadde ogsaa hotellet, «han reiste søndag, han skulde hjem, nei, veibefaringen er ikke færdig,» han saa spørgende paa fru Hage, — hvad var det hun skulde ha? Fru Hage tok sig til hodet, «la mig faa litt grønsaape, det trænger vi da altid.» Landhandleren gjemte sin forundring og veiet op.

Fru Hage gik hjemover med store skritt, hun saa presten nede i veien, men vilde ikke ha følge. Hun klemte pakken i haanden saa grønsaapen tytet ut, — han hadde reist — uten videre reist hjem, hun kunde ikke faa fat i ham og ryste ham. Men han skulde skrive. «Sludder,» sa hun med høi og vred stemme, «den slags skriving kjender jeg,» og hun slog grønsaapepakken over i den anden haand saa det klasket, Lars i Hagen stod paa tunet og saa hende, han stelte med en rive, men blev saa skræmt at han gik bent ind og satte sig.

Fru Hage kom som et stormveir ind i kjøkkenet, Anne Sofie og begge pikene stod der. «Værsaagod,» sa hun og la pakken paa kjøkkenbordet. — «Hvad er det?» spurte Anne Sofie. — «Grønsaape.» —

«Grønsaape? Har du kjøpt grønsaape, vi fik en kvart tønde igaar.» — «Javist,» sa moren oplivet, «derfor var det naturligvis at jeg kom til at tænke paa grønsaape.» Men saa fik hun taarer i øinene, «altid skal det være noe galt, herregud om vi naa har et pund grønsaape for meget.» — «Kom mor,» hvisket Anne Sofie og drog moren med sig ind i stuen.

Der sank fru Hage sammen. «Du har ret, han er reist fra hende,» sa hun og brast i graat.

— «Hys mor, Charlotte sitter ute paa trappen, om hun hørte dig.» — Fru Hage pusset næsen og tvang graaten. «Han er rømt som en skurk.» — Anne Sofie stod ved kjøkkendøren, blek, «han har aldrig holdt av hende,» sa hun. — «Men hun?» — «Det kan kanske ikke han for.» — «Skal du forsvare ham? Har du ikke bedre at si saa ti stille.» — «Det gjør jeg jo.» — «Men hun,» tok fru Hage op igjen, «hvordan skal det gaa hende.» — «Kjære mor — saa vondt det er — hun dør ikke av det.» — «Dør!» fru Hage blev saa sint at stemmen fløi fra hende, — «dør, det vet du ikke noe om. Vil du jeg skal synge, men de gamle sa det gaar over? Det gjør dig kanske ikke engang ondt for hende.» — Anne Sofie saa paa moren og straks var denne borte hos hende. «Jeg mente det ikke, men jeg er saa ulykkelig og du er saa rar.» — «Aa mor, tror du ikke jeg vet det er ondt. Men det er ondt at være til.» — «Ondt at være til?» fru Hage slap hende, hun faldt i tanker, hun satte sig. «Ondt at være til, ja er det egentlig det? Ondt — ja ondt. Skuffelser — ja det har vi alle lidt. Nei — vet du hvad jeg mest er ræd for, det er naar alt gaar os forbi, vi sitter igjen, d e r e sitter igjen. Sor-

ger — ja det er sandt, men — sorger skal vi alle ha, bare det ikke er at livet gaar en forbi. Saa faar det onde komme med det gode.» Hun reiste sig, ivrig. «Det gjælder at faa hende ut over det, faa hende videre, saa hun ikke blir sittende igjen i græmmelsen. Lykken er ikke tapt for altid for det.»

«Nei — det gjælder vel at glemme,» sa Anne Sofie.

Fru Hage rystet paa hodet. «Intet glemmes,» sa hun, «det er bare noe vi indbilder os. Alle saar, hvor godt vi trodde de var grodd, — de springer allikevel op engang. Stundom husker vi det — ja det var hint saar, naa blør det igjen —. Andre ganger vet vi ikke hvad det er, vi gaar bare i en stemning av vemod, den kommer saa uventet over os, en stemning av noe forbiganget, noe tidligere oplevet, — nei, vi vet ikke hvad det er. Men det er gamle saar som springer op og blør.»

Hun vilde gaa, men kom tilbake og tok Anne Sofie tæt ind til sig. «Gud bevare dig for alt ondt,» hvisket hun, slap hende og gik ut til Charlotte som sat paa trappen.

«Sit ikke og dovn dig i solskinnet, barn,» sa hun, «kom og hjælp mig, jeg skal sætte deig.»

Charlotte stod ved vinduet og lyttet, det var tidlig morgen, og naar luftdraget stod fra den kanten, kunde hun høre postgutten blaase i hornet mens han kjørte ned lien. Saa bet hun tændene sammen saa hun blev hvit om munden, idag skal du ikke gaa og hente posten selv, sa hun, fra alle vinduene i gaarden ser de efter dig, stakkar hun venter kjærestebrev som aldrig kommer, hvisker de. Om det saa er postaapneren saa ser han rart paa dig med de gamle øinene, ikke noget kjærestebrev idag heller, tænker han. Men idag gaar du ikke. Og ikke før var hun færdigklædd, saa gik hun indom kontoret, «jeg gaar og henter posten, jeg far,» sa hun, «saa faar jeg den turen.» Og hun gik stien bak fjøset forat de ikke skulde se hende fra kjøkkenet. Fremme ved broen maatte hun sætte sig, saa spændt var hun, men husket, paa den stenen hadde Sten og hun sittet, og skyndte sig videre. Og saa hadde hun posten og med rædde fingre bladet hun gjennem brevene — aldrig noget til hende.

Men imorgen kanske — — —

Imorgen. Hun gik langsomt hjemover, det var tomt og dødt i hende, dypt under dirret en undren over at det var blit slik, hun var saa lykkelig, det var da saa kort tid siden. Hun saa en av pikene paa vei

til landhandleren, nu vilde hun ikke møte nogen, hun gik op kirkebakken og drev mellem gravene til hun saa det hvite skaut var vel forbi. Mellem gravene — hun stanset ved den ukjendte grav med rosenbusken, som stod i fuld blomstring, skjøn og duftende vugget den sit mylder av rødgule blomster i en svak blæst. Charlotte stirret fortapt paa graven, hun kom sig ikke derfra, hvor rosene duftet over hende som var død av kjærlighet, hun kunde ikke faa den hun vilde ha, hadde han forlatt hende, elsket de hverandre, men blev skilte, — aa naar de bare elsket hverandre. — — —

— — — Men en morgen Charlotte kom ned, var posten alt hentet, fru Hage stod ved frokostbordet og saa paa et kort hun straks lot falde. Denne gang var det et prospektkort fra Myrdal, «et sidste blik ned Flaamsdalen er avskedsblikket til vestlandet, og saa maa jeg ogsaa sende Dem en hilsen,» skrev Sten. Charlotte snudde brevkortet, det var poststemplet Kristiania, det var vel skrevet paa toget eller kjøpt i en papirforretning i Kristiania. Hun stak kortet i lommen, «skal vi ikke spise frokost?» — «Nu kommer jeg med kaffen,» sa moren, «vil du ikke ha et egg?» — «Nei tak.» — «Jeg koker et til dig alligevel.» — «Jeg vil ikke ha — plag mig ikke.» — «Nei, nei barn.»

Fru Hage gik ut i kjøkkenet, hun fortalte Anne Sofie om kortet.

«Saa skal du ikke mase paa hende,» sa Anne Sofie, «men la hende være i fred.»

«Maser jeg? Du har kanske ret,» fru Hage saa ut av vinduet, taarene randt.

«Kjære mor, jeg mente ikke noe ondt, du graater da ikke for det?»

«Vrøvl,» fru Hage rystet hende av sig, «jeg er vant til at bli opdraget av mine barn. Men jeg graater over det du ogsaa engang skal graate over, en har ikke andet i tankene end sine barn, dager og nætter, lange vaakenætter ved sykesengen og lange dager naar det er noe i veien, en er tilslut som et aapent saar — og like meget hjælper det, barnene blir ikke lykkeligere, det værger dem ikke for en eneste skuffelse, det avværger ikke et eneste slag, det er bare forgjæves alt sammen, derfor graater jeg . . .»

Ved frokostbordet var sorenskriveren i daarlig humør, gudskelov, saa har vi det at høre paa, tænkte fru Hage. Og sorenskriveren brummet, munden arbeidet tungt inde i skjægget, «de flaar mig i ligningen,» sa han, «jeg betaler mere i skat end bygdens fire rikeste gaardbrukere tilsammen, og jeg tjener ikke saa meget som en av dem, og allikevel viser de mig ikke simpel høflighet længer. Naa skal vi ha ny lensmand i Utfjorden, og før jeg har indstillet noen, lar de mig vite at den jeg indstiller vil de slet ikke ha, og det tiltrods for herredsstyret og jeg gjerne vil ha den samme. De vil ikke ha en som skylder embedsmændene sin stilling sier de, de vil ha en bygdevalgt. Og i brokomiteen blir jeg ikke valgt ind, skjønt det er mig som har reist saken, men det gjælder at vise at de ikke har bruk for mig. Men jeg skal la dem stelle med det alene, saa blir det bare bygdekrangel, og hele saken gaar til helvede.» — «Ja

la dem faa det paa den maaten, du,» sa fru Hage opmuntrende. —

— Efter kvelds gik Charlotte indover Indredalen, her var skygge, stilt. Hun gik langsomt, her hadde han og hun aldrig gaat sammen, og allikevel, her var han hende saa nær, hun hørte ham le, nu paa den ene siden, nu paa den anden, le ganske tydelig.

Om han nu var død, tænkte hun, og det gik stilt gjennem hende, om han var død, og hun kunde sørge over ham, døden er ikke det sværeste. Men han var ikke død, han var reist fra hende, han tænkte ikke paa hende, hun var glemt. Nei, hun vilde ikke graate, hun vilde gjemme skammen.

Hun naadde frem hvor den vesle broen gik over fossen, hun lænet sig utover rækværket, det gjorde godt at kjende det haardt mot brystet. Hun saa ned i det hvite, bratte, hidsige faldet, det vilde vist være rørende om hun sprang ut i, likesom hende paa kirkegaarden, ja var han død saa skulde hun ha gjort det saa gladelig, men ikke nu.

Men da hun gik hjemover, tænkte hun, om han var kommet i kveld, uventet, og nu sat hjemme i skrivergaarden og ventet hende, eller han var gaat ut for at møte hende, der borte ved svingen vilde han komme.

Hjertet banket haardt, hun kjendte sig saa svak, — der borte kom der virkelig nogen, en mand, nu kjendte hun de forte trippende skritt, det var presten.

Han kjendte hende straks, hun kom ham imøte, langsomt, med bøiet hode, og han husket hende, der hun var kommet springende stien fra prestegaarden, lys, smilende, med en anden i tankene den gang

som nu, underlig tænkte presten, jeg tror hun har den samme lyse kjole nu ogsaa, og allikevel — — —

Charlotte vilde forbi, men presten stanset og saa stod de og saa paa hverandre.

«De gaar ogsaa her,» sa presten med dæmpet stemme, «her hvor en kan være tryg for at møte andre mennesker, hvorfor skulde en ellers gaa denne vei som er mørk og trist, her gaar bare den som helst gaar alene. Og saa møtes vi.»

Charlotte bøiet hodet og vilde gaa videre, men presten snudde og fulgte.

«Jeg vil ikke være paatrængende,» sa han, — — «slet ikke det. Men De har gaat denne turen for første gang, hvor ofte i sommer tror De jeg har gaat den, har den tanke nogensinde streifet Dem?»

Veien var smal, de gik nær hverandre, men han saa ikke paa hende. «Jeg har i mine dager set megen sorg,» sa han, «sorg i embeds medfør, som det heter, og jeg har skullet trøste, men selv om jeg kom med et oprigtig medfølende hjerte faldt der frost over ordene. For jeg sa til mig selv, dette er ikke den sidste sorg. En ung kone som graat over sin døde mand, ja, men hvad har hun ikke eiet, mødres sorg over smaa døde barn, tunge dager, men jeg tænkte paa dem som hadde tapt før de hadde eiet, de fattige som intet hadde at tape. Det er den sidste sorg, tomhetens savn. Derfor gaar jeg saa gjerne dalen her, her er det som solen aldrig hadde skinnet, som her aldrig hadde aandet andet end savn.»

Hun lyttet opspilet til hans ord, til den vuggende præketone, det var som ordene kom fra selve skumringen, hvad var det han forstod?

«Jeg taler om mit, — jeg skal ikke tale om Deres,» sa han stakaandet, «jeg vet jeg har ikke ret til det, hverken som menneske eller prest, jeg vil aldrig faa ret til det, det skal aldrig bli nævnt, det er hellig,» sa han sterkt. «Men vi møttes her, og jeg følte jeg kom Dem nær, — jo jeg kom Dem nær.» Og han la igjen ind i prækketonen. «Jeg har følt det før, naar jeg gik her, som hadde jeg et usynlig følge, jeg har spurt mig selv, hvad er det som følger dig, naa vet jeg det, Deres sjæl har fulgt mig, og naa vet jeg det og: gud har i kveld sendt mig for at møte Dem. Jo — tro De mig, vis mig ikke bort, gud vilde jeg skulde møte Dem. For jeg er det eneste menneske som kan forstaa Dem. Nei — jeg skal ikke tale om Deres.» Og sterkt, som gav han et løfte for al fremtid, sa han: «Aldrig, ikke med et ord skal jeg nævne det, det er helt og bare Deres.»

Mens de gik op den bratte bakken til prestegaarden, snakket han med anpusten stemme:

«Naar menneskene har en sorg, vil de være alene. Men de vil være alene der hvor de kan høre deres sorgs stemme, de vil fornemme dens ekko. Derfor lar gud stundom det ene ensomme menneske møte det andet, for at sorgen skal gaa fra hjerte til hjerte, og de skal forstaa hverandre. Høre hverandres ensomhet.

Ikke sandt — nu vet ogsaa De at livet er som en frossen vei, hvor den eneste lyd er ens egne ensomme skritt. Hvor en gaar og lytter til det en ikke fik i livet. Nu vet ogsaa De hvor dypt livet kan bedrage, De er ung, De har mødt Deres første sorg, nei, nei, jeg rører ikke ved Deres, men den første

sorg, den er som et svart dække som falder og stænger for alt i livet, nu er der ingen fremtid mere. Men av den **første** sorg gror der ny livslængsel, det vet jeg som har levet, bare en kan møte et menneske som kan forstaa, sorgen kan ogsaa forene, kanske dypere end glæden, ja kanske det.»

De var naadd frem til skrivergaarden og stanset begge.

«De skal ikke være bedrøvet fordi De møtte mig i dag,» sa han, «tænk ikke paa at jeg er prest, jeg er et menneske som vil lytte ganske stille til Deres sorg, den vil klinge igjen fra mig, det vil gjøre Dem godt, og De gir et ensomt menneske en stor glæde, tænk paa det, det er et menneske, De endnu kan gi en stor glæde.»

Og han gik fra hende, uventet, som var han bange for at si for meget, hun saa ham gaa med smaa forte skritt bortover veien. —

Charlote hørte moren og Anne Sofie sat oppe endnu, nu sitter de og snakker bedrøvet om mig, tænkte hun og listet sig op trappen.

Hun klædte sig av og la sig, hun blev liggende og stirre mot taket, underlig nok, der vilde komme en morgen efter denne og endnu mange dager, og han vilde aldrig komme tilbake. Hun vilde aldrig bli kvitt denne tyngsel av forlatthet og skam, ladt alene tilbake, han tænkte ikke engang paa hende. Men langt borte hørte hun prestens præketone, den steg og sank i luften som fjern elvesus, og i den tonen og i det suset sovnet hun ind.

Charlotte vaaknet næste morgen — det var noget hun skulde huske, — noget som endnu suste sagte i hendes sind, hun hadde drømt. Drømmens stemning var i hende, om hende, alle vegne, men saa umulig at holde fast.

Hun laa ganske stille og med lukkede øine. Litt efter litt kom drømmen tilbake, den sank i bleke ringer gjennem lyset og ned paa øienlaakene, hun kjendte den som en svak undren i kroppen. Hun sat i en baat paa et stort vand, og baaten nærmet sig et fjeld som kastet svarte skygger over vandet. Hun frøs, men hun var ikke ræd. Mens baaten langsomt nærmet sig skyggen, saa hun der sat en og rodde i baaten, det var presten, og det var ikke det mindste underlig i at det var ham og ikke den anden. Mens presten rodde, saa han hele tiden alvorlig paa hende, og idet baaten gled ind i skyggen, bøide han sig frem og sa nogen ord til hende. Men hun kunde ikke huske ordene. Hun hørte klangen av stemmen, ja hun hørte ordene ogsaa, visste i grunden hvad de sa, de stod i luften, hun saa dem, men kunde allikevel ikke gjenta dem, hver gang hun var like ved at si dem høit, var de borte. Men hun syntes hun maatte si

de ordene, slik at hun hørte dem med sin egen stemme.

Charlotte klædte sig langsomt paa, og stemningen fra drømmen var altid om hende. Hun gik ned, hun hjalp sin mor, hun hadde ærender at gaa, — den vilde ikke vige. Hun gik til faren paa kontoret, hun kastet sig over et avskrivningsarbeide, — stemningen var der endnu, midt i arbeidet maatte hun stanse og lytte, nu var ordene der, nu grep hun dem. Og i samme stund var de borte.

Til middag fik de sjeldent besøk, det var distriktslægen fra Ytredalen. Han var en rar og ensom skrue, litt av en nar og meget av en fin og god mand, han og Charlotte var gode venner. Ved middagsbordet fortalte han en historie om en mand fra Bødalen, han hadde hængt sig av religionsskrupler, «folk sier at der kom kjærestesorg til,» sa doktoren. Og med en gang hørte Charlotte ordene fra drømmen, de dirret gjennem hende, hun reiste sig og gik ut, skjønt hun saa de andre undret sig. Men da hun var blit alene, var ordene borte. En strime av ild sved i sindet efter dem.

Siden gik hun en tur langs elven og ned til broen, hun tænkte paa den kveld Sten og hun hadde danset der, nu gik elven i blank sommerstrøm. Hun bøide sig frem og saa ned, dernede i de smaa hvirvler bak bropillene, der lekte ordene, hun bøide sig langt frem og lyttet, men de blev dernede, lo dernede, og vilde ikke op til hende.

Skal jeg hele mit liv undre mig over hvilke ord det var og aldrig faa vite det, tænkte hun.

Om kvelden sat hun alene ute paa trappen, distriktslægen, faren, moren og Anne Sofie spilte whist. Det var graaveir. Hun sat og lyttet — med aapen mund og stirrende øine. Nu var ordene overalt, alle vegne fra, i det lydløse sus over græsset, i asketrærnes tynde hvisken, i det fine spind av insekter over blomstene, det var en hemmelighet som blev hvisket fra øre til øre, kom den ikke nærmere?

Med en gang, — saa tydelig at angsten slog kold gjennem hende — saa hun prestens ansigt, slik hun hadde set det i drømmen, like ind paa sig, blekt og alvorlig og med det underlige blanke i øinene, han bøide sig mot hende, hvisket noget, hun hørte, hun hørte ikke, saa var det som blev han meget vred og vilde rope, munden aapnet sig svart, hun kjendte ordenes hete mot sig, — saa gled de ut, alt gled ut, og hun saa bare haven og markene som bølget for hendes blik, og hun hørte igjen bare det tynde spind av hvisken — —

Hun listet sig op til sig selv og la sig, kanske drømmen vilde komme igjen, hun laa stille i sengen og lot drømmens stemning ta og føre langt bort, hendes livs hemmelighet vilde bli betrodd hende, hvad var det forunderlig som gjemte sig for hende? Hun laa og ventet, langt borte saa hun drømmens landskap, det store vandet, fjeldet, baaten som gled mot skyggen, nu kommer drømmen, tænkte hun og sovnet.

Men da hun vaaknet næste morgen, hadde hun nok drømt, og hun husket drømmen ogsaa: Moren stod i kjøkkenet, de hadde slagtet en gris, og nu stelte hun indmaten. «Kjære dig — tar du nu fat paa juleslagtningen?» hadde hun selv spurt, og mo-

ren hadde svaret: «En kan ikke ta for tidlig fat paa det som m a a gjøres.»

Drømmen fra natten før, stemningen og ordene var borte, langt borte og var aldrig til at kalde tilbake igjen.

Distriktslægen var blit natten over. Han var en liten rund og veirbidt mand med smaa nysgjerrige øine, en liten krum næse og en liten rund mund, han trodde han var nydelig. Han var enkemand og saa sig alle vegne om efter en ung kone, — det var svært ensomt i Ytredalen, og doktoren hadde to smaa barn og ingen til at stelle om dem. Det var mange søte unge piker til i verden, men han vilde saa gjerne ha en med litt penger. Han tænkte ofte paa de to i skrivergaarden — snart paa den ældste som sikkert kunde staa for et stort stel, snart paa den yngste som var saa vakker, men det var saa vanskelig at vælge, og penger hadde de ikke. Saa nøiet han sig med at gjøre kur, «besøk mig til sommeren,» sa han, «dere skulde se mit nye hus,» det var et fint vink, omtrent som en indledning, han lignet en tyk liten landsens hane uten hale.

Denne gang var det Charlotte han ofret sig for, han fandt hende interessant. Blek og hovmodig, syntes han, hun mindet ham om kvindene i de hundredevis av kronebøker han læste, de var ogsaa bleke og interessante. Og Charlotte som ikke hadde lagt merke til ham dagen før, var formiddagen efter bare optat av ham, hun spaserte med ham, hun gav ham en rose til knaphullet, hun hørte paa hans historier

og lo av hans vittigheter. Distrigtslægen trippet omkring hende, nervøs, for han syntes han nærmet sig til en bestemmelse, «død og salte, frøken Charlotte,» sa han, «De skulde se mit nye hus i Ytredalen.» Og han maatte ret som det var ta litt bort i hende.

Anne Sofie holdt sig unda. Moren gik og var sint. Selv faren saa det og gryntet misfornøiet. Charlotte merket det altsammen og egget sig ind paa distriktslægen, han blev saa ophidset at han blev lyrisk. Arm i arm gik de utover marken for at se paa utsigten, doktoren spjettet med benene og nikket med hodet til fru Hage som saa efter dem, jo man gjorde da indtryk. «Død og salte, frøken Charlotte, vi har utsigt i Ytredalen ogsaa, De skulde komme og se paa mit nye hus.»

Trods kjærligheten sov doktoren en dundrende middagslur. Da han kom ned til kaffe, sat Charlotte borte ved vinduet og saa ut, hun rørte sig ikke da han kom, han pratet og var vittig, hun hørte det ikke. Han trippet urolig omkring paa gulvet. Hun saa træt og likegyldig ut i haven. Han fortalte en av sine bedste historier, den hadde gjort slik lykke om formiddagen, nei ikke et smil. «I sommer faar jeg lagt vand ind i huset mit — baade i første og anden etage,» sa doktoren spagfærdig. «Jasaa,» sa Charlotte. Da satte han sig bort til fru Hage og snakket om de stigende kjøtpriser.

Solen holdt paa at gaa ned, den blev tidlig borte fra skrivergaarden, fjeldet blev dypt rødviolet, luftdraget stod imot, det bar en svak sitrende tone, — det var kveldsposten som kom. Den fjerne tone

av horn vilde hun høre hele sit liv, i den vilde være alt det hun hadde tapt.

Doktoren sa farvel, «er De ikke frisk,» spurte han Charlotte. — «Tak — utmerket,» svarte hun.

Moren hadde fulgt doktoren til kjærren, da hun kom tilbake, gav hun sig til at gaa op og ned gulvet, hun gned hændene saa det knaket, saa brast det løs:

«Du kunde naa gjerne opføre dig som et dannet menneske selv om du har en smule kjærestesorg.»

Charlotte reiste sig fort.

«Aa — det var vist stygt sagt,» sa moren og stanset.

Charlotte dukket sig og løp ut. Anne Sofie saa op fra arbeidet.

«Hvor kunde du,» sa hun til moren.

«Ja hvor kunde jeg,» sa moren og var ulykkelig. Men saa la hun til: «Hun kunde da gjerne beherske sig en smule.»

«Slikt er let at si,» sa Anne Sofie.

De blev sittende og sy, ingen av dem sa noget, moren arbeidet som det gjaldt livet. Saa pustet hun tungt, hun var kommet til at tænke paa vinteren, — den lange vinter meldte sig i hendes sind. Med Anne Sofie altid taus, Charlotte kanske borte, eller hjemme og ute av humør, sorenskriveren i seng klokken halv ti, hun snudde sig heftig til Anne Sofie.

«Hvorfor sitter du ogsaa altid og tier stille,» sa hun.

«Kommer det noe godt ut av at snakke,» svarte Anne Sofie rolig.

«Det kommer da i alle fald bare ondt av altid at tie. Sitter en bare og tænker, tænker en tilslut det værste, snakker en fra saa snakker en da litt vondt bort.»

Anne Sofie svarte ikke.

«Saa kan du da hjælpe mig med aftenstellet.»

«Trænger vi at være to om det? La mig ta det alene.»

«Herregud — det var da for ikke at være alene jeg bad dig. Sit du i ro,» og moren gik.

Charlotte var ikke kommet hjem til kvelds. Efter bordet la sorenskriveren kabale, fru Hage gav sig med iver til at hjælpe ham, det plaget sorenskriveren, kabalen gik naturligvis ikke op, og han sa godnat og gik og la sig.

Fru Hage tok strikketøiet og en bok, av og til skottet hun bort til Anne Sofie som sat borte ved vinduet og stirret over mot fjeldet, det var tændt lys oppe paa Bergeim.

«Skal vi ikke gaa ut og se efter Charlotte,» spurte moren.

«Hun kommer nok,» sa Anne Sofie.

Moren sukket, strikket og læste. Saa husket hun med et noget fra sin ungdom, det var i de dager de gik og var bange for at søsteren, tante Lovise, skulde forlove sig med den fordrukne doktor Reinhardt. Hun og Lovise hadde staat ved prestegaardsgrinden, saa var doktoren kommet kjørende forbi, halvfuld og vild, hans kjendte store røde hoppe danset bortover veien. Og hun hadde — hun husket det saa tydelig som det var igaar — hun hadde snudd sig til søsteren og sagt, «du gjør det ikke, Lise.» Hele sit liv

hadde hun sagt ord, hun burde ha tiet med, kanske hadde de ordene den gang betydd meget for Lovise, bestemt hende i uvissheten. Og hvad hadde hun vundet ved det?

Aa, alle de ordene som burde ha været usagt.

Om nu Charlotte gik hen og gjorde en ulykke paa sig, — ensom og ulykkelig og med morens haarde ord i sindet, — om hun gik og kastet sig i elven — —

Fru Hage sprang op, tok et sjal om sig, «naa gaar jeg ut og leter efter Charlotte,» ropte hun.

Hun kom ut paa tunet og stanset uviss, hvor skulde hun lete. Da hørte hun lave stemmer borte ved grinden, den ene var Charlottes. Fru Hage blev saa glad, hun vilde like til at rope paa hende, men saa blev hun nysgjerrig, hvem snakket Charlotte med. Hun vilde saavisst ikke lure, men storsmilende nærmet hun sig allikevel et par skritt. Det var vist en kjendt stemme den anden ogsaa.

Men saa stanset hun, «du lytter,» sa hun halvhøit, og gik med store skritt tilbake til stuen.

«Naa kommer Charlotte,» sa hun.

«Det var det jeg visste,» sa Anne Sofie.

«Ja, du er klok du,» sa moren og gik frem og tilbake og var i godt humør. «Gud vet hvad du sitter og titter efter. — Nu vil vi ha vin og kake,» la hun til med lys stemme.

Charlotte kom, moren saa hendes høie skikkelse ute paa trappen «aa herregud,» sa hun og fik taarer i øinene. «Kom ind skal du faa vin og kake,» ropte hun.

«Tak jeg skal ikke ha,» svarte Charlotte.

«Men du har ikke spist til kvelds, skal jeg ikke lave noe til dig?»

«Nei, jeg skal ikke ha noe.»

Saa kunde ikke fru Hage dy sig længer. —

«Hvor har du været henne, barn,» spurte hun.

«Jeg har været en tur med presten.»

«Med presten?» — Ja, hadde ikke fru Hage kjendt den stemmen — «det var da hyggelig —».

Charlotte gik og la sig, fru Hage skjænket eftertænksomt i glassene, tænk med presten, det hadde været en lang tur, — det var da besynderlig, med presten.

«Jeg kan disse trøsteturene,» sa hun høit, «naar de sørgende hjerter aapner sig for hverandre,» la hun til med inderlig uvilje. «Vil du ikke ha et glas vin, Anne Sofie?»

Anne Sofie rørte sig ikke, hun stirret op mot det ensomme lys i fjeldet, det eneste lille lys deroppe. Hun vidste akkurat hvad det betød for hende, — en vinter til — herhjemme, — og saa var hun endda et aar ældre.

«Kom naa og drik,» sa moren.

Nu slukket lyset paa Bergeim. Saa pludselig. Pustet ut. Blev borte som et suk i mørket. Anne Sofie reiste sig — som hadde hun tat en beslutning.

«Jeg synes du ogsaa er blek,» sa fru Hage.

«Er jeg? Nei — det er ingenting. Godnat mor.»

«Men vil du da ikke ha —?»

Anne Sofie rystet paa hodet, kysset moren til godnat og gik.

Fru Hage sat alene igjen, hun stirret paa tre

fyldte vinglas. Hendes underlæbe skjøt sig frem, det er vondt at være gammel og ensom, tænkte hun, men ung og ensom, det er en ulykke.

Det var stilt i huset, forsigtig hældte hun de tre glas vin tilbake paa flasken. Her i huset sparer vi paa vinen, tænkte hun, mens hun hældte.

Fru Hage var paa besøk hos tante Lovise, hun hadde sending med, og hendes ansigt hadde et stadig smil, hvor det stak i det søte, det skulde ikke bli nogen scene idag.

«Kan du ikke sætte dig i en ordentlig stol,» sa tante Lovise. «Men du har det vel for travlt. Du er av dem der tror at de kan løpe livet langt. Ta det med ro, mor — døden staar paa det samme hjørne enten du løper eller gaar.»

«Jeg har det slet ikke travlt,» sa fru Hage, men blev sittende der hun sat.

«Litt traktering skulde du vel ogsaa ha, men det er fra dig jeg faar det meste, saa du kjender smaken. Naa — er det ellers noe nyt? De vil ikke ha svoger ind i brokomiteen hører jeg? Pokker skulde være embedsmand for det pak som nu regjerer i bygden, da vi var unge — husker du — sat de endnu nede ved døren, og der hørte de hjemme. Men svoger har altid været et mæhæ, venstremand har han ogsaa været, naa kan han selv se hvad det fører til.»

Fru Hage vilde ikke si imot.

«Er det ellers noe nyt? Dine to døtre piner sig av og til med et besøk, de gjør det ikke for morro skyld. Venter du gullebarnet Johannes hjem snart,

blir han aldrig mere end byraachef? Naa — embedsmands barn blir ikke til noe længer, det har jeg lagt mærke til. Naa er det bare bønder som blir til noe, for den uvidende og ubegavede er veien glat nok. Embedsmænds sønner blir underklasse, og døtrene sitter hjemme og blir gamle jomfruer, det skal vel ogsaa kaldes en ulykke. Han er jo strøket sin vei, — han du trodde skulde bli svigersønnen din?»

Fru Hage blev rød. «Jeg vet ikke hvad du mener.»

«Nei naturligvis, det er derfor du blir rød i hodet. Jeg saa bare et glimt av ham, han sat nede i haven, men h e n d e saa jeg, og hun var fuldt færdig. Det gaar ellers et stygt ord om dig, du skal være ute efter svigersønner alle vegne, naa var det den slasken av en østlænding, saa er det presten det gule spøkelse av en bonde, saa distriktslægen, det blomstrende fæhodet.»

«Du har en mund, Lise,» sa fru Hage, «tak gud at ingen anden end jeg hører dig.»

«Vis vas,» sa tante Lovise, og feiet med den friske haanden. «Saa gaar du hjem og sier med den sursøte minen din, tante Lise har da en fæl mund, sier du, det kommer av at hun er ugift.»

«Levet du ikke saa alene, Lovise, saa vilde du ikke si saa meget stygt om menneskene.»

«Nei — naturligvis,» tante Lovise lo kort, «du har prøvet det andet du. Du har faat en mand som ikke snakker over sig, saa du kan da anbefale egteskapet.»

Fru Hage tok kurven.

«Du var da ikke saa ræd for et giftermaal engang du heller,» sa hun. «J e g kan da ikke for at det ikke blev til noe.»

Tante Lovise spærret fugleøinene op, og de gule fingre krummet sig.

«Du synes vel du har valgt den bedre del du,» sa hun med dirrende stemme, «og at jeg intet er værd — her jeg sitter alene og uten barn. Men jeg mindes vel den dagen du stod her i stuen, Hagbart var kommet hjem, og du sa det var en forbrydelse at sætte barn ind i slik en verden.»

Fru Hage hadde reist sig og saa ut av vinduet.

«Naar en er fortvilet sier en saa meget en siden angrer. Det er vel derfor du sier saa meget ondt — skjønt det er sørgelig vi to søstre ikke skal ha andet end onde ord at si hverandre.»

«Vis vas,» sa tante Lovise, «kom ikke med høitravende ord til mig, du har godt av at høre sandheten engang imellem du ogsaa. Du skulde passe litt bedre paa de dukkedøtrene dine, naa sværmer Charlotte med presten, og Anne Sofie gaar i bønderne, hun skal gifte sig med graveren paa Bergeim, hører jeg.»

«Jeg vet ikke hvem det er som holder dig med sladder,» sa fru Hage sint, «naa gaar jeg,» og hun gik.

Skulde der virkelig være noget i det med Anne Sofie og Ole Bergeim?

Anne Sofie som var saa fornem. Skulde hun opleve det, hun ogsaa, at se barnene bli bønder, det hændte paa hver anden embedsgaard nu, ikke mine barn hadde hun altid tænkt.

Ole Bergeim — han var saa bra en mand som nogen. Men — allikevel, det var umulig. Og i det samme saa hun opover bakken, der i knausene bak skrivergaarden gik de to. De to!

Hun vilde rope til dem, — rope Anne Sofie ned til sig, men lot det være, det trængte ikke bety noget, bygdesnak, det hadde hun aldrig brydd sig om.

Hun saa dit op til taarene stod i øinene, det vilde heller ikke hjælpe noget om hun snakket til dem, det hjalp aldrig noget. Hun tænkte paa Hagbart — den gang det gik op for hende at barnet hendes, det barnet hun hadde baaret ved brystet sit, var kommet hjem for at dø en motbydelig, langsom død.

Aldrig hadde hun trodd hun skulde ha takket gud for at hun endelig fik lov til at begrave et av barnene sine.

Men litt efter litt hadde hun faat ham igjen — paa en anden maate. Hun glemte den syke, ødelagte unge manden, som hadde faret saa ilde med livet sit, og husket bare den vesle gutten som svarthaaret og storøiet hadde løpet efter hende alle vegne og sludret og snakket og hoppet paa ét ben av bare iver. Ham hadde hun faat tilbake, — ham turde hun altid tænke paa.

Saa skulde Lovise idag minde hende, — det skrek i hende, vildt og forbitret, hun skulde værge sine barn, værge dem for livet. Men hvordan, slippe dem ut eller holde dem tilbake, like litt hjalp det.

Men gi op — aldrig. Skulde hun miste troen paa at hun stundom — i enkelte svære stunder — hadde været litt for sine barn, til litt hjælp, kunde hun meget heller lægge sig til at dø. Eller kanske, var det allikevel unyttig, var det skjæbne over dem, en skygge som ingen kjærlighet kunde drive væk? Hun kjendte sig ræd, men husket pludselig at Hagbart engang hadde sagt som liten «hos dig mor er det altid trygt,» — ak ja, dengang de var smaa, da kom de til hende. Og kanske kunde de endnu engang trænge hende. —

Nu vilde hun i alle fald gaa hjem og stelle middagen istand. —

— — —

— Oppe i bakkene gik Anne Sofie og Ole Bergeim, hun foran, han efter, smaanynnende.

Anne Sofie stanset, hun saa utover, det sved under øielaakene, hun var træt som hadde hun vaaket nat efter nat, men hun hadde ikke ligget vaaken, men det hadde været det samme knugende i sindet mens hun sov — —

«Synger du altid du,» spurte hun Ole.

«Ja —,» sa han, «jeg har ord for det, mor min sang ogsaa altid.»

«Saa har du vel ogsaa noe at være glad over, du synger da ikke bare for sangens skyld?»

«Vet ikke det, stundom er det vel noe som skal synges væk ogsaa, mor er naa nærmest tung av sind, men hun synger allikevel, jeg tror det bærer over saa meget.»

De satte sig i bakken.

«Hvorfor flytter hun ikke hjem til dig — din mor?»

«Aa» — Ole trak paa det, «hun vil ikke gaa der og skræmme folk bort, — om der var noen anden der kunde tænke at flytte til Bergeim. Men hun kunde vist ha spart sig for den frygten, det er brat op til Bergeim, dit flytter nok ingen.»

«Tror du ikke,» Anne Sofie kjendte blodet dunke i halsen, hun fik ikke puste ut, «hvorfor tror du ikke det?»

Ole reiste sig, blek.

«For den jeg vilde spørre — hun vil ikke komme,» sa han stilt.

«Vet du det — har du spurt — hende?»

«Hun har sagt mig det — uten at jeg spurte.»

Anne Sofie saa utover bygden, den kvælende fornemmelsen var borte, hun var rolig, langt borte fra sig selv, hun saa, dernede laa skrivergaarden, hvit, lunt mellem store trær, nu gik moren gjennem grinden, og derover, brat oppe i lien, laa Bergeim.

«Du Ole,» sa hun langsomt, rolig som fortalte hun en historie og med en undren dypt inde over hvor rolig hun var, en angst fordi hun var saa rolig, «her en kveld sat jeg og saa op til Bergeim. Det var brat op, det er sandt, men det er naa ikke brattere end det kan gaaes. Jeg sat og saa op, det lyste fra stuen, og da lyset blev slukket, bestemte jeg mig, — jeg vilde gaa den veien, jeg vil komme.»

Men da hun hadde sagt det, kastet hun sig overende, hun graat ikke, hadde hun endda faat

graate, hele hendes krop rystet, hun knuget ansigtet ind mot marken, lyngen rev hende.

Ole knælte blek ned ved siden av hende, han bøide sig frem og tok hende om skulderen, han søkte at løfte hende, men hun vred sig unda. Saa reiste han sig igjen og stod og saa paa hende, han lot hende i fred til der kom ro over hende. Saa satte hun sig op og rakte ham haanden.

«Jeg skulde ikke være slik nu,» sa hun og søkte at smile, «jeg vet ikke hvad der var, — du faar bære over med mig —»

«Er det — er det alvoret dit?»

«Det er vist det,» svarte hun og lo kort.

«Og — og saa litet glad er du for det,» sa han, hvit i ansigtet og saa bort.

«Nei, nei,» hun sprang op, «nei jeg er glad, Ole, jeg er glad, du maa ikke misforstaa mig slik.» Hun tok ham om armen, men slap ham straks. «De kan se os fra veien, siden — —,» og der gik en skjælven igjennem hende. «Ikke tænk paa hvordan jeg er naa. Vil du gjøre det jeg ber dig om? Vil du la mig gaa hjem naa — alene?» Hun strøk ham fort over panden. — «Saa kommer du og træffer mig i kveld. Men naa maa jeg gaa hjem alene.»

Hun gik nedover stien, engang snudde hun sig og vinket tilbake, han stod som før, urørlig, han nikket ikke engang til svar.

Ved grinden stanset hun endnu engang og saa op, han hadde sat sig, og det tok hende, at nu var det avgjort for livet, nu kunde det ikke gjøres om igjen, angret hun?

Hun fandt moren i stuen, fru Hage sat og læste, Anne Sofie stillet sig bak morens stol og strøk hende langsomt over haaret.

«Mor — det er noe jeg maa si dig,» sa hun, «og be dig si far.»

Fru Hage la boken fra sig.

«Er det noe leit,» spurte hun ræd.

«Jeg har forlovet mig med Ole Bergeim,» sa Anne Sofie.

Moren stirret mot ordene, hun hadde lyst til at skrike, det er ikke sandt, du vet ikke hvad du har gjort, du er i nød, i ensomhet, du har ikke villet det.

Men da hun saa op og saa Anne Sofie staa der blek og underlig lukket i blikket, slog hun sig med haanden mot hjertet og sa til sig selv, det er ikke dig det naa gjælder, og hun reiste sig og drog datteren heftig ind til sig.

«Maatte det bare bli til lykke for dig barn.»

Det gik en het skjælven gjennem Anne Sofie, hun hadde ventet alle andre ord, advarsler, suk, bekymringer, og for første gang følte hun helt morens ømhet og varme, og hun brast i graat.

«Tak, mor,» graat hun.

«Nei naa skal vi da ikke graate,» sa moren, hun graat ogsaa, «men bare være glade. For om vi skal skilles og et og andet kan bli vanskelig, det skjønner nok du ogsaa, saa er det bare en eneste ting i livet som er lykken, det er at holde av nogen, og selv bli holdt av.»

Hun gik straks over for at fortælle sorenskriveren det. «For far maa ikke tro at vi holder ham

utenfor,» hadde hun sagt, og da hun gik over tunet, gned hun hændene energisk og tænkte, naa sier du dette slik han ikke synes det er en ulykke, som har rammet os.

Sorenskriveren saa grættent op, han trodde altid det gjaldt penger, naar hun kom i kontortiden. «Nei det er ikke penger,» sa hun og gjorde sig lys i stemmen. Da er det noget andet ondt, tænkte han, naar hun har den stemmen.

«Jeg har noe morsomt at fortælle dig,» sa hun, «en lykke, Anne Sofie har forlovet sig med Ole Bergeim.»

«Ole Bergeim,» sorenskriveren stønnet, «med graveren?»

«Ja —,» sa fru Hage og gned hændene.

Sorenskriveren reiste sig, han tok til at gaa over gulvet, munden tygget ind i skjægget.

«Med en bondegut,» sa han lavt og stanset ved vinduet, «til fattigdom —»

«Jeg tror barnet er lykkelig, Hage,» sa hun, «og saa maa vi ogsaa være det. Han er en bra gut, jeg vet ingen jeg sætter høiere her i bygden.»

Sorenskriveren saa paa hende med et tungt blik. «Jeg gaar hver dag og føler det som hadde jeg bare uvenner her i bygden,» sa han, «i al fald ingen venner. Har jeg et uheld, glær de sig, de har bare uvilje mot os, de vil ha os utestengt, — og saa — saa gaar hun bort og forlover sig med en bondegut.»

Og han pustet tungt.

«La os ikke spille komedie og tale som vi er

fornøiet, det er ikke noe at gjøre ved det, men trist er det.»

«Vi skulde ikke tænke paa os selv.»

Men sorenskriveren hørte ikke.

«De rykker os ind paa livet naa. Magten har de tat fra os for længe siden, anseelsen ogsaa, traakket os ned i fattigdom har de. Og naa tar de barnene fra os.»

«Si heller vi faar et nyt barn, — og at vi kommer dem nærmere,» sa hun tappert.

Sorenskriveren skar ansigt.

«En gammel anset slegt. Ja — jeg vet hvad du vil si — og jeg anser os ikke bedre end bønderne. Bedre,» han blaaste. «Ole Bergeims slegt er ogsaa en gammel anset slegt, det er ikke det, men du vet det godt, forskjellen er for stor. I tænkesæt, i følemaate, — og i det som skiller saa pinefuldt i dagliglivet — i levevis, i optræden, i arbeidskaar. Slik er det — her paa vestlandet. Nei min ven, hun er tapt for os, tapt til en liten gaards slitsomme verden. Hun kommer til at tilhøre dem, — ikke han os.»

«Du tænker vel ikke paa at si alt det til barnet?»

«Nei. For det er vist ikke nødvendig. Og nytter ikke heller.»

Og forbitret vrikket han paa de tunge skuldre.

«Desuten — hvad er hun! en ussel norsk embedsmands datter. Tilhørende en stand alle foragter og alle spotter. Hun hadde intet andet end

sin dannelse og sin opdragelse at stole paa og falde tilbake paa, det har altsaa ikke været hende nok.»

«Vi lever i en anden tid, Hage.»

«Aa tide mig her og tide mig der, menneskene er altid de samme. Om det er aldrig saameget en anden tid, vil slitet paa Bergeim ta hendes ungdom paa et par aar. Og om det er aldrig saameget en ny tid, vil det plage hende at spise sammen med folk som ikke bruker kniv og gaffel, ja, ja, det er mulig at Ole gjør det, men gamle Marit bruker det ikke, og Lars, broren, bruker det ikke, det er nu hendes nærmeste familie. Det er dem hun hører til. For os — os hører hun ikke længer til.»

«Men Hage — hun er da vort barn.»

Sorenskriveren rev sig i skjægget.

«Hun har truffet sit valg. Og det at være barn av et hjem, er ikke bare at ha en bestemt far og mor i kirkebøkene. Ja, ja — jeg skal ikke lægge sten til byrden, jeg skal ønske barnet til lykke. Baade hende og ham.»

Og hvast la han til:

«Er Ole Bergeim den svigersøn du ønsker dig?»

«Nei — det vet gud.»

«Godt. Saa er vi enige. Men hver gang det er noe vi begge ikke liker, saa er det mig som skal si sandheten, og du som skal pynte paa det, saa er det mig som er den haarde. Naa — jeg har det travelt.»

Saa gik hun. Men ikke ind, hun hadde ikke lyst til at træffe Anne Sofie med det samme, hun trængte til at friske litt paa humøret og tok sig en tur bort-

over veien, imens fandt hun frem alt det hun hadde hørt om den slags giftermaal, jo, det hændte da det gik godt, rigtig svært godt ogsaa.

Hun stod stille. For der borte i svingen kom Charlotte og presten.

Nei — idag —

Presten hilste, «Deres datter og jeg har gaat en tur.»

«Jeg ser det,» sa fru Hage tørt. «Far har spurt efter dig, det var vist noe arbeide du hadde lovet at gjøre færdig idag. Men du har vel som Maria valgt den bedre del,» fru Hages stemme sprutet sint.

Presten skyndte sig at si farvel, han gik over markenene med længere skritt end han pleiede, skal tro om han ikke løp, fru Hage maatte le.

Men saa tok sinnet hende igjen, «hvor du skaper dig,» sa hun og dultet til Charlottes arm, «at rende landeveis med en halvgammel prest. Skammer du dig ikke? Har du ikke respekt for dig selv?»

Charlotte flygtet op paa sit værelse, morens ord gik hende forbi, hun hadde andre tanker.

Det var ikke tvil længer — hun trængte bare at gaa forbi prestegaarden og indover dalen saa kom han straks, slik magt hadde hun virkelig over ham. Og altid sa han de samme ord om smerten som forenet, og hvor han hele sit liv hadde længtet efter glæden og bare møtt mørke, bitterhet. Men naar hun svarte at hun trodde ikke paa glæden i livet, saa snudde han straks om og talte om det forunderlige i naar to smerter mødtes og søkte trøst hos hverandre — —

Charlotte sat sammenknuget i sengen, hvor det hele var underlig, lokkende, og allikevel, nei, det var noget hun i gamle dager vilde ha fundet latterlig, — skjønt det var noget stort ved ham, noget dypt, anderledes end alle andre. Hvis han bare ikke hadde trippet og hadde hat den præketonen, — hele sit liv hadde han søkt gud, sa han, dette forunderlige alvor, det var en lidenskap som gjorde hende næsten ræd.

Trodde han kanske hun ikke kunde glemme ham, at det intet var som kunde utslette mindet om ham? Hun stod op av sengen og trak ut en skuffe i komoden, der fandt hun en liten pakke, det var bare smaating, to brevkort, en lykkering av straa de hadde bundet, tre ørretfluer hun hadde gjemt for ham, og som han hadde glemt at faa tilbake, det var ikke mere. Det var bedst hun ødela det, en skal være forsigtig med at dyrke minder, hadde presten sagt, la de døde begrave sine døde —

Glemme —. Stolt vilde hun være, saa ingen forstod, ingen ante —

Hun bøide sig over de smaa tingene og graat.

— — —

Det var efter kvelds. Sorenskriveren hadde gaat og lagt sig,fru Hage sat ved skrivebordet og skrev til Johannes, hun bad ham saa inderlig om snart at kommen hjem, hun trængte en at omraa sig litt med.

Anne Sofie var gaat ned i haven for at træffe Ole, det var overskyet og blæsten slog i korte støt gjennem askene. Hun var træt og uglad.

Hun hørte ham komme — langsomt og forsigtig

— han kom ute fra jordene. «Kommer du derfra,» spurte hun forundret.

Ja — han gjorde det. Sandt at si var han blit oppe i bakkene og hadde ikke været hjemme, han hadde gaat og ventet, — om det kanske ikke hadde været alvor, la han til med en skjælven i stemmen.

«Stakkers dig,» sa hun og rørte flygtig ved hans skulder. «Kom —»

De satte sig ind i lysthuset, trærne klaget sig tyndt i blæsten.

Hun tok hans haand mellem sine, det var en stor og grov haand, tænkte hun, men den var hendes. Og hun bøiet sig frem og kysset den.

Det gik skjælven gjennem ham. Saa voldsomt at hun vilde rykke tilbake. Da, uventet, tok han om hende, drog hende ind til sig saa det gjorde ondt, hans fingre grep om hendes arm, haanden flyttet sig og tok hende over brystet, hun kjendte hans ansigt ind mot sit, en fremmed aande mot sin mund, hun blev tvunget ind mot hans krop, og i en ny, søt og tung følelse av at gi, av at faa, av at være en andens og selv eie, slog hun armene om hans hals, kysset ham og knuget sig ind til ham.

ANDEN DEL

Der hang to sekretærer i det aapne vindu i forværelset, de matet duene som kurret frem og tilbake paa gesimsen, og gjorde samtidig kur til lille frøken Svendsen, som stelte skrivemaskinen færdig, det var varmt og ferielængsel i luften, to sekretærer møttes ikke i gangene uten at de spurte, «naar skal De ha ferie?» Og de to sekretærer matet duene, gjorde kur og undret paa naar byraachef Hage iaar vilde ta ferie, og idet samme kom byraachefen.

Han hilste venlig, han var selv borte ved vinduet og saa paa duene, han ga dem selv mat; allikevel gik sekretærene straks, og duene fløi bort. Det fulgte ikke kontorhygge med byraachef Hage, og naar han skulde mate duene, trillet ærtene ned i gaten.

Frøken Svendsen sværmet for byraachef Hage, men med hjerteangst. «Han er en gentleman,» sa hun, «han har aldrig sagt et vredt ord og sier aldrig nei til en feriedag.» og hun stirret vildt begeistret paa den hun snakket med. «Men,» la hun til, «gemytlig er han ikke — ikke slik som byraachef Nøkkelrud, søten, for eksempel.

Hage lot døren staa aapen efter sig, et par ganger gik han frem og tilbake gjennem forværel-

set og sit eget kontor ganske som vilde han slaa av en passiar, og frøken Svendsen var nu som hver dag like spændt paa om han vilde si noget, men det blev aldrig til et eneste ord. Og før hun selv turde si noget — utover akkurat det nødvendige om arbeidet, — før vilde hun la sig rive istykker av vilde tigre, mindre kunde ikke gjøre det, «for jeg er da saa ræd ham,» sa hun.

Det stod respekt av byraachef Hage over hele departementet, han saa ogsaa respektindgydende ut. Han var meget høi og bredskuldret, litt foroverbøiet, med et langt smalt og skjægløst ansigt med en smuk mund, som var litt, næsten umærkelig skjæv, «ikke det spor skjæv,» sa frøken Svendsen. Næsen var stor, velformet, øinene meget mørke, det var først og fremst øinene som gjorde det av med frøken Svendsen, de funklet. Det kunde hun ikke staa for. Og nedover den høie, brede pande laa svart haar isprængt store graa dusker, ikke graanende haar, men svart og graat haar mellem hverandre. Han saa brilliant ut.

Nu gik han høi og elegant gjennem forværelset og sit kontor, med hændene paa ryggen, og saa av og til bort paa frøken Svendsen som vilde han si noget, men han sa ingenting. «Fjern som en kongeørn,» tænkte hun, og tok til at klimpre paa skrivemaskinen, «vilde han bortføre mig, fløi jeg med paa timen,» tænkte hun videre og gøs, «det maatte bli døden!»

Byraachefen lukket pludselig døren efter sig, og det gav et litet sæt i frøken Svendsen, det sam-

me sæt hver dag, hun sukket skuffet og skrev videre.

Hage stod ved bordet og saa ned paa papirene, hver morgen krympet han sig i kold motbydelighet over at skulde ta fat paa dagens arbeide, rote i papirer, læse disse skrivelser som lød ens for titusende gang, og han fik en inderlig lyst til at feie dem ned paa gulvet. Saa lot han sig dumpe ned i stolen og satte sig til at stirre op i taket. Om jeg et aar sat her og stirret op i taket, tænkte han, gud vet om nogen vilde opdage nogen forandring. Om ikke det hele gik sin gang like godt. Det vilde i alle fald gaa ti aar før det blev gjort noget ved det.

Saa strøk han sig med en stor kraftig haand gjennem haaret, rykket stolen ind til og gav sig i kast med arbeidet. —

— Byraachef Hages fremragende dygtighet var kjendt i hele administrationen, han kunde ha bragt det meget vidt hadde han bare hat større ærgjerrighet. Hans første karriere hadde været mere end lovende, i sin tid var han centraladministrationens yngste byraachef. Nu var han fyrti aar, han kunde ha været ekspeditionschef, hadde han bare været litt mere populær. Men han var respektert, frygtet og ilde likt. Særlig kunde de skiftende statsraader, hvilket parti de end tilhørte, ikke med ham, han hadde ingen ærbødighet for deres politik, og hans egenraadighet var likefrem berygtet.

Han gjorde hvad han vilde fordi han altid gjorde det i en korrekt form, sin vilje satte han

ubønhørlig igjennem, men hans form var uangripelig. Naar ekspeditionschef Trulsen sat liten og graasur i sin stol og mest av alt hadde lyst til at gi sin byraachef en overhaling, var det hans eller var det byraachefens ordre som skulde følges, saa blev det aldrig til noget, ekspeditionschefen var ræd, han var ogsaa ræd de øinene som funklet, han maatte nøie sig med at snakke ondt om ham bak hans ryg.

For et par aar siden hadde ekspeditionschefen utklækket en ypperlig plan, nu skulde Hage bli amtmand, han snakket med statsraaden som grep planen, de vilde begge gjerne ha Hage væk, og vilde først Hage søke, var han selvskreven.

Men se om han vilde! Statsraaden viste en litt ubehændig iver, og Hage trak sine slutninger, hans smil blev mere og mere skjævt, jo ivrigere statsraaden snakket, «nei, hr. statsraad,» sa han tilslut, «saa let lar jeg mig ikke fordrive.»

«Fordrive,» statsraaden blev bestyrtet, han ansaa sig for uigjennemtrængelig, han var jo politiker, «vi vil mere end gjerne beholde Dem.»

«Saa skal De faa Deres dyrebare ønske opfyldt,» svarte Hage, «skal jeg naa engang være et overflødigt menneske, hvorfor saa ikke like godt byraachef som amtmand eller for eksempel statsraad?»

Statsraaden fik trilrunde øine, byraachefen saa ut som hadde han sagt en smuk kompliment, men det var da en uhyre grovhet —?

«Overflødig,» sa han med ulykkelig stemme, «men en embedsmand med initiativ —»

Hage løftet sin store haand.

«Rigtig. Det er netop saken. Jeg har i k k e initiativ, derfor egner jeg mig ikke til amtmand.»

«De fisker,» sa statsraaden, «De med Deres anerkjendte dygtighet.»

Hage bukket.

«Takker. Derom er der ikke noen tvil. Jeg er en ypperlig byraachef. Men jeg har intet initiativ. Man kan derav muligens trække sine slutninger om byraachefstillingene — slutninger som jeg overlater til statsraaden at trække.»

Og Hage vedblev at være byraachef.

Han v e d b l e v i det hele tat alt i sit liv. Han hadde ganske rigtig intet initiativ.

Bare det at han i 15 aar hadde bodd i den samme leilighet.

Engang han flyttet fra et utrivelig pensionat, — alle pensionater var utrivelige for ham — hadde han fundet et værelse i en gammel trævilla i Briskeby, et glemt træhus i en endnu mere glemt gammel have. Huset tilhørte kontorist Bisgaard som selv bodde i anden etage og leiet bort første til en enkefrue og hos enkefruen bodde saa Hage, indtil hun døde og Hage leiet hele leiligheten, — han hadde samlet sig en liten formue, han var finansmand. Her hadde han tre værelser, kjøkken og pikekammer og en gammel husholderske, her hadde han hjem.

Det var utænkeligt at han kunde flytte. Selv om det var mangler nok i det gammeldagse hus, og der kom stadig nye mangler til, hvert aar bragte tilvekst i barneflokken oppe hos Bisgaard,

ingen levende magt skulde drive ham ut fra det gamle hus, bort fra den gamle have. Her hadde alt sin urokkelige plads, de gamle stoler og border, malerierne, han var i al beskedenhet en samler av malerier, bøkene og pianoet. Det var hans verden, hver ting litt av ham selv, det lignet ham selv, stilfuldt, personlig, ikke gemytlig.

Gemytlig, nei det var han ikke, hverken hjemme eller paa kontoret. Naar byraachef Nøkkelrud, departementets humorist, møtte Hage paa gangen og rev av sig en historie eller en vittighet, blev den altid mottat med opfatning og elskværdighet, ja byraachef Hage kunde endog gi historien en særlig liten spids som tillæg. «Han er tordne mig vittigere end jeg selv,» sa byraachef Nøkkelrud til sekretær Lassen, «men ler du av ham naar han er vittig, ler jeg — nei fa'n om vi gjør, men det er vel le vi skal av en vittighet.»

Hver dag sat byraachef Hage urokkelig nedgravet i sit arbeide til klokken blev tre. Sekretærene gik stilt til og fra, alle arbeidet flittig i hans kontor. Sekretær Lassen som var berømt for sin dovenskap, blev for et par aar siden overflyttet til Hages kontor, det var slik en liten ondskap fra ekspeditionschefen. Hage kaldte Lassen ind til sig, de var artiumskammerater og dus.

«Nu er du min mand,» sa Hage, «at faa dig forandret er selvsagt haabløst, du vil vedbli at være doven alle dine dager, det er din natur, og mot den kjæmper ogsaa du forgjæves. Men jeg forlanger en ting av dig, — at du er *flittig* doven.»

Siden den tid sat Lassen urokkelig paa sin plads og stirret paa et papir, hele departementet trodde han arbeidet, tilslut trodde han det selv.

«Ubegripelig,» sa ekspeditionschefen, grøn av ærgrelse.

Paa slaget tre gik Hage fra departementet. «Jeg vil gjerne ha en konference med Dem i eftermiddag,» sa ekspeditionschefen som møtte ham i trappen. — «Imorgen,» svarte Hage uforstyrret. Det var hans stædighet. Ingen magt fik lokket ham paa kontoret om eftermiddagen, han kunde ta arbeide med hjem, men han viste sig ikke i departementet efter klokken tre.

«Gud vet hvad han bestiller om eftermiddagen,» sa ekspeditionschefen som selv hang i fra morgen til aften, «og hvordan han faar a l t gjort om formiddagen.» —

— Hage gik gjennem strømmen av departementsfolk, litt bortenfor departementet skraadde han over og ind i en sidegate, han hadde sin egen vei til og fra kontoret, slet ikke den snareste, men der hvor han ikke fik følge.

Han gik langsomt og lot den varme sommerluft hvori der endnu var litt av vaarens friskhet, stryke den indestængte kontorluften av sig. De svake blaf av blæst førte med sig en duft av syrinene fra slotsbakken, en stor og rolig hvit sky laa i sommerhvile over Ekeberg.

Han gik et slag igjennem den gamle have før han gik ind. Sollyset sank mildnet og i flaker nedover de mørkstammede lindetræer, det var en søttlugtende kjølighet under det gjennemlyste løv.

Hage stanset i den svarte muldgang, denne søte duft mindet ham om lindetrærne hjemme, der vesterpaa i skrivergaarden — —

Vesterpaa! Han gik ind og ventet paa middagen, han drev i stuen, vesterpaa, tænkte han, let sommerluft over fjeldene, — ja, fjeldene. En graatraakket sti langs et forblaast vand — en liten stue i en vik — —

Han gned de sterke hænder mot hverandre, den ene knyttede indi den anden, ikke som moren med begge flatene mot hverandre. Og han stanset foran et litet maleri, en gut som stod i øsregn og fisket i en liten elv, et pent litet billede som han mest hadde kjøpt for motivets skyld. Det var vestlandsstemning i det.

Som nybakt jurist hadde han nær sat sig ned som sagfører i sin hjembygd der vesterpaa, saa hadde alle hans bekjendte skreket over sig, var han da gal, han med sin eksamen og sin begavelse, og saa begrave sig som sagfører i en bortgjemt vestlandsbygd! Et stipendium hindret beslutningen fra at bli virkelighet.

Men ofte naar han stod og saa paa billedet av fiskergutten i regnveiret, slik han stod der idag, tænkte han paa om det ikke hadde været like klokt om han hadde fulgt sin lyst, — eller like dumt som det andet, — tommere end livet nu var, kunde det ikke bli.

Men saa vilde han rigtignok ha mistet sin bedste kjæledægge, — sin længsel efter hjembygden, efter reisen, efter elven og fjeldene. Den søte

sentimentalitet som bestaar i forskyvning av virkeligheten.

Og han saa paa billedet, og mens han saa, var det som han glemte hvor han var, hvad han saa, glemte sig selv, stod uten tanker og fornemmelser, bare kjendte som en søt, hemmelighetsfuld rislen i kroppen, noget uforklarlig utefra som naadde ind til ham, som fyldte ham, hviskende, nynnende, sagte sus. Han lukket øinene, svimmel.

Slik stod han, borte fra sig selv. Men litt efter var det som han vaaknet, som bevistheten fortalte ham om ham selv, slik maa det være at staa som et træ paa marken, saa fjernt og lyksalig, og med en gang var stemningen borte, som en kvalme steg virkeligheten tilbake i ham, han rev sig løs med et ondt ryk.

Han kom forbi speilet og saa sig selv et øieblik — sit eget sterke ansigt, det saa ut som energien selv, og saa var det ganske dødt derinde.

Han la sin gang i stuen om slik han ikke kom forbi speilet, men nu støtte han paa skrivebordet og husket han skyldte moren brev, satan, sa han, at det skulde være saa vanskelig at faa sig til at skrive.

Middagen var færdig. Da han hadde spist, la han sig til at sove. Hver dag sov han en time, og slik var han bundet av sine vaner at fik han ikke sove sin middagslur, var han utav humør resten av dagen.

Han reiste sig op fra sin middagssøvn, strakte sig, rystet sig, drev om i stuen, tok ut en bok,

læste litt, satte den ind igjen, stod ved et maleri, spilte litt, — reiste sig igjen — —

Indtil han stanset foran sit skrivebord, stod litt og saa paa det, med tommelfingrene i vestlommene, laaste saa op den ene skuffen, — det kneppet i laasen, og han lukket det ene øie til i det samme han hørte kneppet. Han tok frem en stor tyk og stivpermet skrivebok.

Han førte dagbok.

Acta diurna stod der paa bindet.

Et stort langt mandfolk, fyrti aar, og han førte dagbok, — brukte sin tid til at skrive ned sine tanker og smaa betragtninger, — begivenheter var han fritat for at bokføre.

Han følte sig flau hver gang han satte sig ned og skrev, det rolige værelse med det høitidelige møblement saa ut som var det genert paa hans vegne, det blev rammen om en latterlig person. Særlig syntes han bøkene, de virkelige bøker i de lange reoler langs væggene blev stive i ryggen og lot som om de ikke saa.

Jo, han skrev dagbok, og han holdt av sin dagbok, det var en bitte liten rus, en smule selvforglemmelse i det, en behagelig dyrken sig selv, hvorfor ikke tillate sig at være en smule latterlig?

Han skrev politiske betragtninger i dagboken, det ogsaa. Og her fandt han sig selv igjen latterlig. Han var a n a r k i s t. Samfundsomstøter. En mand som sat egoistisk tillukket i sin stue, uten økonomiske bekymringer, som ikke taalte en uventet gjest, og som fandt sin dag ødelagt naar ikke alt gik som trukket efter en strek, og aldrig spiste anden mat

end den han likte, — han var anarkist, teoretisk anarkist het det vist.

Naar engang — kanske i en ikke fjern fremtid — proletariatet kom for at gjøre op med borgerskapet, vilde det ogsaa komme til denne overflødige trævilla, det vilde trænge sig ind i hans leilighet, ildelugtende og blodbestængt, og det vilde finde ham ved skrivebordet, urokkelig og ukrænkelig, holdende dagboken foran sig som et skjold og vidnesbyrd, og han vilde med patos møte det med et: «brødre, jeg er anarkist!»

Han satte sig ved skrivebordet og skrev, det var alvor over ham, dette var ingen spøk, han var dypt optat av det han skrev, om han hadde hat et verdensrikes publikum kunde han ikke ha været mere optat, og han hadde én læser, sig selv, desværre ikke engang da skriver man uten baktanker. Han var sterkt optat av sig selv som skribent. Han var en stor læser av økonomiske og socialpolitiske verker, sine betragtninger over det læste var det han skrev ned, sin kritik og sine teorier, kanske kommer de en eller anden gang for en dag, tænkte han, mens han skrev, og la til: din nar, — for at avvæbne sig selv.

Han skrev hurtig, side efter side, saa kjendte han sig med et magtesløs og træt, ordene kom langsomt, ærgerligt sluttet han og sat og saa paa det skrevne, saa sukket han, satte dato og en tyk strek og reiste sig med en følelse av tomhet, hvad nu?

Mens han spiste til kvelds — likegyldig og uten at vite hvad han fik, hadde det været vond mat, vilde han straks ha merket det, lyttet han til en liten stadig støi ovenfra. De holdt vist paa at lægge smaa-

barnene deroppe. Det var mange smaa trin, knisen og latter, en ung stemme sang, det var vist Terese — —. Gud vet hvordan de fik plads til alle barnene deroppe, de store som de smaa, det var hans daglige forundring.

Han reiste sig utaalmodig. Den lille trippende støien deroppe gjorde ham urolig i kveld. Det var et sterkt yrende liv i den vesle uroen, og tilslut blev det som var det inde i ham selv de trippet alle de smaa skrittene. Hvis han nogensinde gad, — men det gjorde han vel aldrig, — vilde han bygge sig et hus, et hus hvor ingen, end ikke den svakeste støi, kunde naa ind til ham, hvor han frit og uforstyrret og uhaanet av smaa trin kunde være den skygge, han var.

Av de smaa trin — og av sangen — den unge stemmen deroppe —

Den som nynnet hver kveld, og som det var slik bløt varme i.

Hvor den plaget ham.

Han visste det, den vilde holde paa, den vilde nynne i hele kveld, og han vilde ikke kunne la være at lytte til den. Han vilde flygte fra den. Han vilde gaa sin tur, ikke sin lille vanlige kveldstur i haven, men bort, ut.

Sin hemmelige tur —

Byraachef Hage gik altid aftentur, det var ogsaa en vane. Om sommeren drev han hver kveld om i haven og siden rundt kvartalet, her var ogsaa hans tur om vinteren. Men stundom, det blev gjerne en gang om uken, gik han længere, det var det han kaldte sin hemmelige tur, det kom over ham som en indskydelse, gjerne naar et eller andet hadde forstyrret ham, sat ham ut av humør, saa gik han indtil han igjen var i likevegt.

Nu stod han ute paa trappen, indskydelsen var over ham, han saa op mot himmelen, den var let sløret, det var en liten skumring i luften. Han hadde ikke sin sedvanlige høie hat, men en bred og bløt blaa hat, sin jaket hadde han byttet med en almindelig jakke, og han hadde ikke stok.

Hvor gik han hen?

Han gik de stille mennesketomme gater, han gik gjerne en omvei for at følge dem, indtil han var kommet til St. Hanshaugen, der tok han en trik. Han stod foran. Utenfor gasverket steg han av.

Den lille skumring over himmelen hadde tætnet til, det var graasløret i de sidegater ned til Akerselven som Johannes Hage fulgte. Herinde blev det halvmørkt, husene var blaalige med svarte portgap og dødgraa ruter. Utenfor en kinematograf hvis

rødmatte sprinkellys laa i tynde ruter utover fortauget, stod en liten flok, barn og halvvoksen ungdom. Hage saa paa dem, han kunde gaa utenom, det var let nok, saa presset han sig gjennem flokken, langsomt, den flyttet litt, saa op mot den høie manden, bandte, gryntet gemytlig, sa vittigheter og slap ham igjennem. En sterk og vond lugt, sur som gatens, hang igjen ved ham, han veiret mot den med et grøs av nysgjerrig velbehag.

Han gik videre langs elven, men stanset snart og saa sig om, hvor her var smukt og melankolsk i kveld. Det hadde et maleris stemning — som en menneskelig personlighet hadde søkt befrielse for sit vemod i farvene. Den graa himmel hvor lyset laa gjemt under, den oljematte elv hvor farvene var rindet ut, husene hvis linjer takket sig fra de smaa træhus til de store kaserner, men hvis farver gik i ét, fra det bleke gule til det bleke graa med en falmet rød eller blid mørknet fløielsgrøn skygge ind mot smugene. Og i alle disse bleknede farver og i den ene takkede linje mot den graa himmel var det en stille angst, intet paatrængende, intet skrik, men en angst indenfra, et sinds dulgte kvide, en sorg som var dets hemmelighet.

Det var denne hemmelighet Johannes Hage dyrket og søkte, den var saa uendelig fjern fra alt hans, alle muligheter var i den, det var spænding i den. Hvad kunde ikke springe ut, naar hemmeligheten aabenbaret sig! Her var intet dødt. Av dette graa mørke kunde engang begivenheter vælde ut som et skrik.

Han gik videre nedover gaten. Alt levende i skumringen presset hans fantasi. Den rolige konstabel som kom ham imøte, var et stykke betryggende prosa, de ridende politi, to sammen paa mørke hester, holdende urørlige ut mot den aapne plads, var en ballade, deres urokkelighet syntes skjæbnesvanger. Da han gik forbi, fik han forklaringen paa deres ro, de byttet skraa.

Alt var her for hver gang like forunderlig nyt, like let og behagelig opspilende, like meget for hver gang en fremmed verden han intet kjendte til, og som han aldrig vilde komme til at vite noget om. En nysgjerrighetens feber banket i ham, ikke sterkt, men vækkende. Et litet barn gik forbi, et barn med et gult, gammelt og lastefuldt ansigt, men allikevel et barn, med barnets bevægelser, det stanset og saa paa ham, opgav ham og drog sig langsomt videre. Hage saa efter barnet, uten medlidenhet, men fuld av forundring, var det ikke ubegripelig at det var et barn som alle andre barn, men allerede nu ætt op indenfra av last, elendighet, av altfor tidlig viden. Slik maatte det bli, det og hundre andre barn, og det gik, aar efter aar, hundreder av aar, det forblev slik, det vilde sikkert altid forbli slik, last og elendighet hørte kanske til de faa urokkelige ting i tilværelsen — —

Han gik videre, hovedrystende. Av og til slog han ut med haanden og mumlet et par ord, han filosoferte. Ikke over hvordan alt dette skulde avhjælpes, det hadde han kanske tænkt paa før i tiden, eller endnu naar han sat foran sin dagbok, men aldrig hernede, ikke nu længer. Det var bare nys-

gjerrighetens filosofi som optok ham. Han grublet over at naar alt gik saa i forraadnelse hernede, saa maatte det da gi grobund, — eller bare døde det, nei, det maatte gjøde en jord, i den grodde begivenhetene, en kveld du gaar her hænder det noget, en lue slaar ut.

Hændte det noget? Aldrig. Han hadde oplevet et par opløp, nogen slagsmaal, drukne kvindfolk blev ført bort av politiet, overordentlig uinteressant. En større vaarballade hadde skuffet ham sterkt. Det var mere spænding i stilheten end i slagsmaalenes larm.

I stilheten kunde stundom rædselen naa ham. Han kunde ha naadd til midten av en stille gate, en trang gate hvor husene paa den ene side syntes at hviske over til dem paa den anden, der kunde han pludselig opdage at han var ganske alene. Bare stilhet og i stilheten den uhørlige hvisken fra hus til hus. Det var som nogen lurte paa ham. Stod der ikke nogen paa lur ved det næste hjørne? Var der ikke skritt bak hans egne, fulgte der ikke nogen efter ham. Den som turde springe, den som turde staa stille og se sig om, den som turde snu, den som turde gaa videre. Det sitret i hans hud, det strammet om øinene, rædselen klukket i ham. Saa lød der rolige skritt om hjørnet, en konstabel kom ut i gaten, stanset, gjespet, sandelig han gjespet, naturlig og likefremt, han kjedet sig, konstabelen kjedet sig, Hage hadde aldrig trodd at en gjesp kunde virke saa lykkelig beroligende.

Men nu var det meget sjelden at disse anfald av angst grep ham, her gik han sin rolige aftentur,

hvorfor, ja kanske det ogsaa nu var blit en vane. Engang hadde han fablet om at komme fattigdommen, lasten og elendigheten ind paa livet, han vilde gjøre studier, det var længe siden. Nu trodde han ikke længer han skulde lære at kjende noget av det som laa bakenom, nød og last er bare for de indviede, for dem som lever nøden, som lever lasten, for dem som er født til den. Og kanske han egentlig aldrig hadde ønsket at vite noget om den, ikke dens fulde sandhet i alle fald.

Men naar han gik sin tur gjennem disse gater som altid fik hans nysgjerrighet til at sitre, og altid reiste en svak spænding i sindet, engang kunde der hænde noget, maatte han tænke paa den første tid, for mange lange aar siden, da han streifet om hernede. Dengang hadde han været ung, dirret av samfundshat, av oprørsfølelse, alt like ut fra bøker. Naar han nu gik her, kom l i t t, ak saa litt av den gamle følelse tilbake til ham, litt av ungdom kom der i hans fantasi. Hvor det blir i os alt sammen, kunde han tænke, det er allikevel ikke tapt, naar bare ikke alt det likegyldige, det smaa dagligdags myldrende hindrer det, kan det stige op i os igjen av det mørke dyp. Han gik gjennem gatene med noget av den samme følelse av at være borte fra sit daglige selv, av at være uten bevisste tanker og fornemmelser, som han kunde ha i sine forglemmelsesøieblikke hjemme, naar han stod foran et billede eller ved det aapne vindu og saa uten at se, og med en blid skjælven av ømhet kunde han kjende hvordan gamle glemte drømme og fantasterier steg i ham, langsomt som bobler fra en bund stiger til vandflaten, unge

drømme, og hver drøm hadde sin særegne farve, dette minde er blaat, dette dypt violet, dette skinnende gult kunde han tænke, kunde han se, naar erindringene hævet sig fra den dype bund. — — —

— — — — Opløsning, strid, den store vildhet, purpurfarvet, næsten svart, proletariatets hevn, borgerskapets flugt, alt forvirring, alt undergang — — —

H a n s stund, — han var manden, den som førte kampen til seier, og videre fremover, til utvikling, til orden, flammende gult, i det gule lys tusener ansigter vendt mot ham.

Opover, opover en gate, han hyldes, han hyldes, en befriet verden hylder ham, og der oppe, deroppefra en balkon er der en som roper hans navn, han ser op, det er hende, alt er hvitt, klart rolig hvitt, hun vinker, han hilser. — — —

Hage staar betat mot en graa husvæg med hatten i haanden, like ind mot væggen staar han og mumler; er det virkelig mulig, har han virkelig som ung student engang gaat og fantasert alt dette i disse gatene og kan det virkelig dukke op igjen i hans sind med sin gamle svimmelhet — — —

Var kanske hemmeligheten den at han gik her i disse halvmørke fattigstrøk og ledte efter en tapt ungdom? Han fandt og ledte dobbelt forgjæves.

Ikke engang en lite pike oppe paa en balkon, ropende hans navn og viftende med et lommetørklæde, var det blit igjen efter hans ungdom.

Derimot kjendte han godt at det var fugtighet i luften, og at det var paa tide at gaa hjem.

Han tok samme vei tilbake som han var kommet — for ikke at møte kjendte.

Han hang hatten og jakken ind i kottet, de fyldte det med en svak uren lukt.

Han vasket sig omhyggelig, børstet sig og tok sin hjemmejakke paa. Han tændte sin cigar, gik bort til vinduet og saa op mot himmelen, det var en blek ganske svak lysning bak det graa, det maatte være maanen. Han blæste røken op mot det dulgte skjær, det var som et suk —

Saa husket han, han hadde bestemt sig til at arbeide litt, han hadde en sak med fra departementet.

Byraachef Johannes Hage satte sig ved sit arbeidsbord og skrev flittig i de smaa nattetimer. Av og til saa han mot taket, lyttet op, smilte rolig, — besynderlig, tænkte han, der hvor det er barn er det aldrig helt stille. Altid et søtt hemmelighetsfuldt puslende liv.

Med kontorist Bisgaard og fru Trines egteskap holdt Vorherre et vaakent og velsignende øie. Ikke den mindste letsindighet forblev uten følger. Saa mangen en kveld naar hun med et suk hadde gjort op dagens regnskap, og han hadde avsluttet et slitsomt daarlig lønnet ekstraarbeide, hadde de to egtefæller strengt foreholdt hverandre at nu taalte deres økonomi ikke flere smaa følger. Og saa søkte de at trøste og opmuntre hverandre med det resultat at der stadig kom flere.

Nu var det elleve. Og det tolvte blev ventet hver dag.

Og levet op gjorde de allesammen. Der hvor der bare er ét barn, der gaar det ene hen og dør av krampe. Eller det ramler ut av vinduet eller kommer under sporvognen og blir dræpt. Bisgaards elleve hadde ogsaa hat krampe, de hadde ogsaa faldt ut av vinduet, og de hade svævet og svævet daglig i tusen farer. Men de slap altid fra det med livet. Hvor fik de mat fra, klær fra, pas og pleie fra? Vorherre som ikke tok dem, maa vite det.

Men først og fremst — hvor var de allesammen? Officielt var der tre værelser og kjøkken hos Bisgaards, men det var ikke saa litt uofficiel plads, klæskotter som var omskapt til soveværelser, Bis-

gaard var hændig, han slog ut et hul i en væg og satte ind et vindu, se, det blev et værelse. Loftsrum var blit avspærret og klædd med avispapir av fru Bisgaard, hun hadde praktiske paafund, det var stygt, men lunt. Men allikevel — det blir saa og saa like mange kvadratmeter gulvflate hvormeget det deles op, og de var to voksne og elleve barn av alskens kjøn og alder og et i vente. Det kunde umulig bli plads til dem alle? Jo, det blev plads.

Plads til dem? Klokken tolv om natten stormringte det paa familiens entreklokke, og da Bisgaard, i underbuksene, blek og fortumlet lukket op for de formentlige brandmænd, stod tante Nikoline og kusine Petra fra Skien der med haandkuffert og plædrem og hadde ikke faat hotelplads. De blev dradd ind, og fru Trine stod op og omfavnet dem, og op av senger, madrasser, sofaer, sammenstillede stoler og flatsenger dukket der større og mindre utgaver av familien og sa velkommen, hvor en saa, var der barneansigter, stive av blid søvn, forvildede øine, forpjuskede fletter og strittende lugger. Og der blev drukket kaffe, vesle Lotten, som dengang var den mindste, sat paa mors fang og drak melkekaffe klokken to om natten, uhygienisk, det generte ikke barnet det mindste. Saa blev et par tilfældig utvalgte puttet i samme flatseng, og tante Nikoline og kusine Petra lagt i de ledige, og fru Trine kom til ro som det lysnet av dag og snudde paa sin verkende krop og hvisket til Bisgaard, nei, dette var da hyggelig.

Plads — visst var det plads. Det vrimlet av plads. Det var et vanvittig familieliv og elleve barn blomstret i det, og et var i vente.

Naturligvis — det var mørke, ja rent ut sagt fortvilede stunder i familien Bisgaards liv. Det er ikke morsomt selv at ligge i barselseng — og naar gjorde ikke fru Trine det — og saa ha fem barn liggende i mæslinger og fire flytende utover uten pas. I de dager laa lille Bisgaard paa sprang fra kontoret og hjem og tilbake igjen til kontoret, fra sykeseng til sykeseng og ned paa gaten for at fiske op en av de friske, og hans ansigt blev endda mindre, hans store ører endnu større og hans øine endnu mere trillende runde. Han lignet en utmagret hare og bevæget sig som den i hop.

Elleve barn — de er hjemme allesammen, de slaas, de er venner, de smaa ramler nedover trappnene, de mindre leker med varmen, den mindste sluker mors ring, der maa sendes bud efter doktor, og imens har en av de ældre søskend allerede heldt en halv flaske av den rette olje i — tilfældigvis — den rette mund, doktoren kommer og sier det er gjort det som gjøres skal, og efter en taalmodig ventetid som fyldes av barnenes uhyre spænding, kommer ringen for en dag. De er altid i fare, og de kommer altid levende fra det. Og naar alt er paa det værste, naar der ingen penger er i kassen, naar en av barnene har væltet oljekanden over klæsvasken, naar en av de større har puffet en blomsterkrukke i hodet paa en av de mindre, naar én klager over vondt i maven og én over vondt i hodet, naar én skriker for tandpine og én for at ha klemt en finger, og de to mindste har gjort i buksen samtidig, — saa ler pludselig fru Trine, en liten tynd latter som er de sidste rester av en trillende ungdomslatter, og hun

sier, «Kjære Bisgaard, naa kan det ikke bli værre.» — Og Bisgaard faar taarer i øinene, saa længe fru Trine endnu har litt igjen av sin latter fra en forlængst forsvunden ungdom, holder han ut, det er tusen minder i den, og der kommer et forskræmt uttryk av energi i hans harefjæs, og han vender tilbake fra kontoret med meget mere ekstraarbeide end han kan overkomme.

Men det er lange tider hvor det gaar, ogsaa tider hvor det gaar ypperlig. Ganske visst, hver time, ogsaa hver ypperlig time, sliter litt livet av fru Trine, ribber hende for noget av hendes seighet, hendes kraft, det kan ikke nægtes, hver dag er et synbart litet puf nærmere graven. Men samtidig er der altid et lys over hende, det er forunderlig, det øker med aarene, hvor kommer det fra? Jo, fra barnene, — se de vokser op, de trives, de ældste er voksne, de er i arbeide, det er fremtid i dem.

Terese er den ældste, hun er meget gammel, hun er snart tyve aar. Hun er den første oppe om morgenen, hun ligger i kjøkkenet sammen med to søstre, hun steller frokost, klær et par av de smaa, og naar hun har spist frokost, styrter hun paa kontoret. Hjemover til middag gaar hun erender, og naar hun saa kommer hjem, spiser hun som en tærsker. Alle i familien Bisgaard spiser uhyre, hvor faar de mat fra?

Terese sover ikke middag, det overlater hun til leieboeren nedenunder. Hun gaar paa tærne naar hun gaar forbi hans dør, men engang hun var inde paa kjøkkenet hos frøken Stefferud, hans husholderske, hørte hun han snorket, ikke meget, ganske litt, det lettet, det var en menneskelig egenskap. Hun er

fyldt av ærefrygt for ham, hun er kanske litt ræd ham, allikevel smiler hun stundom av ham, av alle hans vaner som hun har merket sig. Ogsaa hun har set at hans øine funkler, hun har ellers ikke saa megen tid til at se efter øine. Efter middag skal der vaskes op, og siden gaar dagen i et eneste jag, der skal syes og lappes, der skal passes paa at der læses lekser, trætter skal skilles, og krænkede sjæle skal opreises. Det skal svares paa tusen spørsmaal, fra de ældres verdslige grublerier til lille Jonas's religiøse overveielse over hvem der er længst gud eller djævelen. De smaa skal i seng, og nogen ber om at bli vasket ganske litt, og andre har vondt i en finger som der ikke maa komme vand paa. Og naar de saa er i seng, og det er spist aftens, sitter hun nogen minutter og glipper med øinene og styrter saa selv i seng og sover før hun har faat natlinnedet ordentlig paa sig.

Visner hun? Hun strutter. Hun er sund og blond, med et ansigt hvor rødmen kommer og gaar, med en stor og leende mund, en deilig mund, hendes krop er rik og ung, liten, slank, men fyldig og moden. Det er en sødme i hendes gang som er langsom og forventningsfuld, hun faar tid til alt og er allikevel saa rolig. Hun sitter paa kontor og skriver paa skrivemaskine og fører bøker, og spør nogen hende om det trætter og kjeder hende, svarer hun at det har hun ikke tænkt paa. Hun vet en ting hun meget heller vil, det snakker hun ikke om, hun tænker ikke saa meget paa det heller, hun har det i blodet som en forventning og en forvissning. Og mens hun venter, er

hun altsaa paa kontor, hvor alle gjør kur til hende, derved faar hun en lykkelig selvbevissthet som holder hende oppe naar hun er træt, og faar hende til at le saa det er som en strøm gjennem alle kontorene. Hun kan pludselig falde i tanker og se ut av vinduet og slet ikke se at det bare er en svart bakgaard derute, hun ser langt med et blik tungt av længsel. Hun har sin hemmelighet, en haabløs umulig hemmelighet, den er endnu søt og smertefri.

Terese er med til at forsørge familien, men hun er ikke den eneste. Torgrim er sytten aar, og verdens videre utvikling er betroet ham. Han er stor og sterk og for tiden trættekjær. Hans ansigt er fuldt av filipenser og sidste 17de mai kom han meget fuld hjem og krøp med vanskelighet op til det loftskammer han har indrettet for sig selv for at ha eget værelse, og hvor han fryser litt for meget. Han er anarkist, men vet ikke at han har en kollega i huset, den logerende er tvertimot for ham en motbydelig overklassemand. Torgrim er noget paa et kontor, selv sier han førstemand og fortæller med en blinken at idag maatte chefen kalde ham ind for at spørge ham til raads. Naar Terese ærter ham, kalder hun ham lagergutten. Terese er hans fortrolige, den eneste han har i livet, han er dypt pessimistisk av livsopfatning, særlig siden han i vaar hadde en stor skuffelse i kjærlighet og endnu ikke har faat en ny.

Men det er flere som hjælper til familiens underhold, Harald, seksten aar, som har overopsynet paa guttværelset hvor han ligger selv fjerde, tjener siden nytaar 80 kroner om maaneden i en bank. Han

er stille, beundrer sin ældre bror og foragter de yngre, Emil som er tolv, Sigurd og Jonas som er otte og seks. Harald er familiens gaate. Han har de lange planer, ingen kjender dem, hele aaret gaar han stilt med sit, og saa en dag, ved middagsbordet, fortæller han, ikke en plan men en gjennemført beslutning. «Jeg er begyndt i banken idag,» sier han, og ingen vet noget om at han har sagt op sin gamle plads eller søkt en ny. I sine fritimer læser han sprog. Han har sparebankbok, men ingen kjender hans formues størrelse. Han driver smaa næringskilder, og alt han tjener gaar til bankboken. I et svakt øieblik har han betrodd Trine at han vil forbli ungkar.

Familiens vanskelighet er Lovise, hun er i vel høi grad femten aar. Hun gaar litt for meget ut med Tereses handsker og morens muffe. Hun har litt for meget stadig en ny ven som venter paa hjørnet, hun hænger i vinduet og lytter efter om der er nogen som plystrer ute paa gaten. Hendes ansigt er endnu ganske ubestemmelig, mund og næse har ikke noget med hverandre at gjøre, og øinene løper rundt i hodet paa hende, de ser altid efter nogen eller noget. Hun gaar paa kinematograf med venner og fortæller efterpaa med en uskyldig mine at hun har været hos sin bedste veninde Benny, skjøndt selvsamme Benny hele eftermiddagen har sittet hos Bisgaards og ventet paa Lovise. Hun blir sendt ut paa kjøkkenet for at vaske op, det er hendes uke, men hun sniger sig ut kjøkkentrappen og lar opvasken staa. Hun hilser paa leieboeren i første etage med

smaa knis. Hun er bekymringsfuld og gjenstand for alvorlige samtaler om kveldene.

Det er ikke Anna, den næste i rækken, fjorten aar, eksamensmenneske, hun har hode og har allerede tat en glimrende middelskoleeksamen, nu har hun fripIads og skal bli student. Hun har en liten snurpemund, flat næse, musefletter og store hænder. Naar hun vil maalbinde Terese, citerer hun Goethe, Terese har ikke læst Goethe.

Det er endnu tre døtre — Bisgaard sukker og faar nuver mellem øienbrynene naar han sier «det er endnu tre døtre», det er Regine, Lotten og Bitten, den sidstes døpenavn — tænk bare paa at faa dem døpt alle, at finde navn til dem — — er der ingen som vet. De hører alle til dem som i en snever vending blir puttet i én seng. Naar der kommer gjester til Bisgaards, sier Regine bekymringsfuldt: «Skal vi i fælles seng inat mor?»

Regine er i det hele den som bærer familiens sorger, hun er altid nedtrykt. Blir hun sendt et erende, de har løpt erender fra de kunde gaa, sier hun, «blir ikke det svært dyrt, mor». Og ved middagsbordet følger hendes smaa graa øine alle søskende, og hun sukker naar hun ser hvor de spiser. Hun blev født i den forfærdelige meslingtid, da alle indtægter gik til doktor og medicin.

Saaledes lever elleve barn sit mangfoldige liv i den gamle kasse, og fru Trine gaar mellem dem og venter sit tolvte. Det sidste, lægger hun til, meget bestemt. Hun er slitt, ingen gjør sig egentlig forestilling om hvor slitt hun er, hun er slet ikke saa

gammel, hun kunde ha været frodig, ung og glad, hun er bare slitt. Men hun er ikke utslitt, hun er ikke færdig, livet har gjort en vældig bruk av hende, endnu har det ikke sluppet hende, og hun ikke livet. Men det dirrer altid av smerte i hendes krop, hun gaar med besvær, det har sat sig i benene, opover laarene, med smaa kramper og mange slags smerter. Hun var engang en struttende munter liten kone, het i blodet, hun er ikke bedrøvet nu heller, hun møter alle møier med et «det gaar nok det ogsaa», hun har ikke opgit noget, selvom hun er slitt. Hun har litt smil igjen, litt kræfter, litt latter. Og en uendelig taalmodighet. Uten den vilde hun være død.

I hendes hode samles alle bekymringer. Bisgaard, stakkar, har det saa travelt, han bare hopper til og fra kontoret, og hjemme har han altid ekstraarbeide. Naar fru Trine gaar forbi hans plads, han sitter sammenkrøpet i en krok for at holde uroen litt unda, stryker hun ham over haaret, hun kommer til det av gammel vane, men idet hun gjør det, vet hun det, han ser op med en liten skjælven i sit ansigt og smiler, «straks færdig, mor, straks færdig,» sier han. Og fru Trine har i sin haand kjendt varmen av hans overanstrengte hode, og hun gaar hen og stopper en pipe og putter i munden paa ham, og det er et øieblik som en liten gyldensky over de to slitte mennesker.

Livet — midt i livet lever familien Bisgaard. Det myldrer om dem med smaa ting, kontoret, lekser, trætter, pengesorger, slit og arbeide, men det er de smaa ting, livet er en bølge, det løfter høit dem

som elsker det. De er saa mange, de er unge, de har alle sit, nogen det større, andre det smaa, Torgrim, anarkisten, beskjæftiger sig med verdenspolitiken og filosofien, han spaar frygtelige begivenheter, Lovise har en rød sløife hun har kjøpt for penger, hun sa hun skulde kjøpe stilebøker for, hun lar heller ikke livet gaa sig forbi, hun skulde passes litt mere paa, men de er saa mange.

Ja, de er mange, og hele dagen er de spredt. Men om kvelden samler de sig, det ramler i trappen, det er guttene fra skole, fra kontor, fra lek, fra fotbold, Emil er for tiden begyndende sportsidiot. Det tripper i trappen, nu er det smaapikene, fra lek, fra skole, fra spadserture. De myldrer ind i stuen, de overfylder den, de trætter, de flyter utover med støvler og luer og bøker, Bisgaar rækker fortvilet hændene i veiret og ber om et øiebliks ro, det er noget han skulde huske, og fru Trine sier, hys, husk paa den logerende, de kunde likesaa gjerne søke at dæmpe Niagaras vandfald. Staaket er ikke til at dæmpe, det er like før aftens, og de er alle sultne, de mindste som alt sov, blir vækket, og en av dem kommer trippende i lang natskjorte og paa bare ben og vil ha mat paa mors fang.

Saa kommer Terese fra kjøkkenet, hun gaar som en syngende munter ro gjennem stuen, de lyder hende uten at vite det, hun faar ro. Og se, nu kommer hun igjen fra kjøkkenet, denne gang med en overraskelse, et vældig fat med poteter, dampen staar som en lystig sky om hendes smil, og der gaar et dæmpet «aa» gjennem dem alle.

De sætter sig tilbords, det er ingen stilfærdig proces, Torgrim, anarkisten, tramper parforcejagt i gulvet med vældige støvler. Og Terese sier, og det er en liten rødme i hendes smil:

«Hys da — lagergut — husk paa manden».

Manden det er leieboeren, byraachef Johannes Hage.

Byraachef Hage vaaknet om morgenen og hadde en følelse av at der hadde været uro i huset om natten. Hage hadde et ypperlig sovehjerte, han hadde sikkert vaaknet flere ganger og hørt støi ovenfra.

Det fik ham ogsaa til at huske at det var den dag husleien skulde betales, han pleiet at betale den om morgenen før han gik i departementet, da var det saa faa hjemme deroppe, og han fik sig en liten passiar med fru Trine. Han betragtet hende som et fænomen som det var vel værd at snakke med, en kone med elleve levende barn og det tolvte i vente.

«Det er værst for Dem,» pleiet hun at si «her var nok til at forstyrre.»

«Det er jeg saa vant til,» svarte han saa, «de er allesammen grodd op mens jeg har været her. Da jeg flyttet ind var Terese bare fem aar.»

Han maatte tænke paa det nu mens han klædde paa sig, — tænk hun var virkelig fem aar — Terese. Han husket den første sommeren, han hadde av og til spadseret med hende i haven — haand i haand — en liten firkantet unge.

Og nu var hun altsaa snart de tyve. — Han spiste frokost, men han kunde ikke faa det ut av sine tanker, dengang var hun bare fem aar og nu snart tyve. Voksen! Og han fyrti aar, det vilde si han var tyve aar ældre.

Det slog ham slik, han reiste sig fra frokostbordet og tok til at gaa op og ned gulvet. Han visste det til fuldkommenhet før, hans ungdom var forbi, og ikke det alene, men hans bedste manddomsaar og. Var han nogensinde ung? Et par korte studenteraar —, en sommerferie hjemme. Men ellers? Kanske — men aarene gik saa fort, saa lydløst fort. Han kunde ikke huske sig selv anderledes. I alle fald ikke i de 15 aar han hadde bodd her.

Fra den tid Terese var fem aar, og til nu hun var tyve.

Han blev grepet av en uro — over hvad — over det uundgaaelige, uoprettelige at aarene var gaat? Over det som ikke hadde været? Over det som var gaat ham forbi, over det meget, over det ubeskrivelige som var gaat ham forbi?

Den gang hun var fem aar spadserte de sammen, haand i haand, i haven. Da hun var de ti, fik hun lov til at spille paa hans piano, og han hjalp hende litt. Endnu da hun var femten snakket de sammen naar de møttes i haven, paa trappen. Nu hilste de bare paa hverandre. Var her noget som var tapt, som burde ha været holdt fast?

Hvor aarene gaar, tænkte han og saa ut, det var en stille og tindrende frisk og ny sommermorgen. Hvor aarene gaar, sukket han og snudde sig fra vinduet. —

Han fandt frem husleieboken og pengene og gik ovenpaa.

Entrédøren stod aapen, det var saa forunderlig stilt derinde, han banket paa, og da ingen svarte, gik han ind.

Morgensolen skinnet ind i stuen. Et stykke fra vinduet stod en smaabarnkurv, og foran den, paa knæ, med ansigtet begravet i dynen, laa Terese.

Hage stod stille ved døren, hvor her var lydløst. Og — saa — saa — nyvasket, tænkte han, — likesom til helg. Og hvad var det Terese laa og grov efter i den gamle klæskurven?

Han tok et skritt nærmere, strakte sig paa tærne og saa — et litet, et bitte litet barn i kurven. Bare noget dunet rødt noget og et litet opbrættet skjorteærme over en rød bitte liten haand.

Hage saa. Terese laa uten at ane at hun ikke var alene, med ansigtet helt gjemt i dynen, og suget ind den varme rare lugten, han turde ikke forstyrre. Han bare saa, og hun og kurven og stilheten og solen ind gjennem vinduet gik som en undren i hans sind. Hans øine blev varme, med hændene paa ryggen stod han urørlig og fik ondt i benene av at staa stille. Saa kom han til at puste dypt, og hun saa op.

Hun blev rød, men reiste sig ganske forsigtig og kom paa tærne bort til ham. En svak lugt fra barnekurven fulgte hende, og den lille lugten, næsten ikke til at mærke, gjorde ham fortumlet. Han saa paa hende og visste ikke hvad han skulde si.

Saa hørte de en svak stemme inde fra soveværelset, det var fru Trine som spurte om det var nogen.

«Jeg skulde bare betale husleien, — jeg visste slet ikke» — Hage fulgte forsigtig Terese som paa tærne gik bort til døren, Hage hadde en bestemt følelse av at være for stor og virke komisk. Han stanset i den halvaapne dør, han var ikke vant til at gaa paa barselvisit.

Fru Trine laa mat og træt, men en skjær farve som bare var et pust av rødmen over det hvite, gav ansigtet en egen ungdom, hun smilte, eller rettere der var et svakt lys, et gjenskin av et smil over den indfaldne mund.

Terese var gaat ind til moren og strøk hende varsomt over panden, mens hun hele tiden saa paa Hage.

«Jeg maa gratulere,» sa han dæmpet, «dusinet fuldt.»

«De blev vel forstyrret i nat,» sa fru Trine med en tynd blid stemme.

«Nei slet ikke» svarte han, «jeg hørte saa at si ingen ting, naar jeg sover, saa sover jeg.»

«Det er som barnene her,» lo Terese, «vi bar dem alle ind i stuen og la dem rundt omkring hvor det var plads, og de sov uforstyrret videre.»

Ja barnene, det grøsset i Hage, hvordan gik det for sig at faa det tolvte barn med elleve omkring sig, — det var og blev for meget. Og han følte med engang det hele som en flau begivenhet, en overproduktion uten grænser, en smakløshet, han mumlet noget om at komme igjen en anden gang og trak sig tilbake.

«Far er i stuen,» hørte han Terese si, og da han igjen snudde sig mot hende, saa han at hun var rød, og øinene var bedrøvet.

Bevare mig vel, hun ser hvad jeg tænker, sa han til sig selv og blev forvirret, og mens han paa tærne listet sig gjennem spisestuen, undret han sig igjen, — hun ser hvad jeg tænker — hvad kan det komme av?

«De kan tro hun er søt,» hvisket Terese borte fra kurven.

«Er det en hun?» hvisket han tilbake og pekte.

«Ja det er,» hun lo, «ja, jeg mente ikke De skulde se.»

«Jovisst vil jeg se —» han kom bort til kurven og saa ned paa det røde mellem dynene.

«Er hun ikke deilig,» sa Terese — «Jo da,» sa han og saa ikke længer, men følte det som en liten rar skjælven at de to, hun og han, stod nær sammen over det vesle barnet. Skulde det ogsaa forvirre ham —?

Og pludselig maatte han bare se paa hende, med et blik som slog helt om hende der hun stod blid og øm og saa paa den nyfødte. Naturligvis, det er det hun længes efter, tænkte han og blev saa bevæget at han maatte gaa fra og bort til vinduet.

«Det var husleien,» sa han og var stadig forvirret over et eller andet, — han visste ikke selv.

«Far er i stuen,» sa hun rolig og forlot ikke kurven.

Den lykkelige far sat i en krok med en regnskapsbok paa fanget. Ja — naar han har en mere at forsørge, stakkars krok, tænkte Hage, han lukket døren forsigtig efter sig. «Gratulerer med dusinet,» sa han og hørte hvordan ordene fik en anden klang her end inde hos moren.

Bisgaard for op og var ulykkelig, alt var saa rotet herinde, byraachefen maatte undskylde.

A l t var virkelig rotet, gud vet hvor mange hadde sovet der i nat. Byraachefen skulde ikke

sitte, tak nei, — hvor skulde han ogsaa sætte sig, tænkte han, paa stolen hvor der stod et bret med smørrebrød, eller i sofaen hvor alle sengklærne laa? «Det er ikke bare spøk,» smilte han.

«Nei, nei,» Bisgaard følte det tydelig, det var ikke bare spøk, hverken paa den ene eller den anden maate. Men hadde det gaat med elleve, fik det vel gaa med tolv ogsaa. Og saa var det det sidste, — og slikt et stille barn, han haabet det ikke skulde bli for meget støi.

Byraachef Hage skjulte sit smil, mens han talte op pengesedlene, det var ikke noget godt smil. Der inde hadde det været en egen høitid, her var det parodisk. Og han forsikret Bisgaard, han skulde ikke være ængstelig, hvis støi forstyrret ham, saa hadde det jo været nok før, elleve barn lot sig jo nok høre, men likegyldig — ham uvedkommende — støi, merket han ikke.

Det var da godt — Bisgaards hareansigt skjalv.

Og allikevel — det er rart med en slik liten en — det er et liv — som skal vokse op, — Bisgaard rystet eftertænksomt paa hodet.

Hage saa opmerksomt paa ham. Lot han som det var en glædelig begivenhet, var han rørt, skapte han sig? Hadde han ikke møier og plager nok, skulde han kanske undskylde sig, — som talte han med sin sogneprest —?

Hage snudde sig fort og vilde gaa. Men straks var han igjen forvirret. Nu maatte han gjennem det underlige værelse derinde, — stod hun endnu der borte ved kurven? Og han skulde liste sig paa

tærne — for pokker hvad kom det hele ham ved, skulde han gaa paa taa for den tolvte?

Han aapnet døren forsigtig. Jo — se der — der laa hun ved kurven med ansigtet gjemt i den, bare en nakke saa han, gyldenhvit nakke under det mørkegule haar. Vilde hun se op? Han listet sig over gulvet til døren, men hans blik slap ikke et øieblik den bøiede gyldne nakke.

Da han holdt i dørklinken, saa hun endelig op, og de saa paa hverandre. Han stod ganske urørlig og mødte hendes blik. Hvorfor saa de slik paa hverandre, hvorfor gik han ikke, hvorfor var det saa underlig — saa underfuldt — at se hende der borte ved barnekurven?

Nu gaar jeg, sa han til sig selv, men kjendte i det samme en het blodbølge til hjertet, og han gik varsomt over gulvet og hen til kurven, han rørte ved hendes skulder, og hun saa paa ham med blikket vaatt av taarer, — hvorfor hadde hun ogsaa taarer i øinene? Han vilde ha sagt noget, men visste ikke længer hvad det var, snudde sig bratt og steg med latterlig lange skritt tilbake til døren og gik, denne gang uten at se sig tilbake.

Han tok trappen i et par lydløse sprang. Og dernede lette han ivrig efter alt det han skulde ha med paa kontoret, det laa samlet paa hans skrivebord, efter hatten, efter en cigar, mens han samtidig stoppet snadden og løp hele tiden op og ned gulvet.

Saa stanset han med et. Midt paa gulvet. Var det d e t som forvirret ham? Umulig. En ung nydelig — svært nydelig — og altfor ung pike, som han

hadde set fra hun var fem aar — bare fordi han saa hende foran en barnekurv. Nei vrøvl! Gammel ungkar — hvad?

Han gav sig til at trave igjen, han slog ut med armene og mumlet over en utændt snadde. Han hadde tre værelser til sin raadighet og levet akkurat som han selv vilde, han kunde ikke tænke at en pen laa anderledes paa hans skrivebord end han selv vilde, ikke at et minut paa dagen artet sig anderledes end han hadde bestemt. Og saa blev han — forvirret — av en ung pike — — —.

Han tok mappen under armen og fløi ut, først da han var langt nedover gaten, fik han sin rolige gang igjen.

Han kom sent i departementet. Der har vi det, tænkte han, bare det at der kommer en nummer tolv til verden i etagen over er nok til at forrykke dagen. Og det forvirrer.

Det bredte sig lynsnart over kontoret at byraachefen var i daarlig humør, hans dunkle dype stemme lød hele formiddagen, utaalmodig, irritabel. Sekretærene rendte, frøken Svendsen skjalv over skrivemaskinen. Gud i himmelen hvor hans øine funklet idag!

Der kom en herredsstyredeputation for at snakke med byraachefen, det gjaldt en eiendomshandel, og den hadde en lang og overflødig redegjørelse færdig. Det hørte til Hages principer aldrig at bli utaalmodig, — hvor langt saa folk snakket. Idag rykket det ham i kroppen, han flyttet sig paa stolen, han holdt ut, men var ikke behagelig.

Da deputationen var gaat, pustet han ut, han reiste sig og aapnet vinduet og saa utover fjorden. Han følte sig træt, utilfreds, — hvor ørkesløst og likegyldig livet var — med den latterlige indbildning om at bety noget.

Bagateller kunde altsaa endnu bringe ham ut av lave, længere var han ikke kommet. Han trodde han var naadd over til den anden side livsgrænsen, der hvor hverken de store eller de smaa svingninger i begivenhetenes tilværelse kunde anfægte ham. Han trodde han var naadd indenfor betragtningens ring og mente at ha omgit sig med sine cirkler, saa han kunde si tilværelsen: Rør ikke mine cirkler.

Og saa kunde han allikevel forvirres, og det saa let. Han var endnu ikke langt nok indenfor cirklene, han maatte trække sig endnu længere ind.

Kanske var han litt, skulde han kalde det overarbeidet eller skulde han kalde det nervøsitet over mangel paa sindets beskjæftigelse. Aarenes ustanselig det samme arbeide, kanske var han overarbeidet allikevel, han kjendte det i hjertet, — han hadde gjort det længe — et litet tryk, et uavladelig litet tryk, særlig naar han hadde sittet længe oppe om natten, et tryk paa hjertet som bragte en blek tanke om døden. Nervøsitet, ensformighetens nervøsitet. Han skulde ta ferie.

Ferie, — bare tanken paa ferie, paa reise, satte hans sind i nye svingninger. Han saa utover fjorden, blaahvit sommerfjord, lyse solblaa aaser, han stod og saa til han blev borte i synet, lyset sank varmt igjennem ham, sommer vesterpaa, lyse bjerker

i sterk duft, roser i alle smaa haver, bløte fløielsgrønne enger, elven stor og blank —

Han pustet ut i et langt suk, ferie vilde han ta. Han var ikke skapt til at forvirres, — en halvgammel mand, en jentunge han hadde kjendt fra hun var fem aar — aldrig i livet.

Skulde han, — han, — begynde med et andet menneske, med uro, støi og uryddelighet — med svogerskap og familie.

Puh — han gjorde sig til nar, han hadde rædde giftetanker, han veiet for og imot.

Det var bare dette med hjertet, — han hadde følt aarenes usikkerhet i dets slag. Det var sandelig paa tide at ta ferie. —

—En ung pike — som stod hvit høit oppe paa en balkon og vinket til ham, — hvad hadde han drømt inat?

Nei, han vilde bare tænke paa sin ferie.

Med den beslutning gik han hjem. Der laa morens brev og ventet paa ham.

Hage læste brevet — la det bort og læste det igjen, det var om Anne Sofie og Ole Bergeim, om Charlotte, Sten Melde og presten.

Saa satte han sig makelig til rette i sin store bløte skindstol.

Ja var det saa noget at gjøre ved det — kunde han hjælpe?

Hans ene søster giftet sig med en bonde, graveren i bygden, med Ole Bergeim som pleide at bære fiskekurven for ham, hans anden søster hadde hat en kjærestesorg og løp nu rundt med bygdens halvgamle bondeprest, var det noget at gjøre ved det?

Nei — sikkert ikke.

Han visste saa vel hvad det var for en kamp de to søstre kjæmpet, hadde han ikke selv stridt den, skyggernes kamp for at leve livet. De hadde ikke mod til at holde sig ranke i den økende kulde. De sank sammen og grep efter noget som reddet fra ensomheten. Det var ikke stolt, det var ikke smukt at se paa, men det var menneskelig, og det var ikke noget at gjøre med.

Mindst alt var det hans sak at gripe ind. At fingre ved andres skjæbne var det plumpeste av alt, og det kom aldrig noget godt ut av det.

Som livet skred frem, var det altid slegter som gled ind i skyggerne. Som tilværelsen hadde forbrukt, slegter som livet viste tilbake til studerkammeret, til jomfrustand og ensomhet, til livets bakgaarde og til de stille skyggefulde haver, hvor det ogsaa var godt at være. Man kunde med fornemhet tilhøre skyggerne. Man maatte bare ikke da ogsaa vilde agere med i livet.

Han reiste sig og gik over gulvet bort til den væg hvor familieportrættene hang. De tilhørte en gammel oprindelig holstensk embedsslegt, i mange slegtled hadde de spillet fremtrædende roller, som prester, dommere og officerer. Morsslegten ogsaa.

Han var stolt av sin slegt, hans forfædre hadde sat spor efter sig, de hadde hat pligtfølelse, kultur, fædrelandskjærlighet. Men — tiden hadde ikke bruk for dem længer, den kunde heller intet nyt yde. Vor fattige embedsstand maa holde sig smukt tilbake, det er latterlig at se den hævde sin gamle position, og endnu latterligere at se den søke at danse med i de nye danse. Den skulde gjøre sin sidste pligt i stilhet. Og de gamle slegter skulde dø ut med værdighet og i ensomhet.

Var det som kom efter, bedre, nei, ikke i hans øine. Men det er ikke det som er det avgjørende, det spiller ingen rolle om det nye gir noget bedre end det gamle, alt avhænger av at det er nyt, livsfriskt, livsdygtig. Det nye og livsdygtige har altid grove former.

Den nye slegt som rykket ind i de gamle embedsgaarde, den hugget de gamle alléer, den lot de gamle fornemme hus forfalde, den hadde ikke bøker

i sine hylder, ikke malerier, ikke musik. Han elsket den ikke. Men den hadde vel sit. Den var en førstegeneration av nye kræfter. Engang i tilværelsen vilde den ogsaa skape tradition, den hadde intet med at tilværelsen for ham forkortet sig til et menneskeliv.

Han gik ikke for at holde liv i sin bleke tilværelse hen og giftet sig, — som søsteren giftet sig med en bondegut for at redde sig. Han kunde forsvinde paa en stilfærdig maate. Men hans søster, hun reddet sig ved at forsvinde i en slegt av bønder, hun giftet sig med en fattig vestlandsbonde, en liten graver. Hendes barn vilde bli bønder, eller det værste av alt, bli ingenting, de paa veien opover, bønder som ikke eiet jord, ikke bondekultur, ikke embedskultur.

Vel — hun gjorde kanske ret, men det forandret ikke ham. At løpe efter livet — som en mand efter sin hat i blæst, — det er det intet at si om, det er moralsk, det er sin egen hat man løper efter, men det er ubetinget latterlig.

Naa ja — latterlige er vi jo allikevel, ingen skabning er saa overgrodd av indbildninger, altid er mennesket optat av at tro et eller andet, at løpe grassat efter et eller andet fjernt, indfiltret i sin egen forvirring som det kalder dypsindighet. Det gaar ogsaa an at sitte stilfærdig, omend latterlig stilfærdig, i sin stue og søke at klarne av.

Det som er vanskelig, det er at bli i sin rolle, ikke spille falsk, ikke faa de urene toner i sin stemme. Man skal ikke begjære elskerroller naar man er resonnør. Det er ikke alle git at spille den store tragedie, det er da hæderligere at bli i sit borgerlige fag. En

tredjerangs skuespiller er en nyttig, ja en uundværlig mand, han tjener en helhet, en stor forunderlig helhet og kan gjøre det dygtig og med ærbødighet, latterlige individer, de dominerende idioter har fremstillet ham som skulde han være en ringere mand end en anden borger, f. eks. en byraachef. Han maatte bare vite sin begrænsning, han var altsaa skapt til i det rette øieblik at komme ind og si at hestene er sadlet, replikken m a a sies ellers gik den skjønne helhet istykker. Nu, han var villig til at si replikken, han begjærte ikke Romeos rolle.

Vanskelig at slaa sig til ro med den ene replik? Javel — hadde han været født en 40-50 aar tidligere, vilde de store helteroller kanske være tilfaldt ham. Men de roller hadde hans forfædre spillet og spillet fortræffelig. Styrelsen kunde ikke altid overlate de samme roller til den samme slegt, det gamle repertoir var desuten gaat av mode, i det nye passet han ikke, undtagen altsaa til at komme ind og si at hestene var sadlet. Nei — hans slegt hadde engang spillet, han var stolt av sin slegt. Det er smukt at være den første, den som skal skape en ny slegt, men tør ikke barnebarnene vedkjende sig slegtsstoltheten hvorfor saa ikke like godt nedstamme fra en vestlandsk saubuk.

Han gik bort fra familiebilledene og stanset foran et maleri, det var et stykke moderne kunst. Han elsket det for dets inderlighet, dets energi i farven, dets unge dristige lyrik. Det er ikke min slegt, tænkte han, men den tid vil ogsaa komme da en eller anden skal se paa dette billede fra sine oldefædres tid og si: god gammel kunst.

Er ikke al livets hemmelighet gjemt i dette, dets sødme og dets vemod, at det som er nyt og dristig, engang skal bli en fin, blek og fornem bakgrund for det nye unge?

Jeg er altsaa den sidste av min slegt, tænkte han, den bør ikke føres videre. Ikke i like linje som det saa forvrøvlet heter. Jeg vil ikke oprette noget fætterskap med graverens barn.

Oppe hos Bisgaard var de gaat til ro, — hver i sit rede og stundom to i et. Og det tok alt til at dæmre svakt mot morgen, Terese laa inde hos moren, hun var vaaken og saa paa den svake lysning fra vinduet og bortover gulvet, hun lyttet til morens lange rolige pust og det lille pust fra kurven ved siden. Hun skottet op til klokken — det var snart tid for den vesle at faa mat.

Saa hørte hun smaa trippende skritt og saa en liten hvit skikkelse i døren, fort og lydløst sprang hun op, det hurtige sprang ut av sengen hadde hun i sig fra de mange ganger meslinger, kikhoste og andre barnesygdomme.

Det var vesle Regine, hikstende av søvn og forskrækkelse, Lotten var daarlig, hun er saa syk at hun dør vist, sa Regine.

Terese listet sig forsigtig og uten at vække moren gjennem værelsene, hun hadde en fredelig fornemmelse av at det pustet rolig alle vegne. «Vi er da forfærdelig mange,» tænkte hun og skyndte sig ut i kammerset hvor lille Lotten laa, ja hun var syk, hun laa og kastet sig, rød og feberhet og med kort, tør pust. Terese la sig paa knæ ved sengen, «lille Lotten, søte lille Lotten, du kjender da mig,» hvisket hun, men lille Lotten bare vred sig bort, jamret sig

sørgelig og saa op med et forvildet blik som intet saa.

«Vi maa vække far,» sa Terese og gik med de samme forsigtige skritt gjennem stuen og hørte den samme rolige pust alle vegne fra. Hun lukket forsigtig til morens værelse og vækket faren.

Bisgaard var saa ofte blit vækket om natten naar noget stod paa, en hvisken i hans øre var nok til at skape en bestemt rækkefølge i tankene: sygdom, doktor, apotek, og uten at vite hvad det gjaldt var han i buksene og tøflene, og med sælen i haanden listet han sig ind til den syke. Han kjendte paa den brændende lille haand og med angst i øinene saa han paa Terese.

«Vi maa sende bud efter doktoren.»

Terese vilde vente litt og se tiden an, men lille Lotten blev bare daarligere, hun reiste sig halvt op i sengen og ropte paa mor, og øinene var store og blanke, og mor maatte ikke forstyrres.

Saa bestemte Terese sig.

«Jeg gaar ned og vækker frøken Stefferud, hun er saa snild, jeg banker paa ruten hendes og saa faar jeg laane telefonen.»

«Men byraachefen,» sa Bisgaard forskrækket, han var meget ræd for sin logerende.

«Aa han vaakner ikke,» sa Terese, men hun var ræd hun ogsaa. «Og jeg kan da ikke la lille Lotten ligge og dø bare fordi jeg ikke tør vække ham.»

Saa tok hun morgenkjolen paa sig, traadte i et par sko og listet sig ned. Hun var ræd, ræd for lille Lotten, ræd for at vække en eller anden, en eneste en, og saa var det saa stilt og halvlyst under de store

trær i haven. Hun løp langs husvæggen, det var en blek blaa lysning mellem løvet, en fugl, bare en eneste en, fløitet en lang tone, holdt op, fløitet igjen. —

Hun banket paa frøken Stefferuds rute, først forsigtig, saa haardere, frøken Stefferud sov, Terese trak morgenkjolen tæt om sig, hun frøs og skjalv. Hvad skulde hun gjøre, hun forsøkte at rope, stemmen blev borte, «hvad skal jeg gjøre,» sa hun og saa sig forskrækket om i den stille have.

Da blev et vindu aapnet længere borte og et skjorteklædt mandfolk saa ut og spurte høit og strengt hvad det gjaldt, det var byraachef Hage.

Terese blev saa ræd at hun gjemte sig tæt ind til husvæggen, og da Hage endnu engang spurte hvem det var, svarte hun, «det er bare mig.»

«Hvad er det for en bare mig?»

«Det er bare mig — Terese Bisgaard.»

«Gudbevare mig vel,» sa det fra vinduet, og den hvite skjortekrop forsvandt, men vinduet blev staaende aapent.

Litt efter kom hodet igjen.

«Hvad er det som staar paa, barn?»

Terese var ynkelig i stemmen.

«Jeg skulde bare vække frøken Stefferud, lille Lotten er saa syk og saa vilde jeg be om at faa laane telefonen —»

«Det skal et regiment til at vække frøken Stefferud naar hun har ret til at sove,» brummet det i vinduet, «naa skal jeg lukke op for Dem.»

Terese vilde si nei, hun skulde faa en av brødrene til at løpe, men Hage var alt borte. Og saa

tænkte hun, det var for galt at være genert og ræd naar lille Lotten var syk.

Hage lukket op for hende, han bare pekte paa telefonen som hang i entreen, hun saa ikke paa ham, trak morgenkjolen om sig og ringte op. Han vilde gaa, men stanset i døren, kanske hun trængte hjelp, han burde bli. Han var i bukser og jakke, barbenet i tøfler, den bare hals stod sterk op mellem den opbrettede jakkekrave. Han frøs, jo han vilde allikevel gaa, men han stod stadig, lænet op mot døren saa han paa hende, paa den lyse flette, og hodet som var bøiet over telefonkatalogen. Mens hun telefonerte, aapnet morgenkjolen sig over den ene skulder, han saa det hvite natlinnet over skulderens runding, han kunde følge den bløt bølgende linje i hendes krop og hadde en følelse av at lure og av at burde gaa, men han stod, lænet op mot døren og med hændene i lommen.

Han kvak i da han hørte hende snakke, en fortvilet liten stemme, «jeg kommer ikke frem,» ynket hun sig, «det er ingen som svarer.»

Han strøk sig fort gjennem haaret, han strammet sig op og var forekommende, «jeg skal hjelpe Dem,» sa han, «jeg har en ven som er barnelæge, — ham skal vi nok faa op av dynene.»

Han tok telefonen og stod nu ganske nær hende, han saa ikke paa hende, men følte hende og hørte hendes forte og rædde pust. Han mærket ærgelig at hans hænder skjalv, mens han bladet i katalogen for at finde nummeret, han bet tændene sammen, saa op og forbi hende gjennem entreruten ut i den stille morgenbleke have og hørte saa tydelig en enkelt fugls bløte fløit.

Han ringte op og kom frem, lægen skulde straks komme. «Jeg ringer op efter en bil som kan hente dig,» sa Hage i telefonen, — «nu kommer den straks,» sa han til Terese, stadig forbindtlig, og ledte efter automobilenes telefonnummer.

Da hørte han, hun graat. Hun holdt begge hænder for ansigtet, og morgenkjolen var glidd ned over de bare armer.

«For guds skyld,» sa han vredt, «hold straks op at graate, eller jeg finder aldrig i evighet et telefonnummer.»

Hun blev saa forskrækket at hun virkelig straks holdt op. Hun mødte i et sekund hans øine og saa skræmt hvor de flammet store i halvmørket.

«Jeg blev bare saa glad,» hvisket hun og turde ikke røre sig.

Han snakket i telefonen med en stemme saa bister og mørk som gjalt det en forbrydelse, da han ikke straks fik det nummer han vilde ha, raste han, og da han endelig ringte av, duret han som gjaldt det at vække hele kvartalet.

«Telefonen er en prøvelse,» sa han og saa vredt paa apparatet, «men nu er doktoren her straks.»

«Tusen tak — det var forfærdelig snildt, — jeg som vækket Dem midt paa natten. Men naa maa jeg op til Lotten.»

«Ja skynd Dem,» sa han barskt, «og god bedring.»

«Tak,» hun gjorde sig liten og vilde smutte ut bak ryggen hans, da snudde han sig om, han saa paa hende med et blik, bevæget, heftig, og før hun visste

det, hadde han lagt begge sine hænder paa hendes skuldre og bøiet sig ned og kysset hende paa panden.

Hun sank i knærne under hans hænder, hun kjendte kysset ikke bare paa panden, men tværs gjennem hele kroppen og lukket svimmel øinene.

«Gaa, barn — gaa,» hvisket han mot hendes pande.

Han slap hende, men hun stod urørlig foran ham, han snakket, fraværende, og mumlet, «nu kom doktoren straks og nu maatte hun gaa.» Ydmyg og liten dukket hun sig, «ja nu gik hun, tusen tak for hjelpen.» Men da hun virkelig vilde gaa, rakte han hændene mot hende:

«En gang — bare en eneste gang —»

Han tok om hende, og hun la sig ind til ham, han bøiet hende tilbake og kysset hende, panden, øinene, munden, halsen, varmen av hendes krop fyldte hans hænder, hun kjendte hvor de tok fast, det gjorde helt ondt, og hun knuget sig ind til ham.

«Du maa gaa,» hvisket han om igjen og om igjen, mens han altid holdt hende fast, og hans hænder strøk hende, «husk lille Lotten venter.»

Saa var det hun som gjorde sig forsigtig løs, og da hun var fri, saa hun med et fort blik op paa ham, forundret. Forsigtig strøk hun ham over armen, hvisket et godnat som ikke kunde høres, hun snudde sig og gik, men i døren vendte hun sig og saa paa ham med det samme forundrede skjælvende blik, gik, løp med forte usikre skritt op trappen.

Han stod urørlig, lænet op mot væggen og med begge armene hængende, sine hænder turde han ikke røre, i dem kjendte han endnu varmen av hendes

krop. Han turde slet ikke røre sig. Gjorde han det, vilde han pludselig vite hvad som var hændt, og det var netop det han ikke vilde vite.

Endnu stod han der urørlig, da bilen kom. Da gik han hen og lukket op og kjendte han frøs, se det var snart morgen og gulblekt lys over huset. En svak luftning, et sagte pust i luften gav trærne et dæmpet skjælvende sus. Men det var endnu bare den ene fugl som sang.

«Har du lagt dig til smaabarn,» doktoren kom op trappen, «hvad fan er det for en historie.»

Hage forklarte omstændelig, familien hadde ikke kunnet faa fat paa sin egen læge, og barnet var meget sygt. «Det maa gjøres alt som gjøres kan, — det er mine meget gode venner — mine vertsfolk ogsaa, — det er mig meget om at gjøre — ja, jeg vet du gjør alt det som skal gjøres —.»

Doktoren saa paa den ivrig snakkende manden, han var vant til at se Hage korrekt, formel, og nu at se ham skritte omkring barbenet i tøfler og halvpaaklædt, forvildet i øinene —

«Gaa og læg dig og bli ikke ophidset, hos barn flyr det op og ned, det behøver ikke at bety noe. Røk dig en snadde paa sengen, du Hage, og læs litt, saa faar du andet at tænke paa. Er det her jeg skal op?»

Men Hage gik ikke og la sig, han gik ind i sin egen entre, men da han kom saa langt som til telefonen, stanset han. Han stirret paa den som en av verdens store vidundere. Her, — her, — var det hændt, her var a l t hændt, det ubeskrivelige, det uventede. Samme kveld som han — nei ikke tænke

nu, bare ikke nu, hvad var det som var hændt med ham, hvormeget var virkelighet, vilde det imorgen bare være en ophidselse over et sykt barn, — og ellers alt være glemt?

Han gik bort til det aapne vindu og saa ut. Hvert sekund var det som fødtes nyt lys derute, en væg lyste, et vindu blinket, saa blev det saa tindrende grønt i et træ. Og den hele tid sang den ene fugl. Hvor den fuglen synger, tænkte han.

Han stod urørlig ved vinduet og saa morgenen komme, han frøs saa han skjalv. Hvor forunderlig var allikevel ikke morgenen, det at se dagen komme, se lyset bli til, høre en fugl synge, en fugl for dig alene, eller kanske, kanske for en til.

Han hørte doktoren i trappen og gik ut.

«Jeg tror du staar her endnu, — vil du endelig ha dig en forkjølelse paa halsen. Naa ja, — barnet er jo ikke friskt, men det er et sterkt barn. Det var ellers en utrolig talrikhet deroppe, — de fortjener tapperhetsmedalje.» Han saa paa Hage, han hadde lyst til at si nogen ord om en pokkers saa pen pike, men lot det være, Hage var nu engang ikke slik til at spøke med. «Jeg ser hen i morgen, eller rettere idag,» sa han.

«Ja gjør det,» sa Hage, han fulgte med ut, da de stod i haven, stanset han. «Hvor forunderlig deilig en slik morgen er, — vi byfolk oplever det altfor sjelden.»

«Du vil ogsaa ha bedre av at sove,» sa doktoren, fan vet hvad det gik av Hage. «Og vil du endelig sværme, saa gaa først ind og ta litt mere

tøi paa dig. Godnat — og ængst dig nu ikke for barnet.»

Hage gik langsomt gjennem haven, ja hvad maatte ogsaa doktoren tro, her gik han, en adstadig herre, og sværmet i morgenkulden —

Et vindu blev aapent deroppe og Terese lænnet sig ut.

«Godnat,» hvisket hun.

Hage stanset. Han bare saa op, hendes ansigt lyste, nei det lyste saa underlig, «godnat,» hvisket hun igjen, og der lukket hun vinduet.

Hage gik ind. Han gik i en stor skjælvende forundring, hun hadde aapnet vinduet, hun hadde hvisket godnat til ham, — det var altsaa virkelighet, det var altsaa hændt ham, det forunderlige.

Næste dag ringte Hage op til departementet og sa han først kom senere paa dagen. Da han endelig hadde lagt sig inat, hadde han forberedt sig paa at ligge søvnløs resten av natten og var nu meget forundret over at ha sovet som en sten til langt paa morgenen. Et sterkt sollys hadde staat like ind paa ham, hvor var det bleke morgenskjær, — og den ene fuglen som sang, — i haven kvidret nu hele fuglekoret.

Han stod op og klædte langsomt paa sig. Skulde det bety at han var en forlovet mand? Gik det an at gaa tilsengs den ene kveld med den ed at det aldrig skulde ske, og staa op næste morgen og være forlovet? Han husket det sagte hviskende godnat og kjendte en sitren i hjertet, det var dog virkelighet.

Mens han gik op og ned i spisestuen og ventet paa frokost, tænkte han, ja var det naa saa sikkert? Saa nødvendig? Var da nattens overrumpling ogsaa alvor? S a g t noget var det egentlig ikke.

Han stanset, han lyttet op mot taket, det gik nogen deroppe, var det hendes skritt? Eller var det en av de utallige kjære svogre og svigerinder? Eller svigerfar kanske, — svigermor var forhindret — den tolvte.

Hvad var det naa ogsaa han hadde tumlet sig uti?

Nei for pokker — saa absolut alvorlig kunde det ikke være. Men — var han da ikke glad i hende, og pludselig følte han sig fuldkommen forvirret, nattens svimmelhet var igjen over ham, han ravet bort til vinduet og holdt hændene for øinene.

Holdt av, jo, det var altfor lite at si, eller rettere, ordet passet ikke ham, hvad var det da, ja hvad var det da? «Er dette livet saa er jeg ræd det,» sa han pludselig høit. Hvad skal jeg nu gjøre, gaa op og si, her er svigersønnen og saa la mig omklamre av hele familien? Han skulde gi meget for at ha hende ganske alene paa en øde ø, mit halve kongerike for en øde ø med komfort.

Skulde han gaa op og høre hvordan det stod til med det syke barnet, det vilde vist være simpel høflighet, vise menneskelig deltagelse, ja det vilde han, han vilde gaa op og se hvordan han saa ut i hendes øine. Formelt og høflig vilde han spørre efter barnet og saa vilde han se i hendes øine og kanske finde at det hele var ingenting.

Han spiste frokost og blev igjen forundret over sig selv, han spiste som en tærsker, han kunde ikke huske han hadde spist slik til frokost paa længe. Spiste en forlovet, eller en halvforlovet, eller en kanske-forlovet mand mere end vanlig? Var det kjærligheten?

Han tok hat og mappe, det skulde se ut som stak han bare indom, han følte at han saa yderst korrekt ut, men var inderst inde usikker, ja ræd. En av de smaa lukket op, bare paa gløt, «mor ligger og lille Lotten er syk,» sa hun.

«Jeg vet det ,» sa Hage og tænkte om han allikevel skulde gaa.

«Far er gaat, men Terese er i stuen,» sa den lille.

Hage banket paa og ventet litt før han gik ind, det var ingen derinde som svarte.

Terese stod borte ved vinduet, hun hadde kjendt hans stemme, hun rørte sig ikke da han kom ind, hun bare saa paa ham, langt og alvorlig.

Hage blev saa forvirret at han stanset nede ved døren, hvad var det han skulde si og se, tænkte han, men saa bare hende, bare at de to var alene, og han kjendte igjen den bløte varme av hendes krop mot sine hænder, og kjendte en het skjælven. Jeg maa si noget, tænkte han, og spurte, «hvordan staar det til?» — «Jo tak, det er litt bedre, — tror jeg,» sa hun og rørte sig ikke, «her er saa uryddig,» la hun til. — «Det er saa naturlig,» svarte han. Og saa blev det stille.

Han søkte at ta sig sammen, nu maa du vite hvad du vil, tænkte han, men det var netop det han ikke visste. Og da han igjen saa paa hende, gav det et støt i ham, det var en ny skjælven i hendes blik, en angst og forventningsfuld skjælven, aa hvor det ventet. Og pludselig smilte hun, et bitte litet smil, kanske visste hun det ikke, men han følte smilet dypt og heftig, og i det smilet tok stuen til at snu paa sig, bevæge sig rundt, med ham og hende, og han forsøkte at gaa mot hende, tvers over det svingende gulv, og hadde hatten og mappen i hændene og rakte dem, hatten og mappen med, mot hende, tok hende. Da hun stod hos

ham, hvisket hun «er det ogsaa sandt,» og han spurte «hvad mener du,» og var forundret over at det var noget som ikke skulde være sandt. — «Jeg har holdt av dig siden jeg var liten,» smilte hun. — «Siden du var liten,» gjentok han, og smerten rørte ved ham, hendes ungdom og hans graanende haar, «du er endnu et barn og jeg —»

«Jeg vet vel bedre end du hvem og hvad du er,» sa hun og kysset ham i et smil — — —

— — —

— Da han gik til kontoret, hadde han en genert følelse av at alle kunde se paa ham at han var nyforlovet, virket han ikke komisk? Da han gik ind i departementet, tænkte han, hvis nogen spør om jeg har været syk, siden jeg kommer saa sent, skal jeg da svare, nei tak, det feiler mig ikke det mindste, intet andet end at jeg er blit forlovet. Ikke hadde han tænkt det, før han møtte en av sekretærene som høflig spurte, «har byraachefen været syk?» — «Jeg lider av asiatisk byldepest,» svarte Hage barskt og gik videre. Han hilste næsten ikke paa frøken Svendsen, men gik like ind paa sit kontor, lukket døren, og lot den lille dame sitte og stirre mot en stængt dør. —

Men inde i kontoret stod byraachefen og saa paa sig selv i speilet, — hvordan saa han ogsaa ut som nyforlovet? —

Der kom nogen dager da Johannes Hage lærte adskillig nyt om livet, smaat og stort. Han kom hjem fra departementet og fandt paa sit skrivebord, det ukrænkelige, en vældig buket syriner, som han ikke turde flytte, og hvis duft han ikke taalte, der kredset han om skrivebordet og buketten med følelser svingende mellem forbitrelse, øm henrykkelse og angst. Og mens han drev omkring slik, fandt han at nogen hadde været i hans bokhylde, — en bok var tat ut og sat galt ind. Og den samme nogen hadde set paa hans fotografier, ryddet blandt hans noter, denne nogen hadde været overalt, hele hans hellige kjølige rum var fyldt av denne nogen, av en ny og farlig duft, en uro, en bevægelse som skræmte.

Og mens han endnu stod og søkte at samle sig, fortumlet av denne duft, denne uro, blev døren aapnet, han hørte rappe lette skridt og var med en gang borte i omfavnelse, i kys. Da han vaaknet igjen, var hans slips glidd op over ørene, hans haar var blit forpjusket og strittende, og mens han søkte at komme til at se ut som et menneske igjen, spurte han og forberedte sig paa en liten alvorlig tale:

«Du har været her før idag?»

«Før?» svarte hun forundret, «jeg har været her i hele dag.»

«I hele dag?»

«Ja naturligvis. Bare jeg hadde faat morgenstellet fra mig, styrtet jeg herned. Jeg skal ha fri fra kontoret en hel uke, den hadde jeg tilgode og har tat den naa, og nu har jeg avsat frøken Stefferud. Jeg har gjort istand alt sammen, redet sengen, støvet av —»

«Har du gjort istand soveværelset ogsaa,» ropte han oprigtig forskrækket.

«Ja da. Og siden har jeg bare sittet ret op og ned paa en stol og været i din stue.»

Han hørte ikke længer, han tok til at gaa op og ned gulvet, ogsaa soveværelset hadde hun gjort istand, — nei, det stemte ikke med hans begreper om en ung pike. Pludselig stanset han:

«Men naar du er her hele dagen, saa maa de skjønne det — de deroppe,» han pekte mot taket.

Hun saa tindrende paa ham : «Det har de gjort hele tiden.»

«Og frøken Stefferud?»

«Hende maatte jeg fortælle det første dagen.»

Johannes gik saa frakkeskøderne flagret, et halvt aars forlovelse i dypeste hemmelighet hadde han da i alle fald gjort regning paa, og saa et pludselig, bortgjemt giftermaal, og nu, nu trængte det uavhjælpelige sig om ham fra alle kanter.

«Og det faldt dig ikke ind at ogsaa jeg kunde ha lyst til at ha et ord med i laget,» sa han og saa virkelig faretruende ut.

Hun blev rød og fik taarer i øinene, men kunde ikke la være at smile.

«Saa langt tænkte jeg ikke —»

— Kvindetaarer — tænkte han ophidset og travet. Men da han skulde snu, hadde hun listet sig efter ham, nu stod hun der og stængte veien for ham.

«Du er ikke sindt vel,» sa hun og var bodfærdig, og allikevel gik det gjennem ham, hun ler av mig, sandelig hun ler av mig, «vær ikke sindt,» sa hun, «jeg visste virkelig ikke rigtig hvad jeg gjorde, jeg syntes jeg gik med benene i himmelen, og —»

«— Nei, du hadde ikke hodet paa jorden,» sa han kort.

Da lo hun, saa det trillet, det flagret av latter om ham, han stanset overgit, og straks var hun der og gjemte sig ind til ham, ømt, og naar hun stod hos ham var det som skjøt der et dypt hemmelighetsfuldt alvor op i hendes øine, han følte sig svimmel, og nu vilde han ikke bli svimmel, han gik fra hende, og hun stod fattig igjen.

Han gik op og ned gulvet, med værdighet, og forklarte hvordan han hadde tænkt sig alt ordnet, han var ingen ungdom, han kunde ikke kaste sig hovedkuls ut i alt dette nye, saa megen erfarenhet hadde da livet lært ham, at han visste at egteskapet var ikke en spøk to mennesker lo sig igjennem, nei det var ikke det. Han talte høit og myndig.

Saa kom han til at se paa hende, han stanset brat, ved himmelen, stod hun ikke der og smilte,

hemmelighetsfuldt, og det var ikke tvil om det, næsten litt spottende. Var det da han talte om erfarenhet, at smilet var kommet, han syntes han merket det, skjønt han netop da hadde vendt ryggen til. Han kjendte sig krænket og forbitret over denne — denne fremmede — som smilte av ham, det var det virkelig ikke saa mange der vaaget.

Saa sa hun med rolig dyp stemme:

«Men Johannes — er ikke alt dette bare bagateller, ja jeg mener det virkelig — bare ingenting mot det at vi to holder av hverandre.»

Han stirret, naa det maatte han si, bare bagateller — ingenting —

«Ja for det gjør du vel,» sa hun, og ordene kom lave, det var en liten angst i dem, og den lille skjælven gav et støt i hans hjerte.

Og nu var hun borte hos ham og la sine hænder paa hans skuldre, hun stod paa taa, mens hun gjorde det, «er du sikker paa du gjør det,» spurte hun.

Han bøiet sig ned mot hende og kjendte hendes aande mot sit ansigt, en varme, et fint og søtt pust som pludselig fik ham til at tænke paa smaa barns duftende aande, og solgt og fortapt og forvirret sa han med forbitret stemme:

«Trænger du at spørre mig halvgamle nar om det.»

Saa lo hun kort og lykkelig, og seende ham ind i øinene med et stort, mørkt blik, tok hun hans ene haand og knuget mot sit bryst, som bløt og fast og varmt ga efter, og hun hvisket, «slik elsker jeg dig.»

Han kjendte det som en hulken gjennem sin krop, en frydefuld smerte, han tok hende ind til sig, saa haardt at hun bad, «du dræper mig,» saa stod de længe og holdt hverandre i hændene og bare saa paa hverandre. Indtil det blev dunket haardt i døren og en stemme sa, «skal der ikke længer spises her i huset.»

Men alene ved middagsbordet sat han med hodet i begge hænder. Jeg trodde jeg tok en sky liten fugl op i min haand, tænkte han, og saa er jeg borte i en sommer som synger og blomstrer alt for sterkt for mig. Og han reiste sig uten at ha rørt maten og sa høit, «menneskebarn, vet du hvad du har gjort,» og gik bort til vinduet, det stod aapent, han saa ut, det var het sommersol mellem trærne, og det duftet av syriner. Hvor var de kjølige skygger blit av?

Da han hadde staat slik en stund, tok han til at lytte, var det hendes skritt han hørte deroppe, var det ikke hendes skritt han hørte overalt? Gik det ikke nogen inde i hans stue, — og ute i haven? Og denne nynnen, denne muntre søte nynnen alle vegne, var det hende, hvor var hun, var hun ikke her ogsaa? Eller var det bare sommeren alle vegne, — sommer og duftende syriner.

Han vilde gaa, men husket han hadde ikke spist middag, han var sulten, forfærdelig sulten. Og med et suk satte han sig og spiste halvkolde karbonader. —

— Hver dag, like efter kvelds, hørte han det ringe, «hendes ringen» sa han til sig selv, «du kjender

den allerede,» og hans hjerte banket, «gamle nar» sa han og gik for at lukke op.

«Hvor pleier du at gaa aftentur,» hadde hun spurt, «tror du ikke jeg vet du gjør det, naa vil jeg gaa med dig.»

«Jeg vet virkelig ikke hvor jeg pleier at gaa,» løi han, ikke for alt i verden turde han tilstaa sine turer i bakgatene, de var pludselig saa uvirkelige.

«Ja saa gaar vi mine veier da,» sa hun, og de gik hendes turer, opover Kirkeveien til Vestre Aker som han hadet.

«Alle mennesker som gaar i Vestre Aker ser likedan og like kjedelige ut i ansigtet,» forsøkte han.

«Saa kan vi to live litt op,» lo hun og pratet.

Men den kvelden hadde han alvor at snakke om, han maatte reise hjem nu, det var mange ting som bestemte ham, moren trængte ham, ferien var alt fastsat — det stod alvorlig til hjemme. Men at han maatte reise for at faa litt stilhet om sig selv, sa han ikke.

Han gik og sa det altsammen saa pent og med mange omsvøp, saa brøt hun ham av.

«Ja naturligvis maa du reise, kjære dig.»

Han følte sig skuffet, «kommer du ikke til at savne mig,» spurte han.

«Jeg kommer til at være død hver dag du er borte,» sa hun likefremt.

Igjen kjendte han det hete støt av lykke som smertet, det var endnu saa uvant, men idet samme la hun til; «Da maa du sandelig spise middag hos os søndag.»

Han blev saa forskrækket at han nær var gaat i grøften, han tok nogen lange skritt saa hun maatte løpe efter ham.

«Det er da ikke noget at bli saa bange for,» lo hun, «det er da ikke dig vi skal spise.»

Da snudde han sig mot hende og midt paa Sognsveien sa han med sterk og truende stemme — ut av hele sin opsparte forundring: «Det findes ikke det spor av det at du har respekt for mig.»

Og nu gik han fort videre, helt fra hende, hatten tok han i haanden og raste for sig selv, hvordan kunde et gammelt menneske si noget saa dumt, — blotstille sig saa aldeles.

«Skal vi ikke gaa over jordene,» ropte han tilbake til hende og skar ansigt av forbitrelse.

«Jo lad os for guds skyld det,» ropte hun anpusten efter, — han kunde ikke og turde ikke se om hun lo eller graat.

Først da han var kommet op den vesle bakken og gik stien langs akeren, kom det ro over ham. Han fik hende paa siden og tok hende under armen; fremme paa bakkekanten satte de sig, de sat stille, nede fra grøften hørte de bækken, — en bitte liten rislen mellem de tørre lerbredder, krattet stod mørkt og tætt, hvittjørnen blomstret, en varm blaa luft laa over akrene, og skjønt det var kveld sang lerken endnu.

Hun sat og lekte med hans haand, og saa sa hun stille:

«Skulde jeg endelig ha slik respekt for dig?»

«Nei, nei — barn — det var bare noe dumt jeg sa».

Hun drog i hans fingre, en efter en:

«Jeg har nok respekt for dig. Og vil du gjerne vite det, saa er jeg litt ræd for dig ogsaa. Endnu ikke saa meget at det gjør noe, men den høitideligheten din er jeg ikke ræd, den ler jeg virkelig litt av, ja jeg gjør det. Men du kunde gjøre mig virkelig ræd, — hvis du drog en strek mellem os, mellem dig og mig og dit og mit. Jeg sætter syriner i stuen din, men du liker ikke syriner inde, jeg rører ved bøkene dine, men du vil ikke ha at nogen rører ved dine bøker, jeg har redd sengen din, det synes du ikke var passende, — er det bare generthet og høitidelighet saa bryr jeg mig ikke om det. Men er det at du vil jeg skal være ræd dig, — at der skal være en avstand mellem os, — ja saa vet jeg ikke hvordan det skal gaa os to. Vil du, jeg ikke skal sætte blomster ind til dig, eller røre bøkene dine, eller sitte og hale fingrene dine av led — saa kan du nok skræmme mig fra det, end om du skræmte kjærligheten i mig ogsaa?»

Han hørte hendes ord, stille og andægtig lyttet han til dem, hun vet alt om mig, tænkte han, hun ser tvers igjennem mig, og hør, hendes stemme, hvor den kommer alle vegne fra, fra bækkens rislen, fra lerkens sang, fra den blaa luft og buskene, de mørke og svagtsitrende. Længe efter at hun hadde snakket ut, sat han og lyttet til hendes stemme.

Saa sa han: «Du forstaar det jeg ikke forstaar, jeg er bare en gammel nar. Og saa er det noe du aldrig vil forstaa.»

«Hvad er det?» sa hun og foldet sine hænder om

hans arm, «si det, kanske kunde jeg forstaa det allikevel.»

«Jeg synes stundom, — ofte — kanske altid — at jeg ikke er et virkelig menneske, bare skyggen av et, og dit sollys kommer ganske til at brænde skyggen bort, skjønner du det, du smaa,» sa han og smilte spøkende til hende, med en dulgt angst i blikket.

«Aa nei da,» sa hun ræd og flyttet sig ind til ham.

«Det gjør da ingen ting,» sa han blidt og kysset hendes hænder.

«Johannes — her gaar folk.»

«Er d u ræd?»

Hun sat og saa mismodig frem for sig:

«Det kommer jeg til at tænke frygtelig paa mens du er borte.»

«Hvilket?»

«Det om skyggen, — for det var saa rart. Og saa mismodig. Men det er ikke det spor sandt.»

Og saa spurte hun, — som naar et barn spør:

«Hvor blir skyggen av, naar solen skinner?»

«Den blir borte vet du da vel.»

«Men du blir ikke borte, du blir hos mig. Jeg tror nok jeg altid skal kjende dig noksaa nær skal du se.»

«Tror du — kanske det,» sa han, men tænkte, det er allikevel noget hun ikke ser og ikke forstaar.

Pludselig lo hun og kastet hodet tilbake:

«Saa dumt! Og saa kommer du paa søndag. Menuen: suppe, kalvestek og en eller anden hjemmelavet dessert, ikke det spor andet.»

«Saa maa du si det til dine forældre og de andre,» sa han og var resignert i stemmen.

«Ja, det skal bli en lette — naa ærter de livet av mig.»

Borte paa stien til Gaustad gik der et par halvvoksne gutter og sang med skingrende overgangsstemmer:

Ak var jeg konge blot
og eiet land og rike,
saa vet jeg hvilken pike
jeg vilde bygge slot.

Terese fik taarer i øinene: «Aa den sangen —, jeg vet ikke hvorfor, men jeg blir altid saa lykkelig naar jeg hører den. Har du sunget den som gut?»

Johannes kunde ikke huske det.

«I gamle dager — da jeg var slik 13—14 aar og sværmet paa St. Hanshaugen om sommerkveldene, saa var det altid noen gutter som sat nede i den gamle pavillonen og sang, ak var jeg konge blot. Det var en lang gut med rødt haar som jeg sværmet slik for, han sang den altid, gud hvor det var deilig, ja de sommerkveldene. Vil du bygge mig et slot?»

«Jeg skal prøve,» sa han og stak med stokken i marken. Og han tvang i sig et suk over sine aar, de tapte aar som gjorde, han aldrig vilde kunne synge hendes pikesang slik hun hadde drømt den.

Søndag skulde Johannes Hage til middag til sine svigerforældre og mandag kveld skulde han reise vestover. Da han gik opover trappen før middagen, følte han sig høitidelig stemt som skulde han til begravelse og like saa vemodig som var det hans egen. Han vilde ikke indrømme for sig selv at han var genert, han genert — byraachef Johannes Hage — en latterlig tanke!

Terese møtte ham i gangen, hun tok ham under armen, han kjendte hendes arm skjalv, saa var hun urolig hun ogsaa, det hjalp ham. Da han gik ind, var han i fuld høitidelighet, med det imponerende ydre og den overlegne mine som var en skræk baade for overordnede og underordnede.

Hele familien var samlet i stuen, for en mængde, tænkte han og hilste rundt med et smil som var stivnet av kulde. Bisgaard tok to skritt frem og to tilbake, bukket og mumlet om stor lykke og glæde, fru Trine var roligere, stille værdig, men genert. Guttene bukket, smaapikene neiet, men lille Lotten som hadde været syk, vilde ikke hilse, og den mindste inde i soveværelset tok til at skrike, fru Trine maatte skynde sig, det var ingen god begyndelse.

Det var meget varmt i stuen, saa snakket de litt om det varme sommerveiret. Saa blev det længe stilt, indtil de tok til at snakke om at det huset de bodde i, var et deilig stille hus, Og da varmen og stilheten var forbrukt, var der ingen som sa et ord mere.

Men over Hage var der kommet ro, det hele mindet ham om en ubehagelig konference, den skulde man igjennem, han kunde knepet, det var altid bedre at la de andre sitte og si dumhetene.

Da grep Torgrim, anarkisten, ordet, han lot sig pokker imponere av sin rike overklassesvoger, han hadet den nye. Han hadet av mange grunde, naturligvis ogsaa av sociale og politiske, men først og fremst fordi han tok Terese fra dem, hvad var hjemmet uten Terese. Naar Torgrim kom for sent hjem, dækket Terese over, hun kunde sitte og diskutere filosofi og politik med ham, hvad gjorde det om Terese lo eller svarte i hyt og veir, han fik snakke ut.

Men han skulde vise den nye at han var en som ikke lot sig imponere, han besluttet sig til en gang for alle at slaa ham til jorden. Hage er i et departement, Torgrim tilhører det private initiativ, følgelig konverserer Torgrim ham om offentlig slendrian og offentlig stel, han sitter langt tilbake i stolen med altfor store ben strakt alt for langt ut i den lille stue, han har halvlukkede øine og det filipensrike ansigt lagt bakover. Og han har armene over kors.

Hele familien gjennemrystes av skræk, den kaster sig over ham, «reis dig op, sit ordentlig,»

sier fru Trine som er kommet tilbake, «snak ikke om ting du ikke skjønner dig paa,» sier Bisgaard og er rød i hodet. Og Lovise og Anna kneiser forarget, de sværmer begge vildt for den nye, og lille Lotten sier: «Tit pent, dut.»

Torgrim reiser sig og spør om det er saa at han ikke passer til den hjemlige tone, saa kan han godt forsvinde, og han forsvinder, han larmer ut i spisestuen som hadde han fem og tyve føtter med store støvler, alle beslaat med jernsøm.

Bisgaard sier undskyldende til sin gjest, «naar de er i overgangsalderen,» og gjesten smiler forstaaende, men slet ikke behagelig, han regner stille efter, klokken er tre, gud vet hvor mange timer han endnu har at holde ut.

Saa kommer Terese — hun er ogsaa rød i hodet, — hun har fanget den fornærmede og har hat ham for sig selv ute i kjøkkenet, for min skyld har hun bedt, og søsterens bøn og stekelugten har overvundet ham. Men hun er nervøs, Terese, hun sier til sig selv, dette er mit hjem, hvorfor skulde jeg være bange for at vise ham det, — men hun er bange.

De kommer sig tilbords, de sitter litt trangt, men hele familien har limet sig til hverandre for at gjesten skal faa god plads. Anna er fornærmet fordi hun skal spise ved et mindre bord og passe de mindste, hun surmuler og faar mange advarende blikke.

Suppen blir spist i stilhet, Terese er blit stum, pludselig husker hun at frøken Stefferud har for-

talt at Hage ikke liker slike supper, nu er hun ulykkelig og tør ikke se paa ham.

Da stekefatet blir sendt til gjesten, glemmer Torgrim sig, han er i den grad anarkist at han forsyner sig paa veien, da han har en appetit som kan fortære alt, fylder han sin tallerken med alle de bedste stykkene. Dæmpet, men energisk indskriden fra høieste hold, fnisen av yngre søskend, anarkisten er høirød, rasende og hadefuld.

Terese sitter og skjælver, aa gud la det snart være overstaaet, ber hun, hvad vilde jeg naa dette for, han og vi, vi og han, vi passer ikke. Han og jeg, vi passer vist heller ikke, det hele er en ulykke.

Og Hage synes heller ıkke han passer, han sitter og isner indvendig. Suppen er ganske rigtig vond, og han er rystet over sin svogers mangel paa opdragelse. Han føler sig uvel og tænker, la os bare faa dette overstaat, saa skal det bli meget længe til næste gang. Og hans tanker gaar længer, til Terese, dette er altsaa hendes daglige verden —

Da kommer han til at se op, — det er noget han skal ta imot — og han ser tvers over bordet og hen til hende. Hun sitter stille og ser ned i sin tallerken, hun er meget ulykkelig og meget smuk. Og pludselig gaar det igjen et av disse uventede og uvante støt igjennem ham, han blir het og forundret, han spærrer øinene op og ser sig selv.

Og med en gang — uten at han vet hvorledes — kommer han til at tænke paa sin mor. Om nu mor var her, tænker han, saa vilde hun været i

snak med dem alle, interessert for dem alle, ha et ord til alle, faa dem til at snakke, til at le og være fornøiet, og hun vilde ha sagt om suppen, — som hun ikke vilde ha likt — at det var den bedste suppe hun nogen sinde hadde spist.

Men til ham vilde hun si, naar de kom i enrum, du opfører dig meget slet, Johannes, jeg trodde du var en dannet mand.

Hage blev het ved at høre disse ordene i sine ører, — han trodde da ellers han var en dannet mand, — og han flyttet sig urolig paa stolen. Der saa Terese paa ham, hun hadde taarer i øinene, — for hans skyld, — ja han syntes hun bad ham — for guds skyld ikke om undskyldning eller overbærenhet eller slikt noget — er han ikke en dannet mand?

Og før han vet av det, har han slaat paa sit glas og er midt i en liten tale, han takker for at familien har tat saa venlig mot ham, og ber sine svigerforældre være overbærende mot den nye fremmede og litt for gamle søn, som vil gjøre hvad han kan for at de skal faa glæde og hygge av ham, — selv om han er et litt uvant medlem av en stor familie, saa ensom han har levet.

Det er megen bevægelse ved bordet, og Hage er selv litt forvirret over hvad han har sagt. Meget langt borte ser han Terese, nu løper taarerne frit, men det er vist av glæde, taknemmelighet. Og Bisgaard forsøker sig ogsaa med en liten tale, han vrøvler litt, men det er godt ment, og ingen synes det gjør noget.

Under kaffen er stemningen likefrem oprømt.

Hage røker Bisgaards cigarer, de er ikke gode, men han er taalmodig. Han taler venlig politik med anarkisten, de opdager de har fælles samfundssyn, det forvirrer anarkisten og han blir taus. Han gjennemgaar hele familien og faar tilsidst til sin store skræk Lotten paa fanget. Da den mindste skriker, ler han overbærende. Heldigvis faar han lov til at gaa ned til sig selv og sove middag, det er Terese som foreslaar det, hun følger ham ut i gangen, gjemmer sig hos ham og takker ham.

Men han er allikevel til det yderste misfornøiet med sig selv naar han er vel nedenunder, Bisgaards cigar kaster han i ovnen, og han tænder en av sine egne, og imens driver han smaaknurrende rundt i stuen. Nu er han altsaa blit familiemedlem, det ogsaa. Han er fortrolig med hele slænget. Fan vet hvad det er du har rotet dig op i, sier han høit og haardt.

Men han er endnu mere misfornøiet med noget andet, det føler han bare gjemt og usikkert, han er misfornøiet med et gammelt og graat eneboersind som aldrig for alvor vil tø op. — — —

— — —

Næste dag skal han reise. Terese følger paa stationen.

Hun er stille og blek, han er ivrig og optat, han elsker at reise, bare larmen paa stationen, det hujende ekko under kuppelen, de mange mennesker, det svære tunge lokomotiv, kveldslyset og blussene, lugten av toget, kupeene som fyldes, pladsen ved vinduet som er hans, alt sætter ham i ypperlig humør.

Han staar paa trinnet og smiler til Terese: «Ja saa kan toget gjerne gaa for min skyld.» — «Ja nu er du glad,» svarer hun.

Han smiler og nikker. Han venter det første ryk av toget, den langsomme gliden ut fra stationen, det begyndende landskap i den blaa skumre sommernat, stadig nyt syn fra vinduet, stadig mindre by, mere land, skoger, elver de farer over, dump pludselig larm av broer, bare den hurtige fart glæder han sig til.

«Ja, det er skjønt at reise,» sier han.

Hun nikker og svarer ikke.

«Det er naa bare fire uker,» siger han for at si noget.

Hun ser langt paa ham, «b a r e — fire uker,» sier hun.

I det samme gaar toget.

Han nikker, han kjender sit hjerte slaa fortere, nu gaar det, tænker han.

Men mens toget langsomt glir ut fra stationen, ser han hende staa igjen paa perronen, ensom blandt de mange, og det er noget over hende, liten og forlatt, som gjør ham bange, og for første gang gaar det helt op for ham at han skal være borte fra hende i fire uker, i hele fire uker, og han bøier sig frem og vinker alt det han kan.

Men toget svinger, en liten bevægelse bare, ind paa et andet spor, og hun er borte. Og han stirrer fortapt paa en mur som glider bakover.

Hun saa ut som trodde hun jeg aldrig skulde komme tilbake, tænkte han.

Hage gik næste morgen langs bryggene i Bergen med en frydefuld følelse av ferie.

Veiret var graat, men uten regn, en bløt luft, hvor fjeldene stod som dypere skygger i den lette skodde. Vestland, tænkte han.

Han hadde faat sit tøi ombord i fjordbaaten, den skulde gaa om en halv times tid. Der han stod paa dækket og kjendte lugten av det vesle skitne skibet og saa tøndene paa fordækket og glyttet ind i tredie klasses kahyt med den lave tunge lugt og de skitne bænke, hvor han hadde ligget som gut naar han reiste hjem i ferien, ja saa var han næsten hjemme igjen. Det stod en flok bønder og saa eftertænksomt ned i lasterummet, to gamle kjærringer sat paa kistene sine og stirret frem for sig med langt reiseblik av taalmodighet, — skal tro om ikke den manden med det rustrøde skjægget og det brede rødprikkede ansigt var en fra hjembygden? Og kapteinen med den store næsen utover det gulgrønne skjægget — han lignet da aldeles kapteinen fra skoledagene —

Oppe i røkesalonen skrev han et brevkort til Terese, nogen hastige ord om at nu var han næsten hjemme, saa maaatte han ut igjen paa dækket.

Han saa op mot fjeldene, haver og hus opover, indtil de reiste sig graa og nakne i skodden. Ute i fjordgapet gik der en iling av regn, men nordover var der en gløt av blaa himmel.

Han tændte snadden og blaaste røken lykkelig fra sig. Ferie — —

Baaten gik. Vaagen lukket sig bak ham, landsteder gled forbi, smaabaater vippet i dampskibsbølgene og nogen halvvoksne gutter viftet med luene .... Saa blev det graa fjeld paa begge sider — av og til med gløtt ut til hav og øer eller ind til grønne viker og smaahus, saa en stor villa ute paa en odde, flag smaldt i morgenblæsten, det var leden.

I mange aar hadde Hage nu reist hjem over land — ja han hadde ikke reist dampskibsveien siden sine første studenteraar. Men hvor han kjendte igjen. Her fandt han en verden uforandret. Fjeld, graa fjeld, stund imellem en bjerkeli brat ned i sjøen, høiere fjeld bak, en blek ryg langt borte ...... En flok maaker var kommet ind fra havet og fulgte baaten, rolig og jevnt steg og sank de, altid i samme avstand, Hage stirret mot det hvite følge, var det ikke det samme som hadde fulgt ham i guttedagene?

Helt forut stod han nu, her var det han holdt til naar han reiste hjem til ferie. Paa de taugruller der hadde han ligget og sovet naar luften i kahytten blev for tung, der var han vaaknet stiv og forfrossen og lykkelig over hvor langt de var kommet. Og dernede paa mellemdækket hadde han puttet sig ind mellem bønderne for at kjende hjemmelugten og høre de lave langtsomtsyngende ord. Og inde i kahytten sat kvindfolket med smaa barn som holdt vandkring-

ler i hændene, og det var blit en slik ubeskrivelig lugt efter at de hadde passert Stavfjorden .....

— Det var ingen hurtigrute, de var slik et døgn underveis, det var utallige smaa steder de skulde indom, og Hage var like interessert for hvert sted. Ingen forandring, ingen at se i alle fald, og allikevel saa mange aar, godt der var steder hvor livet stod stille. De smaa brygger, det dype grønsvarte vand, de urokkelige mænd som stod og ventet mellem melsækker, jentene med de hvite skaut, den blakke hest med langkjærren oppe i veien. Han maatte i land et par steder og se paa den blakke hesten, og skotte opover veien som gik smal indunder et brat fjeld hvor bjerk hang utover. —

— Kvelden kom og gav hemmelighet og gjorde alt mere forventningsfuldt. Fjeldene løftet sig svarte av svart sjø, det tok til at regne, fint, fint, bare et sig av fugtighet i luften. I mørket blev al duft, al lugt sterkere, den krydrede bjerkeduften fra liene drev over sjøen og blandet sig med tarelugt, sjølugt, dampskibslugt .... Det blev stilt alle vegne, en undrende stilhet ind under fjeldskyggen, hjem, hjem....

De reisende var gaat til køis, paa mellemdækket stod der en liten flok tause mænd og kvinder som skulde av paa næste stoppested, det lyste rødt av en snadde, og matrosene holdt paa at klarere tønder, i lasten buret en okse, nattestilheten dæmpet al larm.

Hage gik agterut. Nu gik de saa nær fjeldvæggen, at han hørte dampskibsbølgene følge som et strømsus hvor de brøt mot fjeldet. Nogen smaa, graa nøst laa like under den bratte væg, to mænd holdt paa med et garn. Oppe i lien lyste det

fra en stue. En fos brøt sig en hvit vei i et skar, næsten lukket av older. Ute i fjordmørket snakket det dæmpet av sjøfugl, en tung hæs stemme skar i, vinger løftet sig av søvnen, fløi et par slag og la sig til ro igjen. . .

Dette uforandrede — i det var lykken, tænkte han. At eie det uforanderlige, det umistelige, at ha det at vende tilbake til i livet, det var hans hemmelige skat. Det uforanderlige, det var i hans sind. Steg han i land, her eller næste gang eller hvor som helst, blandet han sig med menneskene, overalt vilde han møte hundrede skuffelser. Men han steg ikke i land, han blandet sig ikke blandt menneskene, han reiste altid videre, altid dypere ind, altid mere hjemover, det var bare tilsyneladende og et blændverk at han tilslut steg i land paa en brygge, altid videre reiste han, til det hemmelige uforanderlige i hans sind. Alt han saa, var billedet av en sjæl, den uforanderlige sjæl, fjeldene, bjerkelien med sin duft, fossesuset, menneskene ved nøstet, fuglesnakket i mørket, — det var altid det samme sjælens billede i et forbi. Engang aabenbaret sjælen sig for os, i de dager da endnu alt skulde komme, og til det sjælens billede er det altid lyksalig at vende tilbake. Det er det vi kalder længselen efter vor hjembygd, efter vor ungdom, ja det er længselen efter det første syn av vor sjæl, længselen tilbake dit hvor vi tror at finde dens billede.

Ak de dager da endnu alt skulde komme! Sødmen i dem, smerten i dem, kanske dyrebarest smerten i dem. De tapte ungdomsaar, vor største smerte at vi har tapt dem, de er uforgjængelige i smerten.

de aars sødme blir altid i sindet. Vi vet ikke av det, vi stanser pludselig og lytter, hvad er det vi hører, hvad er det vi ser, hvad føler vi nu, en sti, stemningen over en sti vi gik som gut, over en bugt hvor vi badet, over et krat hvor vi gjemte os med vore fantasier i lyse sommerkvelder som drev os til ensomhet, — hvad er det vi lytter, hvad er det vi ser, hvad er det vi føler, — vor sjæl, — vor unge blanke sjæl. . . . .

. . . . I ly for regnet, paa en taugrulle, krøket sammen, fortapt i minder som strøk ham ubevidst gjennem sindet, utenfor sig selv, helt bortført, lyttet han til suset langs dampbaaten og den fjerne brutte bølgegang langs fjeldet, fulgte han de skiftende linjer av de svarte fjeld mot den graa himmel. Han lyttet efter fosseduren fra land, efter pludselige aaretak utenfor et nøst og stirret storøiet mot lyset av en gulrød bryggeløkt, som flimret igjen i den svarte sjø. Hvad var han andet end en ting mellem tingene, som natten suste igjennem, som alle toner dirret i, som alle nattens bløte bølger brøt mot. . .

Og hver gang bevisstheten langsomt vaaknet i ham, og han saa sig selv, følte han sig som en pilgrim der besøker de hellige steder før han gaar til en stor og farlig handling. Helst var han blit i det hellige land, paa den hemmelighetsfulde færd, gjemt og glemt mellem de grave han tilbad, men han hadde pligtet sig til en handling. . . .

Vilde han ønske at landet lukket sig om ham? Han visste slet ikke hvad han ønsket, det vilde han ikke tænke paa, den fromme pilgrim tænker jo bare paa de hellige steder og de hellige sagn . . .

Stille, urørlig saa han ut i mørket hvor fjeldene langsomt flyttet plads. Engang tænkte han, dette vilde hun ikke se, dette vilde hun ikke forstaa, for hende er ikke ungdommen de dager som skulde komme, de kommer, de er, hun er ung for livet. Men saa gled hun ut av hans sind, han sat helt gjemt i mørket, saa fjeldene, hørte suset . . .

Indtil det blev saa koldt, og blæsten som hadde snudd, drev regnet ind mot ham, saa reiste han sig og gik in i røkelugaren og la sig. —

— Han vaaknet ved at baaten laa stille, og en mand stod i den aapne dør og spurte om det var Jonassen, «honen spike meg e' dække Jonassen.» Hage sprang op, svarte barskt, han følte sig urven, sulten og skitten.

Det var dag. De laa ved en liten brygge, to tre hus laa oppe i bakken fra bryggen, en smal vei kravlet tungvindt videre langs fjeldvæggen, en kirke laa længere oppe, nær den et hvit hus med lave trær. Solen skinte paa nakne fjeld.

Prestegaarden — tænkte Hage og skuttet sig, den som kunde faa vaske sig. Og faa litt frokost.

Han gik nedenunder. Folk sov tæt i tæt i salonen, trissen gik halvpaaklædt i gangen og gjorde morgentoilettet.

«Vaske dokker? Har dokker ikje lugar? Ja da faar dokker vaske dokker i en halv øl.»

Trissen snøt sig i underskjørtet. Men pludselig stanset hun og stirret.

«Ka e' det eg ser, e' det ikje skriverens Johannes. Ja, det var et syn. Kan dokker ikje minnes meg, ok eg minnes dokker godt, eg har tjent paa hotellet, hos

Nielsens sine. Jo — han skal faa vaskevand. Kaffe, ja da, ka seier dokker om en bøf, eg ska ha en til skipperen allikevel, og en bøf til frokost er livets salt.» —

— Hage stod renvasket og god og mæt paa dækket og røkte snadde. En blek morgensol flimret over fjorden som gik med tætte smaa morgenbølger, høie fjelde, snedækte øverst, graaligblaa, stængte paa fjordens sydside, en bred bjerkeli med en liten elv gik like til fjords længere inde. Han var snart hjemme.

Han stod og fandt frem alt det kjendte, alt det smaa kjendte, eventyrstemningen fra natten var borte. Det bevæget ham, det rørte ham at se alt igjen, men det var ingen hemmeligheter gjemt i morgenen.

De svingte om en odde — det var fjeldene hjemme, der langt inde i dalen, endnu en odde og han vilde se bygden, han skimtet alt skaret i fjeldet hvor fossen gik.

Nu — nu saa han bygden.

Bred og rolig skjøt elven sig ut forbi øren, der laa bryggen med bodene, blikket fulgte veien indover, høit oppe paa bakken stod kirken og rundt om alle de kjendte hus.

Det var fuldt av folk paa bryggen, hestene stod oppe ved gjærdet, han saa skrivertrillen. Der saa han ogsaa faren og moren — han gik frem til rælingen og vinket, nu vinket moren igjen med sjalet.

Akkurat som alle de andre gangene, tænkte han og hadde taarer i øinene.

Mor og søn sat om kvelden alene i den store stuen . . .

De saa paa hverandre, men hemmelig, med smaa øiekast, hvad er du blit til siden sidst, hvad har du oplevet tænkte moren. Hvad ser du hos mig, tænkte sønnen. De var mor og søn, trods al stor forskjel allikevel saa like, i alle fald saa av ét blod at det nu, den første kvelden, næsten var pine i det.

«Ole Bergeim var ikke mødt frem idag,» sa moren og strikket, «han gjør sig ikke straks gjældende som svoger. Han er fintfølende.» Og litt efter, «hvad synes du vi skal gjøre?»

«Gjøre — det du vil, holde deres bryllup og være glade. En embedsmandsdatter maa være glad til for et slikt parti — i vore dager. Bevares, hun kunde komme tilbake til byen og faa en ny kontorpost og bli en til i det sande kvindeproletariat. Vor gamle embedsstand synker tilbake, eller hvorfor netop tilbake, la os si den blir optat av bondestanden, av bondestanden kommer en ny embedsstand. Samfundet skyter ham, det klør i overgangstiden, hvad vil du vi skal gjøre ved det?»

«Ja, du er klok du,» sa fru Hage, og sa det som var det en bebreidelse, «du blir ikke forbitret, du

raser ikke. Har du aldrig lyst til at slaa fra dig, Johannes?»

Johannes Hage reiste sig, han gik bort til vinduet og saa ut.

«Det er ingen lue i mig,» sa han lavt, «det har der aldrig været.»

Han drev litt.

«Hvis jeg hadet det at komme fra en god gammel embedsmandsfamilie, hvis jeg følte borgeren i mig som en pine, en stadig hindring, saa hadde vel hadet og pinen brændt mig større. Men jeg har respekt for det som jeg er kommet fra, jeg synes vore gamle embedsmænd, trods alle store feil, trods alt hadde de en fin og fornem kultur paa sin vis, det er da ikke at foragte. De har stængt paa mange maater, har da ikke bønderne stængt paa sin maate, vi gaar og neier os for den gamle bondekultur, og hver fant har frit lov til at spytte paa vor gamle embedskultur. Det liker ikke jeg. Jeg synes likheten er en fattig glæde. Friheten er en stor skjønhet, brorskapet en smuk illusion, men likheten gir mig bare graa smak i munden. Hvis det da ikke menes saa tarvelige ting som likhet for loven og andet borgerlig kvaksalveri.»

Han gik hen til den aapne dør og saa ut. «Aa nei, vor tid er forbi. Vore gamle embedsgaarde, vore haver, vore stuer, det er alt forbi. Her hvor haven nu er, vil ryddes, engang vil der kanske komme ny have, eller aker. Men din stemme, eller min stemme vil ingen kunne lytte sig til, vi vil ikke engang spøke

her. Vort kulturarbeide er forbrukt, vi er det værste av alt, vi er overflødige, for herregud, alt dette med domme, forhør og barnedaab, det er jo ikke saa nødvendig, og skal det være, saa kan hvemsomhelst lære sig til det, nei det var den gamle embedskultur, slegtskulturen som engang betød noe . Og som nu altsaa ikke længer betyr noe. Det er sørgelig for far, det er igrunden sørgelig for mig ogsaa, for det eneste jeg dudde til var at tjene den kultur, men det er bare ingen som spør efter den længer.

Ja — jeg snakker.»

«Ja, gudskelov,» sa fru Hage, «her er stilt nok ellers.»

«Ja men jeg er kommet hjem for at se, for at la hver stund ha nok i sin lyksalighet. Men saa snakker jeg,» han satte sig i gyngestolen, «og det er bare et sted i verden hvor jeg snakker, og det er i denne stuen her. Alle andre steder staar væggene og gjør mig taus. Ikke her, ikke i denne stue som snart ikke er vor. Og la os saa vende tilbake til familien. Fortæl.»

Fru Hage fortalte med mange opsparte ord om Anne Sofie og Ole og om Charlotte og presten. «Jeg sier dig Johannes,» og hun slog i bordet, «blir det til noe mellem geistligheten og Charlotte — jeg holder ikke deres bryllup.»

Johannes lo.

«Lille mor — du er like bestemt paa forhaand som altid og like langmodig naar det kommer til stykket. Forresten tænker jeg paa at ta Charlotte med mig naar jeg reiser.»

«Om du vilde! Men nu du selv — har du intet nyt at fortælle om dig selv?»

Johannes reiste sig, han gik bort til døren. «Om mig selv — nei — jeg har intet at fortælle om mig selv.»

«For klokken er snart tre,» sa fru Hage og gjespet, «du kan være træt av reisen, la os lægge os.»

Johannes saa utover bygden, en fin skodde drev over markene, og det var alt en svak gulgraa lysning over fjeldet.

Om sig selv? Hvorfor hadde han ikke noget at fortælle om sig selv?

Det var tungt op bakkene, solen stod sterkt paa, der flimret lys over hvite stener og grunde bækker, nyslaat hø duftet tungt fra markene, Johannes Hage maatte stanse og puste. Han var paa vei til Bergeim for at hilse paa Ole og tænkte stadig paa at snu.

Han naadde tunet, det var tomt for folk alle vegne. Han satte sig paa huggestabben og saa. Ja, langt saa en fra Bergeim, han husket det fra guttedagene, ensomt var her, men intet som knuget. Her maatte være godt at bo.

Han drev om paa tunet, — ethvert bymenneske som har landsens embedsblod i sig, drømmer om at vende tilbake til landet, til jorden, jo jo, han hadde drømt om det han og, og stundom hændte det at han syntes at fire uker om sommeren kunde være nok. Han saa sig om, hvilken orden her var — alt som blaast. Folket var paa marken — han saa de arbeidet ute ved hesjene. Han lukket døren op og gik ind i gangen. Bondestuelugt.

Han gik ut igjen og satte sig paa stabben. Det er igrunden rart, tænkte han, at det skal lugte saa forskjellig, og at det skal være saa meget i den lugten. Den vil ogsaa komme til at følge Anne Sofie, hænge i hendes klær, ved hendes hænder.

Der kom en mand gaaende bortover marken, det var Ole, — han hadde vel set der var kommet fremmede.

De hilste paa hverandre. «Du arbeider paa din mark,» sa Johannes. — Jo, Ole gjorde da det. — «Det er godt veir for det arbeidet.» — En kunde ikke klage. Skulde ikke Hage sitte ind? Nei, Johannes skulde ikke det, han var bare ute og drev og skulde straks videre.

«Og i september tænker du paa bryllup?»

Ja, det var ikke noget at vente efter, svarte Ole, og Johannes var enig.

Men saa kastet Johannes hodet tilbake og rystet sig.

«Nei, vet du hvad Ole,» sa han og smilte, «la os ikke staa og duppe over hverandre fordi vi skal bli svogre. Vi vet begge to hvad som er vanskelig, og hvad som er let, jeg kan ikke finde noe andet at si i sakens anledning end det som sandt er, men med god vilje gaar det nok godt. Hvad — Ole?»

Ole trak sig tilbake, han saa ned, det var ikke hans vane at gaa løs paa tingene — slik med ord.

«Du ser paa mig som var jeg den største vanskelighet,» sa Johannes.

Oles smil blev skjævt. «Du er ikke den letteste,» sa han. — «Aa skitt med dig,» sa Johannes.

Da lo Ole. Men la straks alvorlig til: «De sier du skal bli amtmand her.»

«Jeg — amtmand — gud fri og bevare mig — hvor har du hørt det?»

Ja — Ole hadde da hørt det. Amtmanden tok avsked naa og Johannes var fra distriktet. «Og du

ser ut som en amtmand skal se ut,» sa han og lo igjen.

«I fuld mundur — hvad, nei det passer mig ikke.» Han saa skarpt paa Ole. «Du ser ikke ut som du hadde lyst til at ha mig til amtmand, Ole.»

Ole svarte ikke, han saa til siden med sit skjæve smil.

«Saa du har ikke lyst til at ha amtmanden til svoger, du Ole,» sa Johannes langsomt, «du har ikke den ærgjærrighet, saa er det godt jeg heller ikke har det. Dere faar finde dere en avdanket politiker.»

«Bondepolitiker vilde du ha sagt,» lo Ole.

Johannes saa hvast paa ham og svarte ikke. —

— Litt efter var Johannes paa vei nedover igjen. Han saa Ole gaa tilbake til arbeidet — liten og let. Det er Ole, tænkte han, det er hans gaard og hans mark, ingen ser ham over hodet. Men — men — og Johannes kom til at mindes natten paa hjemturen, dens underlige hemmelighetsfulde stemning, — det er allikevel stor forskjel paa nat og dag, sa'n . .

Han gik indom posthuset, det var brev fra Terese, en liten blaa konvolut, smaa blaa linjerte ark, og en skrift, en skolepikeskrift, slik skriver alle mine damer i departementet, tænkte han, han gik langsomt over broen og læste. Saa langt, langt borte fra, — smaa ord som brandt i sindet. Gnister fra en ømhet han aldrig vilde gjøre sig fortjent til, varme fra en ungdom som gjorde ham fattig. Hendes ord var saa aapne, saa likefremt ømme, og han tænkte paa sine egne brever, hvor ordene stod rædde og generte for at røbe sig. Hun er ikke ræd for at røbe sig, tænkte han og bøiet sig over rækværket, og

kjendte sig tung av en smerte som han ikke visste var længsel efter hende eller glæde over at være alene igjen. Og han rev brevet i bitte smaa stykker og lot dem falde ned i strømmen som tok dem og bar dem bort — — —

Det var tidlig kveld, men med streif av blaa skumring under løvet som nu var mørkt og tætt, fjeldene stod haarde i alle farver, akre og slaattemarker skar sig ind mellem den blaa bjerkeskog, lyset efter solnedgangen stod endnu dirrende paa himmelen, men det slukket spredt og pludselig, som blus der gaar ut, og hvor et blus sluknet seilet en blaa stille skumring ind. Endnu stod alt det smaa tydelig, det graa gjærde, den røde grind, veien med hjulsporene, skrivergaarden og det hvite skrivergjærdet, huset, trærne, buskene, haardt og tydelig stod det mot hverandre, men det blev mere og mere bare omrids med vikende lysning over, og saa var det med engang som de lysende omrids sluknet, alt gled ut, over i hverandre, et mørke som umerkelig seg op fra jorden syntes at ta alt ind i sig, det var ikke den lyse sommernats skumring, men et virkelig begyndende nattemørke, det var juli, sen-juli.

Dette sat presten og saa paa, han hvilte ved veikanten ved grinden og ventet paa Charlotte. Den brede hat holdt han mellem hændene og han var fortænkt. Sommeren vilde være forbi før en visste det, og han hadde haabet saa meget av denne sommeren. Nu var det en ny gjest i skrivergaarden, broren, en ny fremmed, en ny hindring. Men han kunde ikke gaa og vente

slik længer, det hadde han ikke sind til, han hadde bedt gud om kraft, om naade, og han trodde han hadde faat den. Gud hadde git ham sit samtykke, det følte han trygt, men han hadde manglet mod, — om han tapte ogsaa denne gang!

Og saa det, ja det, at de gik her om kveldene og løi for hverandre, gud tilgi ham, det var ham som var begyndt. De gik og var sorgfulde sammen, men de tanker de tænkte var helt andre. Han vilde ut av dette, ut av alt dette med den anden, nu skulde det være ham.

Og saa det at han tapte i anseelse, han var da prest, og naa snakket hele bygden om ham, det var ikke av det gode. Der sat saa mange giftefærdige døtre rundt om paa gaardene, som høvet saa vel for bondepresten, men han vilde ikke ha nogen av de giftefærdige, han vilde ha hende, hun som var anderledes end de andre.

Der saa han Charlotte komme stien fra skrivergaarden, — hun gik fort, hun var som et hvitt lys der kom ham imøte. Og allikevel, hvor var den ikke hovmodig hendes reisning, hendes hode, hendes hals og krop, han kjendte det tunge blod dunke og en haard vrede reiste sig i ham.

Først da hun var helt fremme hos ham, stod han op.

«Du lar mig vente litt for længe,» sa han lavt.

Hun reiste paa hodet og saa tilgjort likegyldig paa ham, undrende og litt ræd, det uventede «du» og den mørke klang i stemmen skræmte.

«Ja du lar mig vente, ikveld som ellers,» sa han og kom hende nær. hendes slanke likegyldighet gjorde

ham vild, «du kommer som det falder dig ind. Du gaar naar du har lyst. Tror du jeg er den du kan traakke paa?»

«Jeg har ikke bedt Dem vente,» svarte hun og snudde sig braatt, «det er ikke mig som søker Dem op.»

Men han grep hende om haandleddet saa det gjorde vondt.

«Godt, saa er det mig som søker dig. Og saa vet du hvorfor jeg søker dig. Vil du eller vil du ikke? Dette — dette kan jeg ikke bære længer. Jeg har staat utenfor vinduet dit, nat efter nat, det er dig, dig, dig alene, jeg søker, jeg vil ha. Nu maa du svare, vil du?»

«Jeg vet det ikke,» sa hun svimmel og søkte at rive sig løs.

«Du vet det,» svarte han og holdt hende tæt ind til sig, hans ansigt med det store skjægget var nær hendes. «Du vet det altsammen,» og hans stemme blev bløt, bedende, «du vet det, fra den første gangen jeg saa dig har jeg ikke tænkt andet end dig, aa det er synd at det ene menneske skal faa slik magt over det andet, du kan gjøre den synd god igjen ved at gi mig dig, jeg ber dig, jeg ber dig,» han bøiet sit hode mot hendes bryst. «Jeg har længtet saa forfærdelig,» hvisket han. «Hører du hvad jeg sier?»

Hun søkte svakt at komme løs, hun saa ræd paa ham, det gynget omkring hende, det gynget mot ham, hun vilde bort og seg nærmere mot ham, «jeg hører hvad De sier,» hvisket hun.

«Kom — her kan noen se os,» han drog hende med sig, de snublet begge i lyngen, han tok om hende, støttet hende, løftet hende.

«Kom her,» mumlet han med munden mot hendes skulder, de stanset under et træ, han tok om hende og knuget hende ind til sig. «Vil du — blir du min, lover du mig det?»

«Ja — ja,» hvisket hun og kjæmpet for at komme fri,» «jeg lover det, — jeg sier det jo.»

Et rop, et støn som bragte hele hans krop til at dirre, og han boret sit ansigt ind mot hendes bryst. «Herren være lovet,» hvisket han. Hun tok om hans hode som for at skyve det bort, men slap igjen, hun gjorde sig voldsomt fri, faldt paa det ene knæ, men sprang straks op igjen.

«Jeg er ræd,» sa hun.

«Vær ikke det,» og han grep efter hende.

«Jeg er ræd,» ropte hun og gjorde et sprang ut av lyngen, og da hun trodde han kom efter, ropte hun tilbake, «jeg har lovet det,» gjorde endnu et sprang og stod ute paa landeveien. Han fulgte efter, det stod en het damp om ham, han skræmte, «jeg har lovet det,» ropte hun igjen og satte i sprang bort over veien. Han fulgte ikke. Han stod bare og stirret.

Charlotte sprang indtil hun stod i stuen. Derinde sat moren og Johannes. Hun stanset anpusten, hun stirret fra den ene til den anden, — saa deres bekymrede ansigter i lampelyset — nu var de igjen bekymret for hendes skyld.

«Jeg har forlovet mig med presten,» sa hun og blev dødblek, «er dere ikke glade?»

«Hvad er det du sier, barn,» fru Hage la sig tilbake i stolen, «er du fra dig selv?»

«Jeg har forlovet mig med presten,» sa Charlotte og grep i bordet for ikke at falde, «er det noe rart i det?»

«Mor — mor,» ropte hun pludselig og kastet sig ned foran moren.

Fru Hage tok om hende, med den anden haand vinket hun til Johannes, han skulde gaa, og paa lange ben listet han sig ut av stuen.

Fru Hage sat længe og strøk Charlotte over skuldrene, saa sa hun rolig og litt kjølig:

«Naa da barn — det er da ikke saa farlig.» Og da Charlotte gjemte sig tættere ind til hende, la hun til. «Bli da i alle fald litt rolig. Det skal nok ordne sig, jeg skal hjælpe dig.»

«Det er ingen, ingen som kan hjælpe mig.»

«Aa det er vel derfor du har en gammel mor.» Men saa tok harmen hende. «Du har da ogsaa stelt det til for dig barn, — du som altid skulde være saa stolt, saa meget stoltere end os andre. Menneskene maa da ikke slik la en sorg løpe av med sig, en sorg er ogsaa en dyrebar gave. Og om du skulde møte en stor sand kjærlighet igjen, hvor maatte du da ikke skamme dig. Nei da, nei da, slik tror man ikke i din alder, da er det altid bare den første og eneste kjærlighet — og saa er det mange ganger først den tredje eller den fjerde — gud hjælpe mig, stundom den tredje og den fjerde som er den største. Ja, livet er slik barn, ja jeg mener ikke du skal tro mig eller synes det samme. Tro du at du aldrig kan bli glad i noen anden, det er som det skal være, men bær det

med stolthet at du holdt av ham og han — kanske — ikke av dig. Det er intet ydmygende i det. Det er med sorg som med smykker, bærer en dem ikke med takt, blir de simple, hvor egte de end er. Og saa presten, nei barn, hvad er dette for noe stygt og dumt — ja, jeg sa dumt — du har rotet dig op i.»

«Mor!»

«Jo, barn, du trænger at høre det.» Fru Hage reiste sig op, Charlotte blev liggende med ansigtet gjemt i stolen. «Og det er bare sundt at du skammer dig. — Dugger det ute,» sa hun pludselig, hun tok til at hefte op skjørtet med sikkerhetsnaaler.

«Mor,» Charlotte sprang op, «hvor skal du hen, hvad vil du?»

«Jeg skal over til presten og slaa op din forlovelse,» sa fru Hage med en sikkerhetsnaal i munden.

«Mor — jeg har git ham mit ord.»

«Det er derfor jeg maa ta det tilbake.»

«Nei — mor — nei.»

«Vil du gifte dig med ham? Sludder barn. Det vil du slet ikke. Og da skulde pokker vente med at faa historien ut av verden.»

«Gud i himmelen for en skam!»

«Ja, det ved gud. Skam dig, det er sundt og vel fortjent, men derfor skal vi ikke begaa flere dumheter. Forresten skal jeg si dig en ting, — naar en ung pike gjør det du har gjort, er der litt i veien med hele hendes lille person, du dyrker dig selv, barn, du synes du er aparte. Du trænger andre forhold, arbeide, — nu kan du bli med Johannes ind til byen.»

«Aa ja — la mig bare komme langt, langt bort.»

«Aa saa forfærdelig langt er det naa heller ikke — nu vi har Bergensbanen. Saa naa er jeg færdig.» Hun stanset i døren og sa lavt: «Det er ingen fornøielsestur jeg gaar, barn, det er av den slags erender en mor gaar for sit barn, men det svier. Tænk paa at det er en slags kjærlighet, det ogsaa, og om du har den rette respekt for den kjærligheten.» Hun gik bort til hende og tok hende ind til sig. «Gud hjælpe dig, barn, jeg vet du har det vondt, jeg søker at hjælpe dig saa godt jeg kan, jeg gamle moren din.» Hun kysset hende. «Spist til aftens har du vist heller ikke. Vesle barnet mit. Litt sorg skal dere gjøre forældrene deres, det hører til det. Bare jeg kunde fri dig selv for den sorg, men det kan jeg ikke.» Hun graat litt. «Dette vil jeg ikke huske. Jeg gjorde ogsaa mine dumheter. Lille, lille ungen min. Gaa og læg dig du, jeg kommer snart tilbake.» —

— Fru Hage skrittet gjennem det dugvaate græsset, hun var saa ivrig at hun ikke tænkte paa om det var usedvanlig eller vanskelig det erende hun nu hadde. Men ved skrivergjærdet mødte hun Johannes.

«Kjære mor — for hvilken verdensomseiling er det du har skjørtet op?»

«Jeg skal bort og slaa op Charlottes forlovelse,» sa fru Hage og hadde det travlt.

«Nu! I kveld! Det var som pokker. Skal du sitte ved sengekanten og holde ham i haanden, mens du fortæller ham den søte nyhet.»

«Sludder Johannes — du ser da der er lys i kontoret.»

«Naa ja — en nyforlovet mand gaar kanske ikke saa fort i seng. Men mor — oprigtig talt — skulde du ikke sove paa det?»

«Sove paa det! Saa kunde det godt hænde jeg ikke turde imorgen.»

«Det burde kanske ogsaa helst være en sak de to imellem.»

«Skal naa du ogsaa komme med indvendinger. Jeg skal si dig hvad du burde, du skulde gaa i mit sted, det passet sig meget bedre .»

«Nei — gud fri og bevare mig —»

«Nei — jeg tror gjerne du ikke vil. Mandfolk tør aldrig noen ting.» Og fru Hage skrittet i vei.

Hun gik like ind.— den hele vei smaasnakkende — og banket paa prestens kontordør. Presten sat ved vinduet og saa ut, nu snudde han sig og fandt — midt paa natten — fru Hage — sin tilkommende svigermor — staaende i døren sterkt opskjørtet, rød i ansigtet og med et smil som likegodt kunde bety at hun kom for at be ham i selskap som at hun kom for at melde et sørgelig dødsfald.

«Er der noe i veien,» sa han og reiste sig.

«Nei langtifra,» sa fru Hage, «det vil si, det er en masse i veien, ja tro naa ikke at det er noe med død eller slikt, det er ingen ting, men vondt nok allikevel,» ordene løp i herlig forvirring for fru Hage, — først nu hun saa presten, hans gulhvite ansigt med de blaa øinene, som skiftet lys av angst og lidenskap, først nu gik det op for hende at han ogsaa var et menneske, og at det for ham var dødelig alvor, og at det hele ikke var saa let som et avslag til en indbydelse.

«Faar jeg lov at sætte mig,» sa hun overgit og sat allerede.

«Det maa være noe meget alvorlig,» sa presten langsomt, «naar De kommer for at si mig det paa denne tid av døgnet.»

«Paa denne tid —? Hvormange er klokken?»

«Halv et.»

«Det er umulig. Deres klokke maa gaa for fort, De skulde sende den til urmakeren.» Fru Hage halte op sit eget. «Ser De det,» sa hun triumferende, «mit mangler otte minutter paa halv et, — det var det jeg viste at Deres gik galt.»

«De er vel ikke kommet hit over bare for at konferere om klokken?»

«Nei, vist ikke,» fru Hage saa sig fortvilet om, som kunde hun finde en utvei i taket eller paa væggen. «Ja det er meget alvorlig. Herregud, naa skjønner jeg først hvor alvorlig det er. Det kan ikke bli noen forlovelse mellem Dem og Charlotte.»

«Jeg skjønte det var det,» presten stak hændene fast i lommen og tok til at gaa. Han sa ikke noget, bare gik, fulgte den ene væg, der hans stol stod, frem og tilbake, og saa av og til ondt paa fru Hage.

«Er det Deres datter som har bedt Dem om at gaa,» sa han endelig.

«Hun vet jeg er gaat.»

«Det spør jeg ikke om. Har hun bedt Dem? Er det hendes erende De gaar?»

Fru Hage stirret opspilet paa ham, — hvad var naa sandt eller ikke —

«Ja» — sa hun pludselig meget bestemt.

Presten stanset og lænet sig til væggen.

«Har De tvunget hende?» spurte han truende.

«Det er dumt spurt — i vore dager.»

«Er hun da en tøite,» sa presten, han sa det ikke vredt, men forundret.

«Hvad er det De sier for noe, — skammer De Dem ikke,» fru Hage for op og var sint, det hjalp svært.

Presten svarte ikke straks, men tok til at gaa igjen, altid langs væggen, saa stanset han.

«Jeg spør om hun er en tøite,» sa han og denne gang var forundringen borte, «kveld efter kveld har hun møtt mig. Vil De fortælle mig, hun ikke visste hvorfor jeg søkte hende, at hun ikke forstod jeg holdt av hende? Og kom hun mig ikke imøte, nærmere for hver gang, indtil nu i kveld. Er hun en tøite, spør jeg?»

Sinnet var gaat av fru Hage, hun saa bedrøvet paa ham.

«Gud tilgi Dem prest, som forstaar saa litt. Barnet har slet ikke tænkt paa Dem. Jeg vil ikke forsvare hende, ris burde hun ha. Men hun har gaat med denne hjertesorgen, da vet en stundom ikke hvad en gjør, før en har kastet sig bort.»

«Kastet sig bort!» presten skar i, «kastet sig bort,» gjentok han ganske lavt, «nei en vet kanske ikke det —»

Fru Hage hadde reist sig, hun var blit saa forskrækket over det hun hadde sagt, at hun syntes hun selv, presten og hele stuen snurret rundt. «Kjære prest, De misforstaar mig ganske, jeg tænkte da ikke paa Dem, da jeg sa hun hadde kastet sig bort, jeg mener hun kaster sig bort i en usand følelse, det

gjør enhver som binder sig til en som en ikke er glad i. Gud fri og bevare mig, misforstaa mig da ikke, De vilde jo ha været verdens mest agtværdige svigersøn,» ropte hun fortvilet.

Presten lo kort, «tusen tak, — spar Dem.» Han gik igjen, men stanset og sa bønlig:

«Hvad har De imot mig? Er det det at jeg er bonde? Men jeg er da prest ogsaa. Det kan da ikke være min gamle strid med embedsmændene som skræmmer. Og jeg — jeg elsker — jeg holder meget av Deres datter, jeg skal være god mot hende, det lover jeg Dem, saa sandt hjælpe mig gud.»

Fru Hage var blit meget blek. «Det er ikke noe av det De der sier — det er intet slikt i veien, gud var det ikke andet end det. Men Charlotte holder ikke av Dem, hun har handlet i desperation, jeg forsvarer hende ikke, men nu er hun fortvilet, jeg er da først og fremmest hendes mor, og jeg holder av hende.»

«Men det gjør jeg ogsaa.»

Han sa det saa stilt at fru Hage fik taarer i øinene. «Jeg skjønner det naa, og hadde jeg skjønt det slik før, hadde jeg kanske ikke hat mod til at gaa hitover. Men naa er jeg kommet, gudskelov skal vi begge si, for hvad kunde det ikke blit for en ulykke. Hun elsker Dem ikke. Hun holder ikke av Dem. Hun er bare fortvilet.»

Presten ydmyget sig.

«Men kunde vi ikke forsøke? Jeg lover Dem — mærker jeg at hun selv ikke vil, at hun er bange, — at hun ikke holder av mig, — jeg skal gi hende fri.

Jeg lover Dem det, hører De. La mig faa snakke med hende — er det en urimelig bøn?»

«Nei, den er saa rimelig som noen, allikevel skal det ikke ske med min gode vilje. For jeg vet ikke hvad magt De har over hende i det ene øieblik, og jeg vet ikke hvor fortvilet hun er. Jeg sender hende bort.»

«Sender De hende bort?» Presten strøk sig gjennem haaret. Han pustet kort. «Det skal altsaa være forbi?»

«Det e r forbi.»

Han stirret frem for sig, slap og ynkværdig. «En eneste gang var det,» hvisket han. Saa stak han igjen hændene i lommen og tok til at gaa. Indtil han stoppet op borte i kroken, fandt en bok, bladet i den, slap den, gik bort til bordet, løftet paa en saks, et papir. Han saa mørkt paa fru Hage.

«De er av en forbandet og hovmodig slegt,» sa han lavt og hadefuldt. «Til at løpe landeveiene med var jeg god nok, fordi jeg trodde godt om hende. Men hun, hun var ikke bedre end tøsene paa gatene som staar paa hjørnene i løkteskjæret og venter. Jeg skulde være god nok til det — til det som jeg ikke tar i min mund.» Han gik like ind paa fru Hage: «Det er mange maater at overtræ det sjette bud paa.»

Fru Hage saa ham ind i øinene, hun blev kold og ganske rolig, med et raskt litet tak samlet hun den opskjørtede kjolen om sig og gik uten et ord.

Fort gik hun stien over prestegaardsjordet, men da hun var naad ind paa skriverjordet, stanset hun, hun blev saa træt at hun satte sig paa en vaat sten

og saa op mot himmelen. Den var mørk, ikke helt klar, mellem skyene brandt stjernene.

Hun foldet hændene mens hun saa op paa stjernene, herregud var det nu rigtig det hun hadde gjort, hvordan kunde et menneske vite om det var det rette det gjorde. Dette med samvittighetens røst, det var saa smukt, men det hjalp aldrig naar det var rigtig vanskelig, da kunde bare livet vise om det var det rette. Men en fæl fyr var han naa allikevel — nei, nu blev hun ganske vaat bak, hun fik gaa hjem.

Der stod en paa havetrappen. «Er det dig, Johannes?» spurte hun.

«Naa mor,» Johannes steg et par skritt ned, «la mig se paa dig, — var det s a a svært?»

«Johannes, var det rigtig av mig?»

«Nei — mor — det maa du ikke spørre mig om. Jeg vet ikke hvad en mor har lov til at gjøre for sit barn, — hvormeget hun tør gjøre.»

«Gudskelov, saa vet jeg det, — jeg gjør det da i alle fald,» sa fru Hage høit og gik ovenpaa til Charlotte.

Charlotte sat paa sengekanten.

«Nei barn — først i seng,» sa fru Hage. «Naar du er i seng, skal jeg fortælle,» og da Charlotte var vel under dynen, sa hun: «Ja — barn, naa er det overstaat, — jeg har talt med presten.»

Charlotte gjemte sig.

«Hvad sa han mor?»

«Hvad han sa,» fru Hage stirret ut gjennem vinduet, «hvad han sa, — og alle prestens ord samlet sig i det ene ord, tøite, «jo da,» og hun tok sig sammen med et ryk, «det gjorde ham naturligvis ondt,

meget ondt, du har gjort ham en stor sorg, barn, og har syndet svært. Men han tok det ellers nydelig, han er en bra mand, han forstod dig og tilgav dig, han bad hilse, nei det gjorde han allikevel ikke, nu forsnakket jeg mig ganske, men han tænker paa dig med sorg og godhet, — æsch, det er ikke noe for mig at sitte og fortælle. Skam dig barn og vær glad det er overstaat og læg dig til at sove. Faar du allikevel ikke sove? Sludder! Du er litt feberhet, du skal faa litt av fars brom, vent litt,» og fru Hage listet sig paa taa ind og fandt skriverens medicin og gav Charlotte bromkalium, og stoppet dynen godt om hende. «Naa snakker vi ikke mere om det onde. Kanske en anden dag. Og saa tar vi livet op igjen paa nyt. Herregud barn — det er livet det, altid at ta det op paa nyt. Død og sorg, vi mister vore kjære, dem vi har elsket, vore barn, vi begaar onde gjerninger og dumme gjerninger — og for hver gang tar vi livet op paa nyt —»

— Fru Hage sat længe ved Charlottes seng, længe efter at barnet var sovnet, og efter at det var tat til at gry mot dag, hun sat til hendes ben og ryg værket. Hun saa paa hende, med ømhet og sorg, og mens hun sat der, følte hun sig saa gammel. Jeg orker ikke mere, tænkte hun, jeg maa faa litt ro for mig selv, jeg orker ikke længer at bære alle de andres sorger, og hun fik taarer i øinene, aa herregud barnene mine, jeg maa slippe dere alene, jeg orker ikke at bære mere for dere — — —

Sorenskriveren og Johannes var tilfjelds, det var veiskjønnet. De var reist opover sammen med skjønsmændene, bønder fra bygden, og naar sorenskriveren spurte om de tænkte at lægge veien der stuen laa, svarte de, nei, det var vist ikke spørsmaal om det, det blir baade længere og dyrere, saa det er ikke fare for det, sa de. Og sorenskriveren sa at amtsingeniøren mente det ogsaa blev lettere at bygge veien paa den anden siden, og skjønsmændene nikket til hverandre, det var rimelig det, sa de, amtsingeniøren maatte vel skjønne sig paa det, sorenskriveren kunde være tryg for den vesle stuen sin. Og de blev høimælte, saa slap en for utgiftene med at ekspropriere stuen ogsaa, sa de, det vilde være til bygdens bedste det.

Men da skjønnet blev holdt, stemte alle bønderne for at veien skulde gaa paa den side av vandet hvor stuen laa, stuen maatte rives, der var ingen plads til at flytte den.

«Det er lønnen for mange aars arbeide i bygden,» sorenskriveren smilte blekt, det var dagen efter skjønnet, han og Johannes sat i baaten ute paa vandet, de var ute og fisket.

«Naa skal du ikke ærgre dig mere over det,» sa Johannes, «vi kan faa os en anden stue.»

Skriveren svarte ikke, han sat og saa utover det graa vand og de lave heier, her hadde han i mange aar hat sit fristed, sit eneste tilflugtssted hvor han

hadde følt sig hjemme og lykkelig. Her hadde han endnu eiet litt av den lethet i sindet som var hans ungdom, og som livets ærgrelser hadde skuret av ham.

«Nei, Johannes,» sa han, «her er jeg færdig. Jeg er for gammel til at ta fat paa noe nyt. Snart reiser jeg herfra for godt. Ja, ja san. Vil du saa ro til land.»

Johannes rodde langsomt indover. Skriveren sat tung i ansigt og krop, og stirret mot den vesle stuen inde paa stranden, det var bare en liten lav tømret stue, ikke engang den hadde de kunnet unde ham.

«Joda, slik hader de os,» sa Johannes og fulgte farens tanker.

Sorenskriveren nikket.

«De gjør det ja. De vil ha os bort. Bort fra fjeldet ogsaa. De ser vi holder av det. Og det skal ikke være noe igjen for os av det vi holder av. Ja, ja, san.»

De drog baaten iland og gik op til stuen.

Sorenskriveren vilde straks ned til bygden igjen. Da lemmene var sat for og døren laaset, stod han og saa paa stuen. Saa gik han stilt bort og la haanden paa tømmervæggen.

«Den ser jeg ikke mere,» sa han, han snudde sig om og gik tungt bortover stien til heiegaarden, hvor de hadde hesten staaende. —

— De kom hjem sent om kvelden. Det var smaaregn. Fru Hage kom ut paa tunet og tok imot med tændt løkt, det var slik høst i det.

De snakket ikke om stuen før senere, da skriveren var gaat for at lægge sig, da tok harmen fru

Hage, hun rent jamret sig, hun var ikke av dem der gav op, og det var kanske ikke saa stor en ting, men naar livet hadde bare motgang paa de gamle dager, ikke et blink av glæde, saa kunde hun ikke mere. Hun var for gammel.

Johannes drev paa gulvet som han pleide, han gik og drog med sig selv, en glæde, kunde ikke han gi en glæde? Han saa paa moren som sat og krøp sammen av græmmelse, han satte sig bort til hende og tok hendes hænder.

«Mor,» sa han og skjalv i stemmen, «har du ikke undret dig det spor over de brevene jeg har faat i sommer.»

Fru Hage var lysvaaken.

«Om jeg har undret mig, Johannes! Men du er av dem som ingen spør. Men det er virkelig en dameskrift?»

«Kjære lille mor — jeg har forlovet mig.»

«Forlovet dig! Og det sier du slik pludselig,» fru Hage gav sig til at graate.

«Men du maa da ikke graate, mor.»

«Jeg vil ha lov til at graate. Saa meget jeg har lyst,» sa fru Hage trossig.

«Ja — ja da mor,» lo Johannes, «hun er — hun er hundrede ganger for god til mig,» sa han bevæget, han sprang op, ja hun var for god for ham, tænkte han og gik urolig; «hun er alt det jeg ikke er, livsfrisk, ung, sterk og frisk. Og saa — saa er hun saa forunderlig deilig.»

«Johannes!» Fru Hage sat med foldede hænder, «det er saa underlig at se dig forelsket. Det er altsaa det som jeg ikke har skjønt i sommer.»

«Forelsket!» Johannes studset. «Forelsket — er det saa underlig? Jo, naturligvis er det det. Men mor, du vil forstaa det,» sa han ivrig, «det er saa ubegribelig, hun er lyset og solen og sommeren, det er som om jeg rygger tilbake, solen blænder mig mor, jeg løper ind i skyggen igjen. Mor — du som forstaar det — tror du jeg kan gjøre en ung pike lykkelig?»

«Gudbevare mig vel,» fru Hage lo, «var jeg ung pike, jeg skulde gjerne gifte mig med dig imorgen.»

«Ja — d u mor,» sa Johannes sørgmodig.

«Sludder, gutten min. Vi gaar og trasker i overveielser og bekymringer, vi er saa overreflekterte som et knappenaalsbrev. Men naa vil vi bare være glade. Og jeg — utaknemmelige menneske — som sa det var ikke glæder i livet, og saa er det bjerger, hav — — —»

«Hvad er det du vil, mor?»

«Jeg vil ha et glas vin. Jeg vil klinke med dig, og si skaal og tillykke. Og saa vil vi si — hendes skaal.» Hun var ute i kjøkkenet, Johannes fulgte, det var en rar lun luft i det store mørke kjøkken, hvor rutene lyste blaa ut mot tunet. Fru Hage fandt flaske og glas, de blev staaende der ute.

«Fortæl mig naa litt — gut.» De sat begge to paa kjøkkenbænken, og der fortalte Johannes.

«Og jeg som næsten hadde opgit dig,» sa fru Hage, «du var blit saa ungkarshøitidelig i fotlaget. Gudvelsigne hende, jeg vil skrive til hende endnu i nat. At du ikke har tat hende med dig! Har hun virkelig elleve søskend? Du skal se det ligger til — naa ja,» fru Hage smilte hemmelighetsfuldt, «aa her-

regud, hvor dette var morsomt,» sukket hun lyksalig.

— Og mens fru Hage skrev brev nede i stuen, sat Johannes længe oppe paa sit værelse, han saa solen staa op over fjeldene og den kjølige morgenvind fyldte det lille hvite rum.

Ja, hvorfor hadde han ikke fortalt moren det før, og hvorfor netop i kveld, var alt bare tilfældigheter med ham? Eller hadde han hat en baktanke, — hadde han endnu ikke hat mod? Maatte livet hver gang gi ham et puf?

Men nu — mens han sat der — i denne nat, nu strømmet længslen sammen i hans hjerte, hadde han holdt den nede som en søt hemmelighet? Nu var den ikke til at bære, han syntes den maatte rope hende hit, inat hørte hun ham, ja, nu vaaknet hun og reiste sig i sin seng og hvisket hans navn, hvit i sin hvite seng, gud i himmelen hvordan skulde han holde ut at være borte fra hende, dager, en time, et sekund

I den lyse morgen travet han om paa landeveien, indtil han, længe før kontortid, tvang sig ind paa telegrafkontoret, med opbud av al sin myndighet fik han den vesle telegrafdamen til at gjøre alt det han bad om, skræmt pep hun omkring, han var da et frygteligt menneske den høie manden med øinene som funklet.

Og Johannes sendte Terese et telegram: «Kan du holde bryllup straks jeg kommer tilbake,» telegraferte han.

Det hele hus blev oplivet av nyheten om Johannes' forlovelse. Sorenskriveren gik tungt pustende omkring i stuene og kontoret og haven og utover markene og var optat og bevæget, og naar han gik forbi Johannes, rørte han ved ham og mumlet med en stemme som skulde bety at være ironisk, «de ædles slegt kan aldrig dø,» Johannes var ikke fri for at føle sig som den der gjennem storm og ulykker bringer den synkende skute frelst i havn.

Naar Charlotte saa familien samle sig til de smaa bevægede møter, flygtet hun, ut til pladsen ved flagstangen, der de pleiet at ha kroketplads naar det var sommergjester. I gamle dager. I gamle, gamle dager ...

Der stod et stort bjerketræ, Charlotte satte sig med ryggen mot træet og stirret frem for sig med vidt opspærrede øine.

Naar hun sat slik, syntes hun tanker kom strømmende langveis fra, hun kunde se dem som farver gjennem luften, nogen røde, nogen tunge graa, nogen svarte, alle søkte til hende. Og langsomt, langsomt som en tung strøm suget de gjennem hende, indtil pludselig et enkelt ondt minde brøt ut og jog sit sting gjennem hjertet. Saa stanset alt i hende, bare

den ene pine stod igjen, hvorfor skulde det ramme hende ...

Hun saa nedover reinen — en stenet og daarlig brukt mark, tyndt græs, med mange blaaklokker. Som barn hadde de brukt at rulle i tun nedover reinen, indtil fjeld og elv og trær gik i store farvesvingninger over himmelen.

Som barn — —

Det var saa pinefuldt færdig alt. Tiden læger alle saar, og du er saa ung, sa moren. Men det var som det ikke var saar at læge, ikke et virkeligt ondt saar, hun var bare saa bundtom i sjælen, og saa den ækkelhet i sindet som ikke var til at bli kvit.

Hun visste hvad det var som hændte hende, ingen av de andre saa det. Hun visnet. Her hun sat, visnet hun —. Hun saa paa sine hænder og blev forundret over at de var hvite og bløte som før. For hun syntes hun visnet i kroppen ogsaa. Og det var tørt og fattigt i hende, magert, og hun hadde ingen længsler og ingen lyst.

Det var bare en liten bevægelse i hende, en liten vilje, de skulde ikke faa ynke hende. Hun skulde spare dem for deltagelse, aa hvor hun hadet den medlidende hjertegode klang i stemmene deres. De skulde faa lære at la hende i fred, hun skulde faa vendt de blide øinene deres andre veie.

Den ene kvelden med moren hadde hun glemt sig. Dumt. Hun kunde akkurat like godt tat presten. Hun kunde like godt ogsaa la det være, kanske helst la være, det passet hende godt at være alene.

Naar hun bare var væk herfra, her hvor de alle gik saa nær ind paa hverandre og altid hadde

lugten av hverandres bekymringer og smaa glæder i næsen, bare langt borte, hvor menneskene var saa mange at de intet visste om hverandre, der skulde hun faa sin ro igjen, vite at holde dem fra sig. Men her — her var saa meget som mindet — alt, alt mindet — — —

— — —

— Den kvelden Johannes og Charlotte skulde reise, fik de rips og bringebær. «Det er akkurat som naar skoleferien er slut,» sa Johannes, «altid ribs og bringebær mens vi ventet paa skyssen, nu var det august, fortalte det.»

Fru Hage smilte, hun var litt blek og hadde ondt for at sitte i ro, hun tænkte paa høsten og vinteren.

«Lov mig en ting, Johannes,» sa hun, «kommer det noget iveien for far og mig, saa vi ikke synes vi kan reise til bryllupet dit, saa skal du ikke opsætte det. Ja, ja — vi er jo gamle, vi er snart svært gamle, dere barn ser det ikke før vi pludselig skal dø.»

Skyssen kom, ute var det høstmørkt med tung susen i trærne og svarte skyer som hastet i bølgende fart over himmelen.

«Farvel min egen gut — og hils,» fru Hages ansigt fortrak sig, «husk litt paa mig som sitter igjen i en lang vinter.» Hun snudde sig mot Charlotte, hendes hænder famlet over datterens, «barn, barn,» hvisket hun, «det var alt villet til det bedste.»

«Farvel mor,» Charlotte stod høi og hvit i ansigtet.

Johannes og Charlotte gik op i vognen, Anne Sofie fulgte, Ole sat paa bukken og kjørte.

Johannes rakte en haand ut, moren og faren stod tæt sammen, lyset fra kjøkkenvinduet faldt over dem.

«Farvel, farvel, — kjør, Ole, kjør,» ropte Johannes.

Ole kjørte.

Det gik i skritt ut tunet og før hesten fandt sig til rette paa den regnbløte landevei. Johannes saa endnu engang det lave blaahvite huset med de faa oplyste vinduer, de to gamle i lysstripen, tunet og gjærdet.

Saa satte Ole hesten i trav.

Det var halvmørkt og fuldt av folk ute paa bryggen, Ole kjørte forsigtig ned den vesle bakken. Dampbaaten ruvet stor i halvlyset, dampen slog hvit ut mot dens svarte side og den mørke fjord.

De stod ombord uten at snakke, det var raakoldt og de frøs.

Det ringte første gang.

«Ja — dere faar leve — begge to,» Ole ga haanden.

Han og Anne Sofie gik ned landgangen, Johannes saa efter dem. Ole foran, Anne Sofie efter. Han tænkte paa Terese, — hvor vilde hun ikke ha klynget sig til ham om det hadde været de to.

Dampbaaten gled langsomt fra bryggen, det faldt et øieblik lys over mange ansigter, saa svingte baaten og bryggen laa igjen i det svake skjær fra bryggeløktene, Johannes skimtet et øieblik Oles ansigt, saa var det bare mørk fjord, svart fjeld, blæsten stod indover dækket.

«Kom la os gaa i ly, Charlotte,» han tok hende om skulderen, «friskt mot barn.»

Hun gjorde sig lempelig løs, hendes ansigt var bare som en hvit flek i mørket.

«Aa ja,» sa Johannes med et langt suk, «de stakkars derinde, — vi barn gjør det ikke let at leve for vore forældre, — kom naa.»

Baaten stod for fuld fart ut fjorden, det ulte tyndt i taugverket.

Bergenstoget blev fire timer forsinket for sporbrud, først sent paa natten kom det til Kristiania, og da før det var ventet. Det var tomt paa perronen, ikke et menneske var mødt frem, halvdøde av træthet og kjedsomhet tumlet Johannes og Charlotte av toget, fik en bil og kom sig hjem.

Det var lys i entreen og stuen, men hos Bisgaards var det mørkt, «de har opgit at vente paa mig,» tænkte Johannes.

Stilfærdig lukket de sig ind, først gik han ind i spisestuen, der stod bordet dækket. Saa gik han ind i stuen, en hjemlig hygge slog imøte, det var halvmørkt derinde, han tok et skritt nærmere, da saa han hende.

Hun laa krøpet op i hans store stol med et sjal om sig, hun var faldt i søvn. Hun hadde vaaket og ventet og var faldt i søvn.

Charlotte hadde lukket døren til spisestuen, Johannes var alene og stod urørlig og holdt andagt.

Hvor var hun ikke forunderlig deilig, og saa hadde hun sittet og ventet ham til hun var faldt i søvn, det var aldeles som i en billedbok.

Forsigtig gik han bort til hende, hendes ene arm laa knækket over stolkanten, han løftet den og kysset den.

Terese vaaknet, det var bare det ene øie som aapnet sig og saa paa ham, saa strøk hun haaret fra ansigtet og søkte at komme op, «Johannes — saa flaut for mig som har sovet,» sa hun og strakte begge armene ut og fik ham ned og ind til sig.

— Naar Johannes Hage senere i sit liv tænkte paa de par uker efter sin hjemkomst, hadde han bare et minde om det store kaos. Da han hadde telegrafert at han vilde holde bryllup naar han kom hjem, tænkte han mindst av alt paa hvilke kræfter han satte i bevægelse, hvilke sindsbevægelser han fremkaldte. Bryllup, det var for Johannes nogen minutter hos byfogden, for Terese kirke, brudekjole, slegt og venner, taler og sang og kransekake. Hun vilde ha et ordentlig bryllup og lot sig ikke spise av med en kjedsommelig byfoged. «Men jeg er ikke kirkelig,» sa Johannes, «det er en usandhet for mig at søke kirke og prest.» — Gud,» sa hun og saa storøiet paa ham, «jeg skal lyve mig gjennem seksten kirkesogn for din skyld, men paa min bryllupsdag vil jeg ha fest. Siden — er jeg bare din.» — «Jeg ser dig aldrig,» klaget Johannes. — «Det er din skyld, — tror du et bryllup lager sig selv,» sa hun. «Siden skal du faa se mig,» og dette siden, altid dette siden suste i hans blod.

Alt stod paa hodet — ogsaa i hans egen leilighet, der skulde de nygifte bo den første tid. «Den første tid,» sa Johannes og hans øine flammet virkelig, «her skal jeg bo hele mit liv.» — «Det er der ikke tale om,» sa Terese og var alvorlig, «jeg vil ikke ha dig op i hele familjevrøvlet.» Saa leiet Johannes en stor leilighet, en skræk av almindelighet, Terese var henrykt, han tænkte her blir det ikke til at leve, men dit

skulde de flytte til flyttetid. — «Har du forlover,» spurte hun. — «Forlover,» svarte han, «hvad skal jeg med forlover.» Men hun lo ham ut. — «Husk paa at den gale siden er den rette.» Han stirret. — «Foran alteret,» sa hun. — «Jeg avskyr alteret, jeg vil ikke for alteret,» sa han med patos. — «Jo, naar du gifter dig med mig,» lo hun saa det klang over hele huset. Men Johannes tok sin hat og gik op i det pensionatet hvor Charlotte bodde. «De myrder mig med det bryllupet,» klaget han. — «Du gifter dig da ogsaa med et helt menageri,» svarte Charlotte. — Saa følte han sig stødt, tok igjen sin hat og gik tilbake til Terese, der lo de da i alle fald, selv om det gik ut over ham.

Naar han i dette virvar hadde en liten stund for sig selv, tænkte han paa Charlotte, han var bekymret, hvad var det som var i veien. Hun var vel anbragt i et departement, hun bodde i et godt pensionat, hun og Terese kom utmerket overens — og allikevel. Hvad var det for noget nyt i Charlottes stemme, — som en kold tynd vind blaaste igjennem den, — hvad var det med hende, hvor blev hendes ungdom av? Han sat og grundet over det, da Terese kom stormende og spurte hvormange av hans familie der skulde bedes.

«Mor, far, mine søstre, min svoger Ole,» svarte han.

«Gud for en ussel familie — ja, jeg mener hvor faa dere er. Kan du ikke finde noen onkler og tanter?

«Nei gudskelov.»

«Saa er det heldig jeg gir dig godt medgifte der. Der kommer en masse for at se paa dig, du blir en nydelig brudgom.»

«Jeg blir fanden heller,» sa Johannes vredt, «jeg er for gammel til at bli stillet ut som en nar.»

«Hvorfor det,» sa hun rolig og strøk hans haar til det strittet til alle kanter, «litt maa du da døie for at faa saa pen en kone.» Og hun børstet hans haar til rette igjen. «Glem ikke at forberede dig paa at takke for bruden.»

Like før bryllupet var skuffelsen der, ingen fra skrivergaarden kom, tante Lovise var død.

«Det var lumpent av tante Lovise,» sa Terese, «jeg som hadde glædet mig saa til svigermor —,» de skrev milelange brev til hverandre, — «saa blir det en ensom dag for dig,» la hun til og strøk ham medgang og motgang over ansitet.

— Johannes vaaknet en morgen meget tidlig med en uvel følelse av at skulle være hovedpersonen — og saa dette med den rette og den urette siden. Han hadde møie med sin snip og bandte høit og tænkte det var vist ikke rigtig at bande paa sin bryllupsdag. Doktoren, hans forlover kom og hentet ham, Johannes smilte fjollet, «naa maa jeg altsaa til,» sa han, «ja, livet er ingen spøk.» Han sat oppe i kirken, paa utstilling, og saa folk komme, en række pyntede mennesker han ikke kjendte, at de gidder, tænkte han, og inde i taaken av ansigter saa han Charlotte, blek, og han tænkte paa sin mor og blev saa bevæget at han nær var gaat ind i sakristiet for at samle sig. Istedet gav han sig til at snakke høit, himmelhøit med forloveren, hørte sin egen for høie

stemme, brøt av midt i et ord og blev taus som en grav. Og med en gang, i bruset fra et fjernt væld, saa han Terese komme opover kirkegulvet, smilende og alvorlig, skjøn og uvirkelig fjern og allikevel op mot ham. Han trykket doktorens haandled og doktoren brummet «bare rolig — hun er meget smuk,» og han satte sig ned med et tungt suk og hadde nu Terese sittende like overfor, paa den anden side. Hun smilte og nikket til ham, og han stirret dødelig alvorlig paa hende. De stod foran alteret, presten nikket, de skulde knæle, og han husket med en gang at Terese hadde sagt han endelig maatte passe paa ikke at ligge indtilbens mens han knælte, og han hadde nær snudd sig og set efter sine tær. En stund efter var de sammen i en vogn, hun knuget hans haand, men han kunde ikke komme ut av det stirrende alvor, dette er høitid sa han til sig selv. Men gud vet om det er rigtig alvor allikevel. Det var altfor mange mennesker i Bisgaards smaa stuer, utallige familiemedlemmer trykket ham i haanden. Han sat tilbords og hørte Bisgaard tale forsigtig og komme ut av det og slippe ind i det igjen, og bli rørt og bli helt borte i pauser og tilslut si nogen ord som fik alle til at reise sig. Han hørte sig selv avlevere en lang og smuk tale, ordene spaserte ut av munden paa ham, det er maskinskrivning, tænkte han, selv stod han langt borte og pekte paa dem. Og den hele tid sat Terese ved siden av ham, hun lo og snakket, og han kunde ikke komme ut av det stirrende alvor. Skal tro om hun ikke vet at det er hende som er blit gift, tænkte han, det er ingen spøk. Der blev læst op telegrammer som ingen hørte

paa, ufattelig mange ukjendte mennesker hadde rimet paa «dage» og «Hage,» der var et telegram hjemmefra som fik ham til at skjælve, og Terese tok hans haand. Hun vet altid hvad jeg føler, hun ser tvers igjennem mig, tænkte han bevæget. Det var sange, det var alvorlige taler, og det var humoristiske taler, og han blev mere og mere utaalmodig, skal tro om de tænker at holde paa døgnet rundt. Han gik rundt og røkte cigar og holdt en tom kop i haanden, han slap den ikke, trods elleve svigerinder og svogre uavladelig spurte ham om de ikke skulde ta den. Og saa var det endelig slut. Han stod paa trappen med floshatten i haanden, og hørte Terese, som nu var i reisedragt, si farvel, le og graate, og hun tumlet ind i hans armer og ned trappen og ind i en vogn. Han kjendte som en frelse den syrlige kveldsluft ind i vognen, følte Terese nær, men vaaknet allikevel ikke op. De skulde med dampskib til Kjøbenhavn, en bryllupsreise, sa han til sig selv, det gjør man jo, det hører til, netop som man helst vil være i fred. — «Jeg har aldrig været ute og reise,» sa Terese, de stod paa dækket. — «Reise,» sa han og saa forskrækket op og ned sig. — «Hvad er i veien,» spurte hun. — «Jeg trodde jeg var i kjole endnu, jeg hadde glemt jeg hadde byttet,» pustet han ut og vaaknet ganske litt.

De stod sammen paa dækket, byens lys sitret og skjalv, røde og gule, i den mørke, hastige sjø efter baaten, altid længere borte, blæsten stod indover dækket, hun holdt i sin hat. — «Naa reiser vi,» hvisket hun. «Ja, naa reiser vi,» svarte han, han hadde altid elsket at reise alene. Hidtil — ja hidtil

Pludselig var det som han mærket ny luft omkring sig, det suste av mørket rundt skibet, det slog forte bølger langs dets sider, «vi to er ute og reise,» sa han høit og lo og vaaknet litt mere. «Gudskelov bryllupet er over — det var en forfærdelig dag,» sa han av fuldt hjerte.

Da lo hun og klynget sig til ham, «en deilig dag,» sa hun, hun frøs og puttet haanden i hans lomme. De stod ved rællingen og saa utover, sjøen var svart, en liten damper drog forbi og indover, de saa længe og tause efter dens lys. Hun la sit hode ind til hans skulder, «var det slik en ond dag,» hvisket hun med et smil han ikke kunde forstaa, et rart ømt og nyt smil. «Nu er det over, nu er det bare vi to,» og da han bøiet sig ned mot hende, hvisket hun næsten uhørlig, «nu er det vel — siden,» og tok hans haand og knuget den mot sit bryst, og han vaaknet helt.

En graa stille dag først i oktober blev Anne Sofie og Ole gift. Fru Hage hadde tænkt sig et stort bryllup med alle bygdens folk for at vise at hun gjorde ære paa brudgommen. Men nu var tante Lovise død, og sorenskriveren desuten litet frisk, det blev et bryllup i al stilhet. Det gav litt misstemning i bygden at det var kapellanen ute fra fjorden som viet dem, presten selv var paa reise, det het sig han vilde stille sig til valg.

Et par uker efter bryllupper gik fru Hage op til Bergeim. Da hun anpusten naadde ind paa tunet, kom Anne Sofie fra fjøset, det gik tungt i fru Hage da hun saa hende, — slik skulde hun naa gaa i fjøset og paa marken.

«Du maa naa være litt forsigtig med dig selv,» sa hun, da de gik ind i stuen, «og huske du er uvant.»

Anne Sofie svarte ikke paa det, men satte sig borte ved vinduet, «her er min plads,» sa hun, «herfra ser jeg skrivergaarden.»

«Saa kan vi sitte og nikke til hverandre,» svarte fru Hage og vilde være munter.

De hadde ikke saa meget at snakke om, — det hadde de aldrig hat, Anne Sofie spurte litt om stellet, nærmest for at de ikke skulde tie stille, og fru

Hage svarte omstændelig og tænkte, hun gjør naa akkurat som hun selv synes.

Imens sat fru Hage og skottet bort paa datteren, — det lange bleke ansigt var saa altfor rolig, saa altfor lukket, de store graa øinene saa kloke og uten ømhet, herregud at en mor kunde vit saa litet om sit eget barn.

«Ja naa sitter du her,» sa hun med et suk, «hadde jeg naa ogsaa bare Charlotte vel gift.»

Anne Sofie reiste sig, satte sig igjen, morens ord hadde uventet og uberegnet saaret hende, haard og blek saa hun ut gjennem vinduet uten at se efter noget, og med engang, mens hun sat slik og saa bort, tok hun til at snakke.

«Ja — vel gift — saa længe jeg kan huske tilbake, har jeg hørt dig bruke det mundheldet — vel gift er hovedsaken. Du snakket nok med os om selvstændige og arbeidende kvinder, og at enhver stolt kvinde skulde kunne sørge for sig selv. Men efterpaa la du altid til, vel gift er hovedsaken. Det var en tid, mor, jeg syntes det var saa usselt, som du aldrig mente noe med alt det andet du sa, det var bare slik nødvendig opdragelse. Men saa var det de aarene i Kristiania da jeg var paa kontor, da jeg hørte at alle de andre, ogsaa de som sa noe andet, de mente i grunden det samme, alt det med selvstændighet og kontorarbeide, det var bare utveie, noe de maatte, noe de skrek op om, det var som skammet de sig over at være kvinder for hvem bare det ene var fornødent — vel gift er hovedsaken.»

Hun pustet, hett og kort, og la sig fremover i

vinduet, som var det allikevel noget hun speidet efter derute, og fortsatte saa, roligere.

«Det var en av de unge piker paa kontoret som blev forlovet mens jeg var der, — med rigtig et spetakel av et mandfolk. Men spør om hun var glad. Fordi hun holdt av ham og skulde gifte sig med den hun holdt av, — langtfra — bare fordi hun skulde bort fra kontoret. Aa mor, vi er blit saa selvstændige og selvhjulpne, men vi gifter os naa allikevel den dag vi kan med hvemsomhelst — bare for at slippe ut av kontoret. Naar vi er kommet til en viss alder da.

Saa fik dere mig hjem, netop i de aarene jeg tok til at spørre, men skal der da ingen komme? Her skulde jeg hjælpe dere over ensomheten og de onde aar efter alt med Hagbart, her fik jeg gaa og vente. Det var synd mot mig mor, men la naa det være glemt. Ja, her fik jeg vente og kjende hvordan aarene gik, det var som blodet langsomt løp av mine aarer, og jeg tørret ind, jeg gik og saa mig selv bli gammel jomfru, med tanker og vilje i mig som jeg — dydig og dannet — skammet mig over. Vet du mor, det er de tankene og den viljen som faar en ung pike til at kaste sig bort, til at gaa paa gaten om du vil, naar hun ikke har en tør og dydig og dannet forstand som holder igjen. Hvad er egentlig forskjellen, indi en? Her var unge mænd nok i bygden, bare ikke for mig, jeg gik til dans med dem, uvelkommen, for fornøielsens skyld tror du, her var jo saa faa fornøielser, nei for at kjende mig i en mands arm, saa meget du vet det.

Saa kom Ole — eller du vet, han hadde altid været der. Og saa tok jeg til at tænke, kanske heller ta Ole end at gaa alene. Skal du stige ned og bli bondekone, tænkte jeg, for i alle fald at faa en mand. Og saa — saa tok jeg Ole.»

Et øieblik blusset det hett i hendes ansigt, som for et minde, hun holdt hændene for ansigtet.

«Ja,» sa hun og gjorde stemmen klar, «saa tok jeg Ole. Ja, dere var gode og venlige alle sammen, men jeg saa nok hvor dere stakret mig. Stakkars mig, jeg skulde bli bondekone i smaa kaar. Og skjønt jeg — paa en maate faar jeg vel sandfærdig si — var glad i Ole, fordi han er den han er, tænkte jeg det samme, en bondekone i smaa og slitsomme kaar, tænkte jeg. Men jeg tænkte ikke om jeg gjorde synd mot ham, — han fik det som han vilde ha det, mente jeg.»

Og igjen gjemte hun øinene bak hændene.

«Han fik det som han vilde ha det. Og dere var saa hensynsfulde mot ham, aa han skulde ingen ting mærke. Tror dere ikke at han har nerver om han er bondegut? J e g vet han har staat utenfor døren og ventet, gruet sig, kviet sig, før han vaaget sig ind til al denne venligheten. Jeg har set det har prikket i ham som smaa onde stik, bare han skulde gaa over stuegulvet hjemme, og dere sat og var hensynsfulde og la ikke mærke til om han var klodset. Jeg ogsaa. Men av alt dette grodde noe nyt, jeg tok for alvor til at bli glad i Ole, og før jeg forstod at være glad i noen, lærte jeg at kjende hvad det vil si at noen er glad i en selv, det var min første oplevelse i alle de aarene jeg har levet.

Og naa jeg er gift med ham, naa tror jeg, jeg tar til at forstaa, hvad det er vi har sammen, hvad det er som binder os sammen, det er noksaa enkle ting det. Primitive ting — tror jeg det heter, slik ugenert. Og jeg ser du har ret, mor, — vel gift er hovedsaken. Men er jeg hans, saa vil jeg være hans helt ut. Forstaar du mig, mor?»

«Ja — kjære barn — det forstaar jeg da saa godt.»

«Aa nei, det gjør du vist ikke. Men det er det jeg vil si, naa er jeg Oles, konen paa Bergeim, det vil jeg være om jeg saa skal slite mig ihjel paa det. For min egen skyld. Jeg vil ikke Ole skal synes han har valgt feil, at han skal være nødt til at gaa omkring og ta hensyn, fordi jeg kom til ham med hvitere hænder end gaarden kan holde. Og jeg vil ikke han skal tænke, hun er av finere slegt, hvad vil de naa si folket paa skrivergaarden. Vil du ha mig til datter, saa husk, det er en bondekone paa Bergeim, jeg har ikke tid til at være fin, jeg har ikke stunder til at gaa pent klædt, jeg kan ikke passe hændene mine, — som du altid har været saa nøie med. Og barnene mine skal bli bondeunger fra en liten fjeldgaard. Ole skal aldrig se dem anderledes. Han skal altid ha kone og barn som hører ham til. For naa tror jeg nok jeg holder av ham.»

Fru Hage saa paa datteren — med sammenknepen mund og et litet tyndt, venlig smil og mysende øine — jo, hun saa paa datteren der hun sat, litt overspændt og med mange ord og trodde ikke moren forstod. Hum. Disse mange ord mot de mange vanskeligheter og det nyoplevede i sindet og kanske alle-

rede muligheter — jo, fru Hage trodde nok hun forstod. Men her var det nok bedst at late som var en utenfor.

«Jeg har sagt alt dette,» sa Anne Sofie, «for at du skal forstaa det blir langt mellem Bergeim og skrivergaarden. Kom og besøk os, kom hver dag om du vil, men du skal ikke vente at jeg skal gaa til bygds for ofte, det har jeg ikke tid til, og jeg vil ikke Ole skal tro at jeg længes.»

«Kan du høre,» sa hun sagte, «naa kommer han hjem, kan du høre han synger. Han synger altid, smaanynner naar han staar op om morgenen, naar han gaar til arbeidet, naar han kommer hjem igjen. Han er slik.»

Fru Hage reiste sig.

«Det er godt det, barn,» sa hun litt tør i stemmen, «kom dig til at synge med, du og. Hils Ole og ha det godt, jeg ser op igjen naar jeg faar tid.» —

— Fru Hage gik langsom nedover de bratte bakkene, — det gav et litet knæk i knærne for hvert skritt — hun følte sig baade tung og harm i sind. Litt taknemlighet kunde hun kanske trænge engang imellem, hun ogsaa, litt varme igjen, ikke bare talemaater. Men med engang slog hun om — herregud — netop slik overspændt, litt tungvindt vilde hun selv vel ha tat det, og det var vel vanskelig nok for Anne Sofie, — hvetebrødsdagene var saamænd ingen søt tid, nei, — det jevnet sig nok, naar der kom barn, — om hun ellers stod i det daglige stellet.

Ved kveldsbordet fortalte hun hvor gilt de hadde det paa Beigheim — bare lykke og glæde der, ja.

Sorenskriveren saa tungt paa hende, naar hun brukte saa mange og saa sterke ord, saa var det vel mangt og meget som ikke var godt. Han pustet et par ganger tungsindig gjennem næsen, og da hun hørte det, tidde hun stille. Men om en stund sa hun mismodig: «Ja — saa er det bare os to igjen.» Og da han var gaat for at lægge sig, tænkte hun at han gjerne kunde ha tat hende i haanden eller strøket hende over haaret, da hun sa at naa var det bare de to igjen. Ja, bare et blik kunde ha gjort det let for hende.

Hun sat som vanlig længe oppe og arbeidet og lyttet ut mot den svarte høstnat, og som hun sat slik, drog som altid livets skiftende billeder forbi hende, i kveld lot hun dem gli, likegyldige og bleke, hun var for træt og mismodig til at fastholde dem med den optathet hun ellers eiet.

Hun klædde sig av i mørket for ikke at vække sorenskriveren og med et langt pust eller suk puttet hun sig tæt under dynen.

Hun var like ved at falde i søvn, eller kanske hadde hun alt sovet, da hun for op ved slik en rar lyd. «Er det noe,» sa hun med ræd stemme. Da følte hun en haand røre sig magtesløs over dynen, «mor,» hvisket det med en ukjendt stemme, «mor,» — det pep en dødelig angst i den.

«Hvad er det,» ropte hun, hun fik tak i haanden, den var saa rar at ta i, hun ravet ut av sengen, fandt fyrstikker og tændte lys og bøiet sig over sengen.

Da var sorenskriveren død.

Hun stod et kort uviss sekund — skjælvende i knærne — og stirret paa det store døde ansigt med

de aapne brustne øinene. Et øieblik var det som det eneste det var at gjøre, var at lægge sig ned ved siden og dø hun ogsaa.

Saa satte hun lyset fra sig med et litet haardt skjælvende smeld i natbordet, rettet litt paa den døde, for hun syntes han laa saa vondt, la hændene hans sammen over dynen, fik tøfler paa føttene og gik ned og vækket piken. Vilde hun faa gutten til at kjøre op til Bergeim straks, og si til Anne Sofie at skriveren var daarlig, — nei, rettet hun sig rolig, si at far er død, — det skal sies slik det er.

Piken for skræmt ut i drengestuen, fru Hage saa det blev tændt lys og hørte lave stemmer. Doktoren fik de telefonere til imorgen, tænkte hun, han bodde saa langt unda, og fru Hage hadde set for mange døde til at være i tvil.

Inde i stuen tok hun den store sølvlysestaken med sig og gik langsomt opover trappen, hun pustet tungt — stakkars alle barnene som var borte.

Hun stelte med den døde. Lukket øinene hans. Fandt frem det rene tøi han skulde ligge i, hun fik vente med at stelle ham til Anne Sofie kunde hjælpe. Hjælpe? Det skulde bli langt mellem Bergeim og skrivergaarden, tænkte hun med en skjælven, — hun kunde be en av pikene om at hjælpe sig. Fremmed hjælp var stundom den bedste.

Hun satte sig ved sengen og saa paa den døde og strøk ham over haaret, en god mand, en god mand. Taarerne tok til at komme.

Aa, herregud — sa hun høit.

Det var den sommeren for længe siden, — det var som var det hændt to andre mennesker — at

han var kommet til prestegaarden som glad student, og de forlovet sig en kveld de lekte tvibrændt. En sommer, en sommerferie, en av de gamle. Saa kom de lange forlovelsesaar med de mange sommerferier, og da de endelig giftet sig var de kanske likesaa fremmede for hverandre som den første sommeren. Ja — ja — hun bøiet sig frem og kysset de foldede hænder — det var ikke altid saa let, — ikke for nogen av dem, ikke for ham, nei, hun var for voldsom og han var for stilfærdig, men det var da gaat, han hadde hat arbeidet, hun hadde barnene, og de hadde mindene sammen. De holdt sammen, de holdt godt ut, ja, det hadde været oprør i hende ogsaa, gud tilgive hende det, det var den sommeren den svenske botaniker var paa besøk, det var en sommer det ogsaa, alting var nyt, farlig, lokkende. Men — nei — hun hadde aldrig svigtet, ikke i tankene engang, menneskene skal holde ut, mot sig selv ogsaa, holde ut og holde sammen, de hadde stolet paa hverandre, og de hadde kunnet gjøre det, trygt.

Hun bøide sig frem over sengen og la sin vaate kind ind til hans kolde, «tak, gamle far,» hvisket hun.

Det duret av en kjærre som i fuld fart svinget ind paa tunet.

Det hadde været en underlig tør høst paa vestlandet, men den nat sorenskriveren døde, satte det ind med regn, og siden vilde det ikke holde op igjen. Paa en dag regnet bjerkeskogen naken. Bækkene svulmet over, og elven steg nat efter nat, indover jordene, bugtet sig i løker der olderen stod, den gik tung, den suste ikke, men det steg en urovækkende knurren fra den, der den brøt mot brokarrene saa hele broen skjalv.

Skriverjordet stod under vand helt ind mot den bratte reinen. Det stod Johannes og saa paa fra havetrappen dagen efter begravelsen. Og det krøp koldt i ham, hvordan graven hadde set ut, alt det Ole hadde arbeidet og øst like til det sidste og foret med granbar, hadde det ikke været mulig at undgaa at der stod vand i den. Jorden trak ikke længer væten til sig. Han saa det vaate forfrosne følge under paraplyene, morens bleke ubevægelige ansigt, søstrenes hvite. Og han hørte prestens kolde stemme og klasket av den vaate muld. Bare et ansigt saa han som graat, oprigtig, aapent og naturlig, Tereses, hun graat saa inderlig for den døde hun ikke hadde kjendt. Det var ikke fordi de andre ikke hadde holdt av den døde, ikke fordi de ikke sørget, ak nei, de sørget nok. Men de stod der knuget som

fremmede, rundt om stod bygdefolket som aldrig hadde gjort ham noget godt, fjendtlige i den tilsyneladende deltagelse, se, naa var den embedsslegt færdig der i bygden, tænkte de, Johannes hadde følt den tanken som en klam uvilje under hele begravelsen. Bort herfra tænkte han, og det pinte at skulle tænke slik.

Saa husket han igjen paa Terese, bevæget, rørt, fra den stund hun stod i stuen hadde moren klynget sig til hende, mere end til nogen av de andre. Hun maatte ha hende om sig altid, gik Terese ut av stuen, et øieblik efter reiste moren sig og søkte efter hende, «hvor blir det av Terese,» spurte hun, «hun gaar da ikke ut i dette veiret,» — moren som aldrig hadde spurt efter hvad slags veir de andre gik ut i. —

— Johannes vilde ha moren med sig, og Terese la sin bøn til. Men straks fik moren det lukkede ansigtetet som han kjendte saa vel, og igaar hadde hun sagt til Terese, nei, hun vilde bli i bygden, hun vilde bli hvor graven var, hun vilde flytte bort til Solhaugen, tante Lovises hus. —

— Idag skulde de reise, de skulde kjøre over fjeldet, dampbaaten laa forsinket ute i fjorden for skodde Saa hadde de en lang kjøretur i regnveiret.

Det var ogsaa en tid at vise Terese hjembygden, han saa det nok, hun grøsset i uhygge. «Regner det idag ogsaa,» sa hun hver dag hun vaaknet, «slik fjeldene stænger, nei her kunde jeg ikke bo, kanske her er bedre om sommeren, men bo her, nei, her er for trist.» — Trist — det var aldrig faldet ham ind, den blide melankoli som han elsket, ja den maatte vel hun, en fremmed finde trist.

Johannes stod med hændene i lommen og saa ut i det ustandselige regnet, idag følte han han tok avsked med det altsammen, noget hjem hadde han ikke længer her, alt blev minder, gjemt i minder, godt gjemt. Der gik jeg som gut, tænkte han, der lekte jeg, der fisket jeg, der rodde jeg, — ingen i hans fremtid vilde være med i dette, ingen vilde si, ja husker du, det var gjemt alene for ham selv.

Moren kom i døren og bad ham komme for at spise før de kjørte. De var der alle, Charlotte, Terese, Ole og Anne Sofie. Bare en plads stod tom, naar pladsen er tom, uigjenkaldelig og for altid, føler en, hvad det betød at der selvsagt sat en der ogsaa, en som stilfærdig var den første.

De snakket ikke sammen. Av og til saa de op som for at merke sig om en av de andre vilde si noget. Saa smilte de litt til hverandre, — blekt.

Men Johannes som kjendte dem alle ut og ind — eller trodde han gjorde det, — han syntes han hørte hvad de alle tænkte. Bare dette snart vilde være slut, tænkte de, saa de kunde gaa hver til sit. Nu er det sidste gangen vi sitter sammen, tænkte de, la os gjøre pinen kort. Alt vilde være lettere at bære end denne sidste avsked, det er ikke til at holde ut. Han saa op paa moren, der sat hun stor og tung, med Tereses haand mellem sine, som klynget hun sig mellem sine barn til den sidste, den nye, alt hadde hun git dem, et helt livs varme, hadde de ikke varme igjen til at lune litt om hendes alderdom? Johannes reiste sig og gik rundt bordet, og la sit hode ind til morens, han gjorde det i sin fattigdom, som bad han om tilgivelse fordi han ikke var rikere.

Da de skulde reise, skyndte de sig med at si farvel. De fik det travelt med kufferter og pakker. Tilslut var det bare et hastigt sidste ord, et levvel, Terese som graat, og moren som holdt hende ind til sig, hendes hvite ansigt bævet. Saa slap hun og gik fra dem ind i huset endnu før vognen var kjørt.

Hun gik fra dem, men stanset i kjøkkenet, stod der ved vinduet og saa dem kjøre, trillen som skulde over fjeldet og kjærren fra Bergeim. Straks vognene var kjørt ut grinden, blev de borte i regnskodden.

Hun stirret ut i regnet, hun hadde hændene foldet over brystet, munden var tæt sammenlukket, læberne hvite, og det graa haar laa uryddig over panden. Saa sukket hun langt og tungt og saa sig om i det halvmørke kjøkken. Med besværlige skritt gav hun sig til at gaa omkring, det var endnu et og andet at ordne. Da hun var færdig, tændte hun lampen i stuen og satte sig derind.

Hun fandt frem stoppekurven og stak haanden nedi og trak op en strømpe, hun sat og saa paa den, en stor graa strømpe som skulde stoppes.

Utenfor regnet og mørket. Inde de øde værelser med tomheten efter den døde, og de som var reist. Hun alene, under lampen som dannet en mat gul ring over bordet og gulvet, hun alene med en strømpe i haanden, en strømpe som hun ikke længer trængte at stoppe, for den som skulde bruke den var død.

Stilheten! Hun lyttet. Ikke et skritt. Ikke en stemme. Ikke den mindste, den mindste lyd. Et dødt hus.

Nei — hun var ikke reist med de to, og hun kom ikke efter. Stilheten bodde ikke i huset, nu

bodde den i hendes hjerte. Hun vilde ikke være stilheten i et nyt hjem. Men mens hun tænkte det, sved det i hende at de ikke hadde nødt hende slik at hun hadde git efter og fulgt dem.

Træt kastet hun strømpen ned i kurven, i kveld blev det ikke arbeidet, hvad kunde det ogsaa nytte. Det var bedre hun gik og la sig, kanske fik hun sove nu, det var nætter siden hun sidst hadde sovet. Hun reiste sig og lyttet ut. Regn, regn. Hun gik ut i forstuen og stod et øieblik og lyttet der ogsaa. Regn. Stilt. Gik siden ind i den mørke spisestue, stilt, regn. Gik saa ut i kjøkkenet, der brændte en liten gul kjøkkenlampe, der var lunt og koselig, aa men saa stilt. Hun gik langsomt tilbake til stuen igjen.

Hun satte sig i stolen og tok arbeidet igjen. Den samme strømpen, den som ikke længer trængte at stoppes. Hun saa paa den, en graa tyk strømpe, hun la den ind til sit kind, den luktet uldent og renvasket.

Kanske — kanske — allikevel, — Ole kunde bruke den. Saa kunde hun jo stoppe den. Med et ryk satte hun sig til rette og tok til at stoppe som gjalt det livet.

Og mens hun stoppet, steg og sank stilheten, steg og sank over det ensomme hus med den høstlige tungtsusende regn.

EPILOG

I den store stue i den gamle villa som ekspeditionschef Hage allerede for et par aar siden hadde kjøpt av sin svigerfar, gik husherren selskapsklædt. Det var tredje juledag, og det skulde være familiemiddag.

Det var bitende koldt ute, og en tynd nordenvind pep langt i de gamle trær, luften bleknet av vinterrøk, og rutene var graa av frossen sne. I stuen stod ovnen paa fuld træk — det gamle hus var vanskelig at varme op — og det lugtet av røkelse og av granduft fra juletræet som var skjøvet ind i en krok.

Ekspeditionschefen gik op og ned gulvet med hændene i bukselommene, familiemiddager var ikke hans glæde, skjønt ægteskapet hadde hærdet ham ogsaa i saa maate. Han var kanske endnu stateligere end før, litt mægtigere, ikke saa barsk at se paa, hans venner eller rettere hans bekjendte sa han hadde hat godt av at være gift.

Døren til arbeidsværelset stod aapen, — Johannes aapnet sin helligdom for de mange fremmede. Derinde fik bare hans egne dyrebare ting sin plads, et og andet fra hans ungkarsdage, men mest gamle ting fra skrivergaarden. Naar Hage lukket sig inde

i kontoret, lot hans kone ham uforstyrret, «Hage er gaat i kapellet,» sa hun, og hun visste det var tider han trængte det. Og noget av det gamle lot hun ham beholde i fred.

Johannes var stanset i døren til arbeidsværelset og tænkte det samme, noget har jeg da faat beholde i fred, og han smilte vemodig-ironisk over sig selv og sin kone. Det var sandt, derinde var hans helligdom, og i ens helligdom skal en helst være alene. Det var ikke saa ofte han lukket sig inde. Han var en lykkelig mand.

Johannes hadde tænkt ordene som hadde han sagt dem høit, han hadde ellers vænnet sig av med at snakke høit med sig selv. En lykkelig mand — han hadde en kone han tilbad, to friske og kjække barn, sit arbeide — hvad kan et menneske forlange mere. Sig selv? Det er ikke bra at et menneske forlanger for meget. Og han hadde da ikke mistet sig selv, derinde fandt han tilbake —

— Tilbake til hvad? Til alt det han gjerne og villig hadde sluppet i den strøm av varme og liv som hadde bortført ham. Et tankeliv, lek i et gammelt sind, minder om en ungdom og en natur som hadde git hans sjæl sin duggede aand? Fantasterier?

Og noget andet — noget uforklarlig — en stilhet i sindet, hvori han hørte hvisken av fjerne stemmer, en stilhet hvori hans sind hadde kunnet sænke sig uten anstrængelse og hadde hat samkvem med tider som hadde været — med sjæle som var døde, med noget anelsesfuldt som aldrig kunde dø, et tog av hvite skygger i hans sind, en hemmelighet om livet. En ensom mands dypt ensomme og bortgjemte

anelser om livets mening — intet andet. Var det et tap at sørge over?

Han husket saa levende en kveld samme aar han var blit gift, han hadde sat sig til skrivebordet og tat frem sin dagbok som han pleiet, saa kom Terese, bøiet sig over ham og sa forundret: «Jeg tror du skriver dagbok.»

«Naa da,» sa han og saa op, som en skolegut der gripes i fusk.

«Nei ingen ting,» lo hun, «jeg trodde bare det var smaapiker som skrev dagbok.»

Og leende og syngende var hun gaat fra ham.

Han sat igjen og stirret paa dagboken. Acta diurna.

Han hadde fyldt bok efter bok med mange slags optegnelser og betragtninger. Som en smaapike.

Barnesnak — for en stor gammel mand med hus og hjem.

Slik var det vel egentlig hun saa ham — som en stor deilig litt vanskelig-naiv barnemand, som hun, den livssterke og sunde og likefremme, hadde tat sig av og var god mot.

Hadde han hat den sande stolthet, hadde han fortsat sin dagbok, holdt sig selv fast, uanfegtet av smil og latter og kys og hvite armer. Men han hadde forsigtig lagt dagboken ned, laaset for, og aldrig siden aapnet den skuffen.

Og slik — litt efter litt — uten at han hadde tænkt paa det og uten at han hadde gjort motstand, hadde hun pillet av ham alt det hun kaldte den gamle ungkar, alt det som hadde gjort ham til stuemenneske, hun hadde ledd sin lille latter, og det var et

eller andet som blaaste bort, en liten støvsky, og igjen var bare en liten skamfølelse og et litet næsten usynlig saar eller ar eller kanske bare en smule irritation derinde. En liten bitterhet, ikke mot hende, men mot livet og tilværelsen, det var det som gjorde ham godmodig med aarene, godmodig og presentabel i familielivet.

Hages øine flammet ikke længer, sa de i departementet, og lille frøken Svendsen hadde faat en anden at sværme for.

— Terese stod i døren.

«Naa maa du komme ind og se om det ikke er rigtige julebarn,» sa hun.

Terese Hage var blit fyldigere, det var noget vuggende i hendes lette gang, hun var smukkere end nogen sinde, frodig og livsstraalende var hun, det var bluss av varme i hendes øine, i kindene, i smilet. De to barselsenge hadde bare forskjønnet hende, git hende rigdom, det moderlige sterke klædte hende. Hun blusset av livsfylde, hendes sind hadde en bølgende glæde som jog rødmen op i hendes kinder og lykkens taarer i hendes øine. Hendes lykke hadde sin hemmelighet, hun hadde baade kjærlighet og elskov, rikelig for mand og hjem, det gav hende magt, hun kjendte den, hun var den som hersket.

Hage fulgte ind i soveværelset og saa paa barnene, de stod stive og forventningsfulde, en gut, den ældste, og en liten klump av en jentunge, firkantet, netop begyndt at stabbe omkring paa egne ben. De var begge Tereses barn, Tereses lyse ansigt, Tereses kraft, men hans øine i guttens ansigt, og naar gutten nu som altid straks la sin lille haand

i farens og stod meget stilfærdig, tæt ind til ham, kjendte Johannes en hvile i sindet, en sødme til taarer, denne lille tillidsfulde haand som altid først søkte hans, var hans hemmelige triumf, hans seier i livet. Det var hans ikke-forgjæves.

Det ringte, «mormor» ropte gutten, «momo» ropte jentungen efter og vagget mot døren. Det gav Johannes en liten smerte hver gang han hørte det ropet, langt vesterpaa sat en gammel ensom kone hvis sind vilde bævet av fryd over bedstemorsropet, en gammel kone som længtet. En sommer hadde de været der med gutten, ellers kom det altid noget i veien, den hemmelige sande grund var Tereses uvilje mot naturen derover, og moren lot sig ikke flytte, hun var ogsaa blit saa legemlig ubehjælpelig de sidste aarene, saa reiste Johannes alene.

Da Johannes kom ind i stuen igjen, var gjestene tat til at komme, nye kom stadig til, det var en virkelig familiemiddag av dem Terese holdt saa meget av. Det var svigerforældrene, svogre og svigerinder, like ned til de mindste, onkler og tanter, «du faar taale dem alle,» hadde Terese sagt, «det er skik hos os.» — «Ja kjære dig,» svarte saa Johannes og saa lidende ut, nu gik han omkring og hilste venlig.

Av hans egne var Charlotte der. Besynderlig, tænkte Johannes, han hilste og snakket, han hadde en ypperlig opøvet evne til at snakke med om alt og samtidig tænke sine egne private tanker, besynderlig hvor Charlotte forandres for hver gang jeg ser hende, hun hadde da ikke før denne skarpe smeldende stemmen, det er tante Lovise om igjen, kunde hun ikke dæmpe sig litt.

Charlotte blev dyrket av familien Bisgaard, alt Hage blev dyrket i familien, men Charlotte særlig, hun var vittig, men skarp og farlig. «Hun er rasende klok,» sa Terese, men Johannes smilte, se det var av de ting han forstod bedre, Charlotte var ikke det mindste særlig klok, hun hadde tapt i lotteriet og var bitter, hun var ubehagelig, straks trodde folk hun var saa klok.

Johannes gled ind i familieduren, han kjendte den til bunds, den bød ikke paa overraskelser. Han holdt av sin kones familie, dens sunde jevnhet tiltalte ham, sin svigermor holdt han endog personlig meget av. Og det var en av familien han stod meget nær, det var Torgrim, anarkisten. Torgrim hadde skudt ham, han hadde skilt sig av med spikerstøvlene, finnene og de vældige haandled, han rev ikke længer alt ned han kom nær, spildte ikke paa duken og fik ikke længer skjænd av elleve søskend. Han var blit høi og kraftig, med et rolig og tænksom ansigt, dristig og klar,det var en ny ungdom for Johannes Hage. Om kveldene pleide han at komme indom, for at hilse paa Terese som han sa, men i virkeligheten for at faa en samtale med svogeren, en samtale som ikke skydde noget emne mellem himmel og jord. Saa sat de to og pratet til langt paa nat, længe efter at Terese var gaat til sengs, hun gik tidlig, hun trængte den lange sunde søvn. Og Torgrim og Johannes pratet om livet, røkte tobak, drak et og andet, stundom bare sterk te, stundom av en eller anden bortgjemt flaske, det var Torgrims stolthet naar en av disse flasker blev fundet frem til de to alene. Saa snakket de sammen, og det var oftest

Johannes som spurte, og Torgrim som svarte, — slik fik Johannes det til, det gav en dyp og varig fortrolighet og godt venskap. Gutten hadde det vaakne klare sind, men de heftig stridende tanker, og Johannes den rolige fordomsfrihet som støttet den unges fortrolighet, gud og alt samfund kunde han omstøte uten at Johannes smilte. Hage elsket disse nattetimer med den lidenskapelige og revolutionslystne gut, elsket den for den heftige ungdom som strømmet gjennem natten, og naar han lukket svogeren ut, tænkte han med vemod, at slik vilde han ikke opleve at sitte og snakke med sin egen søn. Hvad vilde han — Hage — være om tyve aar? —

— Gjestene var glade og muntre i den varme stue, de snakket ivrig om tiden og krigen og rationeringen og atter om rationering, og om hvorledes Terese hadde faat fat i sin gris, — for de hadde luktet gris og surkaal i gangen, og ingen lukt var lifligere i denne tid. Og Torgrim stod ensom og rank og søkte at fange et blik fra svogeren, hvor kunde de snakke om mat og mat i en tid da en ny verden blev til! Men broren Harald sat med halvlukkede øine altid like bortgjemt fra familien som før, Harald spekulerte, tjente penge og tidde om det.

Saa kom Terese med barnene, og det blev hilst og kysset, hun var familiens lykkebarn. Og hun seilte lykkelig og glad gjennem kys og omfavnelser, indtil hun forpustet og straalende slog sig ned hos sin svigerinde. «Jeg har et brev til dig,» sa hun og la armen om Charlotte, «kommer det fra en kjæreste du har glemt, det er i alle fald fra Amerika og har været længe underveis.»

Og hun gik videre til de andre, spurte om de var sultne, hun maatte igjen fortælle om grisen, og hørte paa tante Lassens klage over brødet, tante Lassen taalte det slet ikke, hun fik sure opstøt, og paa tante Sivertsens bekymringer over de vanskelige tider, og hun stod et øieblik hos Torgrim og bad ham være søt og snild for hendes skyld, og han lovet alt og gav sig straks i vei med dén av kusinene han likte mindst.

Men mellem alle gjestene saa Johannes Charlotte reise sig og gaa bort til vinduet, blek og med svarte øine, og han ropte tvers over stuen om hun ikke vilde komme ind i kontoret og se fars stol som han hadde pudset op. Charlotte hadde set stolen sidst hun var der, men hun kom straks, og han lukket døren efter hende og spurte om hun gjerne vilde være litt alene. Charlotte takket med et sky blik, hun satte sig bort til vinduet, brevet holdt hun i fanget, det var et brev som hadde faret viden om, nu laa det i hendes haand, et litet brev, nogen faa ord.

«Idag har jeg maattet tænke saa paa Dem, frøken Hage,» skrev Sten Melde, «og har undret mig over om De endnu mindes mig fra de faa sommerdager. Kan De huske jeg sa jeg skulde til Amerika, og idag har jeg været ute paa Michigansjøen hvor alt er anderledes end en tænker sig det. I det hele — intet har været som jeg tænkte det. Jeg har slitt meget og staat i meget, men det var ikke det jeg vilde skrive om. Jeg vilde bare minde Dem om den kvelden paa vandet vesterpaa, husker De den endnu, jeg sa jeg aldrig vilde glemme den, og jeg har heller ikke gjort det. Om kort tid reiser jeg hjem, det

maa jeg hvis jeg ikke vil bli tat til soldat herfra, og skal jeg først i krig vil jeg heller være med mit eget land, for jeg kan ikke tænke mig andet end at vi kommer med derhjemme ogsaa tilslut, kanske træffer jeg Dem naar jeg kommer tilbake, jeg vilde i alle fald sende Dem en hilsen fra Michigansjøen som er anderledes end jeg hadde tænkt mig, som alt er blit anderledes end jeg trodde den kveld vi rodde i baat sammen.»

Hun sat med brevet i haanden og kjendte hvor hvert ord skjalv gjennem hende. Den sommer! Glemt — nei glemt var den ikke, men saa gjemt under saa mange aars kulde. Han hadde ikke glemt hende, — derute hvor han hadde hat det ondt. Og nu kom han tibake, de skulde træffes, hvad var det han skrev, «alt er blit anderledes end jeg trodde,» vilde han ogsaa finde hende anderledes? Hun kastet et hurtig blik i speilet — det gamle speilet derhjemmefra —, men gjemte straks øinene. Falmet? En gammel jomfru?

Hun hørte det blev bedt til bords og reiste sig. Hvor ondt, hvor søtt det var at kjende igjen smerten fra de gamle dager, og sky og fort kysset hun brevet før hun gjemte det, og gik ind til de andre.

«Hvor du er nydelig idag,» hvisket Terese til svigerinden, hun gik forbi, og Charlotte gav hende et taknemlig skjælvende smil, intet ord kunde ha glædet hende mere idag. Kunde hun endnu være vakker?

De sat ved det lange bord og spiste grisestek med den alvor det fortjente i krigens tid. Da den var stillet, den første sult, og den hadde lagt sig.

den første begeistring over at Johannes endnu hadde dram i huset, blusset samtalen op, de snakket høit om krigen og saa igjen om mat.

«Hvem var det du fik brev fra,» spurte Terese og saa ikke Johannes' blik, «har du venner saa langveis borte?»

«Ja jeg har,» sa Charlotte og var uventet meddelsom, «det er fra en gammel ven, Sten Melde, han reiste ut før krigen, og nu skal han hjem.»

«Pokker vet hvad de reker efter,» sa onkel Lassen og nød det fete paa steken.

«Spør heller hvad pokker vi blir hjemme efter,» sa Torgrim og var heftig. «Jeg skjønner ikke at noen, noen ung i alle fald, holder ut at gaa hjemme. Jeg vil ut saa snart jeg bare kan. Derute sker det store, der ofrer ungdom sig villig for en ny tid, de dør, det er vel ikke saa farlig. Hvad gjør vi? Vi ofrer vore sjømænd og gnir os i hændene over hvor billig vi slipper fra det, naar vi bare tier stille. Vort landbruk har gode tider, svoger sier det betyr saa meget at vor bondestand blir økonomisk frigjort, ja saa er det vel saa da, men det er vel ikke derfor vi lever? Vel? For at spise svinestek? Jeg synes ikke vi længer har noe fædreland. Vi er en stor jobbebørs hvor aktier og flesk stiger i pris, det er vor eneste interesse. Halvparten av os jobber til sig en formue som vi skal miste igjen, vi andre, ja vi unge ogsaa, kanske mest vi unge, vi gaar omkring og griner over hvor litet vi tjener, det er ingen som spør hvad vi gir. Ofrer vi? Aa nei. Noe forunderlig forfærdelig nyt fra himmel og helvede synes at møtes ute i verden, herhjemme gaar vi omkring og spør, er det løns-

paalæg i vente? Til vaaren reiser jeg ut —, om jeg saa skal gjøre som loppen og gaa i fremmed krigstjeneste og bli slaat ihjel.»

Han stanset pludselig og blev rød. Familien saa paa ham over grisesteken, med misbilligelse og undren, saa lo de lettet, det var over det med loppen, saa var det altsaa bare spøk.

Men Johannes hadde lagt sin haand over sit glas, «ja reis ut,» sa han, «efter krigens forbrydelse og dumhet maa der komme en uhyre bevægelseslyst i ungdommen, det maa vi haabe paa, det kan redde os, en ny salig følelse hos ungdommen av at være hjemløs og hjemme over alt, en ny vaar med reiselyst langt bort, til fremmede steder, til fjerne skoger, til de uhyre floder og de store sjøer.» Han grep fast om glasset, det kom et heftig uttryk i han ansigt, hans øine flammet, de kunde altsaa endnu flamme. «Den tid som skal komme efter krigen, skal bli værre end krigen selv, alt det som er grusomt og forfærdelig aabenbaret sig i krigen, men alt det som er usselt og begjærlig, lavt, egoistisk, tarvelig, skal aapne sig og brøle naar krigen er slut. Det aandelige liv skal fordummes og hjertene skal ophøre at brænde. Ingen skal tænke paa andet end sin egen lille fordel, ord skal brytes, lumpenhet skal høiagtes, og kirken skal velsigne løgnen som den velsignet mordet. Midt i den elendighet tror jeg paa en ny ungdom, en reiselysten og heftig ungdom, som kan redde verden. En ny ungdom, fri for borgerskapets smaa begjærlige bekymringer, fri for proletariatets frihetshatende magtbegjær ogsaa, gjerne fri for fædreland om det stænger, en ny ungdom av aand, den haaber jeg paa.

Jeg haaber paa en tid da floshatten ikke er magtens symbol, og børsen ikke længer er verden. Det var i den slegt jeg stammer ned fra og i den kultur, den svindsottige kultur jeg tilhører, en rød draape fra frihetens revolution —, et pust av aand som redder mig gjennem tiden, la mig være av skyggernes slegt, heller det end at være av en tid da ogsaa elskov og kjærlighet skal betales som en samfundsnyttig magt. Jeg hater mit samfund av smaa klokt beregnende, lovflittige borgere. La begivenhetene rase i en ny reiselysten ungdoms blod, la dem drømme om barikader og kjærlighet til døden, de faa som endnu drømmer, drømmer med et vaakent ansigt ut mot en blodig verden. Jeg drikker for den ungdom som følger sin reiselyst og faar hele jorden til fædreland, det gjør j e g, en skygge fra en svunden tid, din skaal Torgrim!»

De drak alle skaalen, det var jo Hage som hadde talt, de hadde en uhyre respekt for ham, skjønt gud skal vite det var ikke hyggelige ord ved et juleselskap, men han var nu engang noget for sig selv, og gav allikevel en god middag, god vin, en dram og en fortrinlig skinkestek, altsaa skaal, si mig Terese faar du endnu godt smør fra din svigermor?

Terese nikket, nu var det ganske stilt i hende, en undren som altid naar hendes mand uventet aapnet til alt det gjemte, da følte hun hvor litt hun kjendte ham, hun følte sit hjerte svulme stort og slaa heftig, hun saa paa ham med brændende øine, hun vilde hat ham alene, nu, for netop nu elsket hun ham over alt paa jorden, og hun hadet hun hadde bedt selskap.

Men selskapet gik straks videre sin vellykkede gang, tante Sivertsen forsøkte sig med rædslerne i Rusland, men blev avvist av onkel Lassen som var vittig og spurte om nogen rædsler kunde være værre end hvalfett. Det blev ledd meget, og det var igjen den bedste familiestemning. De fik kaffe og cigar, Johannes kunde ikke sove middag og hadde en ond time, men kom sig igjen ovenpaa. Og da gjestene langt ut paa kvelden gik, var det en takken og henrykkelse og en kyssen, og Johannes slog op vinduene i stuen og saa op mot en frostgraa himmel med matte stjerner, og takket gud for at det var saa længe til næste tredje juledag.

Terese gik omkring og ryddet op, «det var en vellykket dag, og du har været snild,» sa hun, «jeg holder saa av disse store familieselskaper, jeg holder av at vi er mange. Og jeg elsker stilheten efterpaa — at det da bare er os to. Jeg velsigner dig, Johannes, fordi det er saa godt at leve, og saa faar du taale et juleselskap av og til.» Hun la armene om halsen paa ham og lænet sig tungt ind til ham. «Jeg har længtet efter dig i hele dag, saa jeg tilslut trodde jeg hadde gjort skandale, mellem alle de mange gik jeg og nynnet paa dig, du er min, bare min, og er du stundom langt borte, saa vet jeg jeg har det i min magt at rope dig til mig. Ikke sandt, det har jeg,» hun tok hans haand og la den ind til sit sterke fulde bryst, «jeg gaar mellem alle menneskene som i en stor skog, og jeg er lykkelig, for jeg gaar veien til dig, til dig, naar vi er alene, det tænker jeg paa hele kvelden,» hun knuget hans haand mot brystet og lukket øinene. — — —

— — —

Ved frokostbordet næste morgen saa Terese fort op fra avisen.

«Hvad var det hun sa han het?» spurte hun.

«Hvem?»

«Charlotte. Den vennen hendes? Var det ikke Sten Melde?»

«Naa — jo —»

«Det er torpedert endnu et norsk skib, og her staar navnet hans blandt de omkomne.»

Johannes grep avisen og læste. En norsk damper torpedert — bare styrmanden og kokken reddet — blandt de omkomne en passager, Sten Melde fra Kristiania.

Johannes reiste sig — nei tak, han skulde ikke ha mere.

«Tror du det var noget mellem ham og Charlotte?» spurte Terese.

«Jeg vet ikke,» svarte Johannes kort og gik ind i stuen.

Ikke engang den lille chance, det lille haab at møte ham igjen, skulde hun faa. Livet var ikke skaansomt.

Det ringte, Terese lukket op, Johannes lyttet, — jo det var Charlotte.

Han stod i stuen og saa hende komme ind, hun hadde en avis sammenlagt i haanden, hun visste det. Johannes tok hende med ind i kontoret og trak hende lempelig ned i sofaen, Terese stod ved siden og strøk hende over haaret.

«Jeg fik dette brevet fra ham igaar,» sa Charlotte med bævende stemme, «han mindet mig om vor

sommer og skrev at han kom hjem for at træffe mig. Han kom hjem til mig, — for min skyld, — jeg er sikker paa det. Og saa —»

Hun knuget avisen sammen mellem hændene og bet sig i læben.

«Bare den ene sommeren. Og nu var han paa veien til mig. Kanske har han tænkt paa mig da — han, — da baaten —» — —

Charlotte blev hos dem hele dagen. Om eftermiddagen var Terese erender i byen, da hun kom tilbake var hun stille og meget blid mot svigerinden.

Charlotte gik tidlig. Johannes sat og læste, Terese sydde og saa av og til bort paa ham.

«Johannes,» sa hun, «hør litt paa mig.»

Johannes saa op.

«Jeg vil ikke la være at si dig det. Men du skal love mig en ting, — du skal ikke fortælle det videre til Charlotte.»

«Til Charlotte?»

«Ja, ser du — Charlotte sa at Sten Melde var paa vei hjem for at træffe hende, vet du. Men idag hørte jeg i byen at han var forlovet med en rik kusine og var paa vei hjem for at gifte sig.»

Johannes stirret med aapen mund paa sin kone, — saa brast han i en kort latter.

«Men Johannes da,» sa Terese forskrækket.

«Gud i himmelen hvor stundom alt er latterlig.» Johannes reiste sig. «Hvor vi er komiske og — sørgmodige.»

«Ja, sørgelig er det, det synes jeg ogsaa, og virkelig ikke noe at le av, Johannes.»

«Nei, lille ven, hvordan skulde du kunne synes

det, hvad vet du om de stakkels mennesker som er latterlig sørgmodige.»

«Bare naa ikke Charlotte faar vite det,» sa Terese, «og det behøver hun slet ikke, for forlovelsen var hemmelig, ja slik halvhemmelig da, naar du endelig skal smile til det ogsaa. Og for Charlotte er det slik trøst i at hun tror at han kom hjem til hende, saa kan hun leve videre paa den trøsten.»

«Ja — det har du ret i, Terese, la os opta salig avdøde Sten Melde blandt familien, la os dyrke den altfor tidlig bortgangne svoger. La os ha ham i kjær erindring næste gang vi spiser svinestek sammen. Hvad gjør det saa om han egentlig skulde ha giftet sig med en helt anden.»

Terese reiste sig utaalmodig.

«Aa, du har en mani for at gjøre livet vanskelig. — Gaar du i helligdommen? Gi mig et kys før du gaar, saa vet jeg da det ikke er mig du er sint paa.»

Han kysset hende ømt, langt, og gik saa, døren lukket han efter sig.

Han stod en stund og saa paa alle de kjendte ting. De ting han hadde reddet for sig selv alene, varsomt strøk han over de gamle stolene, over skrivebordet, — det gamle skrivebordet som stadig bevarte sit ungkarsutseende, som det aldrig vilde anerkjende giftermaalet og familien.

Han satte sig ved skrivebordet og støttet hodet i hændene. Hun skal faa leve videre i sin gode tro, mor vilde aldrig ha tilladt det, tænkte han, men vilde ha sagt hende sandheten, jeg har ikke mod til

det. Men mor hadde endnu mod til virkeligheten, hun, — paa sin maate.

Det stod et billede paa skrivebordet, det var Terese med begge barnene, — det er hendes barn tænkte han med en smertefyldt glæde, det er hende som vil leve videre i dem, gudskelov.

Det banket forsigtig paa døren. Engang til.

«Far — kan du ikke læse et eventyr —»

Han lænet sig et øieblik bakover i stolen, han lukket øinene, aa den lille stemmen, hvori hendes melodi klang saa søtt igjen. Med den melodi i sindet saa han pludselig sig selv som gut, løpe bortover en mager eng med blaaklokker, han hørte det dæmpede sus i luften og saa, pinefuldt tydelig, det lave hvite huset som engang hadde været hans hjem, men som nu nye fremmede mennesker kaldte sit hjem, — det lave hvite hus og haven, og sig selv, leke i dens skygger —

«Far, hører du ikke?»

«Nu kommer jeg,» sa han og reiste sig og lukket ind en liten skjorteklædd fyr.

Det var kommet brev fra Johannes, og Anne Sofie var budsendt og var hos moren paa Solhaugen med begge barnene. Ole hadde ikke kunnet følge, det var midt i travle vaaraannen, Anne Sofie hadde villet være hjemme, hun ogsaa, men Ole hadde været bestemt, og hun hadde bøiet sig, for en gangs skyld. Nu sat hun og læste Johannes brev, — hun var blit mager, litt knoklet, litt blek og blodfattig tross den solbrune hud. Blikket var endnu mere alvorlig end før, kroppen flat og bøiet, hun saa slitt ut, men rolig og værdig.

Guttene var Ole, to smaa firkantede lysluggede Olegutter som snakket bygdemaalet saa det sang efter. Mormoren lo høit naar hun hørte dem, men moren sat paa vakt, om barnene lærte at snakke anderledes end bygdefolket naar de var paa Solhaugen. Hun hadde faat Ole til at ta op bygdemaalet igjen, selv snakket hun sit eget morsmaal, men langsomt, som vilde hun gi det større tyngde.

Hun for igjennem Johannes' brev, han og alt hendes var saa fjernt, hun brydde sig ikke det spor om det og læste brevet mest for morens skyld. «Johannes og alle hans er byfolk, de forstaar ikke os bønder,» sa hun altid og la nok mærke til at moren da fik sin stramme lukkede mund. Hun var med bræn-

dende iver bondekone, ivrig for bøndernes økende magt, folket paa Bergeim var kjendt for sine stive priser, Anne Sofie gik i spidsen for hele bygden. De hadde lagt nær det dobbelte ut til aker mot før, det hadde ogsaa Anne Sofie sat igjennem. Og nu det stundet til valg, ivret hun for at kaste presten som stortingsmand, «han kan kalde sig saa meget bonde han vil» sa hun, «han er naa prest og embedsmand, og det faar være slut med at vi bønder sender embedsmænd til tinget.»

Anne Sofie læste:

«Om Charlotte har jeg ikke bare gjædeligt at skrive, hendes ungdom har været saa besynderlig kort, hun er blit en anden tante Lovise, vel ikke saa skarp, men endnu mere ensom. Jeg kan ikke huske sidst jeg saa hende smile, og den som aldrig smiler er ikke god at leve sammen med.»

Anne Sofie la brevet fra sig. «Jeg kan ikke huske sidst jeg saa hende smile, og den som aldrig smiler er ikke god at leve sammen med.» Aanei — smile — det kunde være andre, som hadde glemt det, livet var ikke slik — at smile sig igjennem —.

«Jeg maa opover igjen» sa hun, «tak for brevet og hils naar du svarer. Ta paa dere barn og tak pent for dere.»

Barnene var overmætte av alt det de hadde faat hos mormor, lommene struttet, de vilde ikke gaa, den mindste tok til at sutre.

«Ti stille straks,» sa Anne Sofie, «ellers blir det klask at faa, naar du kommer hjem.»

Gutten tidde, de tidde altid naar moren snakket til dem og holdt sig til faren.

Hun tok paa dem, det gik fort og fermt, mormoren undret sig over hun ikke drog de smaa armene av led.

«Farvel da mor,» Anne Sofie stod litt, barnene var allerede i løp ned over bakken, «jeg tænker paa det Johannes skriver om Charlotte. Du skulde lat hende tat presten, — det hadde allikevel været bedre end slik det naa er.»

Fru Hage blev rød i kindene, — Anne Sofie visste altid noget som burde ha været gjort anderledes.

«Du har kanske ret, barn, jeg tror det ikke, jeg gjorde det om igjen imorgen. Du faar selv lære hvor vanskelig det er at vite det rette, naar det gjælder barnene. Nu har du sagt mig en sandhet, nu faar du taale en av mig ogsaa, du skulde ikke være saa bøs mot barnene dine, det var jo for at faa dem du levet dit liv, og litt munterhet er mere værd end alverdens skjænd.»

Anne Sofie blev graa i ansigtet og sendte moren et blik, paa en gang vredt og sørgmodigt, hun svarte ikke, men skyndte sig efter guttene. —

— Fru Hage sat i armstolen som hun nu vanskelig forlot, og saa efter dem. Da de var borte nede ved grinden, tok hun Johannes' brev og billedet av de to smaa derinde, og et brev fra Terese, det var bare til hende, det læste hun om igjen, det var slik hun vilde ha det, i det var det lykke. Og mens hun læste, strikket hun smaa strømper, det var saa mange smaa ben som slet. Og som altid drog livet forbi hende mens hun arbeidet, — de dager som hadde været, og de dager som var, og et solglimt

ind over smaa begyndende liv, hun tok det op igjen, det onde og det gode hun hadde møtt i et langt rikt liv. Og hun saa utover den vaarfyldte bygd med øine som endnu saa like godt, saa med det samme varme blikket kirkegaarden mellem trærne, der saa mange av hendes laa, og hvor hun selv skulde ligge, den gamle hvite skrivergaarden, det streifet ikke hendes tanker at der nu bodde fremmede, hele bygden saa hun, med fjelde og gaarder, skog og haver, og alt var godt i hendes øine. For hun saa sig selv og barnebarnene i det altsammen. — —

— — —

— Anne Sofie gik tungt op over de bratte bakkene til Bergeim, hun holdt den mindste i haanden og var saa træt . Vaarluften stod blaat dirrende over bygden, store hvite skyer væltet sig op over fjeldet, seilte langsomt frem og løste sig op i varm dis. Der stod en røk av varme fra den vaate jord, og det var blændende lys over utsprugne bjerker, hvite fosser og bakker og endnu snedækte fjeld, det sved i øinene. Det suste i luften, og det banket tungt i blodet, føttene var næsten ikke til at flytte og endda rakte den mindste armene i veiret og vilde bæres. Hun løftet ham op og strævet videre.

Folk som aldrig smiler, er ikke gode at leve sammen med, tænkte hun. Kunde ikke hun heller smile, var heller ikke hun god at leve sammen med, ikke for manden, ikke for barnene, var det hun som hadde været tyngslen paa gaarden i alle disse aarene? Det var ikke det tunge slit, ikke de uvante kaar, ikke det at det altid blev noget fremmed mellem hende og manden, hvor glad de var i hverandre,

nei, det var hende selv, hun kunde ikke smile, det laa over gaarden, arbeidet, hjemmet, som en skygge, smilet var der ikke. Og hun husket at Ole som ellers sa saa litet slikt, hadde sagt engang mens de var forlovet, «naar du smiler tror jeg du er glad i mig,» hvad trodde han nu?

Hun maatte sætte sig saa træt var hun. Hun hadde gaat en tid usikker om hun skulde ha smaa igjen, idag var hun sikker. Hun kjendte det, i krop og sjæl, det var ikke bare vaarluften som tok hende.

Et barn igjen, en liten en, skulde hun ikke smile til det heller? Kanske blev det en liten pike denne gangen, og saa skulde hun ikke lære at smile av sin egen mor.

Hun saa op mot den blaa himmel med et skræmt blik, og bad om hun maatte faa dø, det var bedst for dem alle.

Den ældste gutten drog i hende: «Me ve heimatte te far.»

Ja — hjem til far, det vilde de altid, han hadde smilet, — og sangen, — han sang, og guttene med ham.

Hun saa opover bakken, der laa Bergeim, et litet lysmalet hus like i solen, det smalt lys fra væggen, lys bjerk hang utover, frugttrær i blomst stod i solvæggen, bækken gik brun og buldrende over tunet, gaarden hadde et stort smil, — «her er saa liten skygge paa Bergheim,» hadde hun klaget.

«Naa kjem'n far,» skrek gutten i.

Anne Sofie snudde sig, der kom Ole, han hadde set dem komme, nu var han her for at bære vesle-

gutten. Smaaen saa faren, han blev vild, sparket med benene og slog med armene, han seg ned av morens fang og la i vei.

Ole kom og tok ham, han satte ham høit paa skuldrene, gutten skreg av fryd, den ældste hang i farens buksebak.

Anne Sofie fulgte langsomt efter, de tre deroppe, de hørte sammen. Og hun! Den som aldrig smiler, er ikke god at leve sammen med.

Hun naadde op paa tunet og satte sig tung paa stentrappen, der sat hun og pustet med hændene i fanget. Ole hadde noget at gjøre i skjulet, han gik over tunet og tilbake igjen, ungene fulgte ham i hælene, de nynnet og smaasang alle tre, den ældste gutten alt med sterk stemme. «Han synger som du i gamle dager,» hadde Ole engang sagt.

Anne Sofie lyttet, — ja, det var hendes stemme, hun fik taarer i øinene. Sang gjorde hun heller ikke længer, bad Ole, svarte hun, jeg har ikke piano, jeg har ikke holdt mig i øvelse. I øvelse! Holdt Ole sig i øvelse, ja han sang hver dag, til arbeidet og for barnene, ikke engang for barnene sang hun nu længer.

Hun gjemte ansigtet i hændene, da hun saa op, hørte hun den mindste graate. Ole var gaat til marken igjen, den ældste fulgte med karslige skritt og sid buksebak, de sang begge to, men veslegutten var gaat paa næsen i en kvisthaug, nu storskrek han, for de andre gik fra ham.

«Vesle,» moren hadde reist sig og løftet ham op, gutten skrek, «vesle, skal vi gaa til far og bror, skal jeg bære dig til far, saa maa du ikke graate.»

Moren tok ham tæt ind til sig, han skrek, han vilde til far. «Ja, naa gaar vi, mor bærer, naa skynder vi os alt det vi kan,» og gutten slog sig til ro og la sit vaate kind ind til hendes. Saa rykket han hodet til sig og saa forundret paa moren.

«Mor graat,» sa han og pekte med en svart finger paa morens kind.

Da lo hun, en kort taarefuld latter, den blev igjen som et skjælvende smil. «Aa du vesle,» hvisket hun og gik, «naa gaar vi til far, men mor kan ikke gaa saa fort,» og mens hun gik, tok hun til at nynne, svagt og forsigtig, som var hun ræd sin egen stemme, men nynnet, og veslegutten sang med. Og saa sang de alle sammen, store og smaa.